

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA

MAL PAYLAŞIMINDA

ŞİRKET HİSSELERİ

*Ortaklık Payları · Kâr Payları · Sermaye Artırımları
Değerleme · Ticari İşletmeler*

TMK
218-241

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR

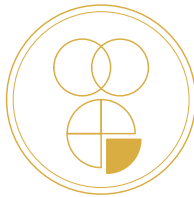
YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA

Mal Paylaşımında *Şirket Hisseleri*

Ö Z G E Ç M İ Ş

Av. Aydın AYDAR

1962 yılında doğdu. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu; 1988'den bu yana İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaktadır. Meslek hayatının ilk döneminde bankacılık ve holding şirketlerinde uzun yıllar hukuk müşavirliği ve hukuk direktörlüğü görevlerinde bulundu. 1999 yılında kendi avukatlık ofisini kurarak çalışmalarını aile hukukuna, özellikle boşanma davalarına yöneltti. Otuz yılı aşkın süredir anlaşmalı ve çekişmeli boşanma, nafaka, velayet ve mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalar yürütmektedir.

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA

Mal Paylaşımında Şirket Hisseleri

*Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Ortaklık Payları, Kâr Payları, Ticari
İşletmeler ve Değerleme*

Av. Aydın AYDAR

Av. Murat AYDAR

Av. Eren AYDAR

Yargıtay Kararları Işığında Mal Paylaşımında Şirket Hisseleri

Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Ortaklık Payları, Kâr Payları, Ticari İşletmeler ve Değerleme
Av. Aydın Aydar · Av. Murat Aydar · Av. Eren Aydar

© 2026, Yazarlar. Bu eserin tüm yayın hakları yazarlarına aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında eserin tamamı ya da bir bölümü, yazarların yazılı izni olmaksızın hiçbir yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Elektronik sürüm

Ekim 2026

İnternet

avukataydinaydar.com

Eserde mevzuat ve Yargıtay içtihadı 26 Ekim 2026 tarihi itibarıyla dikkate alınmıştır. Kanun adı belirtilmeden anılan maddeler 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na aittir.

Bu eser genel bilgi verme amacı taşır; somut uyuşmazlıklarda hukuki danışmanlığın yerini tutmaz.

Mesleğe bankacılık ve holding şirketlerinde hukuk müşaviri olarak başladım. Uzun yıllar genel kurul tutanakları, sermaye artırımı kararları, pay devir sözleşmeleri ve bilançolar arasında çalıştım. 1999 yılında kendi avukatlık ofisimi kurup aile hukukuna yöneldiğimde, şirketler hukukunu geride bıraktığımı düşünmüştüm. Öyle olmadı. Boşanma davalarının en uzun, en masraflı ve en çok tartışılan bölümü çoğu zaman mal paylaşımıdır; mal paylaşımının en çetin sorusu da eşlerden birinin ortağı olduğu şirkettir.

Bu soru, şirket sahibinin karşısında oturan eş için de, şirketini evlilikten önce kurmuş ya da babasından devralmış eş için de aynı kaygıyı taşır. Bir taraf, evlilik boyunca büyüyen bir işletmenin değerinden hiç pay alamayacağından endişe eder; diğer taraf, emeğiyle ayakta tuttuğu şirketin bir mahkeme kararıyla bölüneceğinden korkar. Oysa kanun ikisine de başka bir şey söyler: Paylaşılan şirketin kendisi değildir. Şirket ayrı bir tüzel kişidir; mal rejiminin tasfiyesinde hesaba katılan, eşin şirketteki payı ve o paya bağlı malvarlığı haklarıdır. Bu payın hangi kısmının evlilik içinde edinildiği, hangi tarihteki değerle ve hangi yöntemle hesaplanacağı ise her dosyada ayrıca incelenmesi gereken sorulardır.

Türk Medeni Kanunu’nun edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin hükümleri bu sorulara ancak genel cevaplar verir. Kanunda “şirket” ya da “pay” sözcüğü neredeyse hiç geçmez. Boşluğu yıllar içinde Yargıtay doldurdu. Evlilikten önce kurulan şirketin evlilik içinde artırılan sermayesinin nasıl değerlendirileceği, dağıtılmayan kârın akıbeti, şirket adına kayıtlı taşınmaz ve araçların paylaşımına girip girmeyeceği, değerlemenin hangi tarih esas alınarak yapılacağı ve bilirkişi raporlarında nelerin aranacağı, büyük ölçüde Yargıtay kararlarıyla belirlendi. Bu kararlar ise dağınıktır; bir kısmı eski 8. Hukuk Dairesine, bir kısmı bugünkü 2. Hukuk Dairesine, birkaçı Hukuk Genel Kuruluna aittir. Aynı soruya farklı dönemlerde farklı cevaplar verildiği de olmuştur.

Bu kitabı, o dağınık içtihadı tek bir yerde, düzenli ve sınanabilir biçimde toplamak için hazırladık. Her tespiti bir kanun hükmüne ya da künyesiyle gösterilen bir Yargıtay kararına dayandırmaya çalıştık. Kararları Adalet Bakanlığının resmî karar arama sisteminden tam metinleriyle inceledik; önemli gördüklerimizi karar metninden aynen alıntılarla kart hâlinde verdik. Öğretide konuyu inceleyen

makale ve tezleri okuduk; Yargıtay’ın yaklaşımından ayrılan görüşleri ve yabancı hukuktaki çözümleri de yeri geldikçe gösterdik. Hesap örneklerini, uygulamada en sık karşılaştığımız dosyaları örnek alarak kurduk ve her adımı tek tek yazdık.

Kitap yalnız avukatlar ve hâkimler için yazılmadı. Bilirkişi raporlarını hazırlayan mali müşavirlerin, şirket ortağı olup boşanma sürecine giren eşlerin ve onların karşısındaki eşlerin de anlayabileceği bir dil kullanmaya özen gösterdik. Teknik kavramları ilk geçtikleri yerde açıkladık; sonuç bölümünde ise Yargıtay içtihadından çıkan ilkeleri kısa cümlelerle bir araya getirdik.

Bu eser, oğullarım Av. Murat Aydar ve Av. Eren Aydar ile birlikte hazırladığımız *Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Şerhi*’nin devamı niteliğindedir. Şerhte mal rejimine ilişkin hükümleri madde madde incelemiştik; burada ise tek bir konuyu, şirket paylarını ve ticari işletmeleri bütün yönleriyle ele aldık. Kararların taranması, sınıflandırılması ve hesap örneklerinin denetlenmesi gibi en yorucu işlerin büyük bölümünü onlar üstlendi. Murat’ın ceza yargılamasından getirdiği delil titizliği ve Eren’in dijital kayıtlara, yeni teknolojilere hâkimiyeti olmasaydı bu kitap bu kadar kısa sürede ve bu ayrıntıda tamamlanamazdı. Kendilerine teşekkür ederim.

Bu kitabın hiçbir sayfası somut bir uyuşmazlıkta hukuki danışmanlığın yerini tutmaz. Her şirket, her evlilik ve her dosya kendi koşullarıyla değerlendirilme-lidir. Yine de bu çalışmanın, mal paylaşımında şirket hisselerine ilişkin davalarda yol gösterici bir başvuru kaynağı olmasını diliyoruz.

İstanbul, Ekim 2026

Av. Aydın AYDAR

KISA İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR	xvii
ESERİN KULLANIMI	xix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ KISIM · TEMEL ÇERÇEVE	5
1. Bölüm · Mal Rejimleri, Mal Grupları ve Şirket Payları	7
2. Bölüm · Şirketin Tüzel Kişiliği: Paylaşılan Şirket Değil, Paydır	19
İKİNCİ KISIM · ŞİRKET PAYININ NİTELENDİRİLMESİ	35
3. Bölüm · Şirket Payı Edinilmiş Mal mı, Kişisel Mal mı?	37
4. Bölüm · Sermaye Artırımları, Bedelsiz Paylar ve Rüçhan Hakkı	49
5. Bölüm · Kâr Payları, Dağıtılmayan Kâr ve Şirketten Elde Edilen Diğer Gelir- ler	63
6. Bölüm · Değer Artışları: Eşin Emeği, Katkısı ve Denkleştirme	75
ÜÇÜNCÜ KISIM · DEĞERLEME VE HESAP	85
7. Bölüm · Şirket Payının Değerlemesi	87
8. Bölüm · Katılma Alacağı ve Değer Artış Payının Hesabı	101
DÖRDÜNCÜ KISIM · KORUMA VE YARGILAMA	111
9. Bölüm · Hisse Devirleri ve Mal Kaçırma: TMK m. 229 ve 241	113
10. Bölüm · İhtiyati Tedbir ve Tasarruf Yetkisinin Sınırlandırılması	125
11. Bölüm · Yargılama Usulü ve İspat	133
12. Bölüm · Ödeme, Erteleme ve İşletmenin Korunması	145
BEŞİNCİ KISIM · ÖZEL DURUMLAR	153
13. Bölüm · 2002 Öncesi Dönem: Mal Ayrılığı ve Katkı Payı Alacağı	155
14. Bölüm · Ticari İşletme, Serbest Meslek, Adi Ortaklık ve Kooperatif	165
15. Bölüm · Anlaşmalı Boşanma, Ölüm ve Diğer Özel Durumlar	181

SONUÇ: YARGITAY İÇTİHADININ İLKELERİ	195
EK 1 · DİLEKÇE VE TALEP ÖRNEKLERİ	203
EK 2 · BELGE VE DELİL KONTROL LİSTESİ	211
EK 3 · İLGİLİ MEVZUAT	215
KAYNAKÇA	227
KARARLAR DİZİNİ	229
KAVRAM DİZİNİ	231

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR	xvii
ESERİN KULLANIMI	xix
GİRİŞ	1
I. Yöntem ve Kaynaklar	1
II. Eserin Güncelliği	2
III. Eserin Planı	2
BİRİNCİ KISIM · TEMEL ÇERÇEVE	5
1. Bölüm · Mal Rejimleri, Mal Grupları ve Şirket Payları	7
I. Konunun Sınırları ve Temel Kavramlar	7
II. Yasal Mal Rejimi ve Seçimlik Mal Rejimleri	8
III. Zaman Bakımından Uygulama: 1 Ocak 2002 Ayrımı	9
A. 743 Sayılı Kanun Dönemi ve Geçiş Hükümü	9
B. Geçiş Döneminde Mal Rejimi Sözleşmesi	10
IV. Mal Grupları: Edinilmiş Mallar ve Kişisel Mallar	10
A. Edinilmiş Mallar	10
B. Kişisel Mallar	11
C. Sözleşmeyle Kişisel Mal Sayılan Değerler	12
D. Edinilmiş Mal Karinesi ve İspat Yükü	12
V. Mal Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyenin Aşamaları	13
A. Sona Erme Anı	13
B. Malların Ayrılması ve Değerlendirme Anı	13
C. Tasfiyenin Aşamaları	14
D. Alacağın Niteliği: Mülkiyet Değil, Şahsi Alacak	15
VI. Şirket Paylarına İlişkin Taleplerin Haritası	15
VII. Uygulamada Şirket Payı Uyuşmazlıklarının Tipik Görünümleri	16
2. Bölüm · Şirketin Tüzel Kişiliği: Paylaşılan Şirket Değil, Paydır	19
I. Tüzel Kişilik ve Ayrı Malvarlığı	20
A. Kanuni Dayanak	20
B. Sermaye Şirketlerinde Ortağın Sınırlı Sorumluluğu	20
C. Tek Ortaklı Şirketler	21
II. Tasfiyenin Konusu: Pay ve Paya Bağlı Malvarlığı Hakları	21
A. Yargıtay'ın Tespiti	21
B. Paya Bağlı Malvarlığı Hakları	22
C. Payın Tek Bir Malvarlığı Değeri Olarak Hesaba Katılması	22
III. Şirket Adına Kayıtlı Mallar	23
A. Araçlar ve Diğer İşletme Varlıkları	23
B. Taşınmazlar ve Aile Konutu	24

C.	Eşin Yararlanması Pay Oranıdır	25
D.	Şirketin Sözleşmeden Doğan Hakları	25
E.	Hesap Örneği	26
IV.	Şirket ile Ortak Eş Arasındaki Alacak ve Borçlar	27
A.	Ortağın Şirketten Alacakları	27
B.	Ortağın Şirkete Borçları ve Örtülü Kâr Dağıtımı	28
C.	Şirket Borçları Diğer Eşin Borcu Değildir	28
V.	Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması ve Muvazaa	29
A.	Kavram	29
B.	Ayrı Tespit Davası Açılmasında Hukuki Yarar Yoktur	29
C.	Mal Rejimi Davasında Başvurulabilecek Yollar	30
VI.	Tüzel Kişiliği Bulunmayan Yapılar	31
A.	Şahıs İşletmesi	31
B.	Adi Ortaklık	32
C.	Kişî Şirketleri	32
VII.	Ortaklık Payının ve Şirket Bilgilerinin Belirlenmesi	32
İKİNCİ KISIM • ŞİRKET PAYININ NİTELENDİRİLMESİ		35
3. Bölüm • Şirket Payı Edinilmiş Mal mı, Kişisel Mal mı?		37
I.	Nitelendirmenin Üç Sorusu	38
II.	Payın Edinildiği An	39
A.	Kuruluş ve Sermaye Artırımı	39
B.	Devir	39
C.	Miras ve Diğer Kanuni İntikaller	40
III.	Mal Rejiminin Başlangıcında Mevcut Pay	40
A.	Evlilikten Önce Edinilen Pay	40
B.	1 Ocak 2002'den Önce Evlenen Eşler	41
C.	Sermaye Borcunun Evlilik İçinde Ödenmesi	41
IV.	Karşılıksız Edinilen Pay	42
A.	Miras	42
B.	Aile Büyüklerinden Devir: Bağış Karanesi	42
V.	Evlilik İçinde Edinilen Pay ve Edinilmiş Mal Karanesi	43
VI.	Kişisel Kaynaklarla Edinilen Pay: İkame	44
A.	İkame İlkesi	44
B.	Karma Kaynakla Edinilen Pay	45
VII.	Aynı Şirkette Farklı Nitelikte Paylar	46
VIII.	Payın Elden Çıkarılması ve Yerine Geçen Değerler	47
IX.	Uygulama: Nitelendirme İçin Toplanacak Deliller	48
4. Bölüm • Sermaye Artırımları, Bedelsiz Paylar ve Rüçhan Hakkı		49
I.	Sermaye Artırımının Türleri	50
A.	Kanuni Çerçeve	50
B.	Kaynaklara Göre Genel Tablo	50
II.	Yargıtay'ın Temel Kuralı: 2002 Sonrası Artırım Karine Gereği Edinilmiştir	51
III.	Dış Kaynaklardan Artırım ve Rüçhan Hakkı	53
A.	Rüçhan Hakkı Payın Geliri Değildir	53
B.	Öğretideki Görüş Ayrılıkları	53
C.	Diğer Eşin Parasıyla Yapılan Artırım	54
IV.	İç Kaynaklardan Artırım ve Bedelsiz Paylar	54
A.	Öğretideki Tartışma	54
B.	Geçmiş Yıl Kârları ve Dağıtılmamış Kârlar	55
C.	Değer Artış Fonu: Yeniden Değerleme	56
D.	Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkı	57
E.	Yedek Akçeler ve Emisyon Primi	57
V.	Kişisel ve Edinilmiş Kısımların Oranı	58

A.	Yargıtay'ın Yöntemi: Sermaye Tutarlarının Oranı	58
B.	Öğretideki Öneri: Artırım Anındaki Şirket Değerine Oranlama	59
VI.	İtibari Değerin Artırılması ve Sermaye Azaltımı	60
VII.	Uygulama: Sermaye Artırımlarının Tespiti	60
5. Bölüm	· Kâr Payları, Dağıtılmayan Kâr ve Şirketten Elde Edilen Diğer Gelir-ler	63
I.	Kişisel Malın Geliri Edinilmiş Maldır	64
A.	Kanuni Dayanak	64
B.	Kâr Payı Hakkı	64
C.	Kâr ile Kazancın Ayrımı	65
II.	Yargıtay'ın Araştırma Yöntemi	65
III.	Dağıtılan Kâr Payları	67
A.	Mevcut Olan ve Yatırıma Dönüşen Kâr Payları	67
B.	Mevcut Olmayan Kâr Payları: Makul Aile Harcaması	67
C.	Dağıtımın Zamanı	68
IV.	Dağıtılmayan Kârlar	69
A.	Şirkette Bırakılan Kâr ve "Yatırıma Dönüşme"	69
B.	Hesap: Yasal Kesintiler ve Yedek Akçeler	69
V.	Kâr Payı Dışındaki Gelirler	71
A.	Kâr Payı Avansı, Hazırlık Dönemi Faizi ve Tasfiye Payı	71
B.	Yöneticilik Karşılığı Ödemeler	71
VI.	Örtülü Kâr Dağıtımı ve Kârın Gizlenmesi	72
VII.	Uygulama: Kâr Paylarına İlişkin Deliller	73
6. Bölüm	· Değer Artışları: Eşin Emegi, Katkısı ve Denkleştirme	75
I.	Değer Artışının Kaynakları	76
II.	Konjonktürel Değer Artışı	76
III.	Endüstriyel Değer Artışı: Pay Sahibi Eşin Emegi	77
A.	Yargıtay'ın Yaklaşımı	77
B.	Öğretideki Görüşler	78
C.	İspat ve Hesap Güçlüğü	79
IV.	Diğer Eşin Katkısı: Değer Artış Payı	80
A.	Kanuni Düzenleme	80
B.	Şirket Paylarına Yapılan Katkılar	81
C.	Diğer Eşin Şirkette Çalışması	82
V.	Mal Grupları Arasında Denkleştirme	82
VI.	Hesap Sırası	83
ÜÇÜNCÜ KISIM	· DEĞERLEME VE HESAP	85
7. Bölüm	· Şirket Payının Değerlemesi	87
I.	Kanuni Çerçeve	88
A.	Sürüm Değeri, Sona Erme Anı ve Tasfiye Anı	88
B.	Şirketlerde Özel Yöntemin Gerekçesi	88
C.	Öğretide Değerleme Anı Tartışması	89
II.	Yargıtay'ın Değerleme Ölçütleri	90
A.	Ölçütlerin Listesi	90
B.	Ölçütlerin Anlamı	91
III.	Yetersiz Bulunan Hesap Yöntemleri	92
A.	Yalnız Öz Sermayeye Dayanan Hesap	92
B.	Yalnız Ödenmiş Sermayeye Dayanan Hesap	92
C.	Şirket Mallarının Tek Tek Değeri	93
D.	Zarar Gerekçesiyle Ret	93
IV.	Öz Sermaye Esaslı Hesapların Kabul Edildiği Durumlar	93
V.	Değeri Olmayan ve Negatif Görünen Paylar	94

VI. Değerleme Yöntemleri: Öğreti ve Karşılaştırmalı Hukuk	95
A. Değer Kavramları	95
B. İsviçre Federal Mahkemesinin Yöntemi	95
C. Karşı Oy: Net Aktif Değer Yöntemi	97
VII. Borsada İşlem Gören Paylar	97
VIII. Pay Oranı ve Payın Değeri	97
IX. Bilirkişi Kurulu ve Rapor	98
A. Kurulun Oluşumu	98
B. Raporda Aranacaklar	99
X. Değerin Güncellenmesi	99
8. Bölüm · Katılma Alacağı ve Değer Artış Payının Hesabı	101
I. Hesabın Yapısı	102
A. Kanuni Aşamalar	102
B. Şirket Paylarıyla İlgili Kalemler	102
II. Borçlar	103
A. Edinilmiş Mallara İlişkin Borçlar	103
B. Şirket Borçları	104
C. Ortak Eşin Şahsi Yükümlülükleri	104
D. Vergi Yükümlülükleri	105
III. Değer Eksilmesi	105
IV. Katılma Alacağı ve Takas	105
V. Zina veya Hayata Kast Hâlinde Azaltma	106
VI. Kapsamlı Hesap Örneği	106
VII. Mal Mal Hesap ve Kalemlerin Gösterilmesi	108
VIII. Faiz	108
DÖRDÜNCÜ KISIM · KORUMA VE YARGILAMA	111
9. Bölüm · Hisse Devirleri ve Mal Kaçırma: TMK m. 229 ve 241	113
I. Sorunun Çerçevesi	114
II. Dava Tarihinden Sonra Yapılan Devirler	114
III. Eklenecek Değerler	115
A. Kanuni Düzenleme	115
B. Karşılıksız Kazandırmalar	115
C. Katılma Alacağını Azaltma Kastıyla Yapılan Devirler	116
D. Eşler Arasındaki Devirler	118
E. Değerin Belirlenmesi	118
F. Devir Bedeli ve Payın Değeri	119
IV. Eklenecek Değerin Hukuki Niteliği ve Üçüncü Kişiler	119
V. Üçüncü Kişiye Karşı Dava	120
VI. Muvazaa	121
VII. Şirket Düzeyindeki Aktarmalar ve Kâr Dağıtımı	122
VIII. Uygulama: Pay Devri Şüphesinde Yapılacaklar	123
10. Bölüm · İhtiyati Tedbir ve Tasarruf Yetkisinin Sınırlandırılması	125
I. Hukuki Dayanaklar	126
A. İhtiyati Tedbir	126
B. Boşanma Davasında Geçici Önlemler	126
C. Tasarruf Yetkisinin Sınırlanması	126
II. Şirket Mallarına Tedbir Konulamaz	127
A. Bölge Adliye Mahkemeleri Arasındaki Uyuşmazlık	127
B. Yargıtay'ın Kararı	128
C. Kararın Sınırları	129
III. Pay Üzerine Tedbir	129
A. Tedbirin Konusu ve İçeriği	129

B.	Ölçülülük ve Teminat	130
IV.	Tedbirin Kaldırılması, Değiştirilmesi ve Kanun Yolları	130
V.	Kayım ve Şirket Yönetimine İlişkin Talepler	131
VI.	Uygulama: Tedbir Stratejisi	132
11. Bölüm · Yargılama Usulü ve İspat		133
I.	Görev ve Yetki	134
II.	Dava Türü ve Talep	134
A.	Sorunun Kaynağı: Bilinmeyen Malvarlığı	134
B.	31.07.2026'dan Önce Açılan Davalar: Belirsiz Alacak	135
C.	31.07.2026'dan Sonra Açılan Davalar: Kısmi Dava ve Talep Artırımı	135
D.	Talep Sonucunun Açıklığı ve Somutlaştırma	136
E.	Taleple Bağlılık ve Hukuki Nitelendirme	137
III.	Harç	138
IV.	İslah ve Talep Artırımı	138
V.	Savunmanın Genişletilmesi Yasağı	139
VI.	Zamanaşımı	140
VII.	Bekletici Mesele ve Sona Erme Tarihi	140
VIII.	Delillerin Toplanması ve Hâkimin Aydınlatma Ödevi	141
IX.	Bilirkişi	141
X.	Hüküm	142
XI.	Kanun Yolları	142
A.	İstinaf	142
B.	Temyiz	142
C.	Bozmadan Sonra	143
XII.	Taraflardan Birinin Ölümü	143
XIII.	Uygulama: Dava Açılırken ve Yargılama Sırasında	143
12. Bölüm · Ödeme, Erteleme ve İşletmenin Korunması		145
I.	Ödemenin Biçimi	146
A.	Para ile Ödeme Kuralıdır	146
B.	Ayn Olarak Ödeme Borçlunun Hakkıdır	146
C.	Borçlunun Payla Ödeme Talebi Değerlendirilmelidir	146
D.	Ayn Olarak Ödemenin Koşulları	147
II.	Payların Devrinde Ticaret Hukukunun Kuralları	147
III.	Paylı Mülkiyet ve Üstün Yarar	149
IV.	Ödemenin Ertelenmesi	149
A.	Kanuni Düzenleme	149
B.	Mahkemenin Karar Verme Yükümlülüğü	150
C.	Ertelemenin Ölçütleri	150
V.	Alacağın Tahsili	151
VI.	Anlaşma Yoluyla Çözüm	151
VII.	Uygulama: Ödeme Aşamasında Yapılacaklar	152
BEŞİNCİ KISIM · ÖZEL DURUMLAR		153
13. Bölüm · 2002 Öncesi Dönem: Mal Ayrılığı ve Katkı Payı Alacağı		155
I.	Geçiş Hükümünün Şirket Payları Bakımından Sonuçları	156
II.	Katkı Payı Alacağının Hukuki Niteliği	156
III.	Şirket Paylarına Yapılan Katkılar	158
A.	Toplu Katkılar	158
B.	Gelir ile Katkı	158
C.	Katkının İspatlanamadığı Durumlar	159
IV.	Eşin Diğer Eş Adına Pay Edinmesi	160
V.	Hesap Yöntemi	160
A.	Katkı Oranının Belirlenmesi	160

B.	Değer Tarihi: Dava Tarihi	161
VI.	Elden Çıkarılan Paylar	162
VII.	Faiz ve Zamanaşımı	163
14. Bölüm · Ticari İşletme, Serbest Meslek, Adi Ortaklık ve Kooperatif		165
I.	Şirket ile İşletme Arasındaki Fark	166
II.	Evlilik İçinde Kurulan İşletme	167
A.	Karine ve İspat Yükü	167
B.	İşletmenin Değeri	168
III.	Evlilikten Önce Kurulan İşletme	169
A.	Başlangıç Değeri ve Evlilik İçindeki Artış	169
IV.	Mesleğe ve İşletmeye Özgülenen Mallar: TMK m. 221	170
A.	Kanuni Düzenleme	170
B.	Sözleşme Yoksa İşletme Malları Edinilmiştir	171
V.	Eczane	172
A.	Eczanenin Hukuki Durumu	172
VI.	Serbest Meslek Faaliyetleri	173
VII.	Adi Ortaklık	174
A.	Eşin Üçüncü Kişiyle Kurduğu Adi Ortaklık	174
B.	Nitelendirme ve Görev	175
C.	Eşlerin Kendi Aralarındaki Ortaklık	175
VIII.	Kooperatif Payları	176
A.	Konut Yapı Kooperatifleri	176
B.	Taşıma Kooperatifleri, Hat ve Plakalar	177
IX.	Tarımsal İşletmeler	177
X.	Ödeme, Ölüm ve İşletmenin Sürekliliği	177
15. Bölüm · Anlaşmalı Boşanma, Ölüm ve Diğer Özel Durumlar		181
I.	Anlaşmalı Boşanma Protokolleri	182
A.	Mal Rejimi Boşanmanın Mali Sonuçlarından Değildir	182
B.	Açık Feragat ve Mahkeme İçi İkrar	183
C.	Hile ile Kurulan Harici Anlaşmalar	184
II.	Mal Rejiminin Ölümle Sona Ermesi	185
A.	Sona Erme Anı ve Alacağın Mirasçılara Geçmesi	185
B.	Şirket Payının Mirasçılara Geçmesi	186
III.	Eşlerin Birlikte Ortak Olduğu Şirketler	188
A.	Her Eşin Payı Kendi Malvarlığındadır	188
B.	Eşit Paylı Ortaklık ve Paylı Mülkiyet Yaklaşımı	188
C.	Ortaklığın Devamı ve Mal Ayrılığına Geçiş	189
IV.	Eşler Arasındaki Pay Devirleri ve Kazandırmalar	189
V.	Yabancılık Unsuru Taşıyan Uyuşmazlıklar	191
A.	Uygulanacak Hukuk	191
B.	Mal Rejiminin Sona Erme Tarihi	191
C.	Yabancı Mahkemede Onaylanan Protokoller	191
D.	Zamanaşımının Başlangıcı	192
E.	Yabancı Şirketlerdeki Paylar	193
SONUÇ: YARGITAY İÇTİHADININ İLKELERİ		195
I.	Temel Çerçeve	195
II.	Şirket Payının Nitelendirilmesi	196
III.	Değerleme ve Hesap	197
IV.	Koruma ve Yargılama	198
V.	Özel Durumlar	199

EK 1 · DİLEKÇE VE TALEP ÖRNEKLERİ	203
I. Örnek 1 · Katılma Alacağı ve Değer Artış Payı Davası	203
II. Örnek 2 · Talep Artırım Dilekçesi (HMK m. 109/4)	206
III. Örnek 3 · Dava Açıldıktan Sonra İhtiyati Tedbir Talebi	206
IV. Örnek 4 · Cevap Dilekçesi: Kişisel Mal Savunması ve Ödemeye İlişkin Talepler	207
V. Örnek 5 · Bilirkişi Raporuna İtiraz	208
VI. Örnek 6 · Anlaşmalı Boşanma Protokolüne Eklenecek Şirket Payları Maddesi	209
EK 2 · BELGE VE DELİL KONTROL LİSTESİ	211
I. Payın Varlığı ve Nitelendirilmesi	211
II. Kâr Payları ve Sermaye Artırımları	211
III. Değerleme	212
IV. Devirler ve Mal Kaçırma	212
V. İşletmeler ve Özel Durumlar	213
EK 3 · İLGİLİ MEVZUAT	215
I. Türk Medeni Kanunu (4721 sayılı)	215
A. Birinci Ayırım: Genel Hükümler	215
B. İkinci Ayırım: Edinilmiş Mallara Katılma	217
II. Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun (4722 sayılı)	221
III. Türk Ticaret Kanunu (6102 sayılı)	222
IV. Hukuk Muhakemeleri Kanunu (6100 sayılı)	224
V. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (5718 sayılı)	225
KAYNAKÇA	227
KARARLAR DİZİNİ	229
KAVRAM DİZİNİ	231

KISALTMALAR

4722 sayılı Kanun	Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun
743 sayılı Kanun	743 sayılı (mülga) Türk Kanunu Medenisi
BGE	Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts (İsviçre Federal Mahkemesi kararları)
bkz.	bakınız
dn.	dipnot
E.	Esas numarası
HD	Yargıtay Hukuk Dairesi
HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	Karar numarası
Kn.	Kenar numarası
m.	madde
MÖHUK	5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
RG	Resmî Gazete
s.	sayfa
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
TÜFE	Tüketici fiyat endeksi
vd.	ve devamı

Eser, boşanma ya da ölümle sona eren yasal mal rejiminin tasfiyesinde eşlerden birinin ortağı olduğu şirketlerin, ticari işletmelerin ve bunlardan elde edilen gelirlerin nasıl değerlendirildiğini Yargıtay kararları ışığında inceler. Konular beş kısımda toplanmıştır: temel çerçeve, şirket payının nitelendirilmesi, değerlendirme ve hesap, koruma ve yargılama, özel durumlar. Sonuç bölümü, Yargıtay içtihadından çıkan ilkeleri kısa cümlelerle bir arada verir; ekler dilekçe örneklerini, belge ve delil kontrol listesini ve ilgili kanun metinlerini içerir.

Kenar numaraları. Ana metindeki paragraflar dış kenardaki numaralarla sıralanmıştır. Numaralar eser boyunca sürekli; esere atıfta sayfa yerine kenar numarası gösterilebilir: *Aydar/Aydar/Aydar, Şirket Hisseleri, Kn. 145.*

İçtihat kartları. Bir ilkeyi en iyi gösteren kararlar ayrıca kart hâlinde verilmiştir. Kartın başında daire, karar tarihi, esas ve karar numarası; ardından uyumsuzluğun kısa özeti, karar metninden aynen alıntı ve değerlendirme yer alır. Alıntılar karar metinlerinden olduğu gibi aktarılmış, yalnız taraf ve şirket adları gösterilmemiştir.

Yargıtay’ın ilkesi. Mavi zeminli kutular, Dairenin tekrar eden kararlarında yerleşmiş ilkeyi kısa bir cümleyle özetler; ilkenin dayandığı kararlar dipnotta gösterilir.

Atıf biçimi. Kararlar dipnotlarda “Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923” biçiminde, tablolarda kısaca “Yargıtay 2. HD, K. 2025/923” biçiminde gösterilmiştir. Eserin elektronik sürümünde künyeler Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi’ndeki resmî tam metne bağlantılıdır. Resmî veri tabanında tam metnine ulaşamayan ve yalnızca öğretilde anılan kararlar, “aktaran” ibaresiyle ve kaynağı gösterilerek anılmıştır. Öğretiliye yapılan atıflarda yazarın soyadı ve sayfa gösterilmiş, eserin tam künyesi Kaynakça’da verilmiştir.

Dönemler. 1 Ocak 2002’den önce evlenen eşler arasında bu tarihe kadar 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin mal ayrılığı rejimi, bu tarihten sonra edinilmiş mallara katılma rejimi uygulanır. Eserde iki dönem ayrı ayrı ele alınmış; 2002 öncesine ilişkin katkı payı alacağı On Üçüncü Bölüm’de toplanmıştır.

Dairelerin görev dönemleri. Mal rejiminin tasfiyesinden doğan davaların temyiz incelemesi uzun yıllar Yargıtay 8. Hukuk Dairesinde, günümüzde ise 2. Hukuk Dairesinde yapılmaktadır. Eserde iki dairenin kararları birlikte kullanılmış; ilke değişikliği bulunan konularda bu durum ayrıca belirtilmiştir.

Renkli kutular. *Dikkat* kutuları hak kaybına yol açabilecek noktaları, *uygulama notları* dava hazırlığı ve ispata ilişkin pratik önerileri, *örnek* kutuları kuralın somut bir olay ve hesap üzerinde gösterilmesini içerir.

GİRİŞ

Boşanma davalarında mal paylaşımına ilişkin uyuşmazlıkların önemli bir kısmı, 1 eşlerden birinin ortağı olduğu bir şirket etrafında döner. Taşınmaz ve araçlarda edinme tarihi, bedeli ve kimin adına kayıtlı olduğu çoğu zaman resmî kayıtlardan kolayca anlaşılırken, şirket paylarında bu sorular katmanlıdır. Pay evlilikten önce edinilmiş, fakat şirket evlilik içinde büyümüş olabilir; sermaye artırılmış, kâr dağıtılmamış, şirketin adına taşınmazlar alınmış, paylar boşanma sürecinde bir yakına devredilmiş olabilir. Her biri ayrı bir hukuki soruya, çoğu zaman da ayrı bir Yargıtay içtihadına bağlanır.

Bu eser, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde şirket paylarının ve ticari 2 işletmelerin nasıl değerlendirildiğini, Yargıtay kararlarını esas alarak bir bütün hâlinde incelemektedir. Eserin cevap aradığı başlıca sorular şunlardır:

1. Şirket payı hangi hâllerde edinilmiş mal, hangi hâllerde kişisel maldır ve bunu ispat yükü kimdedir?
2. Evlilik içinde yapılan sermaye artırımları, dağıtılan ya da şirkette bırakılan kârlar ve pay sahibi eşin emeğiyle oluşan değer artışı kime aittir?
3. Şirket payı hangi tarihteki durumuna ve hangi tarihteki değerine göre, hangi yöntemle değerlendirilir?
4. Katılma alacağı ve değer artış payı şirket payları bakımından nasıl hesaplanır; şirketin ve ortak eşin borçları hesaba nasıl yansır?
5. Boşanma sürecinde yapılan pay devirlerine karşı diğer eş nasıl korunur; şirket ve paylar üzerine hangi tedbirler konulabilir?
6. Dava nasıl açılır, alacak nasıl somutlaştırılır ve ispat edilir; katılma alacağı nasıl ödenir?
7. 2002 öncesi mal ayrılığı dönemi, şahıs işletmeleri, eczaneler, adi ortaklıklar ve kooperatifler, anlaşmalı boşanma protokolleri, ölüm ve yabancılık unsuru taşıyan durumlar bakımından hangi özel kurallar uygulanır?

I. Yöntem ve Kaynaklar

Eserin dayanağı, Yargıtay'ın mal rejimi uyuşmazlıklarına ilişkin kararlarıdır. Ka- 3 rarlar, Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi'nde yapılan taramalarla belirlenmiş ve tam metinleriyle okunmuştur. Mal rejiminin tasfiyesinden doğan davaların temyiz incelemesi uzun yıllar Yargıtay 8. Hukuk Dairesinde, günümüzde

ise 2. Hukuk Dairesinde yapıldığından, eserde iki dairenin kararları birlikte kullanılmış; Hukuk Genel Kurulunun direnme ve içtihat niteliğindeki kararlarına ayrıca yer verilmiştir. Şirket payının devri, genel kurul kararları ve gizli ortaklık iddiaları gibi ticaret hukukuna ilişkin yönlerde Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin kararlarından da yararlanılmıştır.

- 4 Her tespit, bir kanun hükmüne ya da künyesiyle gösterilen bir karara dayandırılmıştır. Kararlardan yapılan alıntılar karar metinlerinden aynen aktarılmış, taraf ve şirket adları gösterilmemiştir. Bir kararda ilk derece mahkemesinin ya da bölge adliye mahkemesinin gerekçesi Yargıtay tarafından onanmışsa, bu durum metinde açıkça belirtilmiş; çoğunluk görüşü ile karşı oy birbirinden ayrılmıştır. Resmî veri tabanında tam metnine ulaşılabilen ve yalnız öğretilde anılan kararlar “aktaran” ibaresiyle ve kaynağı gösterilerek kullanılmıştır.
- 5 Öğretilde şirket paylarının mal rejimindeki yerini inceleyen makaleler ve tezler okunmuş, görüşleri sayfa numaralarıyla gösterilmiştir. Türk Medeni Kanunu’nun mal rejimine ilişkin hükümlerinin kaynağı İsviçre hukuku olduğundan, şirket değerlemesine ilişkin bir İsviçre Federal Mahkemesi kararı Türkçe çevirisi üzerinden ayrıca incelenmiştir. Yargıtay’ın yerleşik bir çözüm sunmadığı sorularda yazarların görüşü “kanaatimizce” ifadesiyle ve gerekçesiyle belirtilmiştir.

II. Eserin Güncelliği

- 6 Eser, 26 Ekim 2026 tarihine kadar yayımlanan mevzuat değişikliklerini ve erişilebilen Yargıtay kararlarını kapsamaktadır. Bu dönemde mal rejimi davalarını doğrudan etkileyen en önemli değişiklik, 31.07.2026 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan 7589 sayılı Kanun’la Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun belirsiz alacak davasına ilişkin 107. maddesinin yürürlükten kaldırılması ve kısmi davada talebin artırılmasına ilişkin 109. maddesine dördüncü fıkranın eklenmesidir. Değişiklikten önce açılan davalara eski hüküm uygulanmaya devam ettiğinden, eserde iki dönemin kuralları birlikte gösterilmiştir (Bkz. On Birinci Bölüm ve Ek 1).

III. Eserin Planı

- 7 Eser beş kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım, mal rejimlerinin temel kavramlarını ve şirketin tüzel kişiliğinin tasfiyeye etkisini açıklar. İkinci kısım, şirket payının nitelendirilmesini; sermaye artırımlarını, kâr paylarını ve değer artışlarını inceler. Üçüncü kısım, payın değerlemesini ve katılma alacağının hesabını; dördüncü kısım, pay devirlerine ve mal kaçırmaya karşı korumayı, ihtiyati tedbiri, yargılama usulünü ve ödemeyi ele alır. Beşinci kısım ise 2002 öncesi dönem, işletmeler ve diğer özel durumlara ayrılmıştır. Sonuç bölümünde Yargıtay içtihadından çıkan

ilkeler kısa cümlelerle bir araya getirilmiş; eklerde dilekçe örnekleri, bir belge ve delil kontrol listesi ve ilgili kanun metinleri verilmiştir.

BİRİNCİ KISIM

TEMEL ÇERÇEVE

1. Mal Rejimleri, Mal Grupları ve Şirket Payları	7
2. Şirketin Tüzel Kişiliği: Paylaşılan Şirket Değil, Paydır	19

“...tasfiye konusu malın davalı eşin şirket hissesi ve ortak olan davalının hisseye bağlı mal varlıksal nitelikteki hakları olduğu...”

Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923

BİRİNCİ BÖLÜM

Mal Rejimleri, Mal Grupları ve Şirket Payları

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Konunun Sınırları ve Temel Kavramlar	7
II.	Yasal Mal Rejimi ve Seçimlik Mal Rejimleri	8
III.	Zaman Bakımından Uygulama: 1 Ocak 2002 Ayrımı	9
IV.	Mal Grupları: Edinilmiş Mallar ve Kişisel Mallar	10
V.	Mal Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyenin Aşamaları	13
VI.	Şirket Paylarına İlişkin Taleplerin Haritası	15
VII.	Uygulamada Şirket Payı Uyuşmazlıklarının Tipik Görünümleri	16

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminde eşlerin malvarlığı iki gruba ayrılır: edinilmiş mallar ve kişisel mallar. Mal rejimi sona erdiğinde yalnız edinilmiş malların net değeri (artık değer) paylaşılır; kişisel mallar sahibinde kalır. Şirket payları da bu ayrıma tabidir: Pay hangi tarihte, hangi kaynakla ve hangi yolla edinildiyse o mal grubuna girer. 1 Ocak 2002'den önceki evlilik dönemine 743 sayılı Kanun'un mal ayrılığı rejimi uygulanır. Boşanmada mal rejimi dava tarihinde sona erer; mallar o tarihteki durumlarına göre ayrılır, fakat tasfiye (karar) tarihindeki sürüm değerleriyle hesaba katılır. Eşe tanınan hak, şirket payı üzerinde mülkiyet değil, para olarak ödenecek bir alacaktır.

I. Konunun Sınırları ve Temel Kavramlar

Gündelik dilde “mal paylaşımı” denilen işlemin kanundaki adı, mal rejiminin tasfiyesidir. Türk Medeni Kanunu, evlilik birliği sona erdiğinde eşlerin malvarlıklarının nasıl hesaplaşacağını mal rejimleri başlığı altında düzenler (m. 202–281). Bu

hesaplaşma, eşlerden birinin adına kayıtlı malların diğerine devredilmesi değildir; kural olarak her eş kendi malının maliki olarak kalır, aralarındaki denge para alacaklarıyla kurulur. Kitabın bütününde bu temel gerçek akılda tutulmalıdır: Mal paylaşımında şirket bölünmez, hisse yarı yarıya ayrılmaz; eşin şirketteki payının mal rejimi bakımından değeri hesaplanır ve bu değer üzerinden bir alacak doğar.

- 9 Eser, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde ortaya çıkan şirket uyumsuzluklarını inceler. Burada “şirket payı” ya da “şirket hissesi” ifadesiyle, öncelikle anonim şirketlerdeki pay ile limited şirketlerdeki esas sermaye payı kastedilmektedir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu anonim şirket için “pay”, limited şirket için “esas sermaye payı” terimlerini kullanır; uygulamada ve Yargıtay kararlarında ise her ikisi için çoğunlukla “şirket hissesi” denir. Eserde bu terimler aynı anlamda kullanılmıştır. Kişi şirketlerindeki (kolektif ve komandit) ortaklık paylarına İkinci Bölüm’de değinilmiş; adi ortaklık payı, kooperatif payı ve şahıs işletmeleri ise On Dördüncü Bölüm’de ayrıca ele alınmıştır.
- 10 Şirket payının mal rejimindeki yeri incelenirken iki ayrı hukuk alanı iç içe geçer. Payın ne olduğu, nasıl kazanıldığı, hangi hakları verdiği ve nasıl devredildiği ticaret hukukunun konusudur; payın hangi mal grubuna girdiği, hangi tarihteki değerle hesaba katıldığı ve diğer eşe hangi alacağı doğurduğu ise aile hukukunun. Öğretide de bu çok yönlülüğe dikkat çekilmiş, şirket payları ve değerlemesinin mal rejiminin tasfiyesinde en tartışmalı konulardan biri olduğu vurgulanmıştır.¹ Yargıtay kararlarının bu konudaki birikimi, kanun metninin sessiz kaldığı birçok soruyu cevaplamıştır. Eserin yöntemi de bu birikimi esas almaktır.

II. Yasal Mal Rejimi ve Seçimlik Mal Rejimleri

- 11 Kanuna göre eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır (m. 202/1). Eşler mal rejimi sözleşmesiyle mal ayrılığı (m. 242–243), paylaşımlı mal ayrılığı (m. 244–255) ya da mal ortaklığı (m. 256–281) rejimlerinden birini seçebilirler (m. 202/2). Uygulamada mal rejimi sözleşmesi çok nadirdir; şirket payına ilişkin uyumsuzlukların neredeyse tamamı yasal rejimin tasfiyesinde ortaya çıkar. Yargıtay da her kararında, taraflar sözleşmeyle başka bir rejimin seçildiğini ileri sürmediğinden aralarında yasal rejimin geçerli olduğunu tespit ederek incelemeye başlar.²
- 12 Seçimlik rejimlerde şirket payının durumu kısaca şöyledir. Mal ayrılığı rejiminde her eş kendi malvarlığını yönetir ve ondan yararlanır; rejimin sona ermesi bir katılma alacağı doğurmaz, eşler ancak birbirlerine olan borçlarını ve paylı mülkiyetteki malları tasfiye ederler. Bu rejimde şirket payı kimin adına kayıtlıysa

¹ Geylan, Tez, s. i (Özet); Çelebi, s. 425 dn. 5.

² Yargıtay 2. HD, 16.05.2024, E. 2024/1810, K. 2024/3556; Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889.

onun malıdır; diğer eş, payın edinilmesine katkıda bulunmuşsa genel hükümlere dayanan bir alacak ileri sürebilir. Mal ortaklığı rejiminde ise ortaklık mallarına giren şirket payı eşlerin elbirliğiyle mülkiyetindedir ve tasfiyede aynen ya da değer olarak paylaştırılır. Bu rejimlerin uygulamada karşılığı sınırlı olduğundan eserde yalnızca yeri geldikçe bunlara değinilmiştir.

DİKKAT

Mal rejimi sözleşmesi resmi şekle tabidir; şirket esas sözleşmesindeki pay oranları ya da ortaklar arasındaki bir pay devri sözleşmesi, eşler arasında mal rejimi sözleşmesi yerine geçmez. Eşlerin birlikte ortak oldukları bir şirkette pay oranlarının farklı olması, aralarındaki yasal rejimi değiştirmez.³

III. Zaman Bakımından Uygulama: 1 Ocak 2002 Ayrımı

A. 743 Sayılı Kanun Dönemi ve Geçiş Hükümü

Türk Medeni Kanunu 1 Ocak 2002’de yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten önce yürürlükte olan 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yasal mal rejimi mal ayrılığıydı (743 sayılı Kanun m. 170). 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un 10. maddesine göre, Kanun’un yürürlüğe girmesinden önce evlenmiş eşler arasında da 1 Ocak 2002’den itibaren yasal rejim olarak edinilmiş mallara katılma rejimi uygulanır; ancak bu rejim geçmişe yürümez. Bu nedenle 2002’den önce evlenen eşlerin evliliği, mal rejimi bakımından iki döneme ayrılır.

Yargıtay bu ayrımı bütün kararlarında aynı cümleyle ifade eder: Eşler arasında evlilik tarihinden 1 Ocak 2002’ye kadar mal ayrılığı, bu tarihten mal rejiminin sona erdiği tarihe kadar edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir.⁴ Şirket payları bakımından bu ayrımın sonuçları önemlidir. Mal ayrılığı döneminde edinilen bir şirket payı, edinilmiş mallara katılma rejiminin başladığı 1 Ocak 2002’de eşin malvarlığında bulunduğu için o eşin kişisel malıdır (m. 220/2). Diğer eş, bu payın edinilmesine 2002’den önce katkıda bulunmuşsa, Yargıtay’ın 743 sayılı Kanun dönemi için geliştirdiği “katkı payı alacağı”nı ileri sürebilir; bu alacak On Üçüncü Bölüm’de ayrıca incelenmiştir. Buna karşılık 2002’den sonra edinilen paylar, sermaye artırımları ve kişisel payın bu dönemdeki gelirleri edinilmiş mallara katılma rejiminin kurallarına tabidir.

³ Geylan, Tez, s. 105–106.

⁴ Yargıtay 2. HD, 16.05.2024, E. 2024/1810, K. 2024/3556; Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445.

1

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

05.03.2026 · E. 2025/10024 · K. 2026/2577

2002'den önce kurulan şirketlerde 2002 sonrası sermaye artırımı

Beş anonim şirketin kuruluşu ve davalı erkeğin bu şirketlerdeki başlangıç payları 1 Ocak 2002'den önceye dayanmaktadır. Bölge adliye mahkemesi, kadının bu şirketler yönünden yalnız katkı payı alacağı bulunabileceğini kabul etmiştir. Daire, şirketlerin sermayelerinin 2004 ve 2005 yıllarında, yani evlilik birliği içinde ve edinilmiş mallara katılma rejimi döneminde artırıldığını tespit ederek kararı bozmuştur.

“

...şirket hisselerinin davalı-davacı erkeğin kişisel mal olduğunun kabulü yerindedir; ancak 01.01.2002 tarihinde sonra evlilik birliği içinde ... sermayesinin artırıldığı anlaşılmakla; karine gereği sermaye artışı yapılan kısımlar edinilmiş mal olup diğer eş bu yönden değer artış payı/katılma alacağı talebinde bulunabilir.

DEĞERLENDİRME Karar, aynı şirket payında iki ayrı dönemin ve iki ayrı alacak türünün bir arada bulunabileceğini gösterir: Başlangıç payı bakımından 743 sayılı Kanun döneminin katkı payı alacağı, 2002 sonrası sermaye artırımı bakımından ise katılma alacağı ya da değer artış payı. Sermaye artırımlarının nitelendirilmesi Dördüncü Bölüm'de ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

B. Geçiş Döneminde Mal Rejimi Sözleşmesi

- 15 4722 sayılı Kanun'un 10. maddesi eşlere, Kanun'un yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde yapacakları bir sözleşmeyle edinilmiş mallara katılma rejiminin evlilik tarihinden itibaren geçerli olacağını kabul etme imkânı da tanımıştı. Böyle bir sözleşme yapılmışsa, eşlerden birinin evlilikte fakat 2002'den önce edindiği şirket payı da edinilmiş mal grubuna girebilir.⁵ Uygulamada bu imkândan yararlanan eşlerin sayısı son derece azdır; ancak eski evliliklerde şirket payları tartışılırken böyle bir sözleşmenin bulunup bulunmadığının sorulması gerekir.

IV. Mal Grupları: Edinilmiş Mallar ve Kişisel Mallar**A. Edinilmiş Mallar**

- 16 Edinilmiş mal, her eşin mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir (m. 219/1). Kanun, edinilmiş malları özellikle şöyle sayar: çalışmanın karşılığı olan edinimler, sosyal güvenlik ve sosyal yardım kurumlarının ödemeleri, çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar, kişisel malların gelirleri ve edinilmiş malların yerine geçen değerler (m. 219/2). Sayım sınırlayıcı değildir.

⁵ Geylan, Tez, s. 66; Kırca/Kırca'dan aktaran.

Şirket payları bakımından bu bentlerden üçü özellikle önemlidir. *Çalışmanın kar- 17*
şılığı olan edinimler (m. 219/2-1), eşin şirket yöneticisi olarak aldığı ücreti, primi
 ve huzur hakkını; *kişisel malların gelirleri* (m. 219/2-4), evlilikten önce edinilen bir
 şirket payının evlilik içinde getirdiği kâr payını; *edinilmiş malların yerine geçen*
değerler (m. 219/2-5) ise evlilik içinde kazanılan parayla satın alınan ya da serma-
 yesi taahhüt edilen payı kapsar. Kişisel malın gelirinin edinilmiş mal sayılması,
 şirket payları bakımından belki de en fazla uyumsuzluk doğuran kuraldır; Beşinci
 Bölüm bu kuralın uygulamasına ayrılmıştır.

B. Kişisel Mallar

Kanun gereğince kişisel mallar dört bent hâlinde sayılmıştır: eşlerden birinin yal- 18
 nız kişisel kullanımına yarayan eşya; mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine
 ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşı-
 lıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri; manevî tazminat alacakları;
 kişisel mallar yerine geçen değerler (m. 220).

Şirket payı hiçbir zaman “yalnız kişisel kullanıma yarayan eşya” sayılamaz. Bir 19
 şirket payı ancak üç yoldan kişisel mal olabilir: mal rejiminin başlangıcında eşin
 malvarlığında bulunması, sonradan miras ya da bağış gibi karşılıksız bir yolla
 kazanılması veya kişisel bir malın yerine geçmesi. Hukuk Genel Kurulu, evlilikten
 önce kurulmuş bir limited şirketteki paya ilişkin kararında bu kuralı açıkça vurgu-
 lamıştır:

2

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

01.07.2021 · E. 2020/458 · K. 2021/889

Evlilikten önce edinilen şirket payı kişisel maldır; geliri edinilmiş maldır

Eşler 22.08.2003'te evlenmiş, boşanma davası 12.10.2009'da açılmıştır. Davalının kuruluşundan itibaren yüzde 98 payına sahip olduğu limited şirket evlilikten önce, 08.09.1999'da kurulmuştur. Yerel mahkeme, şirketin hâkim ortağının davalının babası olduğunu kabul ederek kâr payına ilişkin talebi reddetmiş ve Özel Dairenin bozma kararına karşı direnmiştir. Hukuk Genel Kurulu, ticaret sicili kayıtlarına göre davalının şirketin kuruluşundan beri hâkim ortak olduğunu tespit ederek direnme kararını bozmuştur.

“Dolayısıyla eşlerin evlenmeden önce edinilmiş olan şirket hisseleri kişisel mal olarak kabul edilecektir. Ne var ki aksi kararlaştırılmadığından evlilik birliğinin kurulmasından boşanma dava tarihine kadar ki döneme ilişkin olarak davalı-karşı davacının şirketteki hissesine düşen geliri edinilmiş mal grubuna dahil olduğundan, mevcut ise tasfiye davasının konusu olabilir.

DEĞERLENDİRME Karar iki kuralı birlikte koyar. Birincisi, rejimin başlangıcında eşe ait olan her malvarlığı değeri, nasıl edinilmiş olursa olsun kişisel maldır. İkincisi, kişisel payın evlilik içindeki geliri edinilmiş maldır ve “mevcut ise” tasfiyeye girer. Bu ikinci kuralın nasıl uygulanacağını, yani kâr payının ödenip ödenmediğinin,

yatırıma dönüşüp dönüşmediğinin ve aile harcamalarında tüketilip tüketilmediğinin nasıl araştırılacağını Beşinci Bölüm’de ayrıntılı olarak inceledik.

C. Sözleşmeyle Kişisel Mal Sayılan Değerler

- 20 Eşler mal rejimi sözleşmesiyle, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan ve edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler (m. 221/1). Aynı sözleşmeyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağı da kararlaştırılabilir (m. 221/2). Şirket sahibi bir eş için bu hükümler, mal rejimi sözleşmesinin en önemli işlevini gösterir: Eşler, şirket payının ve şirketten elde edilecek gelirin paylaşım dışında kalacağını önceden kararlaştırabilirler. Öğretide, işletme faaliyeti bir şirket aracılığıyla yürütülüyorsa şirket paylarının da bu anlamda “işletmeye özgülenmiş” değer sayılabileceği ileri sürülmektedir.⁶ Böyle bir sözleşme yoksa, kanunun genel kuralları uygulanır.

UYGULAMA NOTU

Şirket ortağı eşin vekili, dava dosyasında öncelikle eşler arasında bir mal rejimi sözleşmesi bulunup bulunmadığını açıkça beyan etmelidir. Yargıtay, sözleşme ileri sürülmediği sürece yasal rejimi esas alır. Sözleşme varsa noterlik kaydı ve sözleşmenin evlenme sırasında mı, sonradan mı yapıldığı dosyaya getirilmelidir.

D. Edinilmiş Mal Karinesi ve İspat Yükü

- 21 Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür (m. 222/1). Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir (m. 222/3). Bu karine şirket payları bakımından belirleyicidir. Evlilik içinde bir eş adına kazanılan pay, kişisel mal olduğu ispat edilinceye kadar edinilmiş mal sayılır; ispat yükü payın kişisel mal olduğunu ileri süren eştedir.
- 22 Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, evlilik birliği içinde devralınan bir anonim şirket payına ilişkin kararında ilk derece mahkemesinin ispat yükünü yanlış yere yüklediğini tespit ederek kararı bozmuştur. Mahkeme, hissenin değeri dikkate alındığında evlilikten kısa süre sonra davalı tarafından bedelinin ödenmesinin imkânsız olduğunu, davacının da bedelin ödendiğini ispatlayamadığını kabul etmişti. Daire ise payın evlilik içinde davalı adına edinildiğini, bu nedenle kanuni karine gereğince edinilmiş mal olduğunu ve aksini ispat yükünün davalıda bulunduğunu belirtmiştir.⁷ Aynı yaklaşım, evlilikten önce kurulmuş şirketlerin 2002 sonrasında artırılan sermayesi için de uygulanmaktadır: Artırımın kişisel kaynaklardan karşılandığı ispatlanamadıkça, artırılan kısım karine gereği edinilmiş sayılır.⁸

⁶ Geylan, Tez, s. 73–74.

⁷ Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740.

YARGITAY'IN İLKESİ

Mal rejiminin devamı süresince bir eş adına kazanılan şirket payı, kişisel mal olduğu ispat edilinceye kadar edinilmiş maldır; ispat yükü payın kişisel mal olduğunu ileri süren eştedir.⁹

V. Mal Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyenin Aşamaları**A. Sona Erme Anı**

Mal rejimi eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer ²³ (m. 225/1). Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine ya da mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde ise mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer (m. 225/2). Boşanmada dava tarihi, şirket payları bakımından en önemli tarihtir: Payın hangi mal grubuna girdiği, eşin malvarlığında bulunup bulunmadığı ve şirketin o andaki durumu bu tarihe göre belirlenir. Dava tarihinden sonra edinilen paylar ya da yapılan sermaye artırımları artık edinilmiş mal oluşturmaz; dava tarihinden sonraki devirler ise tasfiyeyi etkilemez, çünkü sona erme anında mevcut olan pay hesaba katılır.

DİKKAT

Eşler birden fazla boşanma davası açmışlarsa, mal rejiminin hangi davanın açılmasıyla sona erdiği ayrıca tartışılmalıdır. Uygulamada reddedilen ilk davadan sonra eşlerin bir daha bir araya gelmediği durumlarda bu soru, özellikle dava sırasında devredilen şirket payları bakımından önem kazanır.

B. Malların Ayrılması ve Değerlendirme Anı

Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki ²⁴ durumlarına göre ayrılır (m. 228/1). Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar ise tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır (m. 235/1); tasfiyede malların sürüm değerleri esas alınır (m. 232). Yargıtay bu üç hükmü şöyle birleştirir: Mallar mal rejiminin sona erdiği andaki durumlarına (nitelik, seviye, yaş gibi) göre, fakat tasfiye tarihindeki sürüm değerleriyle hesaba katılır; tasfiye tarihi de karar tarihidir.

⁸ Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/8043, K. 2024/7485; Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445.

⁹ Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740; Yargıtay 2. HD, 05.03.2026, E. 2025/10024, K. 2026/2577.

Tasfiye tarihi karar tarihidir

Bölge adliye mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak esas hakkında yeniden hüküm kurmuş; ancak taşınmazların değerini karar tarihinden (26.12.2023) yaklaşık bir buçuk yıl önce (27.05.2022) belirlenen değerlere göre hesaplamıştır. Davacının şirket kuruluş sermayesi, sermaye artışı ve dağıtılmamış kâr payı yönünden de talepleri bulunan dosyada Daire, değer tarihine ilişkin ilkeyi hatırlatarak kararı bozmuştur.

“

Yargıtay uygulamalarına göre tasfiye tarihi, karar tarihi olup Bölge Adliye Mahkemesince tasfiyenin yapılması halinde karar tarihi Bölge Adliye Mahkemesinin karar tarihidir.

DEĞERLENDİRME Bozma kararından sonra yeni bir hüküm kurulacaksa değer de yeniden, yeni karar tarihine en yakın tarihe göre belirlenmelidir. Bu ilke şirket paylarında özel bir biçim alır: Şirketin değeri sona erme anındaki durumuna göre belirlenir ve tüketici fiyat endeksiyle karar tarihine taşınır. Bu yöntem Yedinci Bölüm’de ayrıntılı olarak incelenmiştir.

- 25 Değer tarihinin güncel tutulması, yüksek enflasyon dönemlerinde katılma alacağının miktarını doğrudan belirler. Daire, davayı kabul beyanından sonra karar veren bölge adliye mahkemesinin taşınmazın yaklaşık dokuz yıl önceki keşif değerini esas almasını da aynı gerekçeyle bozmuştur.¹⁰ Şirket paylarında ise değer hangi tarihe göre tespit edileceği, öğretide ayrıca tartışılmaktadır; bu tartışma Yedinci Bölüm’de ele alınmıştır.

C. Tasfiyenin Aşamaları

- 26 Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi kanunda belirli bir sırayla düzenlenmiştir. Bu sıra, şirket paylarının hesaba katılmasında da izlenir:
1. Her eş diğer eşte bulunan mallarını geri alır; paylı mülkiyetteki mallar için üstün yarar kuralı uygulanır (m. 226).
 2. Diğer eşin malına yapılan katkılar için değer artış payı belirlenir (m. 227).
 3. Mallar sona erme anındaki durumlarına göre kişisel ve edinilmiş mallar olarak ayrılır (m. 228).
 4. Eklenecek değerler edinilmiş mallara eklenir (m. 229) ve mal grupları arasında denkleştirme yapılır (m. 230).
 5. Her eşin artık değeri bulunur: edinilmiş malların toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarılır; değer eksilmesi dikkate alınmaz (m. 231).
 6. Her eş diğerinin artık değerinin yarısı üzerinde katılma alacağına sahip olur; alacaklar takas edilir (m. 236/1).

¹⁰ Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/4245, K. 2024/4029.

7. Katılma alacağı ve değer artış payının ödenmesi, ertelenmesi ve faizi belirlenir (m. 239).

Bu sıranın şirket payları bakımından önemli bir sonucu vardır: Şirket payına ilişkin bir değer artış payı alacağı varsa, bu alacak önce hesaplanır ve payın edinilmiş mal değerinden düşülür; katılma alacağı ancak bundan sonra kalan değer üzerinden bulunur.¹¹ Hesap örnekleri Sekizinci Bölüm’de verilmiştir.

D. Alacağın Niteliği: Mülkiyet Değil, Şahsi Alacak

Mal rejiminin tasfiyesinden doğan haklar aynı değil, şahsi alacak hakkıdır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, bölge adliye mahkemeleri arasındaki görüş ayrılığını giderdiği 2025 tarihli kararında bu ilkeyi şöyle ifade etmiştir: Eşlerden birine ait malvarlığında diğer tarafın mülkiyet veya başka aynı hak talebi söz konusu olamaz; mal rejiminin tasfiyesi isteğinde bulunan eşe ya da mirasçılara tanınan hak aynı olmayıp şahsi alacak hakkıdır.¹² Aynı kararda, katılma alacağının ayın olarak ödenmesinin alacaklı eşe değil, borçlu eşe tanınmış bir hak olduğu da vurgulanmıştır (m. 239/1).

Bu ilkenin şirket payları bakımından sonucu açıktır. Diğer eş, şirket payının yarısının adına tescilini ya da pay defterine kaydını isteyemez; ancak payın edinilmiş mal değerinin yarısı oranında bir para alacağı isteyebilir. Borçlu eş isterse alacağı pay devriyle ödeyebilir; bu durumda ticaret hukukunun pay devrine ilişkin kural-ları da devreye girer (Bkz. On İkinci Bölüm). Şahsi alacak ilkesi, şirket adına kayıtlı mallar üzerine ihtiyati tedbir konulamayacağı sonucunun da dayanaklarından biridir (Bkz. Onuncu Bölüm).

VI. Şirket Paylarına İlişkin Taleplerin Haritası

Bir şirket payı nedeniyle diğer eşin ileri sürebileceği talepler, payın edinildiği döneme, finansman kaynağına ve diğer eşin katkısına göre farklılaşır. Aşağıdaki tablo, eserin bölümlerinde ayrıntılı olarak incelenen talepleri bir arada göstermek-tedir:

Talep	Dayanak	Hangi durumda	Eserde
Katılma alacağı	m. 231, 236	Pay edinilmiş mal ise; kişisel payın evlilik içindeki geliri, sermaye artırımının edinil-miş kısmı	3., 4., 5., 8. Bölüm
Değer artış payı	m. 227	Diğer eş payın edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına karşılıksız katkıda bulunmuşsa	6., 8. Bölüm

¹¹ Geylan, Tez, s. 90; Çelebi, s. 429 dn. 19.

¹² Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923. Karar bu ilkeyi Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 07.10.1953 tarihli, 1953/8 E., 1953/7 K. sayılı kararına da dayandırmaktadır.

Talep	Dayanak	Hangi durumda	Eserde
Denkleştirme	m. 230	Aynı eşin bir mal grubundan diğer gruptaki paya katkı yapılmışsa	4., 6. Bölüm
Eklenecek değer	m. 229	Pay sona ermeden önce karşılıksız ya da katılma alacağını azaltmak kastıyla devredilmişse	9. Bölüm
Üçüncü kişiye dava	m. 241	Borçlu eşin malvarlığı alacağı karşılamıyorsa, payı karşılıksız devralan kişiye	9. Bölüm
Katkı payı alacağı	743 s. K. dönemi	Pay 1 Ocak 2002'den önce edinilmiş ve diğer eş edinmeye katkıda bulunmuşsa	13. Bölüm
İhtiyati tedbir	HMK m. 389	Payın devrini önlemek için; şirket mallarına değil, paya	10. Bölüm

- 31 Bu taleplerin her biri ayrı bir hukuki nitelendirmeye ve çoğu zaman ayrı bir ispat yüküne bağlıdır. Yargıtay, olayları bildirmenin taraflara, hukuki nitelendirmenin hâkime ait olduğunu (HMK m. 33) hatırlatarak, örneğin şirket sermayesine yapılan katkıya dayanan talebi katkı payı, şirket gelirlerine dayanan talebi ise katılma alacağı olarak nitelendirmektedir.¹³ Dava dilekçesinde talebin hangi şirket ve hangi dönem için, hangi alacak türüne dayandığının açıkça gösterilmesi bu nedenle yararlıdır (Bkz. On Birinci Bölüm).

VII. Uygulamada Şirket Payı Uyuşmazlıklarının Tipik Görünümleri

- 32 Yargıtay kararları incelendiğinde, şirket paylarına ilişkin uyuşmazlıkların birkaç tipik olay kalıbında toplandığı görülür. Eserin planı da büyük ölçüde bu kalıpları izler:
- **Evlilik içinde kurulan şirket.** Eşlerden biri evlendikten sonra, çoğu zaman evlilik içinde kazanılan parayla bir limited ya da anonim şirket kurmuştur. Pay karine gereği edinilmiş maldır; tartışma değerlendirme ve hesap üzerinde yoğunlaşır (Üçüncü, Yedinci ve Sekizinci Bölümler).
 - **Evlilikten önce kurulan, evlilik içinde büyüyen şirket.** Pay kişisel maldır; fakat evlilik içinde yapılan sermaye artırımları, dağıtılan ya da dağıtılmayan kârlar ve eşin emeğiyle oluşan değer artışı ayrıca değerlendirilir (Dördüncü, Beşinci ve Altıncı Bölümler).
 - **Aileden devralınan pay.** Pay, anne ya da babadan resmi kayıtlarda bedelli bir devirle alınmış görünür; gerçekte bağış mı, satış mı olduğu tartışılır (Üçüncü Bölüm).
 - **Şirket adına kayıtlı mallar.** Eşlerin oturduğu ev, kullandıkları araçlar ya da yatırım amaçlı taşınmazlar şirket adına kayıtlıdır. Bu malların ayrıca paylaşıma girip girmeyeceği sorulur (İkinci Bölüm).

¹³ Çelebi, s. 442–443 dn. 79'da aktarılan Yargıtay 8. HD, 14.01.2015, E. 2013/23659, K. 2015/587 kararı.

- **Dava öncesi ve dava sırasında devirler.** Pay boşanma davasından kısa süre önce bir yakına devredilmiş ya da dava sürerken el değiştirmiştir (Dokuzuncu ve Onuncu Bölümler).
- **Eşlerin birlikte ortak olduğu şirket.** Eşler aynı şirkette farklı oranlarda paya sahiptir ya da paylar evlilik içinde eşler arasında devredilmiştir (On Beşinci Bölüm).
- **Şahıs işletmesi, eczane ve serbest meslek.** Faaliyet bir şirket aracılığıyla değil, eşin kendi adına yürütülen bir işletmeyle sürdürülmektedir (On Dördüncü Bölüm).
- **2002 öncesi dönem.** Şirket ve paylar 743 sayılı Kanun döneminde edinilmiş; diğer eş katkı payı alacağı ileri sürmektedir (On Üçüncü Bölüm).

Bu kalıpların ortak noktası, her birinde şirketin kendisiyle eşin payının birbirinden ayrılması gerekliliğidir. Bir sonraki bölüm, bu ayrımın hukuki temeli olan tüzel kişilik ilkesine ayrılmıştır. 33

İKİNCİ BÖLÜM

Şirketin Tüzel Kişiliği: Paylaşılan Şirket Değil, Paydır

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Tüzel Kişilik ve Ayrı Malvarlığı	20
II.	Tasfiyenin Konusu: Pay ve Paya Bağlı Malvarlığı Hakları	21
III.	Şirket Adına Kayıtlı Mallar	23
IV.	Şirket ile Ortak Eş Arasındaki Alacak ve Borçlar	27
V.	Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması ve Muvazaa	29
VI.	Tüzel Kişiliği Bulunmayan Yapılar	31
VII.	Ortaklık Payının ve Şirket Bilgilerinin Belirlenmesi	32

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Ticaret şirketleri tüzel kişiliğe sahiptir; şirketin malvarlığı, ortaklarının malvarlığından ayrıdır. Şirket adına kayıtlı taşınmazlar, araçlar, makineler, banka hesapları ve alacaklar ortak eşin değil, şirketin malıdır. Bu nedenle mal rejiminin tasfiyesinde şirket malları tek tek edinilmiş mal sayılıp paylaştırılmaz. Tasfiyeye giren, eşin şirketteki payı ve bu paya bağlı malvarlığı haklarıdır. Şirket malları ancak payın değeri belirlenirken, şirketin aktifinin bir unsuru olarak ve borçlarıyla birlikte hesaba yansır; eşin bu değerden yararlanması da payı oranındadır. Şirket ile ortak eş arasındaki alacak ve borçlar ise paydan ayrı malvarlığı unsurlarıdır ve ayrıca talep edilmelidir. Tüzel kişiliğin mal kaçırmak için kullanıldığı iddiaları ayrı bir tespit davasıyla değil, mal rejimi davasının içinde, eklenecek değer ve muvazaa hükümleriyle ileri sürülür. Şahıs işletmesi ve adi ortaklık gibi tüzel kişiliği bulunmayan yapılarda ise işletme malları doğrudan eşin malvarlığına aittir.

I. Tüzel Kişilik ve Ayrı Malvarlığı

A. Kanuni Dayanak

- 34 Türk Medeni Kanunu, başlı başına bir varlığı olmak üzere örgütlenmiş kişi topluluklarının, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanacağını öngörür (m. 47/1). Tüzel kişiler, cins, yaş ve hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildir (m. 48). Türk Ticaret Kanunu ise bu genel kuralı ticaret şirketleri için açıkça tekrar eder: “Ticaret şirketleri tüzel kişiliği haizdir” (TTK m. 125/1). Ticaret şirketleri kolektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden ibarettir; bunlardan anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket sermaye şirketi, kolektif ve komandit şirket ise şahıs şirketi sayılır (TTK m. 124).
- 35 Tüzel kişiliğin mal rejimi bakımından en önemli sonucu, şirketin kendi malvarlığına sahip olmasıdır. Şirkete sermaye olarak konulan para, taşınmaz ya da başka bir değer, tescille birlikte şirketin malvarlığına geçer (TTK m. 128/4-5). Şirketin faaliyetiyle sonradan edindiği her şey de şirketin malıdır. Ortak, şirkete koyduğu sermayenin karşılığında şirket mallarının bir kısmına değil, şirketteki bir paya sahip olur. Bir eşin tek başına ya da başkalarıyla birlikte kurduğu şirket, evlilik birliğinin ekonomik hayatının merkezinde yer alsa bile hukuken eşlerden ayrı bir kişidir.

B. Sermaye Şirketlerinde Ortağın Sınırlı Sorumluluğu

- 36 Ayrı malvarlığı ilkesinin bir yüzü de sorumluluğun ayrılığıdır. Anonim şirket, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumludur; pay sahipleri ise sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve yalnız şirkete karşı sorumludur (TTK m. 329). Limited şirkette de ortaklar şirket borçlarından sorumlu olmayıp yalnız taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ödemek ve şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerini yerine getirmekle yükümlüdür (TTK m. 573/2). Şirketin alacaklıları ortağın kişisel mallarına kural olarak başvuramaz; ortağın kişisel alacaklıları da şirket mallarına el koyamaz.
- 37 Ortağın kişisel alacaklılarının hangi değerlere başvurabileceği kanunda ayrıca düzenlenmiştir. Sermaye şirketlerinde alacaklılar, alacaklarını o ortağa düşen kâr veya tasfiye payından almak yanında, borçlunun senede bağlanmış veya bağlanmamış paylarının haczedilmesini ve paraya çevrilmesini isteyebilirler; tüm ticaret şirketlerinde ortağın şirketten olan diğer alacakları da haczedilebilir (TTK m. 133/2-3). Kanunun ortağın alacaklısına gösterdiği yol, mal rejiminin tasfiyesi bakımından da yol göstericidir: Ortağın şirketle ilgili malvarlığı; payı, bu payın kâr ve tasfiye payı gibi gelirleri ve şirketten olan alacaklarıdır, şirketin kendi malları değildir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi de aşağıda incelenen 2025 tarihli kararında bu

hükmü, diğer eşin şirket mallarına başvuramayacağı sonucunun dayanaklarından biri olarak göstermiştir.¹

C. Tek Ortaklı Şirketler

Anonim şirket de limited şirket de tek ortakla kurulabilir (TTK m. 338/1, 573/1).³⁸ Uygulamada eşlerden birinin bütün paylarına ya da payların neredeyse tamamına sahip olduğu şirketlerle sık karşılaşılır. Bu durum tüzel kişilik ilkesini değiştirmez. Yargıtay'ın şirket mallarının ayrıca paylaştırılmayacağına ilişkin kararları, eşin yüzde 3 gibi küçük bir paya sahip olduğu dosyalardan payın yüzde 98'i aştığı dosyalara kadar uzanır.² Bir eşin şirketin tek sahibi gibi davranması, şirket mallarını aile ihtiyaçları için kullanması ya da şirket kasasını kendi cebi gibi görmesi, şirket mallarını onun kişisel malı hâline getirmez; bu tür olgular ancak payın değeri hesaplanırken, örtülü kâr dağıtımı ya da muvazaa iddialarıyla birlikte değerlendirilebilir (Bkz. aşağıda ve Beşinci Bölüm).

II. Tasfiyenin Konusu: Pay ve Paya Bağlı Malvarlığı Hakları

A. Yargıtay'ın Tespiti

Şirket mallarının mal rejiminin tasfiyesindeki yeri, en açık biçimde, Yargıtay 2.³⁹ Hukuk Dairesinin bölge adliye mahkemeleri arasındaki görüş ayrılığını gidermek üzere verdiği kararda ortaya konmuştur. Kararın asıl konusu ihtiyati tedbirdir ve bu yönüyle Onuncu Bölüm'de ayrıca incelenmiştir; fakat kararın tasfiyenin konusuna ilişkin tespiti, eserin bütününün temelini oluşturur.

1

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

04.02.2025 · E. 2025/49 · K. 2025/923

Tasfiye konusu, şirket hissesi ve hisseye bağlı malvarlığı haklarıdır

Bir aile mahkemesi, mal rejiminin tasfiyesi davasında davalı eşin küçük bir payla ortağı olduğu şirket adına kayıtlı taşınmazlara ve araçlara ihtiyati tedbir koymuştu. Bölge adliye mahkemelerinin hukuk dairelerinden biri bu tedbiri yerinde bulurken, diğer pek çok bölge adliye mahkemesi aynı durumda şirket mallarına tedbir konulamayacağına karar vermişti. Başkanlar kurulunun başvurusu üzerine Daire, uyuşmazlığı gidermiştir.

“

...mal rejiminin tasfiyesi davalarında tasfiye konusu mal davalı eş adına olan şirket hissesi ve ortakların hisseye bağlı mal varlıksal nitelikteki hakları olup ayrı tüzel kişiliği bulunan şirket adına kayıtlı mal varlığı tasfiye konusu değildir.

¹ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

² Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923; Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963; Yargıtay 8. HD, 30.11.2010, E. 2010/4412, K. 2010/5736.

DEĞERLENDİRME Karar, tasfiyenin konusunu iki unsurla sınırlar: eşin şirket hissesi ve hisseye bağlı malvarlığı hakları. Şirket ise davanın tarafı olmayan bir üçüncü kişidir. Bu tespit yalnız ihtiyati tedbir için değil, katılma alacağının hesabı için de belirleyicidir: Şirket adına kayıtlı bir taşınmazın ya da aracın değeri, ancak şirket payının değeri bulunurken hesaba yansiyabilir. Kararın bölge adliye mahkemeleri arasındaki uyuşmazlığı gidermek üzere verilmiş olması, bu ilkenin bundan sonra bütün mahkemelerce uygulanacağını da gösterir.

- 40 Kararın ifadesi dikkatle seçilmiştir: Tasfiye konusu “şirket hissesi” ile “hisseye bağlı mal varlıksal nitelikteki haklar”dır. İlk unsur payın kendisini, ikinci unsur ise paydan doğan ve paydan ayrı olarak da talep edilebilen malvarlığı haklarını, örneğin dağıtılmasına karar verilmiş fakat henüz ödenmemiş kâr payı alacağını ifade eder. Eşin şirketle ilgili olarak sahip olabileceği bütün değerler bu iki başlığa ve aşağıda ayrıca incelenen, ortağın şirketten olan diğer alacaklarına girer.

B. Paya Bağlı Malvarlığı Hakları

- 41 Pay, ortağa iki tür hak sağlar: yönetime katılma hakları ile malvarlığı hakları. Oy hakkı, genel kurula katılma, bilgi alma ve denetleme hakları birinci gruptadır. Bunlar kendi başlarına para ile ölçülebilen değerler değildir; ancak payın değerini etkileyebilirler. Örneğin şirketi tek başına yönetebilen çoğunluk payı ile hiçbir kararı etkileyemeyen küçük bir pay, sermayedeki oranları bakımından aynı olsa bile piyasada aynı değeri görmeyebilir. Bu ayrım Yedinci Bölüm’de değerlendirme bakımından ayrıca ele alınmıştır.
- 42 Paya bağlı malvarlığı hakları ise doğrudan mal rejiminin konusudur. Öğretide anonim şirket payı bakımından kâr payı, kâr payı avansı, tasfiye payı, bedelsiz pay edinme, yeni pay alma (rüçhan) hakkı, tesislerden yararlanma ve hazırlık dönemi faizi; limited şirket payı bakımından ise kâr payı, tasfiye payı, bedelsiz pay ve rüçhan hakkı bu haklar arasında sayılmaktadır.³ Bu hakların her biri, mal rejimi bakımından ayrı bir soruyu gündeme getirir: Kâr payı kişisel malın geliri olarak edinilmiş mal mıdır? Bedelsiz pay, kök payın mal grubunu mu izler? Rüçhan hakkıyla alınan yeni pay hangi parayla ödenmiştir? Tasfiye payı gelir midir, yoksa payın yerine geçen değer mi? Bu soruların cevapları, Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Bölümlerin konusudur.

C. Payın Tek Bir Malvarlığı Değeri Olarak Hesaba Katılması

- 43 Tasfiyede şirket payı tek bir malvarlığı değeri olarak ele alınır. Bir eşin aynı şirkette birden çok payı varsa, bu paylar farklı tarihlerde ve farklı kaynaklarla edinilmiş olabilir; o hâlde her pay grubu kendi mal grubuna göre ayrıca değerlendirilir (Bkz. Üçüncü Bölüm). Fakat hiçbir durumda şirket payı, şirketin aktifindeki mallara bölünerek tasfiye edilmez. Payın değeri; şirketin bütün malvarlığını, borçlarını,

3 Çelebi, s. 426 dn. 7; Pulaşlı ve Tekinalp/Poroy/Çamoğlu’dan aktaran.

faaliyetini, kârlılığını ve geleceğe ilişkin beklentilerini yansıtan bir değerlendirme sonucunda bulunur. Şirketin binası, araçları ya da banka hesapları bu değerlerin yalnızca unsurlarıdır.

YARGITAY'IN İLKESİ

Ayrı tüzel kişiliği bulunan şirket adına kayıtlı mallar, mal rejiminin tasfiyesinde ayrı ayrı paylaştırılmaz. Tasfiyenin konusu, eşin şirketteki payı ve bu paya bağlı malvarlığı haklarıdır; şirket malları ancak payın değeri belirlenirken hesaba yansır.⁴

III. Şirket Adına Kayıtlı Mallar

A. Araçlar ve Diğer İşletme Varlıkları

Şirket adına kayıtlı malların ayrıca paylaştırılması talebiyle en sık araçlar ve iş makineleri bakımından karşılaşılır. Araçlar ticari faaliyetin parçasıdır; çoğu zaman taksitle ya da finansal kiralama yoluyla alınır, eskileri satılarak yenileri edinilir. Eski 8. Hukuk Dairesinin aynı dosyada iki kez verdiği bozma kararları, bu tür taleplerde izlenecek yolu ayrıntılı biçimde göstermektedir.

2

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

05.07.2011 · E. 2011/2285 · K. 2011/3963

Şirket adına kayıtlı araçlar şirketten bağımsız değerlendirilemez

Davalı eş, 1998'de payını satın alarak ortağı olduğu bir limited şirketin yüzde 80 payına sahipti. Davacı eş, şirket adına kayıtlı 16 araç için katılma alacağı istemişti. Daire ilk bozma kararında ortaklık payının duraksamasız belirlenmesini, araçların alındığı yıllara ait bilançoların getirilip bir hukukçu ve iki mali müşavir bilirkişiye incelettilmesini, araçların şirket gelirleriyle mi, eski araçların satış bedeliyle mi, yoksa borçlanılarak mı alındığının araştırılmasını istemişti. Mahkeme bozmaya uymuş, fakat araçları yine ayrı ayrı edinilmiş mal sayarak kasko değerleri üzerinden alacak hesaplamıştı. Daire kararı ikinci kez bozmuştur.

“

Şirket adına kayıtlı araçlarla ilgili katılma alacağı hesabının araçların şirketten bağımsız oldukları sonucunu doğuracak şekilde yapılması doğru değildir.

DEĞERLENDİRME Daire, yapılacak işi de tarif etmiştir: Şirketin, davalının ortak olduğu tarihten mal rejiminin sona erdiği tarihe kadar, 1 Ocak 2002 öncesi ve sonrası ayrı ayrı olmak üzere net kâr elde edip etmediği, kâr ortaklara dağıtılmamışsa şirkete ayın olarak eklenip eklenmediği, yeni bir bilirkişi kurulu tarafından denetime açık biçimde belirlenmelidir. Böylece talep, araçlardan şirketin kârına ve payın değerine

⁴ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923; Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963; Yargıtay 2. HD, 12.09.2024, E. 2023/5579, K. 2024/5737.

yönelmiş olur. Karar, bilirkişi kurulunun oluşumu ve şirket kayıtlarının incelenmesi bakımından da Yedinci ve On Birinci Bölümlerde ayrıca anılmıştır.

- 45 Aynı kararın ilk bozmasında yer alan bir tespit de ayrıca önemlidir: Davalı, şirkete ait eski araçların satılmasıyla elde edilen parayla yeni araçların alındığını savunmuş, fakat bu savunma ilk derece mahkemesince araştırılmamıştı.⁵ Şirket malları arasında bir değişim olması, yani eski bir aracın satılıp yenisinin alınması, şirketin malvarlığında bir değişiklik yaratmaz; bu nedenle araçların her birinin hangi tarihte edinildiği değil, şirketin bir bütün olarak hangi değere ulaştığı belirleyicidir.

B. Taşınmazlar ve Aile Konutu

- 46 Şirket adına kayıtlı taşınmazlar bakımından da aynı ilke geçerlidir. Taşınmazın eşlerin birlikte oturduğu konut olması, hatta bedelinin şirket kasasından değil de ortağın ailesinden geldiğinin ileri sürülmesi bu sonucu değiştirmez; taşınmaz şirket adına tescil edilmişse şirketin malıdır.

3

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

12.09.2024 · E. 2023/5579 · K. 2024/5737

Şirket adına kayıtlı konut şirketten bağımsız olarak tasfiye edilemez

Davacı kadın, eşlerin aile konutu olarak kullandıkları bağımsız bölümler ile davalının yüzde 50 ortağı olduğu limited şirketteki hisse için katılma alacağı istemişti. İlk derece mahkemesi, bağımsız bölümlerin şirkete ait olduğunu tespit ettiği hâlde, bunların güncel değerinin davalının hissesi oranındaki kısmının yarısını katılma alacağı olarak hesaplamıştı. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi bu kararı bozmuş;⁶ 2. Hukuk Dairesi ise bozmaya uyularak verilen kararı onamıştır. Onama kararında özetlenen bozma gerekçesine göre:

“

... bağımsız bölümlerin davalı adına değil şirket adına tapuda kayıtlı bulunduğundan şirketten bağımsız olarak tasfiyesi mümkün olmadığı, Mahkemeye öncelikle tasfiyeye konu edilen şirketin mal rejiminin sona erdiği boşanma dava tarihi itibarıyla sürüm (rayiç) değeri belirlenmesi gerektiği...

DEĞERLENDİRME Bozmadan sonra mahkeme şirket payının 2011 Ağustos'undaki değerini 659.415,00 TL, katılma alacağını bunun yarısı olan 329.707,50 TL olarak belirlemiş; bu tutar tüketici fiyat endeksiyle 2022 yılına taşındığında 1.829.477,31 TL'ye ulaşmıştır. Ne var ki ilk karara karşı davacı yalnız vekâlet ücreti yönünden temyize başvurduğundan, davalı lehine usuli kazanılmış hak oluştuğu kabul edilmiş ve ilk kararda hükmedilen 262.500,00 TL ile yetinilmiştir; Daire bu sonucu da onamıştır. Dosya, şirket adına kayıtlı bir konutun nasıl hesaba katıla-

5 Yargıtay 8. HD, 16.02.2010, E. 2009/6923, K. 2010/794.

6 Yargıtay 8. HD, 02.10.2018, E. 2016/16836, K. 2018/16626.

cağını gösterdiği kadar, ilk hükümde talep sonucunun ve kanun yolu başvurusunun kapsamının ne kadar belirleyici olduğunu da gösterir (Bkz. On Birinci Bölüm).

Bu kararın uygulamaya bir başka mesajı daha vardır: Şirket adına kayıtlı konutun aile tarafından kullanılması, şirketin malvarlığından aile ihtiyaçları için yararlanıldığını gösterir; fakat konutun mal rejimi bakımından değeri, ancak şirket payının değeri içinde ve eşin payı oranında dikkate alınabilir. Davacı eşin bu konuttan doğan menfaatini korumanın yolu da konut üzerinde değil, şirket payı üzerinde aranmalıdır. Şirket adına kayıtlı mallara ihtiyati tedbir konulamayacağına ilişkin kural (Bkz. Onuncu Bölüm), bu yolun pratik sonucudur.

C. Eşin Yararlanması Pay Oranındadır

Şirket mallarının değeri payın değeri içinde hesaba yansıtılacağına göre, eşin bu değerden yararlanması da şirketteki payı oranında olabilir. Bu sonuç, payın yüzde yüze yaklaştığı şirketlerde bile önemlidir; çünkü diğer ortağın payı ne kadar küçük olursa olsun, şirket malları onun da payının değerine yansır.

4

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

30.11.2010 · E. 2010/4412 · K. 2010/5736

Davalının sorumluluğu şirketteki ortaklık payı oranındadır

Davalı eş, 2004 yılında şirket devri ve unvan değişikliği yoluyla edindiği bir limited şirketin 2400 payından 2360'ına sahipti; kalan pay eşlerin ortak çocuğu adınaydı. Davacı eş, şirketin aldığı kamyon, kamyonet, sondaj makinesi yüklü kamyon ve finansal kiralama ile edinilen iş makinesi için katılma alacağı istemişti. Daire, şirketin muhasebe kayıtları incelenip aktif ve pasifi belirlenmeden araçlar nedeniyle katılma alacağına hükmedilemeyeceğini belirttikten sonra şunu eklemiştir:

“ Bu durumda davalının dava konusu araçlara yönelik olan katılma alacağı isteğine ilişkin talep bakımından sorumluluğunun sadece ortaklık payı oranında olduğunun düşünülmesi gerekir. Bu durumun da göz ardı edilmesiyle davalı şirketin tamamının sahibi imiş gibi yapılan değerlendirmede doğru bulunmamaktadır.

DEĞERLENDİRME Karar iki hatayı birlikte düzeltmiştir: şirket mallarının şirketin borçlarından bağımsız olarak paylaştırılması ve ortağın şirketin tamamının sahibi gibi kabul edilmesi. Daire, araçların alındığı dönemde şirketin aktif pasifinden fazla bulunursa bile, araçların alımında şirket adına kredi ya da borç alınıp alınmadığının ve bu borçların ödenip ödenmediğinin ayrıca araştırılmasını istemiştir.

D. Şirketin Sözleşmeden Doğan Hakları

Şirketin malvarlığı yalnız tapuda ya da trafik sicilinde şirket adına kayıtlı mallardan oluşmaz. Şirketin üçüncü kişilerden alacakları, sözleşmelerden doğan hakları

ve henüz tescil edilmemiş taşınmaz hakları da şirkettir. Eşlerin birlikte ortak oldukları bir şirket söz konusu olduğunda bile bu sonuç değişmez.

5

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

25.12.2025 · E. 2024/10251 · K. 2025/12020

Eşlerin ortak olduğu şirketin sözleşmeden doğan hakkı, eşin edinilmiş malı değildir

Davacı kadın, arsa sahibi üçüncü kişi adına kayıtlı bir bağımsız bölüm için katılma alacağı istemişti. Bağımsız bölüm, eşlerin birlikte ortak oldukları yüklenici şirkete, arsa sahibiyle yaptığı gayrimenkul satış vaadi karşılığı inşaat sözleşmesi gereğince bırakılacak dairelerden biriydi. Mahkeme talebi kabul etmiş, Daire ise kararı bu yönden bozmuştur.

“

... işbu taşınmazın üçüncü kişi adına kayıtlı ve tarafların ortak olduğu ayrı tüzel kişiliği olan şirketin sözleşmeden kaynaklı hak sahibi olduğu, ancak erkeğin edinilmiş malı olduğu ispatlanamadığından, işbu taşınmaz yönünden kadın lehine alacağın kabulüne karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Daire, kadının tasfiye talebinin “şirket hissesi ve gelirleri yönünden değil”, üçüncü kişi adına kayıtlı bağımsız bölüm yönünden olduğunu ayrıca vurgulamıştır. Talep şirket payına ve paydan doğan gelirlere yöneltilmiş olsaydı, şirketin bu sözleşmeden doğan hakkı da payın değeri içinde hesaba katılabilirdi. Dava dilekçesinin konusunun doğru belirlenmesi, bu nedenle esasa ilişkin bir sorundur.

- 50 Eski 8. Hukuk Dairesi de, eşlerin ortak olduğu bir limited şirket adına satın alınıp sonra satılan bir taşınmaz bakımından, satış bedelinin şirket defterlerine eksik yansıtıldığını tespit eden ilk derece mahkemesinin bu fark üzerinden ayrıca katılma alacağı hesaplamasını bozmuş; şirket üzerine kayıtlı olup davalı adına edinilmeyen taşınmaz bakımından katılma alacağı hesabı yapılamayacağını belirtmiştir.⁷ Bir tüzel kişiliğin malvarlığının, ortakları iki eş olsa bile edinilmiş mal sayılamayacağı öğretide aktarılan bir başka kararda da vurgulanmıştır.⁸

E. Hesap Örneği

- 51 Şirket mallarını tek tek paylaşmak ile şirket payını değerlemek arasındaki fark, basit bir örnekle açıkça görülebilir.

ÖRNEK

Eşlerden biri evlilik içinde, evlilik birliği içinde kazandığı parayla bir limited şirket kurmuş ve şirketin yüzde 60 payına sahip olmuştur; payın tamamı edinilmiş maldır.

⁷ Yargıtay 8. HD, 10.03.2015, E. 2014/12642, K. 2015/5668.

⁸ Yargıtay 8. HD, E. 2013/19041, K. 2014/772 (aktaran Geylan, Tez, s. 101).

Boşanma dava tarihinde şirketin malvarlığı, rayiç değerlere göre düzenlenmiş hâliyle şöyledir:

Aktif	Tutar (TL)	Pasif	Tutar (TL)
Fabrika binası	12.000.000	Banka kredileri	6.000.000
Araçlar ve iş makineleri	2.000.000	Satıcılara borçlar	2.500.000
Stoklar	1.500.000	Vergi ve sigorta borçları	500.000
Ticari alacaklar	2.000.000	Ortağa borç (cari hesap)	1.000.000
Banka hesapları	500.000		
Toplam	18.000.000	Toplam	10.000.000

Hatalı yöntem. Bina ile araçlar ayrı ayrı edinilmiş mal sayılır: $(12.000.000 + 2.000.000) \times \%60 = 8.400.000$ TL; katılma alacağı bunun yarısı, 4.200.000 TL bulunur. Şirketin 10.000.000 TL'lik borcu hiç hesaba katılmamıştır. Pay oranı da göz ardı edilseydi sonuç 7.000.000 TL'ye çıkardı.

Doğru yaklaşım. Şirketin net aktif değeri $18.000.000 - 10.000.000 = 8.000.000$ TL'dir. Eşin payına düşen değer $8.000.000 \times \%60 = 4.800.000$ TL'dir. Ayrıca eşin şirketten 1.000.000 TL alacağı vardır; bu alacak evlilik içinde edinildiyse paydan ayrı bir edinilmiş maldır. Eşin bu iki değerden oluşan edinilmiş malları 5.800.000 TL, diğer eşin katılma alacağına etkisi ise 2.900.000 TL olur.

Örnek, yalnız ilkeyi göstermek için basitleştirilmiştir. Gerçek bir dosyada payın değeri yalnız net aktif değerle değil, şirketin işleyen bir işletme olarak değeriyle, kârlılığıyla ve diğer ölçütlerle belirlenir; bulunan değer tüketicici fiyat endeksiyle karar tarihine taşınır (Bkz. Yedinci ve Sekizinci Bölümler).

Örnekte ortağa olan borcun iki yerde birden görüldüğüne dikkat edilmelidir. Bu borç şirketin pasifinde yer aldığı için payın değerini düşürür; aynı tutar ortak eşin aktifinde şirketten alacak olarak yer alır. Bu iki kalemin birlikte değerlendirilmesi gerekir. Yalnız birincisi dikkate alınıp ikincisi unutulursa, ortak eşin şirkete aktardığı edinilmiş değerler tasfiye dışında kalır. 52

IV. Şirket ile Ortak Eş Arasındaki Alacak ve Borçlar

A. Ortağın Şirketten Alacakları

Ortak eş, şirkete pay sahibi sıfatı dışında da para verebilir. Uygulamada bu, çoğu zaman "ortaklara borçlar" ya da "ortaklar cari hesabı" adı altında şirket bilançosunda görünür. Ortağın şirketten olan bu alacağı, paydan ayrı bir malvarlığı değeridir. Türk Ticaret Kanunu'nun ortağın kişisel alacaklılarına, payın yanında ortağın şirketten olan diğer alacaklarını da haczettirme imkânı tanınması (m. 133/3), bu ayrımın kanuni karşılığıdır. Mal rejimi bakımından da bu alacak, ortak eşin 53

malvarlığında yer alır; evlilik içinde edinildiyse ve kişisel mal olduğu ispat edilemezse edinilmiş maldır (m. 222/3).

- 54 Bu alacağın tasfiyeye girmesi için ayrıca talep edilmesi gerekir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, önceki bozma kararı yalnız şirket kâr payı (geliri) yönünden olduğu hâlde, mahkemenin bozmadan sonra kocanın hissedarı olduğu şirkete verdiği borç parayı eklenecek değer kabul ederek tasfiye etmesini hatalı bulmuştur:

... davalı-davacı erkeğin ayrı tüzel kişiliği olan tasfiye konusu hissedar olduğu şirkete verdiği borcun tasfiye ve bozma konusu yapılmadığı halde, Mahkemece davalı-davacı erkeğin şirkete verdiği borç para eklenecek değer kabul edilerek işbu para üzerinden tasfiyenin yapıldığı anlaşılmaktadır.⁹

- 55 Karar, ortağın şirkete verdiği borcun eklenecek değer değil, ortak eşin şirketten bir alacağı olduğunu da dolaylı biçimde gösterir. Eklenecek değer (m. 229) malvarlığından çıkmış bir değer hesabına eklenmesidir; şirkete ödünç verilen para ise malvarlığından çıkmamış, bir alacağa dönüşmüştür. Bu nedenle dava dilekçesinde şirket payının yanında, ortağın şirketten alacaklarının da açıkça talep konusu yapılması gerekir. Öğretide ayrıca, ortağın şirkete borç verdiğiine ilişkin kayıtların aslında örtülü bir sermaye artırımını niteliği taşıyabileceği ve değerlemede bu yönün de incelenmesi gerektiği belirtilmektedir.¹⁰

B. Ortağın Şirkete Borçları ve Örtülü Kâr Dağıtımı

- 56 Tersî durumunda, yani ortak eşin şirketten para çekip bunu “ortaklardan alacaklar” hesabında borç olarak gösterdiği durumlarda, iki soru ortaya çıkar. Birincisi, bu borcun gerçek olup olmadığıdır: Şirketten çekilen paranın gerçekte geri ödenmeyecek bir kâr dağıtımı olup olmadığı, bilirkişi tarafından şirket kayıtları üzerinden incelenmelidir.¹¹ İkincisi, çekilen paranın nereye gittiğidir: Para aile harcamalarında tüketilmişse, kâr payına ilişkin kurallar uygulanır; bir malın edinilmesinde kullanılmışsa o mal edinilmiş mal olarak tasfiyeye girer. Öğretide, aile şirketlerinde kârın uzun yıllar dağıtılmayıp ortak eşi yüksek ücret ya da başka adlarla ödeme yapılarak “peçelenebileceği” ve mali tabloların bu yönden ayrıntılı incelenmesi gerektiği de vurgulanmaktadır.¹² Bu konular Beşinci Bölüm’de ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

C. Şirket Borçları Diğer Eşin Borcu Değildir

- 57 Ayrı malvarlığı ilkesi, şirketin borçları bakımından da geçerlidir. Şirketin borçları ortak eşin kişisel borcu değildir; diğer eşin ise şirket borçlarıyla hiçbir ilgisi yoktur. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, ortağı ve yetkilisi olduğu limited şirket tasfiye hâline düşen kocanın, şirket borcunu kapatmak için konutu satmak istediğini, eşinin bu-

⁹ Yargıtay 2. HD, 19.09.2024, E. 2023/6327, K. 2024/6106.

¹⁰ Geylan, Tez, s. 43; Karamercan’dan aktaran.

¹¹ Geylan, Tez, s. 106.

¹² Geylan, Tez, s. 40–41.

na rıza göstermediğini ileri sürerek mal ayrılığına geçilmesini istediği bir davada, borçların davalı kadına ait olmadığını ve kadının şirketle bir ilgisinin bulunmadığını belirleyerek isteği reddeden ilk derece mahkemesi kararını onamıştır.¹³

Şirket borçlarının mal rejiminin tasfiyesindeki asıl yeri, payın değerinin belirlenmesidir. Şirketin borçları, şirketin aktifinden düşülerek payın değerini azaltır; edinilmiş mallara ilişkin borç olarak ortak eşin artık değerinden ayrıca düşülmez. Aksi hâlde aynı borç iki kez hesaba katılmış olur. Ortak eşin şirket borçları için kişisel olarak üstlendiği yükümlülükler ise, örneğin bir şirket kredisine verdiği şahsi kefalet, şirketin değil ortak eşin kendi yükümlülükleridir. Bu yükümlülüklerin artık değerinin hesabında hangi şartlarla dikkate alınabileceği Sekizinci Bölüm’de hesap kuralları içinde incelenmiştir.

V. Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması ve Muvazaa

A. Kavram

Tüzel kişilik ilkesi, kötüye kullanıldığında adaletsiz sonuçlar doğurabilir. Bir eşin evlilik içinde kazandığı bütün değerleri kendi adına değil, tek başına kontrol ettiği şirketler adına edinmesi; boşanma yaklaşırken şirket paylarını yakınlarına devretmesi ya da şirketin malvarlığını başka şirketlere aktarması, mal rejiminin tasfiyesini anlamsız kılabilir. Ticaret hukukunda, tüzel kişiliğin dürüstlük kuralına aykırı biçimde bir kalkan olarak kullanıldığı istisnai durumlarda şirket ile ortağın ayrılığının göz ardı edilebileceğini kabul eden “tüzel kişilik perdesinin aralanması” düşüncesi bu soruna verilen cevaplardan biridir.¹⁴ Ancak Yargıtay’ın incelediği bir dosyada, bu düşüncenin mal rejimi davasından ayrı bir tespit davasının konusu yapılmasına izin verilmemiştir.

B. Ayrı Tespit Davası Açılmasında Hukuki Yarar Yoktur

6

YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ

14.01.2025 · E. 2024/6839 · K. 2025/93

Gizli ortaklığın tespiti için ayrı dava açılmaz; iddialar mal rejimi davasında değerlendirilir

Boşanma ve mal rejiminin tasfiyesi davaları sürerken davacı eş, asliye ticaret mahkemesinde diğer eş ile birkaç şirket aleyhine dava açmıştı. Davacıya göre davalı eş, malvarlığını yıllar içinde şirketlere aktarmış, boşanma yaklaşınca şirketlerdeki paylarını ortaklarına ya da güvendiği kişilere muvazaalı olarak devretmiş, şirketlerden biri de devralma yoluyla başka bir şirkete katılmıştı. Davacı, tüzel kişilik perdesinin

¹³ Yargıtay 8. HD, 23.05.2013, E. 2012/11893, K. 2013/7825. Karar, m. 206’daki haklı sebebin ispatlanmadığı yönünden onanmış, katılma alacağı yönünden ise başka bir sebeple bozulmuştur.

¹⁴ Teorinin dürüstlük kuralına dayandığına ve tüzel kişiliğin perdesine sığınarak borç ödemekten kaçınılmasını önlemeyi amaçladığına ilişkin olarak bkz. Yargıtay 11. HD, 14.01.2025, E. 2024/6839, K. 2025/93 kararında aktarılan ilk derece mahkemesi gerekçesi.

aralanarak davalı eşin bu şirketlerle “organik bağı” bulunduğunun ve şirketlerin gizli ortağı ya da yöneticisi olduğunun tespitini istemişti. İlk derece mahkemesi davayı hukuki yarar yokluğundan usulden reddetmiş, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiş, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi de bu kararı onamıştır. Bölge adliye mahkemesinin gerekçesi şöyledir:

“... taraflar arasında mal paylaşımına ilişkin davanın derdest olduğu, davacının iddialarının bu dava dosyası kapsamında tartışılıp değerlendirilebileceği, davanın işbu davanın açılmasında hukuki menfeatinin bulunmadığı...

DEĞERLENDİRME Yargıtay’ın isabetsizlik görmediği ilk derece kararı, hisse devirlerinin ya da şirketler arasındaki devir işlemlerinin mal kaçırma kastıyla yapıldığına ilişkin bir eda davası açılabilirliğini ve gizli ortaklık iddiasının o davada tespit edilebileceğini de belirtmiştir. Karar, şirket perdesinin arkasına bakılmasını yasaklamaz; bu incelemenin yerini gösterir: mal rejiminin tasfiyesi davası ve gerektiğinde muvazaa ya da eklenecek değer iddiasına dayanan eda davaları.

C. Mal Rejimi Davasında Başvurulabilecek Yollar

- 60 Tüzel kişiliğin mal kaçırmak için kullanıldığı iddiası, mal rejimi davasında başlıca üç yolla ileri sürülebilir.
- 61 Birincisi, *eklenecek değer* yoludur (m. 229). Eşin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan yaptığı karşılıksız kazandırmalar ile rejimin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler, sona erme anında mevcutmuş gibi hesaba katılır. Edinilmiş bir şirket payının boşanma davasından kısa süre önce bir yakına devredilmesi, ya da eşin kendi adına kayıtlı edinilmiş bir malı karşılıksız olarak payına sahip olmadığı bir şirkete devretmesi bu kapsamda değerlendirilebilir. Yargıtay’a göre eklenecek değer kabul edilse bile devrin iptaline karar verilemez ve üçüncü kişi bu aşamada katılma alacağından sorumlu tutulmaz; üçüncü kişiye ancak borçlu eşin malvarlığının yetmemesi hâlinde ve eksik kalan miktarla sınırlı olarak m. 241’e göre başvurulabilir.¹⁵ Pay devirlerinin m. 229 ve 241 karşısındaki durumu Dokuzuncu Bölüm’de ayrıntılı olarak incelenmiştir.
- 62 İkincisi, *muvazaa* iddiasıdır. Pay devri gerçekte yapılmak istenmeden yalnız görünüşte yapılmışsa, payın hâlâ devreden eşe ait olduğu ileri sürülebilir. Muvazaa iddiası genel hükümlere göre ispat edilir; ispatlanırsa pay, sona erme anında eşin malvarlığında mevcut kabul edilir. Muvazaa ile eklenecek değer arasındaki farklar da Dokuzuncu Bölüm’de ele alınmıştır.
- 63 Üçüncüsü, *edinme kaynağının* araştırılmasıdır. Eş, evlilik içinde kazandığı parayı şirkete sermaye olarak koymuşsa bu para paya dönüşmüştür ve pay edinilmiş maldır (m. 219/2-5); ödünç vermişse ortağın şirketten alacağına dönüşmüştür.

¹⁵ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

Şirket adına alınan bir taşınmazın bedeli eşin kişisel hesabından ödenmişse, bu ödemenin şirkete yapılmış bir sermaye katkısı mı, ödünç mü, yoksa karşılıksız bir kazandırma mı olduğu araştırılmalıdır. Her üç ihtimalde de eşin şirkete aktardığı değer, bir biçimde onun malvarlığında iz bırakır; bu izin sürülmesi, perdenin aralanmasına gerek kalmadan çoğu sorunu çözer.

DİKKAT

Mal rejimi davasında şirket kural olarak davalı gösterilemez; şirket, tasfiye ilişkisinin tarafı olmayan bir üçüncü kişidir. Şirketin kayıtlarına ulaşmak için şirketin davaya katılması değil, mahkeme aracılığıyla ticaret sicilinden, vergi dairesinden, bankalardan ve gerekirse şirketin kendisinden belge istenmesi gerekir. Şirkete karşı ancak m. 241 şartlarının gerçekleştiği istisnai durumlarda ve ayrı bir dava ile başvurulabilir.

VI. Tüzel Kişiliği Bulunmayan Yapılar

A. Şahıs İşletmesi

Tüzel kişilik ilkesinin şirket payları için doğurduğu sonuçlar, tüzel kişiliği bulun- 64
mayan yapılarda geçerli değildir. Eşin kendi adına işlettiği bir ticari işletmenin, bir eczanenin ya da bir serbest meslek bürosunun ayrı bir malvarlığı yoktur; işletmeye ait taşınmaz, makine, stok ve alacaklar doğrudan eşin malvarlığındadır. Kanun bu durumu ayrıca düzenlemiştir: Bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan malvarlığı değerleri, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel mal sayılacağı kararlaştırılmadıkça edinilmiş mallara dahildir (m. 221/1).

Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, evlilik içinde açılan bir eczaneye ilişkin kararında, 65
eczanenin bulunduğu taşınmazın, eczanedeki ilaçların, mefruşatın ve eczanenin işletme gelirinin edinilmiş mal olduğu kabulünü yerinde bulmuş; ancak işletme kârının, ödenecek vergi ve fonlar, sigorta kesintileri ve amortisman gibi giderler ile eşin kişisel harcamaları düşülerek net olarak bulunması gerektiğini belirtmiştir.¹⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin onadığı bir başka kararda ise, eşin limited şirketteki payının yanında kendi adına kayıtlı bir iş yerinin de tasfiyeye konu edildiği görülmektedir: Bölge adliye mahkemesi, iş yerindeki makinelerin “şahsi mesleğe” ilişkin olduğu ve kişisel mal sayılması gerektiği savunmasını, eşler arasında m. 221/1 anlamında bir sözleşme bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiş, şahıs işletmesinin boşanma dava tarihindeki öz sermayesini esas alarak güncel değer üzerinden hesap yapmıştır.¹⁷ Şahıs işletmeleri, eczaneler ve serbest meslek işletmeleri On Dördüncü Bölüm’de ayrıca incelenmiştir.

¹⁶ Yargıtay 8. HD, 06.04.2010, E. 2010/58, K. 2010/1634.

¹⁷ Yargıtay 2. HD, 03.05.2023, E. 2022/5499, K. 2023/2112.

B. Adi Ortaklık

- 66 Adi ortaklık, iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri bir sözleşmedir (TBK m. 620). Adi ortaklığın tüzel kişiliği yoktur. Ortaklık için edinilen veya ortaklığa devredilen şeyler, alacaklar ve aynı haklar, ortaklık sözleşmesi çerçevesinde elbirliği hâlinde bütün ortaklara aittir; ortaklık sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmadıkça bir ortağın alacaklıları, haklarını ancak o ortağın tasfiyedeki payı üzerinde kullanabilirler (TBK m. 638). Bu hükümler karşısında adi ortaklıkta eşin malvarlığında bulunan değer, ortaklık mallarının tamamı değil, eşin ortaklıktaki payıdır. Uygulamada bir taşınmazın ya da işletmenin tapuda veya vergi kayıtlarında yalnız bir eş adına görünmesine rağmen gerçekte bir başkasıyla birlikte yürütülen bir adi ortaklığa ait olduğu ileri sürülür; bu iddia, ortaklık sözleşmesi ve tanık gibi delillerle ispat edilmelidir. Adi ortaklık payının tasfiyesi On Dördüncü Bölüm'ün konusudur.

C. Kişi Şirketleri

- 67 Kollektif ve komandit şirketler de ticaret şirkettir ve tüzel kişiliğe sahiptir (TTK m. 124, 125). Bu şirketlerde de mal rejiminin konusu, şirket malları değil, eşin ortaklık payıdır. Kişi şirketlerinin farkı, ortakların şirket borçlarından sınırsız sorumlu olabilmesi ve ortağın kişisel alacaklısının, şirketin devamı süresince kural olarak yalnız o ortağa düşen kâr payına ve şirket fesholunmuşsa tasfiye payına başvurabilmesidir (TTK m. 133/1). Ortaklık payının değeri belirlenirken, ortağın şirket borçları nedeniyle kişisel malvarlığıyla sorumlu tutulma ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

VII. Ortaklık Payının ve Şirket Bilgilerinin Belirlenmesi

- 68 Şirket payına ilişkin her incelemenin ilk adımı, eşin hangi şirkette, hangi tarihten itibaren, ne oranda pay sahibi olduğunun kesin olarak belirlenmesidir. Eski 8. Hukuk Dairesi, ortaklık payının bir duruşma tutanağında yüzde 80, ticaret sicili müdürlüğünün yazısında yüzde 75, hükümde ise yüzde 90 olarak gösterildiği bir dosyada, öncelikle ortaklık payının duraksamaya yer vermeyecek biçimde belirlenmesini istemiştir.¹⁸ Pay oranındaki küçük bir hata, katılma alacağında büyük farklara yol açabilir.
- 69 Davacı eş, çoğu zaman diğer eşin hangi şirketlerde payı bulunduğunu, bu şirketlerin malvarlığını ve kârlılığını bilmez. Yargıtay, tespit ve belirsiz alacak niteliğindeki davalarda bu bilgisizliğin davacının aleyhine sonuç doğurmasına izin vermemektedir. 2. Hukuk Dairesi, davacının diğer eşin şirket dışındaki malvarlığını bilmediği bir dosyada, kesin süre verilip talebin somutlaştırılmaması nedeniyle davanın açılmamış sayılmasını bozmuş; mahkemenin ilgili tapu, ticaret

¹⁸ Yargıtay 8. HD, 16.02.2010, E. 2009/6923, K. 2010/794.

sicili, banka ve belediye gibi kurumlara yazı yazması, gelen cevaplara göre davacıya talebini açıklaması gerektiğini belirtmiştir.¹⁹ Aynı kararda, davalının ortağı olduğu şirketin alacağına karşılık kendisine taşınmaz verilir verilmediğinin de araştırılması istenmiştir.

UYGULAMA NOTU

Şirket payına ilişkin bir mal rejimi davasında, ortaklık ilişkisinin belirlenmesi için öncelikle şu belgelerin dosyaya getirilmesi istenmelidir:

- Ticaret sicili müdürlüğünden şirketin kuruluşundan itibaren bütün sicil kayıtları; esas sözleşme ve değişiklikleri, sermaye artırımlarına ilişkin genel kurul kararları ve tescil tarihleri, pay devirlerinin onaylandığı ortaklar kurulu ya da yönetim kurulu kararları.
- Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ilanları; şirketin unvan değişikliği, birleşme, bölünme ve tür değiştirme işlemleri.
- Anonim şirketlerde pay defteri ve hazirun cetvelleri; limited şirketlerde pay defteri ve ortaklar kurulu kararları; payları borsada işlem gören şirketlerde Merkezi Kayıt Kuruluşu kayıtları.
- Vergi dairesinden şirketin kurumlar vergisi beyannameleri ile ekleri olan bilanço ve gelir tabloları; özellikle 1 Ocak 2002 ile mal rejiminin sona erdiği tarih arasındaki dönem için.
- Ortak eşin şirketle ilişkisini gösteren cari hesap ekstreleri; ortaklara borçlar ve ortaklardan alacaklar hesaplarının dökümü; ortak eşi yapılan ücret, huzur hakkı ve kâr payı ödemeleri.

Bu belgelerin listesi ve hangi kurumdan nasıl istenebileceği Ek 2’de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Şirket payının tasfiyeye konu olduğu ve şirket mallarının ancak payın değeri 70 içinde hesaba yansıtacağı kabul edildikten sonra sıradaki soru, payın kendisinin hangi mal grubuna girdiğidir. Bir sonraki bölüm bu soruya ayrılmıştır.

¹⁹ Yargıtay 2. HD, 21.06.2023, E. 2022/4697, K. 2023/3420.

İKİNCİ KISIM

ŞİRKET PAYININ NİTELENDİRİLMESİ

3. Şirket Payı Edinilmiş Mal mı, Kişisel Mal mı?	37
4. Sermaye Artırımları, Bedelsiz Paylar ve Rüçhan Hakkı	49
5. Kâr Payları, Dağıtılmayan Kâr ve Şirketten Elde Edilen Diğer Gelirler	63
6. Değer Artışları: Eşin Emeği, Katkısı ve Denkleştirme	75

“...karine gereği sermaye artışı yapılan kısımlar edinilmiş mal olup diğer eş bu yönden değer artış payı/katılma alacağı talebinde bulunabilir.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Şirket Payı Edinilmiş Mal mı, Kişisel Mal mı?

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Nitelendirmenin Üç Sorusu	38
II.	Payın Edinildiği An	39
III.	Mal Rejiminin Başlangıcında Mevcut Pay	40
IV.	Karşılıksız Edinilen Pay	42
V.	Evlilik İçinde Edinilen Pay ve Edinilmiş Mal Karinesi	43
VI.	Kişisel Kaynaklarla Edinilen Pay: İkame	44
VII.	Aynı Şirkette Farklı Nitelikte Paylar	46
VIII.	Payın Elden Çıkarılması ve Yerine Geçen Değerler	47
IX.	Uygulama: Nitelendirme İçin Toplanacak Deliller	48

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Şirket payının hangi mal grubuna girdiği üç soruyla belirlenir: Pay ne zaman edinildi, hangi yolla edinildi ve bedeli hangi kaynaktan ödendi? Mal rejiminin başlangıcında eşin malvarlığında bulunan pay, ister evlilikten önce kurulmuş bir şirkette olsun ister 1 Ocak 2002'den önceki mal ayrılığı döneminde edinilmiş olsun, kişisel maldır. Miras veya bağış gibi karşılıksız yollarla edinilen pay da kişisel maldır; eski 8. Hukuk Dairesi, anne ve babadan yapılan devirleri resmî kayıтта bedelli görünseler bile hayatın olağan akışına göre bağış saymıştır. Kişisel bir değer yerine geçen pay, ikame ilkesi gereğince kişisel kalır. Bunların dışında, mal rejiminin devamı süresince bir eş adına kurulan, satın alınan ya da devralınan pay, kişisel mal olduğu ispat edilinceye kadar edinilmiş maldır; ispat yükü payın kişisel olduğunu ileri süren eştedir. Aynı şirkette farklı tarihlerde ve farklı kaynaklarla edinilmiş paylar ayrı ayrı nitelendirilir; şirketin değeri

bulunduktan sonra, eşin yalnız edinilmiş mal niteliğindeki payı oranındaki kısım katılma alacağının hesabına girer.

I. Nitelendirmenin Üç Sorusu

- 71 Bir şirket payının mal rejimindeki yerini belirlemek için sorulacak sorular, kanunun edinilmiş malları ve kişisel malları tanımlama biçiminden çıkar. Edinilmiş mal, her eşin mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir (m. 219/1). Kişisel mallar arasında ise mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan ya da bir eşin sonradan miras yoluyla veya herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri ile kişisel mallar yerine geçen değerler sayılmıştır (m. 220/2, 4). Bu tanımlardan üç ölçüt çıkar: edinme anı, edinme yolu ve edinme kaynağı.
- 72 Öğretide şirket paylarının iki yolla kazanılabileceği belirtilir. Pay; şirketin kuruluşunda, birleşme, bölünme ve tür değiştirmede ve sermaye artırımında *aslen*, devir sözleşmesi, miras ya da cebri icra yoluyla ise *devren* kazanılır. Kuruluştaki ve sermaye artırımında payın mal grubunu, sermayenin hangi mal grubundan karşılandığı belirler; bu, ikame ilkesinin bir uygulamasıdır.¹ Devren kazanmada ise devrin karşılıklı mı karşılıksız mı olduğu ve karşılıklıysa bedelin kaynağı belirleyicidir.

Soru	Ölçüt	Kanuni dayanak	Sonuç
Ne zaman edinildi?	Rejimin başlangıcından önce mi, devamı süresince mi?	m. 220/2; m. 225	Başlangıçta mevcut pay kişiseldir; sona ermeden sonra edinilen pay tasfiye dışıdır
Hangi yolla edinildi?	Karşılıklı mı, karşılıksız mı?	m. 219/1; m. 220/2	Miras ve bağışla edinilen pay kişiseldir
Hangi kaynakla edinildi?	Bedel ya da sermaye hangi mal grubundan ödendi?	m. 219/2-5; m. 220/4; m. 230	İkame; karma kaynaktan orantılı ya da denkleştirme
İspat	Kim neyi ispatlar?	m. 222	Evlilik içinde edinilen pay, aksi ispatlanıncaya kadar edinilmiştir

- 73 Bu ölçütler her pay için ayrı ayrı uygulanır. Bir eşin aynı şirketteki payları farklı tarihlerde ve farklı yollarla edinilmiş olabilir; o hâlde paylardan bir kısmı kişisel, bir kısmı edinilmiş mal olabilir. Bu durum aşağıda ayrıca incelenmiştir.

¹ Çelebi, s. 427–428, 443.

II. Payın Edinildiği An

A. Kuruluş ve Sermaye Artırımı

Pay, şirketin kuruluşunda kuruluş iradesi ve tescille, sermaye artırımında ise artırının tescili ile kazanılır.² Bu nedenle bir eşin kurucusu olduğu şirketteki payın edinme tarihi, kural olarak şirketin ticaret siciline tescil tarihidir. İç kaynaklardan yapılan sermaye artırımında da artırım, kararın ve esas sözleşme değişikliğinin tescili ile kesinleşir ve o anda mevcut pay sahipleri bedelsiz payları mevcut paylarının sermayeye oranına göre kendiliğinden iktisap ederler (TTK m. 462/3).

Payın edinildiği an ile sermaye borcunun ödendiği an her zaman aynı değildir. 75 Anonim şirkette nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmi beşi tescilden önce, kalanı ise tescili izleyen yirmi dört ay içinde ödenir (TTK m. 344/1). Limited şirkette tescilden önce dörtte bir ödeme şartı aranmaz; pay bedellerinin ödenmesine ilişkin diğer konularda anonim şirket hükümleri kıyasen uygulanır (TTK m. 585/1). Böylece bir eşin evlenmeden kısa süre önce kurduğu bir şirketin sermayesi, evlilik içinde kazanılan parayla ödenmiş olabilir. Bu durumun mal rejimi bakımından sonucu aşağıda “Sermaye Borcunun Evlilik İçinde Ödenmesi” başlığı altında açıklanmıştır.

B. Devir

Devren kazanmada payın edinildiği an, devrin hukuken tamamlandığı andır. 76 Limited şirkette esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran işlemler yazılı şekilde yapılır ve tarafların imzaları noterce onanır; şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse devir için ortaklar genel kurulunun onayı şarttır ve “Devir bu onayla geçerli olur” (TTK m. 595/1-2). Genel kurul başvurudan itibaren üç ay içinde reddetmezse onay verilmiş sayılır (TTK m. 595/7). Anonim şirkette nama yazılı paylar, ciro edilmiş pay senedinin zilyetliğinin devralana geçirilmesiyle devredilebilir (TTK m. 490/2); devri esas sözleşmeyle şirketin onayına bağlanmış paylarda ise onay verilmedikçe payların mülkiyeti ve paylara bağlı tüm haklar devredende kalır (TTK m. 494/1). Öğretide borsada işlem gören paylarda Merkezi Kayıt Kuruluşuna yapılan bildirimin, borsa dışındaki kaydi paylarda şirkete yapılan bildirimin ve senede bağlanmış paylarda zilyetliğin devrinin edinme anını belirlediği belirtilmektedir.³

Devir anının belirlenmesi özellikle sınır tarihlerinde önem taşır. Devir sözleşmesi 77 evlenmeden önce imzalanıp ortaklar genel kurulunun onayı evlilik içinde verilmişse ya da pay boşanma davasından önce satılıp devir dava açıldıktan sonra onaylanmışsa, payın hangi tarihte kimin malvarlığında bulunduğu bu kurallara

² Zeytin, Regesta, s. 407-408.

³ Zeytin, Regesta, s. 407-408.

göre tespit edilmelidir. Mal rejiminin sona erdiği anda henüz onaylanmamış bir devir, payı eşin malvarlığından çıkarmış olmaz.

C. Miras ve Diğer Kanuni İntikaller

- 78 Payın miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri ya da cebri icra yoluyla geçmesi hâlinde, anonim şirkette payların mülkiyeti ve bunlardan kaynaklanan malvarlığı hakları derhâl, genel kurula katılma ve oy hakları ise ancak şirketin onayı ile devralana geçer (TTK m. 494/2). Limited şirkette de esas sermaye payı bu yollarla geçtiğinde tüm haklar ve borçlar genel kurulun onayına gerek olmaksızın iktisap edene geçer (TTK m. 596/1). Şirket, ancak payları gerçek değeriyle devralmayı önererek onayı reddedebilir (TTK m. 493/4, 596/2). Mirasla geçen pay, karşılıksız kazanıldığı için kişisel maldır (m. 220/2); şirketin bu payı gerçek değeriyle devralması hâlinde eşe ödenen bedel de payın yerine geçtiğinden kişisel mal niteliğini korur (m. 220/4).

III. Mal Rejiminin Başlangıcında Mevcut Pay

A. Evlilikten Önce Edinilen Pay

- 79 Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan malvarlığı değerleri kişisel maldır (m. 220/2). Bu kural, payın nasıl edinildiğine bakılmaksızın uygulanır: Evlenmeden önce kurulan ya da satın alınan şirket payı, bedelini eşin kendisi ödemiş olsun ya da olmasın, kişisel maldır. Hukuk Genel Kurulu bu sonucu, evlilikten önce kurulmuş bir limited şirketteki paya ilişkin kararında açıkça kabul etmiştir (Bkz. Birinci Bölüm).⁴ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi de, evlilikten önce tescil edilen bir şirketteki yüzde 70 payı kişisel mal kabul eden bölge adliye mahkemesi kararını onamıştır.⁵
- 80 Payın kişisel mal olması, onunla bağlantılı bütün değerlerin de kişisel olduğu anlamına gelmez. Kişisel payın evlilik içindeki gelirleri edinilmiş maldır (m. 219/2-4); evlilik içinde yapılan sermaye artırımlarıyla edinilen yeni paylar ise, kaynaklarına göre ayrıca nitelendirilir. Yargıtay'ın son kararlarındaki yaklaşımı, evlilikten önce kurulan şirketlerin evlilik içinde artırılan sermayesinin karine gereği edinilmiş sayılmasıdır.⁶ Bu sorular Dördüncü ve Beşinci Bölümlerde ayrıntılı olarak incelenmiştir.
- 81 Hangi eşin, hangi tarihten itibaren ve ne oranda pay sahibi olduğu, kural olarak ticaret sicili kayıtlarıyla belirlenir. Hukuk Genel Kurulu, tanık beyanlarına ve hesap

⁴ Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889.

⁵ Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/9450, K. 2024/4059.

⁶ Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/8043, K. 2024/7485; Yargıtay 2. HD, 05.03.2026, E. 2025/10024, K. 2026/2577.

bilirkişisinin değerlendirmelerine dayanarak şirketin hâkim ortağının davalının babası olduğunu kabul eden yerel mahkemeye karşı, resmî kayıtları esas almıştır:

... dosya kapsamındaki ticaret sicil müdürlüğü resmî kayıtları karşısında davalı-karşı davalının şirketin kurulmasından ve evlilik birliğinin devamı süresince şirkette hakim ortak olarak payı bulunduğu anlaşılmaktadır.⁷

B. 1 Ocak 2002'den Önce Evlenen Eşler

1 Ocak 2002'den önce evlenen eşler bakımından edinilmiş mallara katılma rejimi bu tarihte başlamıştır (4722 sayılı Kanun m. 10). Bu nedenle evlilikte fakat 2002'den önce, yani mal ayrılığı döneminde edinilen paylar da rejimin başlangıcında eşin malvarlığında mevcut olduklarından kişisel mal niteliğindedir. Eski 8. Hukuk Dairesi, eşler arasında mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu 1997 yılında şirkete ortak olurken edinilen payın kişisel mal kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁸ Diğer eşin bu paylar bakımından ileri sürebileceği tek talep, payın edinilmesine 2002'den önce yaptığı katkıya dayanan katkı payı alacağıdır (Bkz. On Üçüncü Bölüm).

C. Sermaye Borcunun Evlilik İçinde Ödenmesi

Bir eşin evlenmeden önce kurduğu şirkette taahhüt ettiği sermayenin bir kısmını evlilik içinde ödemesi, payın mal grubunu değiştirmez; pay, tescille edinildiği anda eşin malvarlığına girmiştir ve rejimin başlangıcında mevcut olduğu için kişiseldir. Ancak bu durumda kişisel bir mala ilişkin borç, yani pay sahibinin sermaye borcu, edinilmiş mallardan ödenmiş olur. Kanun bu hâlde denkleştirme öngörür: Bir eşin kişisel mallarına ilişkin borçları edinilmiş mallardan ödenmişse, tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir (m. 230/1). Ödeme payın değerinin artmasına katkıda bulunmuşsa, denkleştirme katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine göre yapılır (m. 230/3). Öğretide de bir malın farklı mal gruplarından finanse edildiği durumlarda, malın ağırlıklı katkırı yapan mal grubuna dahil edileceği, diğer gruptan yapılan katkı için m. 230/3'e göre denkleştirme yapılacağı ileri sürülmektedir.⁹

ÖRNEK

Bir eş, evlenmeden üç ay önce 1.000.000 TL sermayeli bir anonim şirketin tek kurucusu olmuş, sermayenin dörtte birini (250.000 TL) tescilden önce kendi biriki- miyle ödemiştir. Kalan 750.000 TL'yi evlilik içinde, maaşından biriktirdiği parayla ödemiştir. Mal rejiminin sona erdiği tarihte şirketin bütün paylarının değeri, karar tarihine taşınmış hâliyle 8.000.000 TL'dir.

7 Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889.

8 Yargıtay 8. HD, 13.03.2018, E. 2016/14327, K. 2018/9252.

9 Çelebi, s. 427-428.

Pay, evlenmeden önce tescille edinildiğinden kişisel maldır. Ancak sermayenin yüzde 75'i edinilmiş mallardan ödenmiştir. Denkleştirme, katkı oranına ve tasfiye değerine göre yapılır: $8.000.000 \times \%75 = 6.000.000$ TL edinilmiş mallara eklenir. Başka bir edinilmiş mal ve borç bulunmadığı varsayılırsa, diğer eşin katılma alacağı 3.000.000 TL olur. Pay, ağırlıklı katkıyı yapan edinilmiş mallara dahil edilip kişisel mal lehine yüzde 25 oranında denkleştirme yapılsaydı da sonuç değişmezdi.

Örnekte şirket değerindeki artışın tamamının sermayeyle orantılı olduğu varsayılmıştır. Değer artışının bir kısmı, evlilik içindeki kârların şirkette bırakılmasından ya da eşin emeğinden doğmuşsa, bu kısım ayrıca değerlendirilir (Bkz. Beşinci ve Altıncı Bölümler).

IV. Karşılıksız Edinilen Pay

A. Miras

- 84 Miras yoluyla edinilen pay kişisel maldır (m. 220/2). Pay, mirasbırakanın ölümüyle mirasçılara elbirliği hâlinde geçer; mirasın paylaşımında paylardan birinin ya da tamamının eşe özgülenmesi de mirasçılık sıfatına dayandığı için karşılıksız bir edinmedir. Ancak eş, paylaşımında kendisine bırakılan payların değeri miras hissesini aştığı için diğer mirasçılara kendi parasından bir ödeme yapmışsa, bu ödeme oranında payın edinilmesine bir karşılık verilmiş olur. Öğretide ivazlı miras sözleşmelerinde ve ölünceye kadar bakma sözleşmelerinde ivazın kaynağının ayrıca incelenmesi gerektiği, eşin emeğinin karşılığı olarak edinilen değer edinilmiş mal sayılabileceği belirtilmektedir.¹⁰

B. Aile Büyüklerinden Devir: Bağış Karinesi

- 85 Uygulamada en sık karşılaşılan durumlardan biri, eşin aile şirketindeki payının anne veya babası tarafından evlilik içinde kendisine devredilmesidir. Bu devirler çoğu zaman ticaret siciline ve vergi kayıtlarına bedelli bir satış olarak yansır; fakat gerçekte bir bedel ödenmemiştir. Eski 8. Hukuk Dairesi bu durum için açık bir fiili karine geliştirmiştir.

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

13.06.2016 · E. 2015/2558 · K. 2016/10320

Anne ve babadan yapılan devir, bedelli görünse de bağış sayılır

Eşler 2001'de evlenmiş, boşanma davası 2009'da açılmıştır. Davalı eşin bir limited şirketteki 1200 paydan 240'ı, mal rejiminin devamı süresince, boşanma davasından yaklaşık bir ay önce babası tarafından kendisine devredilmişti. İlk derece mahkemesi bu pay için de katılma alacağına hükmetmiş, Daire kararı bu yönden bozmuştur.

¹⁰ Çelebi, s. 445; Şıpka/Özdoğan'dan aktaran.

“... mal rejiminin tasfiyesinde anne ve baba gibi yakınlar tarafından eşlere yapılan temlik işlemleri resmi kayıta bedelle yapılmış gibi gösterilse bile hayatın olağan akışına göre, karşılıksız kazandırma (TMK m. 220/2) ve bir tür bağış işlemi niteliğinde olduğu; bu nedenle, eşe geçen bu malvarlığının onun kişisel malı olduğu kabul edilir. Kuşkusuz bu işlemin karşılıksız kazandırma olmadığı iddia eden tarafından ispatlanabilir.

DEĞERLENDİRME Karar, m. 222/3'teki edinilmiş mal karinesinin karşısına hayat tecrübesine dayanan bir fiili karine koymaktadır: Anne ve babadan gelen değer, aksi ispat edilmedikçe bağıştır. İspat yükü böylece, devrin gerçek bir satış olduğunu ileri süren diğer eşe geçer. Kararda, devrin boşanma davasından kısa süre önce yapılmış olmasına ayrıca bir anlam yüklenmemiştir. Daire aynı yaklaşımı taşınmaz devirlerinde de “yerleşik ilkeler” olarak uygulamıştır.¹¹

Fiili karinenin aksini ispat etmek isteyen eş, devir bedelinin gerçekten ödendiğini 86 gösteren banka kayıtlarına, payın devralan eşin hesabından çıkan bir parayla karşılandığını gösteren belgelere ya da devrin ailenin başka bir hesaplaşmasının parçası olduğunu gösteren delillere dayanabilir. Öğretide de karşılıksızlığın bir yük ya da şart ile bozulmayacağı, buna karşılık karma bağışlamada ivazlı kısım ağır basıyorsa payın edinilmiş mal sayılıp kişisel mal lehine denkleştirme yapılması gerektiği ileri sürülmektedir.¹²

DİKKAT

Bağış savunması, ilk derece yargılamasında, devrin tarafını, tarihini ve karşılıksız olduğunu gösteren delillerle birlikte ileri sürülmelidir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, evlilik içinde devralınan bir anonim şirket payını karine gereği edinilmiş saymış ve ispat yükünü davalıya yüklemiştir (aşağıdaki karara bakınız). Davalı, bozmadan sonra verilen karara karşı temyiz dilekçesinde payın yönetim kurulunun oluşturulabilmesi için babası tarafından karşılıksız verildiğini ileri sürmüştü; ancak Daire, bozmaya uyulmakla oluşan usuli kazanılmış hak karşısında bu itirazları da yerinde görmemiştir.¹³

V. Evlilik İçinde Edinilen Pay ve Edinilmiş Mal Karinesi

Mal rejiminin devamı süresince bir eş adına kurulan, satın alınan ya da devralınan 87 pay, kişisel mal olduğu ispat edilinceye kadar edinilmiş maldır (m. 222/3). Karine, payın bedelinin kimin tarafından ve hangi parayla ödendiği bilinmese bile işler;

¹¹ Yargıtay 8. HD, 09.02.2021, E. 2020/3734, K. 2021/1049.

¹² Çelebi, s. 443–444.

¹³ Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2023/2610, K. 2024/3008.

payın bedelinin ödenmediğini ya da ödenmesinin imkânsız olduğunu ileri sürmek, ispat yükünü diğer eşe geçirmez.

2

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

05.07.2022 · E. 2022/3317 · K. 2022/6740

Evlilik içinde devralınan pay karine gereği edinilmiştir; ispat yükü davalıdadır

Davalı eş, evlilikten kısa süre sonra bir anonim şirketin paylarını devralmıştı. İlk derece mahkemesi, payın miktarı ve değeri dikkate alındığında bedelin evlilikten kısa süre sonra davalı tarafından ödenmesinin imkânsız olduğunu, davacının da bedelin ödendiğine dair delil sunmadığını belirterek payı kişisel mal kabul etmişti. Daire, ispat yükünün yanlış tarafa yüklendiğini belirterek kararı bozmuştur.

“

... tasfiyeye konu şirket hissesini 29.07.2005 tarihinde evlilik birliği içinde davalı erkeğin devraldığı anlaşılmakla, tasfiyeye konu şirket hissesi edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde davalı erkek adına edinildiğinden, kanuni karine gereğince edinilmiş mal olup aksinin ispat külfeti davalı erkektedir...

DEĞERLENDİRME Bozmadan sonra bölge adliye mahkemesi bu pay yönünden de katılma alacağına hükmetmiş; Daire bu kararı faiz başlangıcı ve bazı başka yönlerden düzelterek onamıştır.¹⁴ Dosya, edinilmiş mal karinesinin şirket payları bakımından ne kadar güçlü işlediğini gösterir: Payın kişisel olduğunu ileri süren eş, bunu somut delillerle ve zamanında ispat etmelidir.

- 88 Aynı yaklaşım payları borsada işlem gören şirketlerin hisse senetleri için de geçerlidir. Eski 8. Hukuk Dairesi, edinme tarihleri itibarıyla edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu hisse senetleri bakımından edinilmiş mal karinesinin aksinin davalı tarafça ispatlanamadığını belirterek, katılma alacağına hükmeden kararı onamıştır.¹⁵

VI. Kişisel Kaynaklarla Edinilen Pay: İkame

A. İkame İlkesi

- 89 Kişisel mallar yerine geçen değerler kişisel maldır (m. 220/4). Bir eş, evlilikten önceki birikimiyle, mirasla kendisine kalan parayla ya da kişisel bir taşınmazın satış bedeliyle evlilik içinde bir şirket kurar veya pay satın alırsa, bu pay da kişisel mal olur. Öğretide, kişisel mal niteliğindeki bir payla kurulan yeni şirketteki payın, rejim sürerken kurulsu bile ikame gereği kişisel olduğu belirtilmektedir.¹⁶

¹⁴ Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2023/2610, K. 2024/3008.

¹⁵ Yargıtay 8. HD, 27.09.2018, E. 2016/10557, K. 2018/16441. Daire, hisse senetlerinin boşanma dava tarihinde mevcut adetlerinin değerinin tüketici fiyat endeksiyle karar tarihine taşınması gerektiğini de belirtmiştir; bu yöntem Yedinci Bölüm'de ayrıca ele alınmıştır.

Birleşme, bölünme ve tür değiştirmede de eşin yeni şirkette edindiği pay, eski şirketteki payının yerine geçtiği için onun mal grubunu izler; birleşmede ödenen ayrılma akçesi ya da denkleştirme akçesi de aynı mal grubuna girer.¹⁷

İkame ilkesinin uygulanması, kişisel kaynağın paya dönüştüğünün ispatına bağlıdır. Edinilmiş mal karanesi karşısında ispat yükü, payın kişisel bir değer yerine geçtiğini ileri süren eştedir (m. 222/1, 3). Bu ispat, çoğu zaman paranın izinin sürülmesini gerektirir: mirasın ya da satışın tarihi ve tutarı, paranın yatırıldığı hesap, şirkete sermaye olarak ödenen ya da devir bedeli olarak gönderilen tutar. Aradaki bağlantı kurulamazsa karine işler.

3

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

20.11.2018 · E. 2016/21647 · K. 2018/18931

Kişisel hisse senetlerinin yerine geçen nakit: akıbetin araştırılması

Davalı eş adına mal ayrılığı döneminde bir aracı kurumda açılmış yatırım hesabında, 1 Ocak 2002 itibarıyla 2000 lot hisse senedi bulunduğu, mal rejiminin sona erdiği tarihte ise hesapta hisse senedi kalmadığı, yalnız bir miktar nakit bulunduğu tespit edilmişti. İlk derece mahkemesi, sona erme tarihindeki nakit üzerinden katılma alacağı hesaplamıştı. Daire, hesabın 1 Ocak 2002 itibarıyla mevcut değerlerinin davalının kişisel malı olduğunu belirterek kararı bozmuştur.

“

... hisse senetlerinin akıbeti, mal rejimi sona erdiğinde mevcut nakit ile hisse senetlerinin irtibatının bulunup bulunmadığı netleştirilip sonucuna göre kişisel malın varlığı halinde davalı lehine denkleştirme yapılması gerektiği...

DEĞERLENDİRME Karar, kişisel bir payın satılıp yerine başka değerlerin geçtiği durumlarda izlenecek yolu gösterir: Önce kişisel değer akıbeti tespit edilir, sonra sona erme anındaki malvarlığıyla bağlantısı kurulur. Bağlantı kurulabiliyorsa kişisel değer, mal grupları arasında denkleştirme yoluyla korunur.

B. Karma Kaynakla Edinilen Pay

Bir payın bedeli kısmen kişisel, kısmen edinilmiş kaynaklardan ödenmiş olabilir. 91 Öğretide, bir malvarlığı değerinin kısmen kişisel kısmen edinilmiş mal olamayacağı, malın ağırlıklı katkıcı yapan mal grubuna dahil edilip diğer gruptan yapılan katkının m. 230/3'e göre denkleştirileceği görüşü yaygındır; katkıların eşit olduğu durumda ise malın edinilmiş sayılıp kişisel mal lehine denkleştirme yapılması önerilir.¹⁸ Aynı yazar, birden çok pay edinilmesi hâlinde payların, sermayenin geldiği mal gruplarına göre dağıtılabileceğini de belirtmektedir: Örneğin 500.000 paydan 499.000'inin edinilmiş, 1.000'inin kişisel mal sayılması mümkündür.¹⁹

¹⁶ Zeytin, Regesta, s. 408.

¹⁷ Çelebi, s. 430–434; Geylan, Tez, s. 101–102.

¹⁸ Çelebi, s. 427–428; Acabey ve Gençcan'dan aktaran.

¹⁹ Çelebi, s. 428–429 ve dn. 17.

- 92 Yargıtay uygulaması ise genellikle oranlama yoluyla sonuca gider. Eski 8. Hukuk Dairesi, bedelinin yaklaşık yüzde 70'i evlilik içinde, yüzde 30'u mal rejimi sona erdikten sonra ödenen bir taşınmazın yüzde 30'unun kişisel, yüzde 70'inin edinilmiş mal sayılması gerektiğini belirtmiştir.²⁰ Şirket paylarında da Daire, şirketin değeri bulunduktan sonra bu değer üzerinden "davalının edinilmiş mal niteliğinde olan hissesi oranına göre" hesap yapılmasını istemiştir (aşağıya bakınız). İki yaklaşım çoğu dosyada aynı sonuca ulaşır; çünkü m. 230/3 denkleştirmesi de katkı oranına ve tasfiye değerine göre yapılır.

VII. Aynı Şirkette Farklı Nitelikte Paylar

- 93 Bir eşin aynı şirketteki payları, uzun bir zaman dilimi içinde farklı yollarla birikmiş olabilir: kuruluşta alınan paylar, aile büyüklerinden devralınan paylar, kardeşlerden satın alınan paylar ve sermaye artırımlarıyla edinilen yeni paylar. Bu durumda her pay grubu kendi edinme anına, yoluna ve kaynağına göre ayrı ayrı nitelendirilir. Eski 8. Hukuk Dairesinin aynı dosyada iki kez verdiği bozma kararları bu yöntemi açıkça ortaya koymaktadır.

4

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

13.03.2018 · E. 2016/14327 · K. 2018/9252

Aile şirketinde payların ayrı ayrı nitelendirilmesi

Davalı eşin babası ile kardeşi tarafından kurulan şirket, 1997'de limited şirkete dönüşmüş; baba 120, davalı ve kardeşi 90'ar pay sahibi olmuştu. Baba 2007'de iki kardeşe 60'ar pay devretmiş, 2010'da ise kardeş 149 payını davalıya devrederek ortaklıktan çıkmış, aynı tarihte sermaye artırılmış ve sonuçta 20.000 paydan 19.999'u davalı adına kayıtlı hâle gelmişti. İlk derece mahkemesi, şirketin öz kaynaklarından hareketle 19.999 payın tamamını edinilmiş mal kabul ederek hesap yapmıştı.

“

... davalının eşler arasında mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu 1997'de şirkete ortak olurken edindiği hisse ile Daire'nin yerleşmiş uygulamalarına göre aksi ispat edilemediğinden babasından devraldığı ve bağış niteliğinde olan 2007 yılında edinilen hissenin davalının kişisel malı olarak kabul edilmesi gerekirken hükme esas alınan raporda boşanma dava tarihi itibarıyla davalının sahip olduğu 19.999 hissenin tamamı üzerinden katılma alacağı hesabı yapılması hatalıdır.

DEĞERLENDİRME Bozmadan sonra alınan raporda bu kez, gerekçe gösterilmeden ve denetime elverişli olmayan biçimde payların yüzde 99'u kişisel mal kabul edilmişti. Daire kararı ikinci kez bozmuş; 1997 ve 2007'de edinilen payların kişisel olduğunu, payların miktarı belirlenirken 2010'daki sermaye artırımı tarihinde davalının pay satın aldığından da dikkate alınması gerektiğini belirtmiş ve hesabın şu şekilde yapılmasını istemiştir: "bulunan değer üzerinde davalının edinilmiş mal niteliğinde olan hissesi oranına göre belirlenecek artık değerın yarısı üzerinden davacının katılma

²⁰ Yargıtay 8. HD, 30.11.2010, E. 2010/4412, K. 2010/5736.

alacağı hesaplanmalıdır.”²¹ Her iki kararda da şirketin öz kaynaklarından hareketle yapılan hesap ayrıca eleştirilmiştir; bu yön Yedinci Bölüm’de incelenmiştir.

Bu kararlar, farklı nitelikteki paylar bakımından iki aşamalı bir yöntem ortaya koyar. Önce eşin payları edinme anı, yolu ve kaynağına göre gruplara ayrılır ve edinilmiş mal niteliğindeki payların toplam paylar içindeki oranı bulunur. Sonra şirketin değeri belirlenir ve bu değer eşin edinilmiş paylarına düşen kısmı katılma alacağının hesabına alınır. Sermaye artırımlarıyla edinilen yeni payların hangi gruba gireceği ise ayrı bir incelemeyi gerektirir (Bkz. Dördüncü Bölüm).

ÖRNEK

Bir eşin bir limited şirkette toplam 10.000 payı vardır. Bunlardan 3.000’i evlenmeden önce kuruluşta edinilmiş, 2.000’i evlilik içinde babasından devralınmış, 5.000’i ise evlilik içinde kardeşinden satın alınmıştır; satın alma bedelinin kişisel kaynaklardan ödendiği ispatlanamamıştır. Şirketin toplam 20.000 payı vardır ve şirketin karar tarihine taşınmış değeri 40.000.000 TL’dir.

Eşin 10.000 payından 5.000’i (kuruluş payları ile bağış payları) kişisel, 5.000’i edinilmiş maldır. Bir payın değeri $40.000.000 / 20.000 = 2.000$ TL’dir. Edinilmiş payların değeri $5.000 \times 2.000 = 10.000.000$ TL’dir. Başka edinilmiş mal ve borç bulunmadığı varsayılırsa, diğer eşin katılma alacağı 5.000.000 TL olur.

Bu hesapta kişisel payların evlilik içindeki gelirleri (kâr payları) ve kişisel paylara evlilik içinde yapılan katkılar ayrıca değerlendirilmelidir (Bkz. Beşinci ve Altıncı Bölümler).

VIII. Payın Elden Çıkarılması ve Yerine Geçen Değerler

Pay mal rejiminin sona ermesinden önce elden çıkarılmışsa, nitelendirme payın yerine geçen değer üzerinden devam eder. Kişisel bir payın satış bedeli kişisel, edinilmiş bir payın satış bedeli edinilmiş maldır (m. 220/4, 219/2-5). Öğretide, kişisel payın satış bedelinin payın edinme maliyetini aşan kısmının, bu artış konjonktürel değilse edinilmiş sayılması gerektiği de ileri sürülmüştür.²² Bu görüş, eşin emeğiyle oluşan değer artışları sorununun bir parçasıdır ve Altıncı Bölüm’de ayrıca ele alınmıştır.

Şirketin tasfiyesi sonunda ortağa ödenen tasfiye payı da paydan doğan bir gelir değil, payın yerine geçen değerdir; bu nedenle payın mal grubunu izler.²³

Elden çıkarılan payın yerine geçen değer sona erme anında mevcut değilse, örneğin satış bedeli harcanmışsa, artık tasfiyeye girecek bir değer yoktur. Bu

²¹ Yargıtay 8. HD, 02.03.2021, E. 2020/3430, K. 2021/1818.

²² Geylan, Tez, s. 75–76; Kırcı/Kırca’dan aktaran.

²³ Yılmaz/Bozkurt Yaşar, s. 460; Geylan, Tez, s. 69–70.

durumda ancak devrin m. 229 anlamında eklenecek değer sayılıp sayılmayacağı tartışılabilir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, boşanma dava tarihinde davalı adına şirket hissesi bulunmadığı ve hissenin m. 229’da sayılan amaç ve doğrultuda devredildiği ispatlanmadığı için hisse yönünden alacak talebinin reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir.²⁴ Eklenecek değerler Dokuzuncu Bölüm’de incelenmiştir.

IX. Uygulama: Nitelendirme İçin Toplanacak Deliller

UYGULAMA NOTU

Payın mal grubunun belirlenmesi için, payın edinildiği her işlem bakımından şu deliller toplanmalıdır:

- Ticaret sicili kayıtları: şirketin kuruluş tarihi, eşin ortaklığa giriş tarihi, her pay devrinin ve her sermaye artırımının tescil tarihi ile eşin payındaki değişiklikler.
- Pay devir sözleşmeleri ve onay kararları; limited şirkette noter onaylı devir sözleşmesi ve ortaklar genel kurulu kararı, anonim şirkette pay defteri kayıtları ve yönetim kurulu onay kararları.
- Devir bedelinin ödendiğini ya da ödenmediğini gösteren banka kayıtları; bedel ödenmişse paranın kaynağı.
- Miras iddiasında mirasçılık belgesi, tereke tespiti ve paylaşım sözleşmesi; bağış iddiasında devrin aile içi niteliğini gösteren kayıtlar.
- İkame iddiasında kişisel kaynağın varlığını ve paya dönüştüğünü gösteren belgeler: evlilik öncesi hesap dökümleri, satılan kişisel malın tapu ve banka kayıtları.
- Borsada işlem gören paylarda aracı kurum hesap ekstreleri; özellikle 1 Ocak 2002, evlenme tarihi ve mal rejiminin sona erdiği tarih itibarıyla portföy dökümleri.

Bankaların on yıldan eski kayıtları saklamadığı durumlarla karşılaşılacağı unutulmamalıdır;²⁵ ispat yükünü taşıyan eşin delillerini mümkün olan en erken aşamada sunması gerekir.

- 98 Payın mal grubu belirlendikten sonra, bu payın evlilik içinde nasıl büyüdüğü sorusu gündeme gelir. Şirket sermayesinin artırılması, bu büyümenin en görünür biçimidir. Bir sonraki bölüm, sermaye artırımlarının ve bedelsiz payların mal rejimindeki yerini incelemektedir.

²⁴ Yargıtay 2. HD, 26.03.2026, E. 2025/2328, K. 2026/3198.

²⁵ Banka kayıtlarının bu nedenle getirilemediği bir dosya için bkz. Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/9450, K. 2024/4059.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sermaye Artırımları, Bedelsiz Paylar ve Rüçhan Hakkı

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Sermaye Artırımının Türleri	50
II.	Yargıtay'ın Temel Kuralı: 2002 Sonrası Artırım Karine Gereği Edinilmiştir	51
III.	Dış Kaynaklardan Artırım ve Rüçhan Hakkı	53
IV.	İç Kaynaklardan Artırım ve Bedelsiz Paylar	54
V.	Kişisel ve Edinilmiş Kısımların Oranı	58
VI.	İtibari Değerin Artırılması ve Sermaye Azaltımı	60
VII.	Uygulama: Sermaye Artırımlarının Tespiti	60

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Sermaye artırımı, şirket payının evlilik içinde büyümesinin en görünür biçimidir. Artırımla edinilen yeni payların ya da itibari değeri yükseltilecek payın mal grubu, artırımın kaynağına göre belirlenir. Yargıtay'a göre 1 Ocak 2002'den sonra evlilik içinde yapılan sermaye artırımını karine gereği edinilmiştir; artırımın kişisel kaynaklardan karşılandığını ispat yükü pay sahibi eştedir. Geçmiş yıl kârlarından ve dağıtılmayan kârlardan yapılan artırım, kişisel malın gelirinin şirkette yatırıma dönüşmesi sayılır ve evlilik içindeki kısmı edinilmiştir. Buna karşılık yeniden değerlendirme sonucu oluşan değer artış fonundan yapılan artırım, mevcut değer yeniden ifadesi olduğundan kişisel kabul edilmiştir. Sermaye düzeltmesi olumlu farkından yapılan artırım bakımından ise kararlar tek yönlü değildir. Artırımın tarihi ticaret sicilinden, kaynağı genel kurul kararlarından ve bilançolardan tek tek tespit edilmelidir. Kişisel ve edinilmiş kısımların oranı bulunurken Yargıtay sermaye tutarlarını esas almaktadır; öğretide ise kâr kaynaklı artırımın artırım anındaki şirket değerine oranlanması önerilmektedir. İki yöntem arasındaki fark, değerli bir şirkette katılma alacağını birkaç kat değiştirebilir.

I. Sermaye Artırımının Türleri

A. Kanuni Çerçeve

- 99 Anonim şirkette sermaye, esas sermaye sisteminde genel kurul kararıyla, kayıtlı sermaye sisteminde ise yönetim kurulu kararıyla artırılır (TTK m. 456/2); kanun ayrıca yalnız anonim şirketler için şarta bağlı sermaye artırımını düzenlemiştir. Limited şirkette esas sermaye, kuruluşu ilişkin hükümlere uyulmak şartıyla artırılabilir (TTK m. 590). İç kaynaklardan yapılan artırım hariç, payların nakdi bedelleri tamamen ödenmedikçe sermaye artırılmaz (TTK m. 456/1). Artırım, tescille kesinleşir.
- 100 Mal rejimi bakımından belirleyici olan ayırım, artırımın *dış kaynaklardan* mı yoksa *iç kaynaklardan* mı yapıldığıdır. Dış kaynaklardan artırımda ortaklar şirkete yeni sermaye, yani nakit ya da aynı bir değer getirir ve bunun karşılığında yeni paylar alır veya mevcut paylarının itibari değeri yükselir. İç kaynaklardan artırımda ise şirkete yeni bir değer girmez; esas sözleşme veya genel kurul kararıyla ayrılmış ve belirli bir amaca özgülenmemiş yedek akçeler, kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımları ve mevzuatın sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar sermayeye dönüştürülür (TTK m. 462/1). Bu durumda pay sahipleri, mevcut paylarının sermayeye oranına göre bedelsiz payları tescille kendiliğinden iktisap ederler (TTK m. 462/3). Öğretide iç kaynaklar arasında yedek akçeler ile önceki yıl kârı, dağıtılmamış kârlar ve son yıl kârı sayılmakta; iç kaynaklı artırımın yeni pay çıkarılarak ya da mevcut payların itibari değeri yükseltilerek yapılabileceği belirtilmektedir.¹

B. Kaynaklara Göre Genel Tablo

- 101 Bir şirketin özkaynak tablosunda sermaye artırımına kaynak olabilecek kalemler, mal rejimi bakımından farklı sonuçlar doğurur. Aşağıdaki tablo, Yargıtay kararlarında ve öğretide bu kalemlere bağlanan sonuçları özetlemektedir; her satır bölümün ilgili başlığında ayrıca açıklanmıştır.

Artırımın kaynağı	Niteliği	Yargıtay	Öğreti
Ortağın nakit ya da aynı sermaye koyması	Dış kaynak	Karine gereği edinilmiş; kişisel kaynak ispat edilebilir	Sermayenin ödendiği mal grubu belirleyicidir
Geçmiş yıl kârları, dağıtılmamış kâr	İç kaynak, kâr	Evlilik içindeki kısmı edinilmiş	Edinilmiş; rejim öncesi kâr kişisel
Kârdan ayrılan olağanüstü yedek akçe	İç kaynak, kâr	Kararlarda ayrıca tartışılmamıştır	Kâr kaynaklıysa edinilmiş; şirketin varlığını korumaya özgülenmişse kişisel

¹ Çelebi, s. 434–435.

Artırımın kaynağı	Niteliği	Yargıtay	Öğreti
Değer artış fonu (yeniden değerlendirme)	İç kaynak, sermaye	Kişisel	Kişisel
Sermaye düzeltmesi olumlu farkı	İç kaynak, enflasyon düzeltmesi	Kararlar tek yönlü değil	Kanaatimizce kök sermayenin grubunu izlemelidir
Emisyon primi	İç kaynak, sermaye	Kararlarda ayrıca tartışılmamıştır	Kişisel; denkleştirme yok

II. Yargıtay'ın Temel Kuralı: 2002 Sonrası Artırım Karine Gereği Edinilmiştir

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, evlilikten önce kurulmuş ve payı kişisel mal olan şirketlerde, 1 Ocak 2002'den sonra evlilik birliği içinde yapılan sermaye artırımlarını karine gereği edinilmiş saymaktadır. Bu yaklaşım, kişisel mal olan beş anonim şirket payına ilişkin 2026 tarihli kararda (Bkz. Birinci Bölüm) ve aşağıdaki kararda açıkça ifade edilmiştir.²

1

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

16.10.2024 · E. 2023/8043 · K. 2024/7485

Artırımın tarihi belirlenmeden karar verilemez

Şirket, eşlerin evlenmesinden önce, 1994 yılında kurulmuştu; davalı eşin kuruluştaki payı yüzde 18'di. Ticaret sicili kayıtlarına göre şirketin sermayesi 2019 yılında 150.000 TL'ye ulaşmıştı; ancak artırımların hangi tarihlerde yapıldığı belli değildi. İlk derece mahkemesi payı kişisel mal kabul ederek bu yöndeki talebi reddetmişti. Daire, payın kuruluş tarihi itibarıyla kişisel mal olduğu kabulünü yerinde bulmakla birlikte, araştırmayı yetersiz görerek kararı bozmuştur.

“

01.01.2002 tarihinde sonra şirket sermayesinde sermaye artışı yapılmış ise, karine gereği sermaye artışı yapılan kısım da edinilmiş mal olup diğer eş sermaye artışı yönünden katılma alacağı talebinde bulunabilir.

DEĞERLENDİRME Karar, iki adımlı bir inceleme öngörür. Önce şirketin 1 Ocak 2002'den sonra, evlilik birliği içinde ve mal rejiminin sona ermesinden önce sermaye artırımını yapıp yapmadığı ticaret sicilinden araştırılır. Artırım varsa, artırılan kısım karine gereği edinilmiş sayılır ve aksini ispat yükü pay sahibi eşe düşer. Artırımın tarihi belirlenmeden payın tamamının kişisel kabul edilmesi, eksik incelemedir.

Bu kuralın sınırları da bellidir. Evlilikten önce ya da 1 Ocak 2002'den önce yapılan artırımlarla edinilen paylar, rejimin başlangıcında eşin malvarlığında bulunduğundan kişiseldir. Mal rejiminin sona ermesinden, yani boşanma dava tarihinden

² Yargıtay 2. HD, 05.03.2026, E. 2025/10024, K. 2026/2577; Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445.

sonra yapılan artırımlar ise tasfiyede dikkate alınmaz; çünkü eşlerin malları sona erme anındaki durumlarına göre ayrılır (m. 228/1). Pay dava tarihinden sonra devredilmiş olsa bile, sona erme anındaki pay ve o tarihe kadar yapılmış artırımlar hesaba katılır.

- 104 Eski 8. Hukuk Dairesi de aynı doğrultuda, evlilik içinde yapılan artırımların değerlendirilmesinde ödenmiş sermaye tutarıyla yetinilmesini kabul etmemiştir.

2

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

12.12.2018 · E. 2016/12000 · K. 2018/20049

Artırımın etkisi ödenmiş sermayeyle değil, şirketin değeriyle ölçülür

Davalı eş, 1995 yılında, yani mal ayrılığı döneminde, bir limited şirketin yüzde 25 payını devralmıştı. Şirketin sermayesi 1997’de artırılmış, 2007’de ise 500 TL’den 50.000 TL’ye çıkarılmıştı. Davalı, payını boşanma davası açıldıktan sonra bir yakınına devretmişti. İlk derece mahkemesi, mali müşavir bilirkişinin öz varlık hareketlerinden hareketle bulduğu ödenmiş sermayenin davalıya düşen kısmını esas almış ve bunun yarısını katılma alacağı olarak hükme bağlamıştı. Daire kararı bozmuştur.

“

Mahkemece, davalının şirkette %25 oranında hissesi bulunduğu ve sermaye artışının taraflar arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu 2007 yılında yapıldığı dikkate alınarak, Dairenin yukarıda belirtilen ilke ve uygulamalarına uygun değerlendirme ve hesaplama yapılması için konusunda uzman bilirkişiden tarafların ve Yargıtay’ın denetimine açık, gerekçeli rapor alınarak, talep ve kazanılmış haklar da gözetilerek, hasıl olacak sonuca göre davacının şirket nedeniyle katılma alacağı belirlenerek bu miktara hükmedilmesi gerekir...

DEĞERLENDİRME Daire’nin atıf yaptığı “ilke ve uygulamalar”, şirketin mal rejiminin sona erdiği andaki durumuna göre çok sayıda ölçütü değerlendirilmesi ve bulunan değerlerin tüketici fiyat endeksiyle karar tarihine taşınmasıdır (Bkz. Yedinci Bölüm). Karar, evlilik içinde yapılan bir artırımın katılma alacağına etkisinin artırım tutarıyla değil, artırımın şirket değeri içindeki payıyla ölçülmesi gerektiğini göstermektedir. Payın dava tarihinden sonra devredilmiş olması ise hesaba engel görülmemiştir.

YARGITAY’IN İLKESİ

Mal rejiminin devamı süresince ve 1 Ocak 2002’den sonra yapılan sermaye artırımlarıyla edinilen pay ya da artırılan kısım, kişisel kaynaklardan karşılandığı ispat edilinceye kadar edinilmiş maldır. Artırımın tarihi ve kaynağı ticaret sicilinden ve şirket kayıtlarından ayrı ayrı tespit edilmelidir.³

³ Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/8043, K. 2024/7485; Yargıtay 2. HD, 05.03.2026, E. 2025/10024, K. 2026/2577.

III. Dış Kaynaklardan Artırım ve Rüçhan Hakkı

A. Rüçhan Hakkı Payın Geliri Değildir

Her pay sahibi, yeni çıkarılan payları mevcut paylarının sermayeye oranına göre alma hakkına sahiptir (TTK m. 461/1); limited şirkette de şirket sözleşmesinde veya artırma kararında aksi öngörülmemişse her ortak, esas sermaye payı oranında artırıma katılma hakkını haizdir (TTK m. 591/1). Rüçhan hakkı devredilebilir (TTK m. 461/4). 105

Öğretide rüçhan hakkının eski payın semeresi olarak nitelendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Bu nedenle kişisel mal olan bir paya dayanılarak rüçhan hakkı kullanılması, kendiliğinden kişisel malın geliri olarak edinilmiş bir mal doğurmaz; yeni payların mal grubunu, şirkete getirilen sermayenin hangi mal grubundan karşılandığı belirler. Sermaye kişisel mallardan ödenmişse yeni paylar kişisel, edinilmiş mallardan ödenmişse edinilmiş maldır.⁴ Bu, ikame ilkesinin sermaye artırımına uygulanmasıdır. 106

B. Öğretideki Görüş Ayrılıkları

Kişisel bir paya bağlı rüçhan hakkı kullanılarak, fakat edinilmiş mallardan ödeme yapılarak yeni pay alındığında, sonuç öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre ödenen sermaye karine gereği edinilmiş sayılır ve kişisel mala edinilmiş mallardan bir kayma olur; bir başka görüşe göre yeni paylar kök payın mal grubunu izleyerek kişisel kalır, fakat kişisel mallardan edinilmiş mallar lehine denkleştirme yapılır. Bu ikinci görüşün daha hakkaniyete uygun olduğunu savunanlar bulunduğu gibi, yeni payların ivaz karşılığı edinildikleri için edinilmiş, ya da tersine kök paya bağlı oldukları için kişisel sayılması gerektiğini savunanlar da vardır.⁵ Tezde de yeni payların kök payın grubunda kalması ve kaynak edinilmişse edinilmiş mallar lehine denkleştirme yapılması önerilmiştir.⁶ 107

Bu tartışmanın uygulamadaki sonucu, çoğu dosyada sınırlıdır. Hangi görüş kabul edilirse edilsin, edinilmiş mallardan yapılan ödeme ya yeni payların edinilmiş sayılması ya da edinilmiş mallar lehine yapılacak denkleştirme yoluyla tasfiyeye yansır. Fark, değer artışının hesaplanmasında ve ispat yükünde ortaya çıkar. Yargıtay'ın 2002 sonrası artırımları karine gereği edinilmiş sayan yaklaşımı, pratikte birinci görüşe yakındır ve pay sahibi eşe kişisel kaynak kullandığını ispat etme imkânı tanır. 108

⁴ Çelebi, s. 441–442; Yıldız, Acar, Moroğlu ve Sarı'dan aktaran.

⁵ Görüşlerin ayrıntılı dökümü için bkz. Çelebi, s. 442 dn. 77; Şıpka/Özdoğan, Şıpka, Karamercan, Kırca/Kırca ve Zeytin'den aktaran.

⁶ Geylan, Tez, s. 70–73.

C. Diğer Eşin Parasıyla Yapılan Artırım

- 109 Yeni payların edinilmesine ya da mevcut payların itibari değerinin artırılmasına diğer eş, bağışlama kastı olmaksızın ve hiç veya uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, mal rejiminin tasfiyesinde değer artış payı isteyebilir (m. 227/1).⁷ Örneğin diğer eşin ziynet eşyalarının bozdurulup parasının şirkete sermaye olarak konulması bu kapsamda değerlendirilir. Bu talepler Altıncı Bölüm’de ayrıca incelenmiştir.

IV. İç Kaynaklardan Artırım ve Bedelsiz Paylar

A. Öğretideki Tartışma

- 110 İç kaynaklardan yapılan artırımın hukuki niteliği ticaret hukukunda tartışmalıdır. Bir görüş, bu işlemi önce iç kaynağın pay sahiplerine dağıtılması, sonra yeniden sermaye olarak konulması biçiminde birbirine bağlı iki işlem olarak görür; diğer görüş ise şirkette mevcut değerlerin sermayeye dönüşmesinden ibaret tek bir işlem kabul eder. Ticaret hukukunda bu ikinci görüşün ağır bastığı belirtilmektedir.⁸ Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin onadığı bir kararda da yedek akçede biriken bedellerin sermayeye eklenerek ortaklara pay senedi olarak verilmesinin kâr payı dağıtılması anlamına gelmediği, çünkü pay sahiplerinin ellerindeki pay adedi değişse de payların toplam değerinin değişmediği belirtilmiştir.⁹
- 111 Mal rejimi bakımından ise sonuç, büyük ölçüde iç kaynağın niteliğine bağlanmıştır. Kişisel bir paya iç kaynaklardan yapılan artırımla düşen bedelsiz payların edinilmiş sayılmasının adil olmadığını savunan yazarlar bulunmaktadır. Buna karşılık bedelsiz payların şirketin dağıtılmayan kârlarının karşılığı olduğu ve kişisel malın geliri olarak edinilmiş mal sayılacağı, mal rejiminin başlangıcından önceki kâr ve yedek akçelerin ise kişisel kalacağı da ileri sürülmüştür. Bu konuda kapsamlı bir inceleme yapan yazara göre, mal rejimi sözleşmesiyle aksi kararlaştırılmamışsa (m. 221/2), kişisel mal olan bir paya iç kaynaklardan artırımla düşen bedelsiz paylar edinilmiş maldır; Türk hukukunda hâkim yaklaşım budur.¹⁰ Payın gelirinden oluşmuş yedek akçe veya fonlardan edinilen yeni paylar bakımından aynı sonuca varan başka çalışmalar da vardır.¹¹
- 112 Bu genel kabulün altında, iç kaynağın türüne göre farklılaşan bir değerlendirme yatmaktadır. Yargıtay kararları da bu farklılaşmayı izlemektedir.

⁷ Çelebi, s. 442.

⁸ Çelebi, s. 437 dn. 59; Moroğlu’dan aktaran.

⁹ Çelebi, s. 440 dn. 69’da aktarılan Yargıtay 11. HD, 30.03.2001, E. 2000/11053, K. 2001/2622 ve onun onadığı İstanbul Asliye 1. Ticaret Mahkemesi kararı.

¹⁰ Çelebi, s. 438–440; Moroğlu, Karamercan, Şıpka, Şıpka/Özdoğan, Zeytin, Sarı, Acar ve Kırca/Kırca’dan aktaran.

¹¹ Yılmaz/Bozkurt Yaşar, s. 461–463.

B. Geçmiş Yıl Kârları ve Dağıtılmamış Kârlar

Kârın dağıtılmayıp şirkette bırakılması ve daha sonra sermayeye eklenmesi, kişisel bir payın evlilik içindeki gelirinin şirkette yatırıma dönüşmesi demektir. Hukuk Genel Kurulunun evlilikten önce kurulmuş şirketteki payı kişisel sayan kararından sonra, aynı dosyada verilen 2. Hukuk Dairesi kararı bu sonucu açıkça ortaya koymuştur.

3

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

13.02.2025 · E. 2024/7030 · K. 2025/1445

Geçmiş yıl kârından yapılan artırımın evlilik içindeki kısmı edinilmiştir

Davalı eş, 1999 yılında kurulan bir limited şirketin kuruluşun beri yüzde 99 payına sahipti; eşler 2003'te evlenmiş, boşanma davası 2009'da açılmıştı. Şirketin sermayesi 30.12.2005 tarihinde 120.000 TL'ye artırılmıştı. Artırılan tutarın 9.852,69 TL'si sermaye enflasyon düzeltmesi olumlu farkından, 107.523,30 TL'si geçmiş yıl kârından karşılanmış, kalan 124,01 TL ise nakden ödenmişti. Davalı payının tamamını dava tarihinden sonra devretmişti. Hukuk Genel Kurulu payın kişisel mal olduğunu ve gelirinin edinilmiş mal grubuna girdiğini kabul etmişti (Bkz. Birinci Bölüm). Bozmadan sonra mahkeme, bilirkişinin şirketin öz sermayesi üzerinden bulduğu tutarı kâr payı alacağı gibi kabul ederek hüküm kurmuş, Daire kararı yeniden bozmuştur.

“

... 30.12.2005 tarihinde evlilik birliği içinde yapılan sermaye artışının karşılandığı sermaye enflasyon düzeltilmesi olumlu fark hesabı ile geçmiş yıl kâr hesabının evlilik birliği içindeki kısmı ve muvazaadan arî olarak ödenen kısmı aksi iddia ve ispat edilemediğinden edinilmiş maldan karşılandığı ve dağıtılmamış kârın yatırıma dönüştürüldüğü kabul edilerek sermaye artışından katılma alacağı hesaplanması gerekirken, bu husus göz ardı edilerek şirket sermaye artışındaki kişisel mal ve edinilmiş mal oranı bulunmadan karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.

DEĞERLENDİRME Kararın üç unsuru dikkat çekicidir. Birincisi, edinilmiş sayılan, artırımda kullanılan kalemlerin “evlilik birliği içindeki kısmı”dır; evlilikten önce birikmiş kârlar bu kapsamda değildir. İkincisi, dağıtılmayan kâr sermayeye eklendiğinde “yatırıma dönüştürüldüğü” kabul edilmektedir; bu ifade, kişisel payın gelirin ilişkili Hukuk Genel Kurulu kararındaki araştırma başlıklarının sermaye artırımına uygulanmasıdır (Bkz. Beşinci Bölüm). Üçüncüsü, karine burada da işler: Pay sahibi eş, bu kaynakların kişisel olduğunu “iddia ve ispat” etmedikçe edinilmiş sayılırlar. Daire ayrıca, kişisel ve edinilmiş mal oranının bulunmasını ve 2009 yılında dağıtılan kârın dava tarihinden önce mi sonra mı dağıtıldığının belirlenmesini istemiştir.

Eski 8. Hukuk Dairesi de kişisel mal niteliğindeki bir şirketin geliri üzerinden katılma alacağı hesaplanırken, mal rejiminin devamı süresince her yıl için sermaye artırımını yapıp yapılmadığının ve kâr payının sermayeye eklenip eklenmediğinin araştırılmasını istemiştir:

114

... bahse konu dönem içerisinde her yıl için sermaye artırımı yapıp yapılmadığı, kâr payının sermayeye ilave edilip-edilmediği, şirket bilançosuna göre, dağıtımına esas kârın mevcut bulunup-bulunmadığı, kâr payının yatırıma dönüştürülüp-dönüştürülmediği, sermaye artırımı yapılmış ise edinilmiş mallardan karşılanıp-karşılanmadığı usulüne uygun olarak araştırılmamış...¹²

- 115 Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin onadığı bir bölge adliye mahkemesi kararında da, evlilikten önce kurulmuş bir şirketteki kişisel pay bakımından 1 Ocak 2002'den mal rejiminin sona erdiği tarihe kadar öz sermayedeki artışların edinilmiş mal grubuna dahil edilecek gelir olduğu kabul edilmiş; şirketin 2003 öncesine ait kayıtlarına ulaşılamadığından, 2006 yılında yapılan sermaye artırımı ve öz varlıktaki değişim esas alınarak enflasyon güncellemesiyle hesap yapılmıştır.¹³

C. Değer Artış Fonu: Yeniden Değerleme

- 116 Şirketin sahip olduğu taşınmazların ve diğer duran varlıkların yeniden değerlendirilmesiyle ortaya çıkan değer artışları, bilançoda bir fon hesabında izlenir ve mevzuatın izin verdiği ölçüde sermayeye eklenebilir. Bu kaynaktan yapılan artırımda şirkete yeni bir değer girmez; yalnız şirketin zaten sahip olduğu varlıkların değeri bilançoya güncel olarak yansıtılmış olur. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bu nedenle değer artış fonundan yapılan artırımı kişisel kabul etmiştir.

4

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

23.06.2025 · E. 2024/9304 · K. 2025/6230

Değer artış fonundan yapılan artırım kişiseldir; oran toplam sermaye üzerinden bulunur

Bölge adliye mahkemesi, davalı eşin şirketteki payı bakımından, 1 Ocak 2002'den sonra yapılan sermaye artışlarının değer artış fonundan karşılanan kısmını kişisel mal kabul etmiş; ancak kişisel mal oranını yalnız bu artış üzerinden hesaplamıştı. Daire kararı bu yönden bozmuştur.

“

Bölge Adliye Mahkemesince 01.01.2002 tarihinden sonra yapılan sermaye artışlarının değer artış fonundan karşılanan kısmının kişisel mal olduğuna yönelik kabulü yerinde ise de, kişisel mal oranı belirlenirken 01.01.2002 tarihinden önceki şirket sermayesinin de kişisel mal olduğunun gözden kaçırıldığı...

DEĞERLENDİRME Daire, kişisel mal oranının nasıl bulunacağını da göstermiştir: 1 Ocak 2002'den önceki sermaye ile bu tarihten sonra değer artış fonundan yapılan artışların toplamının, boşanma dava tarihindeki toplam sermayeye oranı kişisel mal oranıdır; kişisel mal denkleştirmesi bu orana göre yapılır. Karar, öğretide yeniden değerlendirme fonundan edinilen bedelsiz payın kök payın grubunu izleyeceğine ilişkin görüşle aynı doğrultudadır.¹⁴

¹² Yargıtay 8. HD, 20.01.2015, E. 2013/16341, K. 2015/1094.

¹³ Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/9450, K. 2024/4059.

¹⁴ Zeytin, Regesta, s. 426; Geylan, Tez, s. 70-73.

D. Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkı

Sermaye düzeltmesi olumlu farkı, ödenmiş sermayenin enflasyon düzeltmesine tabi tutulmasıyla ortaya çıkan ve sermayeye eklenebilen bir özkaynak kalemidir. Bu kalemten yapılan artırımın mal rejimindeki yeri, Yargıtay kararlarında tek yönlü değildir. Yukarıda incelenen 2025 tarihli kararda Daire, 2005 yılındaki artırımın sermaye enflasyon düzeltmesi olumlu farkından karşılanan kısmının da, evlilik birliği içindeki kısmı itibarıyla ve aksi iddia ve ispat edilemediğinden edinilmiş maldan karşılandığını kabul etmiştir.¹⁵ Buna karşılık bir başka dosyada ilk derece mahkemesi, 2003 ve 2006 yıllarında yapılan artırımların sermaye düzeltmesi olumlu farklarından karşılanan kısmını hesap dışında tutmuş, geçmiş yıl kârlarından ve taahhüt edilerek karşılanan kısımları karine gereği edinilmiş saymış; bölge adliye mahkemesi bu hesabı benimsemiş, Daire de kararı yalnız taşınmazların değer tarihi yönünden bozarak diğer temyiz itirazlarını reddetmiştir.¹⁶

Kanaatimizce sermaye düzeltmesi olumlu farkı, ödenmiş sermayenin enflasyon karşısında yeniden ifade edilmesinden ibaret olduğu ölçüde, değer artış fonuna benzer; şirkete yeni bir değer getirmez ve kök sermayenin mal grubunu izlemelidir. Evlilikten önce ödenmiş bir sermayenin enflasyon düzeltmesi, o sermayenin kişisel niteliğini değiştirmemelidir. Ancak Yargıtay'ın 2025 tarihli kararı, bu yönün pay sahibi eş tarafından açıkça ileri sürülüp ispat edilmesi gerektiğini göstermektedir. Pay sahibi eşin vekili, artırım kaynağının hangi döneme ve hangi sermayeye ait düzeltme farkı olduğunu bilirkişi incelemesi yoluyla ortaya koymalıdır.

E. Yedek Akçeler ve Emisyon Primi

Kâr yıllar içinde çoğu zaman doğrudan sermayeye eklenmez; önce yedek akçelere ayrılır. Genel kanuni yedek akçe, yıllık kârın yüzde beşinin ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşınca kadar ayrılmasıyla oluşur; sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı sürece yalnız zararların kapatılması ve işletmenin güç zamanlarda sürdürülmesi gibi amaçlar için kullanılabilir (TTK m. 519/1, 3). Genel kurul, kanunda ve esas sözleşmede öngörülenlerden başka yedek akçe ayrılmasına da karar verebilir (TTK m. 523/2). Sermaye artırımında ise yalnız belirli bir amaca özgülenmemiş yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımları kullanılabilir (TTK m. 462/1).

Öğretide yedek akçelerden yapılan artırımın mal grubunun, yedek akçenin kaynağına ve amacına göre belirlenmesi önerilmektedir. Önceki yıllardan aktarılan ve dağıtılmasına karar verilmeyen son dönem kârından ayrılan yedek akçeler sermaye artırımında kullanıldığında bedelsiz pay edinilmiş mal olmalıdır; buna karşılık sermaye kaynaklı, yani kâr dışındaki kazançlardan oluşan yedek akçelerden edinilen bedelsiz pay kök payın ait olduğu kişisel mal grubuna özgülenmelidir.

¹⁵ Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445.

¹⁶ Yargıtay 2. HD, 03.10.2024, E. 2024/4939, K. 2024/6801.

Aynı yazara göre şirketin varlığına ve faaliyetine hizmet amacıyla ayrılmış yedek akçe ve fonlardan edinilen bedelsiz paylar, m. 221'deki özgüleme düşüncesinin kıyasen uygulanmasıyla kişisel sayılmalıdır; amaç gösterilmemişse kâr kaynaklı olanlardan edinilen bedelsiz pay edinilmiştir. Kurumlar vergisi istisnası kapsamında taşınmaz ve iştirak satış kazancından ayrılan fonun satışı izleyen beş yıl içinde sermayeye eklenmesi hâlinde bedelsiz pay kişisel olmalı, beş yıldan sonra ise fonun kaynağına bakılmalıdır.¹⁷

- 121 Emisyon primi, yani yeni payların itibari değerinin üzerinde çıkarılmasından elde edilen fazlalık ile ıskat kazançları da genel kanuni yedek akçeye eklenir (TTK m. 519/2). Bunlar şirketin faaliyetinden doğan kâr değil, ortakların şirkete getirdiği sermayenin parçasıdır. Öğretide emisyon primi ve ıskat kazancıyla ya da yeniden değerlendirme fonlarıyla yapılan artırımlarda denkleştirmeye gerek olmadığı belirtilmektedir.¹⁸

DİKKAT

Yargıtay kararlarında “kâr payının sermayeye ilave edilmesi”, “dağıtılmamış kârın yatırıma dönüştürülmesi” ve “öz sermayedeki artışlar” gibi ifadeler birbirine yakın anlamlarda kullanılmaktadır. Bilirkişi raporlarında ise sermaye artırımının kaynağını gösteren hesap kalemlerinin, artırım kararlarındaki ve bilançoadaki adlarıyla ayrı ayrı belirtilmesi gerekir. “Sermaye artırımı yapılmıştır” demekle yetinen bir rapor, artırımın hangi kısmının kişisel, hangi kısmının edinilmiş olduğunu belirlemeye elverişli değildir.

V. Kişisel ve Edinilmiş Kısımların Oranı

A. Yargıtay'ın Yöntemi: Sermaye Tutarlarının Oranı

- 122 Bir şirkette kişisel ve edinilmiş kaynaklardan yapılmış sermaye kalemleri bir arada bulunduğu, payın değerinin hangi kısmının edinilmiş sayılacağı ayrıca belirlenmelidir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bu belirlemeyi sermaye tutarlarının oranı üzerinden yapmaktadır. Değer artış fonuna ilişkin kararda Daire, 1 Ocak 2002'den önceki sermaye ile bu tarihten sonra değer artış fonundan yapılan artışların toplamının boşanma dava tarihindeki toplam sermayeye oranını kişisel mal oranı olarak kabul etmiştir.¹⁹ Geçmiş yıl kârından yapılan artırıma ilişkin kararda da “şirket sermaye artışındaki kişisel mal ve edinilmiş mal oranı” bulunmasını istemiştir.²⁰ Bu yöntemde şirketin karar tarihine taşınmış değeri, bulunan orana göre kişisel ve edinilmiş kısımlara ayrılır.

¹⁷ Zeytin, Regesta, s. 426, 428–429.

¹⁸ Geylan, Tez, s. 70–73; Büberci Çifçi/İçöz Demirel ile Civelek Acar'dan aktaran.

¹⁹ Yargıtay 2. HD, 23.06.2025, E. 2024/9304, K. 2025/6230.

²⁰ Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445.

B. Öğretideki Öneri: Artırım Anındaki Şirket Değerine Oranlama

Öğretide ise sermaye tutarlarına dayanan oranlamaya karşı çıkmaktadır. Bu görüşe göre 100.000 TL sermayeyle kurulmuş kişisel bir şirket, evlilik içinde dağıtmadığı kârla 100.000 TL'lik bir artırım yaptığında, kişisel ve edinilmiş payların toplam payın yarısına tekabül ettiğini ve şirket değerinin yüzde 50 oranında mal gruplarına paylaştırılacağını iddia etmek doğru değildir. Sermaye artırımında kullanılan kâr kaynaklı tutarın, artırım anındaki şirket değerine oranlanması ve tasfiyedeki bedelsiz payların değerinin bu oran üzerinden belirlenmesi gerekir; dayanak m. 230/3'teki denkleştirme kuralıdır.²¹ 123

Bu öneri, sermaye tutarlarının şirketin değerini yansıtmadığı gerçeğine dayanır. Evlilikten önce kurulmuş ve yıllar içinde önemli bir değere ulaşmış bir şirketin sermayesi, çoğu zaman bu değer çok küçük bir kısımdır. Böyle bir şirkette evlilik içinde yapılan kâr kaynaklı bir artırım, sermaye tutarları bakımından büyük, şirket değeri bakımından ise küçük bir pay oluşturabilir. Sermaye oranı esas alındığında, evlilikten önce oluşmuş şirket değerinin bir kısmı da edinilmiş mal hesabına kaymış olur. 124

ÖRNEK

Bir eş, evlenmeden önce 100.000 TL sermayeli bir anonim şirketin tek ortağıdır; pay kişisel maldır. Evlilik içinde şirket, dağıtmadığı kârlardan 900.000 TL'yi sermayeye ekler ve sermaye 1.000.000 TL olur. Artırım tarihinde şirketin değeri, eklenen kârlar dahil, 5.000.000 TL'dir. Mal rejiminin sona erdiği tarihte şirketin değeri, karar tarihine taşınmış hâliyle 20.000.000 TL'dir. Başka bir edinilmiş mal ve borç yoktur.

Yöntem	Edinilmiş oran	Edinilmiş değer (TL)	Katılma alacağı (TL)
Sermaye tutarlarının oranı	$900.000 / 1.000.000 = \%90$	18.000.000	9.000.000
Artırım anındaki şirket değerine oranlama	$900.000 / 5.000.000 = \%18$	3.600.000	1.800.000

İki yöntem arasındaki fark beş kattır. Fark, artırımdan önce şirketin zaten 4.100.000 TL'lik bir değere sahip olmasından kaynaklanır: Sermaye oranı yöntemi, evlilikten önce oluşmuş bu değer de büyük kısmını edinilmiş sayar. Buna karşılık şirketin değeri sermayesine yakınsa, örneğin artırım tarihinde şirket yalnız 1.000.000 TL değerindeyse, iki yöntem aynı sonucu verir.

Örnekte kişisel payın evlilik içindeki diğer gelirleri, sermayeye eklenmeden şirkette bekleyen kârlar ve eşin emeğiyle oluşan değer artışı dikkate alınmamıştır; bunlar Beşinci ve Altıncı Bölümlerde ayrıca incelenmiştir.

21 Zeytin, Regesta, s. 426–427; aynı konudaki eleştiriler için Yıldırım/Kayış'tan aktaran.

- 125 Kanaatimizce iki yöntem birbirinin karşısı değil, farklı olgulara uygun araçlardır. Şirketin değeri sermayesinden ve birikmiş kârlarından ibaretse, sermaye oranı yöntemi basit ve yeterlidir. Şirketin evlilikten önce sermayesini çok aşan bir değere ulaştığı durumlarda ise, artırım anındaki şirket değerinin de belirlenmesi ve bilir-kişiden her iki yönteme göre hesap yapılması, mahkemeye hakkaniyete uygun bir karar verebilmesi için gerekli veriyi sağlar. Yargıtay'ın şirket değerinin çok sayıda ölçütle belirlenmesini isteyen yerleşik içtihadı da bu yaklaşımla uyumludur (Bkz. Yedinci Bölüm).

VI. İtibari Değerin Artırılması ve Sermaye Azaltımı

- 126 İç kaynaklardan artırım yeni pay çıkarılarak değil, mevcut payların itibari değeri yükseltilerek de yapılabilir. Bu durumda pay sayısı değişmez; ancak payın değerinin bir kısmı artık kâr kaynaklı sermayeye dayanır. Öğretide iç kaynaklardan itibari değer artırımının kişisel malın geliri niteliği taşıdığı ve edinilmiş sayılacağı ileri sürülmüş; bir görüş payın kısmen kişisel kısmen edinilmiş olması sonucuna varıp denkleştirme önermiş, bir başka görüş ise payın edinilmiş sayılmasını savunmuştur.²² Sonuç, yeni pay çıkarılmasındaki gibi bir oranlama ile elde edilir: Payın değerinin artırımıyla eklenen kâr kaynaklı kısma düşen bölümü edinilmiş mallara denkleştirilir.
- 127 Sermayenin azaltılması ve azaltılan tutarın ortaklara geri ödenmesi hâlinde ise ortağa yapılan ödeme, şirketin tasfiyesinde ödenen tasfiye payına benzer biçimde paydan doğan bir gelir değil, payın bir kısmının yerine geçen değerdir. Kanaatimizce bu ödeme payın mal grubunu izler; azaltılan sermaye evlilik içinde kâr kaynaklı bir artırımıyla oluşmuşsa, ödemenin bu kısma düşen bölümü edinilmiş mal sayılmalıdır.

VII. Uygulama: Sermaye Artırımlarının Tespiti

UYGULAMA NOTU

Bir şirket payına ilişkin davada sermaye artırımları bakımından şu belgeler ve tespitler istenmelidir:

- Ticaret sicilinden şirketin kuruluşundan mal rejiminin sona erdiği tarihe kadar yapılan bütün sermaye artırımlarının ve azaltımlarının tarihleri ve tutarları; her artırımdan önce ve sonra eşin pay sayısı ve oranı.
- Her artırıma ilişkin genel kurul veya ortaklar kurulu kararı ile esas sözleşme değişikliği; iç kaynaklardan artırımlarda artırımda kullanılan kalemlerin adla-

²² Yılmaz/Bozkurt Yaşar, s. 462; Geylan, Tez, s. 110; Acar ve Kırca/Kırca'dan aktaran.

rını ve tutarlarını gösteren bilanço ile yönetim kurulunun yazılı beyanı (TTK m. 462/2) ve varsa denetim raporu.

- Nakdi artırımlarda sermaye borcunun hangi tarihte, hangi hesaptan ödendiğini gösteren banka kayıtları; ödemenin pay sahibi eşin kişisel kaynaklarından yapıldığı iddia ediliyorsa bu kaynakların belgeleri.
- Her artırım tarihine en yakın tarihli bilançolardan özkaynak kalemlerinin dökümü: sermaye, sermaye düzeltmesi olumlu farkları, yeniden değerlendirme ve değer artış fonları, emisyon primleri, kanuni ve olağanüstü yedek akçeler, geçmiş yıl kârları ve zararları, dönem kârı.
- Değerli şirketlerde artırım tarihindeki şirket değerinin de bilirkişiye belirttilmesi; bilirkişiden hem sermaye oranı yöntemine hem de artırım anındaki değere oranlama yöntemine göre hesap yapılmasının istenmesi.

YARGITAY'IN İLKESİ

Sermaye artırımının mal grubu, artırımın kaynağına göre belirlenir: Evlilik içinde elde edilen kârdan yapılan artırım edinilmiş, değer artış fonundan yapılan artırım kişiseldir. Artırımın kaynağı tespit edilemiyorsa, mal rejiminin devamı süresince yapılan artırım karine gereği edinilmiş sayılır.²³

Sermaye artırımları, kârın şirkette tutulmasının yalnız bir biçimidir. Kâr sermayeye eklenmeden yedeklerde bekleyebilir, ortaklara dağıtılabilir ya da başka adlarla ortak eşe aktarılabilir. Bir sonraki bölüm, kâr payları ve şirketten elde edilen diğer gelirlerin mal rejimindeki yerini incelemektedir.

²³ Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445; Yargıtay 2. HD, 23.06.2025, E. 2024/9304, K. 2025/6230.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kâr Payları, Dağıtılmayan Kâr ve Şirketten Elde Edilen Diğer Gelirler

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Kişisel Malın Geliri Edinilmiş Maldır	64
II.	Yargıtay'ın Araştırma Yöntemi	65
III.	Dağıtılan Kâr Payları	67
IV.	Dağıtılmayan Kârlar	69
V.	Kâr Payı Dışındaki Gelirler	71
VI.	Örtülü Kâr Dağıtımı ve Kârın Gizlenmesi	72
VII.	Uygulama: Kâr Paylarına İlişkin Deliller	73

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Kişisel bir şirket payının mal rejiminin devamı süresince getirdiği gelirler edinilmiş maldır (m. 219/2-4); eşler bunun aksini ancak mal rejimi sözleşmesiyle kararlaştırabilir (m. 221/2). Yargıtay bu kuralı kâr payları için ayrıntılı bir araştırma yöntemine bağlamıştır: Şirketin ilgili dönemde kâr edip etmediği, kâr payı ödenip ödenmediği, ödenmişse sona erme anında mevcut olup olmadığı ya da başka bir yatırıma dönüşüp dönüşmediği, ödenmemişse kârın şirkette yatırım olarak kullanılıp kullanılmadığı belirlenir; bulunan tutarların sona erme tarihindeki reel değeri tasfiyeye alınır. Ödenmiş fakat sona ermede mevcut olmayan kâr paylarından, ailenin ekonomik ve sosyal durumuna göre aile harcamasında kullanıldığı kabul edilen makul miktar düşülür; kalan kısım yine hesaba katılır. Dağıtılmayan kâr şirkettir; ancak kişisel payın gelirinin şirkette yatırıma dönüşmesi sayıldığından katılma alacağının hesabına girer. Kâr dağıtımının boşanma dava tarihinden önce mi sonra mı yapıldığı ayrıca belirlenmelidir. Ortak eşe yöneticilik karşılığı ödenen ücret, huzur hakkı ve prim çalışmanın karşılığıdır. Aile şirketlerinde kârın ücret, borç ya da gider adı altında örtülü olarak dağıtılması ihtimali, mali tabloların ayrıntılı incelenmesini gerektirir.

I. Kişisel Malın Geliri Edinilmiş Maldır

A. Kanuni Dayanak

- 129 Kişisel malların gelirleri, edinilmiş malların kanunda sayılan türlerinden biridir (m. 219/2-4). Eşler mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını kararlaştırabilirler (m. 221/2); böyle bir sözleşme yoksa kural uygulanır. Kanunun bu tercihinin anlamı açıktır: Evlilikten önce sahip olunan bir mal, eşin malı olarak kalır; ancak bu mal evlilik süresince bir gelir doğurmuşsa, bu gelir evlilik birliğinin ortak çabasıyla elde edilmiş sayılır ve paylaşılır.
- 130 Şirket paylarında bu kural, evlilikten önce kurulmuş ya da devralınmış şirketlerin evlilik içinde dağıttığı veya dağıtabileceği kârlar bakımından büyük önem taşır. Pay kişisel mal olduğu için payın değeri paylaşılmaz; fakat payın evlilik içinde getirdiği kâr payları edinilmiş maldır. Hukuk Genel Kurulu bu sonucu, evlilikten önce kurulmuş bir limited şirketteki yüzde 98 paya ilişkin kararda açıkça ortaya koymuştur:

... aksi kararlaştırılmadığından evlilik birliğinin kurulmasından boşanma dava tarihine kadar ki döneme ilişkin olarak davalı-karşı davacının şirketteki hissesine düşen geliri edinilmiş mal grubuna dahil olduğundan, mevcut ise tasfiye davasının konusu olabilir.¹

B. Kâr Payı Hakkı

- 131 Anonim şirkette her pay sahibi, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârına payı oranında katılma hakkına sahiptir (TTK m. 507/1); kâr payı ancak net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabilir (TTK m. 509/2). Limited şirkette de kâr payı yalnız net dönem kârından ve bunun için ayrılmış yedek akçelerden dağıtılabilir; şirket sözleşmesinde aksi öngörülmedikçe esas sermaye payının itibari değerine oranla hesaplanır (TTK m. 608/1-2).
- 132 Bu hükümlerden mal rejimi bakımından iki sonuç çıkar. Birincisi, şirketin kâr etmesi ile ortağın kâr payı alacağını doğması aynı şey değildir; kâr payı alacağı, kârın dağıtılmasına ilişkin kararla doğar.² İkincisi, kâr dağıtılmayıp şirkette bırakıldığında, ortağın bu kâr üzerinde doğrudan bir alacak hakkı bulunmaz; kâr şirketin malvarlığında kalır. Yargıtay'ın kâr paylarına ilişkin yöntemi, bu iki durumu ayrı ayrı ele alır.

¹ Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889.

² Geylan, Tez, s. 79-80; Yargıtay 8. HD, 14.03.2013, E. 2012/5212, K. 2013/3549'dan aktaran.

C. Kâr ile Kazancın Ayrımı

Öğretide şirketin ticari faaliyetinden elde ettiği dönemsel kâr ile şirketin malvarlığının elden çıkarılmasından ya da yeniden değerlendirilmesinden doğan sermaye kaynaklı kazanç arasında bir ayırım yapılması önerilmektedir. Bu görüşe göre ticari faaliyetten doğan kâr, kişisel payın geliri olarak edinilmiş mal grubuna girer; buna karşılık, örneğin sermaye olarak konulmuş bir taşınmazın satışından doğan kazanç gelir değil, mevcut değer yerine geçen değerdir ve kişisel kalır.³ Bu ayırım, Dördüncü Bölüm'de incelenen değer artış fonundan yapılan sermaye artırımlarına ilişkin Yargıtay kararıyla da uyumludur.

II. Yargıtay'ın Araştırma Yöntemi

Eski 8. Hukuk Dairesi, kişisel mal niteliğindeki şirket paylarının gelirleri bakımından, birçok kararında aynı ifadelerle tekrarlanan bir araştırma yöntemi geliştirmiştir. Hukuk Genel Kurulu da yukarıda anılan kararda bu yöntemi benimseyerek yerel mahkemenin direnme kararını bozmuştur.⁴

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

10.10.2016 · E. 2016/15695 · K. 2016/13500

Kişisel paydan elde edilen gelirin araştırılması

Davalı eşin ortağı olduğu limited şirket 1998 yılında, yani eşler arasında mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu dönemde kurulmuştu ve pay kişisel maldı. İlk derece mahkemesi, davalının bu paydan elde ettiği kâr payı için 22.152,49 TL katılma alacağı hesaplamıştı. Daire, kişisel mal niteliğindeki şirket üzerinde diğer eşin alacak hakkı bulunmadığını, ancak şirket gelirinin edinilmiş mal olduğunu ve mevcutsa tasfiyeye konu olabileceğini belirterek, araştırmanın şu yönlerden yapılmasını istemiştir: 1 Ocak 2002'den mal rejiminin sona erdiği tarihe kadar şirketin kâr edip etmediği, kâr etmişse davalı eşe kâr payı (temettü) ödenip ödenmediği, ödenmişse mevcut olup olmadığı ya da herhangi bir yatırıma dönüştürülüp dönüştürülmediği, kâr payı ödemesi yapılmamışsa kârın şirkete yatırım olarak kullanılıp kullanılmadığı.

“

Kar payı ödemesi yapılmış veya karın şirkete yatırım olarak kullanılması durumunda, bu miktarların mal rejiminin sona erdiği tarih itibarıyla ulaştığı reel değer belirlenerek mal rejiminin tasfiyesinde göz önünde bulundurulmalıdır. Ödenmiş kar payının mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olmaması durumunda ise; iddia ve savunma doğrultusunda toplanan tüm deliller, ailenin ekonomik ve sosyal statüsü, yaşam standardı ve hayatın olağan akışına göre aile harcamasında kullanıldığı kabul edilen makul miktar belirlenip çıkarıldıktan sonra, kalan miktarın mal rejiminin tasfiyesinde gözetilmesi gerekir.

³ Zeytin, Regesta, s. 381–382.

⁴ Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889; Özel Daire kararı için bkz. Yargıtay 8. HD, 22.11.2018, E. 2016/15937, K. 2018/19045.

DEĞERLENDİRME Daire, bu belirlemelerin yapılabilmesi için gerekirse mali müşavir, bankacı ve hesap bilirkişilerinden yardım alınmasını da istemiştir. Yöntem, kâr payının ödenip ödenmediğine göre iki ayrı yol çizer ve her iki yolda da sonucu, sona erme tarihindeki reel değere bağlar. Ödenmiş fakat mevcut olmayan kâr payları için öngörülen “makul miktar” indirimi ise, kâr paylarının akıbetini açıklama yükünü fiilen pay sahibi eşe yüklemektedir.

135 Yöntemin adımları şöyle özetlenebilir:

1. *Dönem.* Araştırma, evlenme tarihinden, 1 Ocak 2002’den önce evlenen eşlerde ise bu tarihten başlar ve mal rejiminin sona erdiği tarihte, yani boşanma dava tarihinde biter.
2. *Kâr.* Şirketin bu dönemde her yıl için kâr edip etmediği, şirket bilançolarından ve kurumlar vergisi beyannamelerinden belirlenir. Kâr edilmeyen ya da zarar edilen yıllar için gelirden doğan bir alacak yoktur.
3. *Dağıtım.* Kârın ortaklara dağıtılıp dağıtılmadığı ve pay sahibi eşe düşen kâr payının ödenip ödenmediği belirlenir.
4. *Ödenmiş kâr payının akıbeti.* Ödenmiş kâr payı sona erme anında mevcutsa ya da başka bir yatırıma, örneğin bir taşınmaza dönüşmüşse, mevcut değer ya da yatırımın değeri tasfiyeye alınır. Mevcut değilse, makul aile harcaması düşülür ve kalan kısım hesaba katılır.
5. *Ödenmemiş kâr.* Kâr dağıtılmamışsa, şirkette yatırım olarak kullanılıp kullanılmadığı belirlenir; kullanılmışsa sona erme tarihindeki reel değeri tasfiyeye alınır.
6. *Değer.* Bulunan tutarlar, sona erme tarihindeki reel değerleriyle belirlenir ve karar tarihine taşınır.

136 Aynı yöntem, sonraki kararlarda da aynı ifadelerle tekrarlanmıştır.⁵ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi de 2021 yılında, evlilikten önce ortak olunan bir şirketin geliri bakımından yalnız evlenme tarihinden sona erme tarihine kadar öz sermayedeki artış miktarını esas alan, dağıtılmayan kâr paylarını ve reel değeri dikkate almayan bilirkişi raporuna dayanılmasını bozarak aynı araştırmanın yapılmasını istemiştir.⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi de evlilik içinde devralınan ve edinilmiş mal sayılan bir anonim şirket payı bakımından, şirket kâr payının ödenip ödenmediğinin, ödenmişse mevcut olup olmadığının ya da yatırıma dönüştürülüp dönüştürülmediğinin, ödenmemişse kârın şirkete yatırım olarak kullanılıp kullanılmadığının araştırılmasını istemiştir.⁷ Bu son karar, yöntemin yalnız kişisel paylar için değil, edinilmiş paylar için de uygulandığını göstermektedir. Ancak edinilmiş paylarda, şirkette bırakılan kârın zaten payın değeri içinde hesaba katıldığı unutulmamalı-

⁵ Yargıtay 8. HD, 25.04.2017, E. 2015/16775, K. 2017/6143; Yargıtay 8. HD, 06.02.2019, E. 2016/20438, K. 2019/1069; Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889.

⁶ Yargıtay 2. HD, 20.10.2021, E. 2021/5618, K. 2021/7414.

⁷ Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740.

dır; aynı kârın hem payın değerinde hem de ayrıca “yatırıma dönüşmüş kâr” olarak hesaba katılması, mükerrer bir hesap olur.

YARGITAY’IN İLKESİ

Kişisel bir şirket payının mal rejiminin devamı süresince getirdiği kâr payları edinilmiş maldır. Bu kâr paylarının ödenip ödenmediği, ödenmişse mevcut olup olmadığı veya yatırıma dönüşüp dönüşmediği, ödenmemişse şirkette yatırım olarak kullanılıp kullanılmadığı araştırılmalı ve bulunan tutarlar sona erme tarihindeki reel değerleriyle tasfiyeye alınmalıdır.⁸

III. Dağıtılan Kâr Payları

A. Mevcut Olan ve Yatırıma Dönüşen Kâr Payları

Pay sahibi eşe ödenen kâr payı, ödendiği anda onun edinilmiş malı olur. Bu para 137 sona erme anında bir banka hesabında duruyorsa, o hesaptaki mevduat olarak; bir taşınmazın, aracın ya da başka bir malın edinilmesinde kullanılmışsa, o malın edinilmiş mal olarak tasfiyesi yoluyla hesaba katılır (m. 219/2-5). Bu durumda kâr payının ayrıca hesaba katılması, mükerrer tahsile yol açar. Eski 8. Hukuk Dairesi, şirket payının devri karşılığında elde edilen paranın, aynı para davalının banka hesabında da bulunduğu hâlde iki ayrı kalem olarak hesaba katılmasını bu nedenle bozmuştur.⁹ Kâr payları bakımından da aynı dikkat gereklidir: Bilirkişi, kâr paylarının hangi hesaplara yattığını ve sona erme anındaki malvarlığıyla bağlantısını göstermelidir.

Kâr payının faizi de edinilmiş maldır; öğretide kâr payının değerlendirilmesinde 138 enflasyon kaybının da dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir.¹⁰ Yargıtay’ın “reel değer” ölçütü de, farklı yıllarda ödenen kâr paylarının sona erme tarihine kadar enflasyon karşısında güncellenmesini gerektirir.

B. Mevcut Olmayan Kâr Payları: Makul Aile Harcaması

Yargıtay yönteminin en dikkat çekici kuralı, ödenmiş fakat sona erme anında 139 mevcut olmayan kâr paylarına ilişkindir. Bu durumda kâr payının tamamı hesap dışı kalmaz; iddia ve savunma doğrultusunda toplanan deliller, ailenin ekonomik ve sosyal statüsü, yaşam standardı ve hayatın olağan akışına göre aile harcamasında kullanıldığı kabul edilen makul miktar belirlenir ve çıkarılır; kalan miktar tasfiyede gözetilir. Öğretide de ödenmiş kâr paylarından aile harcamalarına giden makul miktarın düşülmesi gerektiği belirtilmektedir.¹¹

⁸ Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889; Yargıtay 8. HD, 10.10.2016, E. 2016/15695, K. 2016/13500; Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740.

⁹ Yargıtay 8. HD, 25.04.2017, E. 2015/16775, K. 2017/6143.

¹⁰ Geylan, Tez, s. 82–83; Öztan, Kılıçoğlu ve Zeytin’den aktaran.

- 140 Bu kuralın arkasındaki düşünce şudur: Evlilik süresince elde edilen gelirlerin bir kısmı, olağan olarak ailenin geçimine harcanır ve bu harcama diğer eşin de yararınadır. Fakat yüksek tutarlı kâr paylarının tamamının aile harcamalarında tükendiği, hayatın olağan akışına uygun değildir. Kâr paylarının nereye gittiğini en iyi bilen, onları alan eştir; bu eş, kâr paylarının makul aile harcamasını aşan kısmını hangi amaçla ve nasıl harcadığını açıklayamazsa, bu kısım tasfiyede hesaba katılır. Kural, bu yönüyle eklenecek değerlere ilişkin m. 229'un amacına yakındır; ancak m. 229'daki kastın ispatını aramaz.

UYGULAMA NOTU

Makul aile harcamasının belirlenmesinde bilirkişiye şu veriler sunulabilir: eşlerin ve çocukların yaşadığı konutun nitelikleri ve giderleri, çocukların eğitim giderleri, ailenin kullandığı araçlar, tatil ve seyahat alışkanlıkları, kredi kartı ekstreleri ve tanık beyanları. Pay sahibi eşin vekili, kâr paylarının aile ihtiyaçları dışında, örneğin şirketin ya da ailenin borçlarının ödenmesinde kullanıldığını iddia ediyorsa, bunu banka kayıtlarıyla göstermelidir. Diğer eşin vekili ise kâr paylarının yattığı hesaplardan yapılan büyük tutarlı çıkışların ayrıca araştırılmasını istemelidir.

C. Dağıtımın Zamanı

- 141 Kâr payı alacağı dağıtım kararıyla doğduğundan, bir yılın kârının mal rejiminin sona ermesinden sonra dağıtılması mümkündür. Örneğin boşanma davası Ekim ayında açılmışsa, aynı yılın ilk aylarında yapılan genel kurulda önceki yılın kârının dağıtılmasına karar verilmiş olabileceği gibi, kâr dava tarihinden sonra yapılan bir genel kurulda dağıtılmış da olabilir. Öğretide kâr payının hangi anda edinilmiş sayılacağı tartışmalıdır: Kâr payı alacağının muacceliyetini esas alanlar, hak kazanma koşullarının gerçekleşmesini esas alanlar ve sona ermeden sonra muaccel olan kâr payı için talep hakkı tanımayanlar vardır.¹²
- 142 Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, Hukuk Genel Kurulu kararından sonra aynı dosyada verdiği kararda bu soruyu açık bir inceleme konusu yapmıştır:

... kişisel malların gelirleri de edinilmiş mal olduğundan, şirketin gelirleri (kâr) ile ilgili olarak da diğer eş katılma alacağı talebinde bulunabileceğinden, bilirkişi raporlarına göre, şirketin 2009 yılında yaptığı 1.446.111,98 TL kâr dağıtımının boşanma dava tarihinden (12.10.2009) önce mi sonra mı olduğu belirlenmeden ve eklenecek değer olup olmadığı tartışılmadan karar verilmesi de hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.¹³

- 143 Kararın gösterdiği iki ihtimal şöyle değerlendirilebilir. Dağıtım dava tarihinden önce yapılmışsa, ödenen kâr payı yukarıda açıklanan kurallara göre, yani mevcu-

11 Geylan, Tez, s. 82; Gençcan ve Karamercan'dan aktaran.

12 Geylan, Tez, s. 80–82; Zeytin, Sarı ve Civelek Acar'dan aktaran.

13 Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445.

diyeti, yatırıma dönüşmesi ve makul aile harcaması yönünden incelenir. Dağıtım dava tarihinden sonra yapılmışsa, sona erme anında kâr henüz şirketteydi; bu durumda kârın evlilik dönemine ait kısmı, şirkette bırakılan kâr olarak hesaba katılabilir. Daire ayrıca dağıtımın “eklenecek değer” olup olmadığının tartışılmasını istemiştir; yüklü bir kâr dağıtımının boşanma davasından kısa süre önce yapılp dağıtılan paranın yakınlarla aktarılması, m. 229’un uygulanmasını gündeme getirebilir (Bkz. Dokuzuncu Bölüm).

IV. Dağıtılmayan Kârlar

A. Şirkette Bırakılan Kâr ve “Yatırıma Dönüşme”

Kârın dağıtılmayıp şirkette bırakılması, aile şirketlerinde çok yaygındır. Dağıtıl- 144 mayan kâr şirketin malvarlığında kalır ve ortağın bu kâr üzerinde doğrudan bir alacak hakkı yoktur. Yargıtay ise kişisel payın evlilik içindeki gelirini, kâr dağıtılmamış olsa bile, “şirkete yatırım olarak kullanılması” yoluyla tasfiyeye dahil etmektedir. Eski 8. Hukuk Dairesi, şirket adına kayıtlı araçlara ilişkin kararında da, şirketin evlilik dönemindeki net kârının bulunmasını ve kâr ortaklara dağıtılmamışsa şirkete ayın olarak eklenip eklenmediğinin açıklığa kavuşturulmasını istemiştir.¹⁴ Mal ayrılığı döneminde kurulmuş ve 1 Ocak 2002’den sonra hiç kâr dağıtmayıp kârını sermayeye ekleyen şirketlere ilişkin bir başka kararında ise, şirket defter ve belgeleri üzerinde öz varlık ve dağıtılmamış kâr payından dolayı alacak hesabı yapılması gerektiği konusunda bir ihtilaf bulunmadığını belirtmiştir.¹⁵

Öğretide bu yaklaşım, belirli bir sınırla kabul görmektedir. Bir görüşe göre dağı- 145 tılmamış kâr şirkete aittir ve ortak eşin bu kâr üzerinde bir talep hakkı yoktur; ancak ortak eş şirkette hâkim konumdaysa, kâr dağıtıp dağıtmamaya fiilen kendisi karar verebildiğinden, kötüye kullanmayı önlemek için şirkette biriken kâr dikkate alınmalıdır. Bu durumda kâr dağıtılsaydı ödenecek vergi ve diğer mali yükümlülükler düşülmelidir. Ortak eş hâkim değilse ya da şirket halka açıksa, dağıtılmamış kârın ayrıca dikkate alınmaması, yalnız payın piyasa değerine etkisiyle yetinilmesi önerilmektedir.¹⁶ Bu ayırım isabetlidir. Azınlık payına sahip bir ortak, şirketin kâr dağıtıp dağıtmamasına karar veremez; şirkette biriken kârın onun “yatırımı” sayılması, gerçekte sahip olmadığı bir tasarruf imkânını ona yüklemek olur.

B. Hesap: Yasal Kesintiler ve Yedek Akçeler

Dağıtılmamış kârın tasfiyeye nasıl yansıyacağını gösteren ayrıntılı bir hesap, 146 Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin incelediği bir dosyada yer almaktadır. Mal ayrılığı

¹⁴ Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963.

¹⁵ Yargıtay 8. HD, 23.06.2015, E. 2015/3085, K. 2015/13817.

¹⁶ Zeytin, Regesta, s. 382–383; Şipka/Özdoğan’dan aktaran.

döneminde kurulan bir limited şirketin yüzde 70 payına sahip olan eş bakımından ilk derece mahkemesi, boşanma dava tarihine en yakın tarih olan yıl sonu itibarıyla şirketin dağıtılmamış kârını 401.614,79 TL, bunun davalının payına düşen kısmını 281.130,35 TL olarak belirlemiş; yasal kesintilerden sonra tasfiyeye girecek edinilmiş malı 202.375,99 TL, bunun yarısı olan katılma alacağını 101.187,99 TL, karar tarihine taşınmış reel değerini ise 534.523,65 TL olarak bulmuştur. Bölge adliye mahkemesi bu tutarı hükme esas almış; Daire kararı yalnız taşınmazların değer tarihi yönünden bozmuş, dağıtılmamış kâra ilişkin temyiz itirazlarını reddetmiştir.¹⁷

- 147 Hesaptaki “yasal kesintiler”, kâr dağıtılmış olsaydı ortağın eline geçecek net tutarı bulmaya yöneliktir. Kâr payının dağıtımı sırasında yapılan vergi kesintisi, ortağın gerçekte elde edebileceği değeri azaltır. Aynı mantıkla, kanunen dağıtılamayan tutarlar da hesap dışında kalmalıdır. Genel kanuni yedek akçe, sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı sürece yalnız zararların kapatılması gibi sınırlı amaçlar için kullanılabilir (TTK m. 519/3); öğretide sermayenin yarısını aşmayan kanuni yedek akçenin tasfiyede dikkate alınmaması gerektiği belirtilmektedir.¹⁸

ÖRNEK

Bir eş, evlenmeden önce kurduğu bir limited şirketin tek ortağıdır; pay kişisel maldır. Evlilik süresince şirketin vergi sonrası net kârları ve dağıtımları şöyledir (tutarlar, sona erme tarihindeki reel değerlere güncellenmiş olarak verilmiştir):

Yıl	Net dönem kârı	Dağıtılan kâr payı	Şirkette bırakılan
1. yıl	2.000.000	1.000.000	1.000.000
2. yıl	3.000.000	0	3.000.000
3. yıl	(500.000) zarar	0	(500.000)
4. yıl	2.500.000	1.500.000	1.000.000
Toplam	7.000.000	2.500.000	4.500.000

Dağıtılan kâr payları. Ödenen 2.500.000 TL’nin 1.200.000 TL’si sona erme tarihinde eşin banka hesabında durmaktadır; bu tutar zaten mevduat olarak tasfiyeye girecektir. 800.000 TL ile evlilik içinde bir araç alınmıştır; araç edinilmiş mal olarak tasfiyeye girecektir. Kalan 500.000 TL’nin akıbeti açıklanamamıştır; bilirkşi, ailenin yaşam standardına göre bu dönemde aile harcamalarına gidebilecek makul miktarı 300.000 TL olarak belirlemiştir. Bu durumda 200.000 TL ayrıca hesaba katılır.

¹⁷ Yargıtay 2. HD, 03.10.2024, E. 2024/4939, K. 2024/6801.

¹⁸ Geylan, Tez, s. 84–88; Civelek Acar’dan aktaran.

Şirkette bırakılan kâr: Zarar yılı mahsup edildikten sonra şirkette bırakılan kâr 4.500.000 TL'dir. Kanuni yedek akçeye ayrılması gereken 200.000 TL ile kâr dağıtılsaydı ödenecek vergi kesintisi olarak hesaplanan 430.000 TL düşüldüğünde, tasfiyeye girecek tutar 3.870.000 TL olur.

Sonuç: Kâr paylarından ve şirkette bırakılan kârdan doğan edinilmiş değer 200.000 + 3.870.000 = 4.070.000 TL'dir. Mevduat ve araç kendi kalemleri içinde ayrıca hesaba katılacaktır. Başka edinilmiş mal ve borç bulunmadığı varsayılırsa, bu kalemlerden doğan katılma alacağı 2.035.000 TL olur ve karar tarihine taşınır.

Örnekteki vergi kesintisi oranı ve yedek akçe tutarı varsayımsaldır; gerçek dosyada bunlar şirketin kayıtlarından ve dağıtım tarihindeki mevzuattan belirlenir.

V. Kâr Payı Dışındaki Gelirler

A. Kâr Payı Avansı, Hazırlık Dönemi Faizi ve Tasfiye Payı

Kâr payı avansı ve hazırlık dönemi faizi de paya bağlı semere niteliğindedir; 148 öğretide bunların, pay kişisel olsa bile edinilmiş mal sayılacağı belirtilmektedir.¹⁹ Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olmayan şirketlerde kâr payı avansı Bakanlık tebliğiyle düzenlenmiştir (TTK m. 509/3).

Buna karşılık şirketin tasfiyesi sonunda ortağa ödenen tasfiye payı gelir değil, 149 payın yerine geçen değerdir ve payın mal grubunu izler.²⁰ Öğretide tasfiye payının pay bedelini aşan kısmının edinilmiş sayılması gerektiği de ileri sürülmüştür.²¹ Kanaatimizce bu fazlalık, evlilik içinde şirkette biriken kârdan kaynaklanıyorsa, yukarıda açıklanan dağıtılmayan kâr kuralı gereğince edinilmiş sayılmalıdır; konjonktürel bir değer artışından kaynaklanıyorsa payın grubunu izlemelidir (Bkz. Altıncı Bölüm).

B. Yöneticilik Karşılığı Ödemeler

Ortak eşin şirketten yöneticilik ya da çalışma karşılığında aldığı ücret, yönetim 150 kurulu üyeliği için ödenen huzur hakkı, prim ve kazanç payları, kâr payından farklı olarak doğrudan çalışmanın karşılığıdır ve edinilmiş maldır (m. 219/2-1). Yönetim kurulu üyelerine kazanç payı, ancak kanuni yedek akçe ayrıldıktan ve pay sahiplerine belirli bir oranda kâr payı dağıtıldıktan sonra verilebilir (TTK m. 511). Kişisel emek anonim ve limited şirketlere sermaye olarak konulamaz (TTK m. 342/1, 581/1); bu nedenle eşin şirkete verdiği emek, paya değil, ancak bu tür ödemelere dönüşebilir. Öğretide üst yönetici olan ortak eşe huzur hakkı, prim

¹⁹ Geylan, Tez, s. 36-37; Gürbüz Usluel ve Kendigelen'den aktaran.

²⁰ Yılmaz/Bozkurt Yaşar, s. 460; Geylan, Tez, s. 69-70.

²¹ Geylan, Tez, s. 69-70; Kirca/Kirca'dan aktaran.

ve benzeri adlarla yapılan ödemelerin çalışmanın karşılığı olarak edinilmiş mal sayıldığı vurgulanmaktadır.²²

- 151 Ortak eşin şirkette uygun bir karşılık almadan çalışması ise, şirketin değerinin onun emeğiyle artması sonucunu doğurabilir. Bu durumda doğan “endüstriyel değer artışı”nın mal rejimindeki yeri Altıncı Bölüm’de incelenmiştir.

VI. Örtülü Kâr Dağıtımı ve Kârın Gizlenmesi

- 152 Aile şirketlerinde kâr çoğu zaman “kâr payı” adıyla dağıtılmaz. Ortak eşe piyasa koşullarının üzerinde ücret ödenmesi, ailenin konut, araç, tatil ve benzeri giderlerinin şirket gideri olarak kaydedilmesi ya da ortak eşin şirketten çektiği paraların “ortaklardan alacaklar” hesabında borç olarak bekletilmesi, gerçekte kârın örtülü biçimde dağıtılması anlamına gelebilir. Öğretide aile şirketlerinin uzun yıllar kâr dağıtmayabileceği, ortaklara fazla ücret ödenmesinin örtülü kâr dağıtımı niteliği taşıyabileceği ve bu nedenle mali tabloların ayrıntılı olarak incelenmesi gerektiği; bilançodaki tutarların brüt olduğu ve net gelire indirgenmesi gerektiği belirtilmektedir.²³ Eşin şirkete “borçlu” görünmesinin de çoğu kez örtülü bir kâr dağıtımı olduğu ve bilirkişi tarafından incelenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.²⁴
- 153 Terside mümkündür: Pay sahibi eş, şirketin kârını boşanma sürecinde olduğundan düşük göstermeye çalışabilir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin incelediği bir dosyada davacı eş, diğer eşin, boşanma dosyasında alınan bilirkişi raporuna yansıyan beyanında, malvarlığını yıllar önce şirketlere aktardığını ve kendisini zarar etmiş gibi gösterebileceğini söylediğini ileri sürmüştü; Daire’nin onadığı karar, bu tür iddiaların ayrı bir tespit davasıyla değil, mal rejimi davasında incelenmesi gerektiğini kabul etmiştir.²⁵

DİKKAT

Örtülü kâr dağıtımı iddiası, genel bir şüphe olarak değil, şirket kayıtlarına dayanan somut olgularla ileri sürülmelidir: hangi yıllarda, hangi hesaplardan, hangi tutarların ortak eşe ya da aile harcamalarına aktarıldığı. Bilirkişiden, ortak eşe yapılan bütün ödemelerin (ücret, prim, huzur hakkı, kâr payı, cari hesaptan çekilen tutarlar) yıl yıl ayrı ayrı gösterilmesi istenmelidir.

²² Zeytin, Regesta, s. 385–386; Kaya, s. 199.

²³ Geylan, Tez, s. 40–41; Canözü’den aktaran.

²⁴ Geylan, Tez, s. 106.

²⁵ Yargıtay 11. HD, 14.01.2025, E. 2024/6839, K. 2025/93. Karar İkinci Bölüm’de ayrıca incelenmiştir.

VII. Uygulama: Kâr Paylarına İlişkin Deliller

UYGULAMA NOTU

Kâr paylarına ve şirketten elde edilen diğer gelirlere ilişkin olarak şu belgeler istenmelidir:

- Evlilik süresine (2002 öncesi evliliklerde 1 Ocak 2002'den itibaren) ait yıllık bilançolar, gelir tabloları ve kurumlar vergisi beyannameleri.
- Her yıla ait olağan genel kurul veya ortaklar kurulu tutanakları; özellikle kâr dağıtımına, yedek akçe ayrılmasına ve kârın gelecek yıla devrine ilişkin kararlar ve bu kararların tarihleri.
- Kâr payı ödemelerine ilişkin muhtasar beyannameler ve ödeme dekontları; ortak eşin yıllık gelir vergisi beyannameleri.
- Ortak eşin şirketteki cari hesap dökümleri: ortaklara borçlar ve ortaklardan alacaklar hesaplarının yıllık hareketleri.
- Ortak eşe ödenen ücretlere ilişkin bordrolar, yönetim kurulu üyelerine ödenen huzur hakkı ve primlere ilişkin kararlar.
- Kâr paylarının yattığı banka hesaplarının hareketleri ve sona erme tarihindeki bakiyeleri.

Şirketin evlilik süresince elde ettiği kâr, şirketin değerindeki artışın yalnız bir kaynağıdır. Şirketin değeri, eşlerden birinin emeği, diğer eşin katkısı ya da yalnız piyasa koşulları sebebiyle de artmış olabilir. Bir sonraki bölüm, bu değer artışlarının mal rejimindeki yerini incelemektedir. 154

ALTINCI BÖLÜM

Değer Artışları: Eşin Emegi, Katkısı ve Denkleştirme

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Değer Artışının Kaynakları	76
II.	Konjonktürel Değer Artışı	76
III.	Endüstriyel Değer Artışı: Pay Sahibi Eşin Emegi	77
IV.	Diğer Eşin Katkısı: Değer Artış Payı	80
V.	Mal Grupları Arasında Denkleştirme	82
VI.	Hesap Sırası	83

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Bir şirket payının değeri evlilik süresince birbirinden farklı kaynaklardan artabilir: piyasa koşulları, şirkette biriken kârlar, sermaye artırımları, pay sahibi eşin emegi ve yönetimi, diğer eşin katkısı ve aynı eşin diğer mal grubundan yapılan katkılar. Mal rejimi her kaynağa ayrı bir sonuç bağlar. Kişisel bir payın yalnız piyasa koşullarından doğan, yani konjonktürel değer artışı kişisel kalır. Pay sahibi eşin şirketteki olağanı aşan çabasıyla oluşan endüstriyel değer artışı ise eski 8. Hukuk Dairesine göre katılma alacağının hesabına girebilir; Daire, hâkim ortağın kişisel çabasıyla oluşan ve normal değer artışını aşan kısmın bir bankacı, bir mali müşavir ve bir hukukçudan oluşan bilirkişi heyetince belirlenmesini istemiştir. Öğretide de bu ilke benimsenmekle birlikte, artışın kaynağını ayırt etmenin güçlüğü vurgulanmaktadır. Diğer eş, payın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa m. 227'ye göre değer artış payı ister. Aynı eşin bir mal grubundan diğer gruptaki paya katkısı için ise m. 230'a göre denkleştirme yapılır. Değer artış payı ve denkleştirme, katılma alacağından önce hesaplanır ve payın değerinden düşülür.

I. Değer Artışının Kaynakları

- 155 Şirket paylarına ilişkin uyumsuzlukların en güç sorularından biri, evlilik süresince ortaya çıkan değer artışının kime ait olduğudur. Kanun bu soruyu tek bir hükümle cevaplamaz; cevap, artışın kaynağına göre farklı hükümlerde aranır. Öğretide bir mal grubundaki değer artışları iki temel türe ayrılmaktadır. *Konjonktürel değer artışı*, eşin emeği olmaksızın arz ve talep koşullarından doğan artıştır ve malın ait olduğu mal grubunda kalır. *Endüstriyel değer artışı* ise eşin çalışması, emeği ve çabasıyla doğan artıştır ve edinilmiş mal sayılır.¹
- 156 Şirket paylarında bu iki türe, eserin önceki bölümlerinde incelenen başka kaynaklar da eklenir. Aşağıdaki tablo, değer artışının başlıca kaynaklarını ve her birine uygulanan kuralı bir arada göstermektedir:

Artışın kaynağı	Örnek	Uygulanan kural	Eserde
Piyasa koşulları	Sektörün büyümesi, şirketin taşınmazlarının değer kazanması	Payın mal grubunu izler; kişisel payda kişisel	Bu bölüm
Şirkette biriken kâr	Evlilik içinde dağıtılmayan kârlar	Kişisel malın geliri: edinilmiş	5. Bölüm
Sermaye artırımı	Kârdan ya da yeni sermayeden artırım	Kaynağına göre	4. Bölüm
Pay sahibi eşin emeği	Hâkim ortağın olağanı aşan yönetimi	Normal artışı aşan kısım edinilmiş	Bu bölüm
Diğer eşin katkısı	Ziynetin sermayeye konulması, karşılıksız çalışma	m. 227 değer artış payı	Bu bölüm
Diğer mal grubunun katkısı	Mirasla kalan paranın edinilmiş paya sermaye olarak ödenmesi	m. 230 denkleştirme	Bu bölüm

- 157 Bu kaynaklar çoğu zaman aynı payda bir arada bulunur. Bir şirketin değeri hem sektörün büyümesiyle hem ortak eşin çabasıyla hem de şirkette bırakılan kârlarla artmış olabilir. Hesapta yapılacak en büyük hata, aynı artışı iki ayrı başlık altında iki kez hesaba katmaktır. Örneğin şirkette bırakılan kâr, Beşinci Bölüm’de açıklanan yöntemle edinilmiş mal olarak hesaba katılmışsa, şirketin öz kaynağındaki aynı artış ayrıca “endüstriyel değer artışı” olarak tekrar sayılmamalıdır.

II. Konjonktürel Değer Artışı

- 158 Kişisel bir payın değerinin, pay sahibi eşin olağan yönetiminin dışında, yalnız piyasa koşulları sebebiyle artması, payın kişisel mal niteliğini değiştirmez. Öğretide kişisel malda olağan yönetimle oluşan ya da salt spekülâtif nitelikteki artışların konjonktürel olduğu ve kişisel kalacağı; miras kalan bir taşınmazın yakınından metro geçmesiyle değer kazanmasının bunun tipik örneği olduğu belirtilmektedir.²

1 Kaya, s. 191–192; Zeytin, Gümüş, Acar, Kırca/Kırca, Şıpka/Özdoğan, Öztan ve Karamercan’dan aktaran.

Bu ilke, Yargıtay'ın eski bir kararında gözden kaçırılmıştır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 1984'te evlenen eşlerden birinin 2000 yılında kurduğu bir limited şirketteki yüzde 75 payı bakımından, şirketin kuruluş tarihindeki değerini kişisel, 1 Ocak 2002'den sonraki sürüm değerini ise edinilmiş saymıştır. Öğretide bu karar, değer artışının kaynağının hiç irdelenmediği, salt konjonktürel bir artışın edinilmiş sayılmaması gerektiği gerekçesiyle eleştirilmektedir.³ Eleştiri yerindedir. Kişisel bir payın 2002 sonrasındaki bütün değer artışını edinilmiş saymak, pay sahibi eşi, emeğinden bağımsız olarak piyasanın sağladığı artışı da paylaşmak zorunda bırakır; bu sonuç m. 220/2'nin amacıyla bağdaşmaz.

Konjonktürel artış, diğer eşin değer artış payını hesaplarken de önem taşır. Öğretide, m. 227'deki değer artış payında, artışın konjonktürel olması gerektiği; malın sahibi olan eşin kişisel becerisine bağlı artışın diğer eşin değer artış payı hesabına katılmayacağı belirtilmektedir.⁴

III. Endüstriyel Değer Artışı: Pay Sahibi Eşin Emeği

A. Yargıtay'ın Yaklaşımı

Pay sahibi eş şirketin yönetiminde aktif olarak çalışıyor ve bu çalışmanın karşılığı- nı ücret, prim ya da kâr payı olarak almıyorsa, emeğinin karşılığı şirketin değerine yansır. Kanun, çalışmanın karşılığı olan edinimleri edinilmiş mal saydığından (m. 219/2-1), bu değer artışının da edinilmiş sayılması gerektiği ileri sürülür. Eski 8. Hukuk Dairesi bu düşüncely bir kararında açıkça benimsemiştir.

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

05.11.2015 · E. 2015/16149 · K. 2015/19750

Hâkim ortağın çabasıyla oluşan ve normal artışı aşan değer artışı

Eşler 1985'te evlenmiş, boşanma davası 2004'te açılmıştı. Davalı eş, 1995'te kurulan bir şirketin payların neredeyse tamamına, 1999'da kurulan ve 2000'de paylarını satın aldığı bir başka şirketin ise payların büyük kısmına sahipti; paylar mal ayrılığı döneminde edinilmişti. İlk derece mahkemesi şirketlere ilişkin katılma alacağı talebini reddetmişti. Daire, ticaret şirketlerinin faaliyetleri sonucu şirket hisselerinin piyasa değerinin zaman içinde artmasının mümkün olduğunu belirterek kararı bozmuştur.

“

... mal rejiminin başlangıcı olan 01.01.2002 tarihinden mal rejiminin sona erdiği boşanma davası tarihine (20.09.2004) kadar hakim ve büyük ortağın çabası ile şirket hisselerinin nominal değerinden daha fazla bir piyasa değerine ulaşmış olup olmadığının bu konulardan anlayan bir bankacı ve mali müşavir ile hukuk-

2 Kaya, s. 194–195.

3 Yargıtay 2. HD, 22.01.2007, E. 2006/7011, K. 2007/111 (aktaran Kaya, s. 196–197; Şıpka/Özdoğan, Kırca/Kırca ve Civelek Acar'dan da aktaran).

4 Belge, s. 38; Gümüş, Öztan, Şıpka ve Zeytin'den aktaran.

çudan oluşan 3 kişilik bilirkişi heyetine incelettirilerek davalının şirketlerdeki hisselerinin 01.01.2002 tarihi ile tasfiye tarihi arasında (Boşanma dava tarihi 20.09.2004) piyasa değerinden artış olup olmadığı, olmuşsa bunun endüstriyel ya da konjonktürel olup olmadığı, bir artış olduğunun belirlenmesi davalının kişisel çabası karşılığı normal değer artışını aşan bir artışın mevcudiyeti durumunda, bunun davalının kişisel çabası ile oluştuğu kabul edilerek ancak bu miktar içerisinde katılma alacağı talep edebileceği gözetilerek...

DEĞERLENDİRME Karar, kişisel paydaki değer artışını üç aşamada inceler: önce rejim süresince piyasa değerinde bir artış olup olmadığı, sonra bu artışın endüstriyel mi konjonktürel mi olduğu, son olarak da pay sahibi eşin kişisel çabasıyla oluşan ve “normal değer artışını aşan” bir kısım bulunup bulunmadığı belirlenir. Katılma alacağı yalnız bu son kısım üzerinden istenebilir. Karar, kişisel paydaki her değer artışını edinilmiş sayan yaklaşımdan açıkça ayrılmaktadır. Aynı kararda Daire, yüklenici olarak çalışan davalının belediyeden aldığı hakedişlerin tamamının kazanç sayılamayacağını, taahhüt işlerinden gerçekte bir kazanç sağlanıp sağlanmadığının uzman bilirkişiyle belirlenmesi gerektiğini de belirtmiştir.

- 162 Aynı Daire’nin başka bir dosyadaki karşı oy yazısında ise daha geniş bir görüş ileri sürülmüştür. Karşı oy yazısına göre şirketin yarattığı endüstriyel kazançların oluşmasında şirketi sevk ve idare eden ortağın kişisel çalışması kadar şirket organizasyonunun da payı vardır; bu nedenle kural olarak ortağın hissesine düşen endüstriyel kazancın tamamı onun çalışmasının karşılığı sayılamaz. Ne var ki ortak şirketi önemli ölçüde sevk ve idare ediyorsa, yaratılan kazancın ortağın hissesine düşen bölümünün tamamının kazanç karşılığı olduğu kabul edilmelidir.⁵ Bu görüş, aynı karşı oyda pay zaten edinilmiş mal olduğu için ileri sürülmüş bir değerlendirmedir; kişisel paylar bakımından ise yukarıdaki kararda ifade edilen “normal değer artışını aşan” kısım ölçütü daha dengeli bir sonuç verir.

B. Öğretideki Görüşler

- 163 Öğretide, meslek ya da işletmeye özgülenmiş sermayede değer artışının iki etkene bağlı olduğu belirtilir: sermayenin kaynağı ve artışın kaynağı. Edinilmiş sermayedeki her artış edinilmiştir; kişisel sermayede ise konjonktürel artış kişisel, endüstriyel artış edinilmiştir.⁶ Kişisel bir malın olağanı aşan profesyonel bir yönetimle değerinin artırılması hâlinde, bu artışın m. 230/3 uyarınca denkleştirmeye konu olacağı da ileri sürülmüştür.⁷
- 164 İsviçre Federal Mahkemesinin bir kararında, kişisel mal niteliğindeki şirketin sahibi olan eşin çalışmasının karşılığını uygun bir ücretle almış olması hâlinde,

⁵ Yargıtay 8. HD, 30.09.2015, E. 2014/7341, K. 2015/17019 kararının karşı oy yazısı. Çoğunluk, ilk derece mahkemesi kararını ayrıca gerekçe göstermeden onamıştır. Öğretide bu ifadenin karşı oydan alındığına dikkat çekilmiştir: Kaya, s. 199–200 ve dn. 47.

⁶ Kaya, s. 192–194; Zeytin, Acar, Kırca/Kırca, Şıpka/Özdoğan ve Öztan’dan aktaran.

⁷ Kaya, s. 194–195; Acar ve Acabey’den aktaran.

şirketteki endüstriyel değer artışının denkleştirmeye konu olmayacağı kabul edilmiştir. Öğretide bu karar, m. 230/3'teki denkleştirmede "uygun karşılık" aranmadığı gerekçesiyle eleştirilmekte; buna karşılık eşin çalışmasının karşılığını almadığı durumda endüstriyel artışın edinilmiş sayılması gerektiği vurgulanmaktadır.⁸ Bu tartışmanın uygulamadaki önemi büyüktür: Ortak eş şirketten yüksek bir yönetici ücreti almışsa, bu ücret zaten edinilmiş mal olarak aile bütçesine girmiştir ve emeğinin karşılığı ayrıca şirket değerinde aranmamalıdır. Ücret almamış ya da sembolik bir ücret almışsa, emeğinin karşılığı şirketin değerinde birikmiş olabilir.

C. İspat ve Hesap Güçlüğü

Endüstriyel ve konjonktürel artışın birbirinden ayrılması, uygulamanın en güç işlerinden biridir. Öğretide bu ayrımın içinden çıkılmaz durumlara yol açtığı ve tespitinin neredeyse imkânsız olduğu ileri sürülmüş; aynı malda hem eşin emeği hem de piyasa dalgalanmaları etkili olduğunda ayırıştırmanın güç olacağına dikkat çekilmiştir.⁹

Bu güçlüğü karşı bir hesap yöntemi önerilmiştir. Eş şirkette hâkim yönetici konumundaysa, şirketin öz kaynaklarının payın edinildiği ya da mal rejiminin başladığı tarihteki tutarı bir fiyat endeksiyle sona erme tarihine güncellenir; sona erme tarihindeki öz kaynaklardan bu güncellenmiş tutar çıkarıldığında kalan fark endüstriyel değer artışıdır. Bu artışın eşin payına düşen kısmı, çalışmanın karşılığı olarak edinilmiş sayılır; artışın konjonktürel olduğunu ileri süren eş bunu ispat etmelidir.¹⁰ Yöntemin önerildiği çalışmada, şirkete ait verilerin ayrıntılı olarak açıklanmasının da böylece önlenebileceği belirtilmektedir.

Yabancı uygulamadan bir örnek, ispatın nasıl kurulabileceğini göstermektedir. Louisiana Temyiz Mahkemesinin incelediği bir davada, evlilikten önce bir petrol şirketinin paylarını edinen ve evlilik boyunca şirkette aktif olarak çalışan kocanın payındaki artışın yarısını isteyen eşten iki olguyu ispat etmesi istenmiştir: kocanın karşılığı ödenmemiş bir emeğinin bulunduğu ve değer artışının olağan bir artıştan değil bu emekten kaynaklandığı. Bunun için payın evlilik tarihindeki değeri, karşılıksız emek olmasaydı tasfiye anında ulaşacağı farazi değer ve tasfiye anındaki gerçek değer karşılaştırılmış; ispat yükü artışı iddia eden eşe yüklenmiştir.¹¹ Kararda bu ispat için eşe yapılan ödemeler, yöneticilere yapılan ödemeler, şirket gelirlerindeki değişim, sektöre ilişkin veriler ve benzer yöneticilerin ücretleri gibi deliller tartışılmış ve talep sonuçta reddedilmiştir.¹²

⁸ Kaya, s. 199; Zeytin'den aktaran (BGE 131 III 559).

⁹ Kaya, s. 200 dn. 48; Karamercan ve Acar'dan aktaran.

¹⁰ Zeytin, Regesta, s. 429–431; yöntemin özeti için Kaya, s. 200.

¹¹ Kaya, s. 201–203; Guarisco v. Guarisco, 526 So. 2d 1126 (La. Ct. App. 1988).

¹² Kaya, s. 202–203.

ÖRNEK

Bir eş, evlenmeden önce kurduğu anonim şirketin yüzde 80 payına sahiptir; pay kişisel maldır. Eş, evlilik boyunca şirketin genel müdürüdür ve yalnız asgari ücret düzeyinde bir maaş almıştır. Evlilik süresince şirket kâr dağıtmamıştır.

- Evlenme tarihinde şirketin öz kaynakları: 2.000.000 TL.
- Bu tutarın fiyat endeksiyle sona erme tarihine güncellenmiş karşılığı: 6.000.000 TL.
- Sona erme tarihinde şirketin öz kaynakları: 10.000.000 TL.
- Endüstriyel değer artışı: $10.000.000 - 6.000.000 = 4.000.000$ TL.
- Eşin payına düşen kısım: $4.000.000 \times \%80 = 3.200.000$ TL.

Bu tutarın edinilmiş sayılması hâlinde, karar tarihine taşınmamış değerler üzerinden katılma alacağına etkisi 1.600.000 TL olur. Aynı dosyada şirkette bırakılan kârlar Beşinci Bölüm'deki yöntemle ayrıca hesaba katılmışsa, öz kaynaktaki artışın bu kârlardan oluşan kısmı endüstriyel artış hesabından çıkarılmalıdır; aksi hâlde aynı değer iki kez sayılır. Eşin piyasa koşullarına uygun bir yönetici ücreti almış olması hâlinde ise, endüstriyel artışın ne ölçüde ayrıca edinilmiş sayılacağı yukarıda açıklanan tartışma çerçevesinde değerlendirilmelidir.

UYGULAMA NOTU

Endüstriyel değer artışı iddiasında bulunan eşin vekili, bilirkişiden şu tespitleri istemelidir: pay sahibi eşin şirketteki görevleri ve çalışma süresi; şirketten aldığı ücret, prim ve diğer ödemelerin benzer görevdeki yöneticilerin ücretleriyle karşılaştırılması; şirketin evlilik süresince satışlarındaki, kârlılığındaki ve pazar payındaki gelişimin sektörün genel gelişimiyle karşılaştırılması; şirketin başka yöneticiler ve ortaklar tarafından ne ölçüde yönetildiği. Karşı tarafın vekili ise artışın sektörel büyüme, enflasyon, döviz kuru ya da şirketin taşınmazlarının değer kazanması gibi konjonktürel nedenlerden kaynaklandığını aynı türden verilerle göstermelidir.

IV. Diğer Eşin Katkısı: Değer Artış Payı**A. Kanuni Düzenleme**

- 168 Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır (m. 227/1). Mal daha önce elden çıkarılmışsa hâkim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete

uygun olarak belirler (m. 227/2). Eşler yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilir ya da pay oranını değiştirebilirler (m. 227/3).

Değer artış payı, katılma alacağından farklı olarak, katkının ispatına bağlıdır ve katkının yapıldığı malın kişisel ya da edinilmiş olmasından bağımsızdır. Öğretide değer artış payının mal rejimi sona ermeden ve tasfiye istenmeden istenemeyeceği, değer artışında katkı oranına göre tasfiye değerinden, değer kaybında ise katkının nominal değeri üzerinden hesaplanacağı belirtilmektedir.¹³

B. Şirket Paylarına Yapılan Katkılar

Şirket paylarına diğer eşin katkısı çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir. Öğretide bunlar arasında diğer eşin ziynet eşyalarının paya dönüştürülmesi, payın edinilmesine ilişkin bir borcun üstlenilmesi, rüçhan hakkıyla alınan yeni payların diğer eşin parasıyla ödenmesi, paya konulan haczin kaldırılması için ödeme yapılması ve paya ilişkin vergilerin ödenmesi sayılmaktadır; diğer eşin pay sahibi eşin işyerinde karşılıksız çalışmasının da bir hizmet katkısı oluşturabileceği belirtilmektedir.¹⁴ Yeni payların edinilmesine ya da mevcut payların itibari değerinin artırılmasına diğer eşin bağışlama kastı olmaksızın ve hiç veya uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunması da aynı sonucu doğurur.¹⁵

Yargıtay uygulamasında bu taleplerle sık karşılaşılır. Eski 8. Hukuk Dairesi, bir eşin trafik kazası nedeniyle aldığı tazminatın bir kısmının diğer eş tarafından şirket payı satın alınmasında sermaye olarak kullanıldığı iddiasıyla açılan davada, taraflar arasında mal rejiminin tasfiyesine ilişkin usulüne uygun bir sözleşme ya da fiili bir anlaşma bulunmadığı hâlde talebin bu gerekçeyle reddedilmesini bozmuş ve değer artış payı ile katılma alacağı talepleri hakkında delillerin toplanmasını istemiştir.¹⁶ Aynı Daire, diğer eşe ait hisse senetlerinin satış bedelinin davalı tarafından ticari hayatında kullanıldığı iddiasına dayanan bir değer artış payı talebinde, katkı yapılan hisse senedi satış bedellerinin dilekçede bildirilmesini somutlaştırma için yeterli görmüştür.¹⁷

Bir başka kararda Daire, değer artış payının hesap yöntemini de göstermiştir. Kararda, 2004'te kurulan ve davalının yüzde 50 payına sahip olduğu bir limited şirkette, davacı eşin kıdem tazminatının 1 Ocak 2002'den önceki döneme düşen 11.623 TL'lik kısmıyla kişisel malından katkıda bulunduğu kabul edilmiş; bu katkının davalının 50.000 TL'lik sermaye payına oranı (yüzde 23,246) bilirkişice bulunan 367.411,96 TL'lik öz varlık karşılığına uygulanarak değer artış payının bulunması, öz varlık değerinden bu tutar çıkarıldıktan sonra kalan artık değerinin yarısının ise katılma alacağı olarak hesaplanması istenmiştir.¹⁸

¹³ Belge, s. 38-39; Gümüş'ten aktaran.

¹⁴ Geylan, Tez, s. 89-97; Civelek Acar ve Öztan'dan aktaran.

¹⁵ Çelebi, s. 442.

¹⁶ Yargıtay 8. HD, 09.06.2016, E. 2014/23304, K. 2016/10129.

¹⁷ Yargıtay 8. HD, 18.04.2013, E. 2012/11951, K. 2013/5880.

C. Diğer Eşin Şirkette Çalışması

- 173 Diğer eşin pay sahibi eşin şirketinde çalışması, uygulamada sık görülen bir durumdur. Diğer eş bu çalışmanın karşılığında ücret almışsa, ücret onun kendi edinilmiş malıdır ve ayrıca bir katkı söz konusu olmaz. Ücret almadan ya da emeğinin karşılığında çok düşük bir ücretle çalışmışsa, emeği şirketin değerine katkı oluşturabilir. Öğretide bu tür bir hizmet katkısının m. 227 kapsamında değerlendirilebileceği belirtilmektedir.¹⁹ Ev işlerinin ise katkı sayılmadığı Hukuk Genel Kurulu kararıyla kabul edilmiştir.²⁰
- 174 Bu talepte ispat yükü katkıyı ileri süren eştedir. Sosyal güvenlik kayıtları, şirketin personel kayıtları, ücret bordroları, şirket yazışmalarındaki imzalar ve tanık beyanları, çalışmanın süresini ve niteliğini göstermek için kullanılabilir. Katkının şirket değerindeki karşılığını belirlemek ise güçtür; bu nedenle bilirkişiden, diğer eşin yaptığı işin piyasa koşullarındaki ücret karşılığının ve şirketin değerine etkisinin ayrı ayrı belirlenmesi istenmelidir.

V. Mal Grupları Arasında Denkleştirme

- 175 Bir eşin kişisel mallarına ilişkin borçları edinilmiş mallardan ya da edinilmiş mallarına ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmişse, tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir (m. 230/1). Bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artması veya azalması durumunda denkleştirme, katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine, mal daha önce elden çıkarılmışsa hakkaniyete göre yapılır (m. 230/3).
- 176 Şirket paylarında denkleştirme iki yönde ortaya çıkar. Edinilmiş malların kişisel paya katkısı, örneğin evlilikten önce kurulmuş bir şirketin sermaye borcunun evlilik içinde kazanılan parayla ödenmesi, Üçüncü ve Dördüncü Bölümlerde incelenmiştir. Kişisel malların edinilmiş paya katkısı ise, örneğin mirasla kalan paranın evlilik içinde kurulan bir şirkete sermaye olarak konulması durumunda gündeme gelir. Öğretide, kişisel bir paya edinilmiş malla sermaye katkısı yapılması hâlinde denkleştirmenin katkı oranının tasfiye değerine uygulanmasıyla bulunacağı belirtilmektedir.²¹ Yargıtay da kişisel malın bir yatırım hesabında başka değerlere dönüştüğü durumlarda kişisel mal lehine denkleştirme yapılmasını istemiştir (Bkz. Üçüncü Bölüm).²²

18 Yargıtay 8. HD, 26.01.2016, E. 2015/9379, K. 2016/1291. Karar öğretide de aktarılmıştır: Çelebi, s. 429 dn. 19; Geylan, Tez, s. 89–97.

19 Geylan, Tez, s. 89–97; Öztan'dan aktaran.

20 Yargıtay HGK, 18.06.2008, E. 2008/2-432, K. 2008/444 (aktaran Geylan, Tez, s. 89–97).

21 Geylan, Tez, s. 97–99; Şipka ve Öztan'dan aktaran.

22 Yargıtay 8. HD, 20.11.2018, E. 2016/21647, K. 2018/18931.

VI. Hesap Sırası

Değer artış payı ve denkleştirme, katılma alacağından önce hesaplanır. Bu sıra kanunun sisteminden çıkar: Artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar dahil olmak üzere edinilmiş malların toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır (m. 231/1); diğer eşin değer artış payı alacağı da edinilmiş malın değerinden düşülmesi gereken bir borçtur. Eski 8. Hukuk Dairesi bu sırayı, bir taşınmaz için ilk derece kararının gerekçesini düzelterek kendisi uygulamıştır:

... malın tasfiye tarihindeki değerinden davalının kişisel malından yapılan denkleştirme oranı %35,37 olup, taşınmazın tasfiye tarihi itibarıyla değeri 3.000.000,00 TL olarak kabulü gerektiğinden denkleştirme miktarı 1.061.100,00 TL olacaktır. ... Böylece katkı oranı %7,7 olduğundan değer artış payı alacağı 3.000.000,00x%7,7=231.000,00TL ... Katılma alacağı ise taşınmazın değeri olan 3.000.000,00 TL'den değer artış payı 231.000,00 TL ve denkleştirme miktarı 1.061.100,00TL'nin toplamının çıkartılmasından kalan miktarın yarısı olacağından 853.950,00TL olacaktır..²³

Bu hesap, bir şirket payına da aynen uygulanabilir. Payın tasfiye değerinden önce diğer eşin değer artış payı ve kişisel mal lehine denkleştirme düşülür; kalan edinilmiş değer yarısı katılma alacağıdır. Diğer eşin toplam alacağı, değer artış payı ile katılma alacağının toplamıdır.

ÖRNEK

Bir eş evlilik içinde bir limited şirket kurmuş ve payların tamamına sahip olmuştur. 1.000.000 TL'lik sermayenin 200.000 TL'si diğer eşin ziynet eşyalarının bozdurulmasıyla, 300.000 TL'si pay sahibi eşe annesinden miras kalan parayla, 500.000 TL'si ise pay sahibi eşin evlilik içindeki maaş birikimleriyle ödenmiştir. Payın tasfiye tarihindeki değeri 12.000.000 TL'dir. Değer artışının konjonktürel olduğu ve başka edinilmiş mal ve borç bulunmadığı varsayılmıştır.

Kalem	Oran	Tutar (TL)
Diğer eşin değer artış payı (m. 227)	%20	2.400.000
Kişisel mal lehine denkleştirme (m. 230)	%30	3.600.000
Kalan edinilmiş değer	%50	6.000.000
Katılma alacağı (yarısı)		3.000.000
Diğer eşin toplam alacağı		5.400.000

Değer artış payı hesaplanmadan doğrudan katılma alacağı hesaplansaydı, diğer eş payın değerinin yarısı olan 6.000.000 TL'yi isteyebileceğini düşünebilirdi; kişisel mal katkısı ise hiç hesaba katılmamış olurdu. Doğru hesap, her mal grubunun ve her eşin katkısını ayrı ayrı korur.

23 Yargıtay 8. HD, 04.02.2020, E. 2018/10590, K. 2020/901.

YARGITAY'IN İLKESİ

Bir şirket payında değer artış payı ve mal grupları arasındaki denkleştirme, katılma alacağından önce hesaplanır ve payın tasfiye değerinden düşülür; katılma alacağı, kalan edinilmiş değer yarısı üzerinden bulunur.²⁴

- 179 Payın değerinin hangi kaynaklardan oluştuğu ve kime ait olduğu belirlendikten sonra, sıra bu değer nasıl ölçüleceğine gelir. Kitabın Üçüncü Kısım, şirket paylarının değerlendirilmesine ve katılma alacağının hesabına ayrılmıştır.

²⁴ Yargıtay 8. HD, 04.02.2020, E. 2018/10590, K. 2020/901; Yargıtay 8. HD, 26.01.2016, E. 2015/9379, K. 2016/1291.

ÜÇÜNCÜ KISIM

DEĞERLEME VE HESAP

7. Şirket Payının Değerlemesi	87
8. Katılma Alacağı ve Değer Artış Payının Hesabı	101

“...dava konusu şirketin mal rejiminin sona erdiği tarih itibarıyla belirlenen piyasa sürüm (rayiç) değeri, TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi) göz önünde bulundurularak tasfiye (karar) tarihindeki değeri belirlenmelidir.”

YEDİNCİ BÖLÜM

Şirket Payının Değerlemesi

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Kanuni Çerçeve	88
II.	Yargıtay'ın Değerleme Ölçütleri	90
III.	Yetersiz Bulunan Hesap Yöntemleri	92
IV.	Öz Sermaye Esaslı Hesapların Kabul Edildiği Durumlar	93
V.	Değeri Olmayan ve Negatif Görünen Paylar	94
VI.	Değerleme Yöntemleri: Öğreti ve Karşılaştırmalı Hukuk	95
VII.	Borsada İşlem Gören Paylar	97
VIII.	Pay Oranı ve Payın Değeri	97
IX.	Bilirkişi Kurulu ve Rapor	98
X.	Değerin Güncellenmesi	99

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Mal rejiminin tasfiyesinde malların sürüm değerleri esas alınır (m. 232); mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, sona erme anındaki durumlarına göre ayrılır ve tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır (m. 228/1, 235/1). Yargıtay şirket payları için bu kuralları özel bir yönetime bağlamıştır: Şirketin değeri, mal rejiminin sona erdiği tarihteki durumuna göre, ekonominin ve sektörün durumundan şirketin varlık yapısına, teknolojisine, pazar payına, müşteri portföyüne ve beş ila on yıllık nakit akışı tahminlerine kadar uzanan çok sayıda ölçütle belirlenir; bulunan piyasa sürüm değeri tüketici fiyat endeksiyle karar tarihine taşınır. Bu yöntemin gerekçesi, şirketlerin karar tarihindeki değerinin, mal rejimi sona erdikten sonraki faaliyetlerin etkisinden ayrılamamasıdır. Yalnız öz sermayeye, yalnız ödenmiş sermayeye ya da şirket mallarının tek tek değerine dayanan hesaplar Yargıtay tarafından yetersiz bulunmuştur; buna karşılık yeni kurulmuş ve küçük şirketlerde öz sermaye esaslı hesapların onandığı da görülmektedir. Sermaye şirketlerinde payın değeri sıfırın altına

inmez; şirketin borca batık olması payı değersiz kılar, fakat ortak eşe ayrıca bir borç yüklemeyiz. Değerleme, şirket değerlemesinde uzman bir bilirkişi kurulu tarafından, denetime elverişli bir raporla yapılmalıdır.

I. Kanuni Çerçeve

A. Sürüm Değeri, Sona Erme Anı ve Tasfiye Anı

- 180 Mal rejiminin tasfiyesinde malların sürüm değerleri esas alınır (m. 232). Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre ayrılır (m. 228/1); mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır (m. 235/1). Değer artış payı da malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır (m. 227/1). Kanun, tarımsal işletmeler için ayrıca gelir değerini öngörmüştür (m. 233); bunun dışındaki işletmeler ve şirket payları için özel bir değerlendirme kuralı yoktur.
- 181 Yargıtay bu hükümleri her türlü mal için aynı cümleyle uygular: Eşlerin malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına (nitelik, seviye, yaş gibi) göre, tasfiye anındaki sürüm değerleriyle hesaba katılır; tasfiye tarihi karar tarihidir.¹ Bölge adliye mahkemesi tasfiyeyi yaparsa karar tarihi bölge adliye mahkemesinin karar tarihidir; bozmadan sonra yeni bir karar verilecekse değer de yeni karar tarihine en yakın tarihe göre belirlenir.² Bir taşınmaz için bu kural basittir: Taşınmazın sona erme anındaki niteliği (örneğin inşaatın o tarihteki seviyesi) esas alınır ve bu nitelikteki bir taşınmazın karar tarihindeki piyasa değeri bulunur. Şirket payları için ise kural, özel bir uyarlamayı gerektirmiştir.

B. Şirketlerde Özel Yöntemin Gerekçesi

- 182 Bir şirket, mal rejimi sona erdikten sonra da faaliyetine devam eder. Karar tarihine kadar geçen yıllarda şirket büyüyebilir, küçülebilir, yeni yatırımlar yapabilir, borçlanabilir ya da kâr dağıtabilir. Bu değişikliklerin bir kısmı, mal rejimi sona erdikten sonraki çalışmanın ve kararların sonucudur; bunlar artık edinilmiş mallara katılma rejiminin konusu değildir. Bu nedenle şirketin karar tarihindeki piyasa değeri, sona erme anındaki şirketin değeri yerine geçemez. Eski 8. Hukuk Dairesi bu güçlüğü bir kararında açıkça ortaya koymuş ve Yargıtay'ın bugün de uyguladığı yöntemin gerekçesini göstermiştir.

¹ Yargıtay 8. HD, 11.10.2018, E. 2016/10980, K. 2018/17131; Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740.

² Yargıtay 2. HD, 03.10.2024, E. 2024/4939, K. 2024/6801.

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

23.06.2015 · E. 2015/3085 · K. 2015/13817

Şirketlerde karar tarihindeki piyasa değeri bulunamaz; sona erme anındaki değer güncellenir

Davalı eş, biri mal ayrılığı döneminde, diğeri 2002’de kurulan iki şirketin üçte bir payına sahipti. Şirketler 1 Ocak 2002’den mal rejiminin sona erdiği tarihe kadar kâr dağıtmamış, kârlarını sermayeye eklemişti. Bilirkişiler şirket defterleri üzerinde yaptıkları incelemeyle, sona erme tarihi itibarıyla davacının katılma alacağını 88.115,95 TL olarak bulmuş, mahkeme taleple bağlı kalarak 25.000 TL’ye hükmetmişti. Daire, hesap yöntemini doğru bulmakla birlikte, değer in karar tarihine güncellenmemesini bozma sebebi saymıştır.

“

Şirketlerle ilgili tasfiye talebinde bulunulduğunda, şirketlerin nitelikleri ve TMK’nın 235/1.maddesi gözetildiğinde karar tarihine en yakın piyasa sürüm değerlerinin dikkate alınması mümkün olmamaktadır. Hesaplama şirketlerin mal rejiminin sona erdiği tarihteki mal varlıkları üzerinden defter ve belgeleri dikkate alınarak yapılmaktadır.

DEĞERLENDİRME Daire, aynı kararda şirketlerin mal rejiminin sona erdiği tarihten sonraki faaliyetlerinin tasfiye hesabında dikkate alınma imkânı bulunmadığını belirtmiş; ancak sona erme tarihi itibarıyla bulunan tutarın olduğu gibi esas alınmasının, karar tarihine en yakın değerin belirlenmesi kuralına ve hak ve nesafete aykırı olacağını, bu nedenle tutarın tasfiye tarihi itibarıyla ulaşacağı güncel değer üzerinden hüküm kurulması gerektiğini vurgulamıştır. Talep sonucu bu tutarın altında kalsa bile, fazlaya ilişkin hakları saklı tutulan davacının bozmada hukuki yararı bulunduğu da kabul edilmiştir.

Böylece şirket payları için iki aşamalı bir değerlendirme kuralı ortaya çıkmıştır. Birinci aşamada şirketin mal rejiminin sona erdiği tarihteki değeri belirlenir; ikinci aşamada bu değer tüketici fiyat endeksi (TÜFE) ile karar tarihine taşınır. Birinci aşama m. 228/1’in, ikinci aşama m. 235/1’in şirketlere uyarlanmış biçimidir. Öğretide de Yargıtay’ın bu yönteminin, sona ermeden sonra pasiflerin şişirilmesi gibi yollarla payın değerinin düşürülmesine karşı koruma sağladığı belirtilmektedir.³

C. Öğretide Değerleme Anı Tartışması

Değerleme anı öğretide tartışmalıdır. Bir görüş payın rejimin başlangıcındaki ve sona ermesindeki gerçek değerleri arasındaki farkı esas almayı, bir başka görüş karar tarihindeki değeri, bir diğer görüş ise pay sahibi eşin değeri düşürmesi ihtimalini gözeterek boşanma davasının açıldığı anı esas almayı savunmaktadır.⁴ Yargıtay’ın yöntemi, sona erme anındaki değeri esas alıp onu enflasyon karşısında koruyarak son iki görüşü uzlaştırmaktadır: Pay sahibi eşin sona ermeden sonraki

³ Geylan, Tez, s. 115–116.

⁴ Geylan, Tez, s. 99–101; Kılıçoğlu, Şıpka/Özdoğan ve Karamercan’dan aktaran.

kararlarının etkisi dışarıda kalır, diğer eşin alacağı ise paranın değer kaybına karşı korunur.

II. Yargıtay'ın Değerleme Ölçütleri

A. Ölçütlerin Listesi

185 Yargıtay, şirketin sona erme anındaki değerinin nasıl belirleneceğini, kararlarında giderek ayrıntılandığı bir ölçüt listesiyle göstermektedir. Listenin ilk biçimi eski 8. Hukuk Dairesinin 2016 tarihli bir kararında yer almış;⁵ 2018'den itibaren beş ila on yıllık tahminleri ve nakit akışlarının analizini de içerecek biçimde genişletilmiştir.⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bu listeyi aynen benimsemiştir:

2

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

05.07.2022 · E. 2022/3317 · K. 2022/6740

Şirketin değeri çok sayıda ölçütle belirlenir ve TÜFE ile karar tarihine taşınır

Davalı eşin pay sahibi olduğu iki anonim şirket bakımından ilk derece mahkemesi, şirketlerin zarar ettiği gerekçesiyle katılma alacağı talebini reddetmişti. Daire, şirketin değerinin öz kaynak değerine göre belirlendiğini ve kâr payı yönünden araştırma yapılmadığını tespit ederek kararı bozmuş ve değerlemenin nasıl yapılacağını göstermiştir.

“

Şirketin mal rejiminin sona erdiği andaki durumu ve değeri; o tarihteki ekonominin genel durumu, şirketin faaliyet gösterdiği sektörün konumu, büyüklüğü ve büyüme hızı, tasfiyeye konu şirketin sektördeki yeri, pazar payı, varlık ve sermaye yapısı, şirketin kullandığı teknoloji, makina ve tesisatın durumu ile araştırma geliştirme (ARGE) faaliyetleri, ürettiği hizmet ve ürünleri pazarlama gücü, büyüme potansiyeli, şirketin değerlendirme anındaki ve gelecekteki satışlarına, kazançlarına, nakit akışlarına ve finansal durumuna ilişkin 5-10 yıllık tahminler, kar dağıtım politikası, gelecekte planlanan sabit kıymet yatırımları, stratejisi, rekabetçi konumu, müşteri portföyü, organizasyonu ve yönetim kadrosu ile gelecekte şirketin ortaya çıkarması beklenen nakit akışlarının analizi, ekonominin genel arz ve talep kuralları göz önünde bulundurularak belirlenir. Bundan sonra, yukarıda açıklanan yöntem ve kriterlere göre dava konusu şirketin mal rejiminin sona erdiği tarih itibarıyla belirlenen piyasa sürüm (rayiç) değeri, TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi) göz önünde bulundurularak tasfiye (karar) tarihindeki değeri belirlenmelidir.

DEĞERLENDİRME Kararın en önemli tespiti, şirketin zarar etmiş olmasının tek başına talebin reddini haklı kılmamasıdır. Zarar eden bir şirket de bir piyasa değerine

⁵ Yargıtay 8. HD, 21.11.2016, E. 2015/6299, K. 2016/15819.

⁶ Yargıtay 8. HD, 11.10.2018, E. 2016/10980, K. 2018/17131; Yargıtay 8. HD, 12.12.2018, E. 2016/12000, K. 2018/20049.

sahip olabilir; varlıkları, müşteri portföyü ya da gelecekteki kazanç beklentisi bir değer taşıyabilir. Değer ancak bütün ölçütler gözetilerek yapılan bir değerlemeyle belirlenebilir. Daire aynı kararda kâr payı yönünden de Beşinci Bölüm’de açıklanan araştırmanın yapılmasını istemiştir.

B. Ölçütlerin Anlamı

Listedeki ölçütler beş grupta toplanabilir:

186

Grup	Ölçütler	Değerlemedeki karşılığı
Ekonomi	Ekonominin genel durumu; genel arz ve talep kuralları	Makroekonomik varsayımlar, is-konto oranı
Sektör	Sektörün konumu, büyüklüğü ve büyüme hızı; şirketin sektördeki yeri ve pazar payı; rekabetçi konumu	Büyüme varsayımları, karşılaştırılabilir şirketler
Varlıklar	Varlık ve sermaye yapısı; teknoloji, makine ve tesisatın durumu; araştırma geliştirme faaliyetleri	Net aktif değer, yatırım ihtiyacı
İşletme	Pazarlama gücü; müşteri portföyü; organizasyon ve yönetim kadrosu; büyüme potansiyeli	İşletmenin sürdürülebilirliği, kilit kişi riski
Gelecek	Beş ila on yıllık satış, kazanç ve nakit akışı tahminleri; kâr dağıtım politikası; planlanan sabit kıymet yatırımları; strateji; beklenen nakit akışlarının analizi	Gelir yaklaşımı, indirgenmiş nakit akışları

Bu tablo, Yargıtay’ın tarif ettiği değerlemenin esasen işleyen bir işletmenin değerlemesi olduğunu göstermektedir. Ölçütlerin büyük kısmı geleceğe dönüktür; şirketin değeri, sahip olduğu varlıkların toplamından çok, gelecekte üretmesi beklenen nakit akışlarına göre belirlenir. Bu, şirket değerlemesi literatüründeki gelir yaklaşımına karşılık gelir. Varlıklara ilişkin ölçütler ise, özellikle varlık yoğun ya da faaliyeti zayıflamış şirketlerde net aktif değer ve tasfiye değerinin hesaba katılmasını gerektirir. Kanaatimizce liste, bilirkişiyi tek bir yöntemle bağlamaz; fakat bilirkişinin hangi yöntemi neden seçtiğini, ölçütlerin her birini nasıl değerlendirdiğini raporunda açıklamasını zorunlu kılar.

187

YARGITAY’IN İLKESİ

Şirket payının değeri, şirketin mal rejiminin sona erdiği andaki durumuna göre, ekonomik, sektörel, varlık, işletme ve gelecek beklentisi ölçütlerinin tamamı gözetilerek belirlenir; bulunan piyasa sürüm değeri tüketici fiyat endeksiyle karar tarihine taşınır.⁷

⁷ Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740; Yargıtay 8. HD, 23.06.2015, E. 2015/3085, K. 2015/13817.

III. Yetersiz Bulunan Hesap Yöntemleri

A. Yalnız Öz Sermayeye Dayanan Hesap

- 188 Uygulamada bilirkişi raporlarının en sık başvurduğu yöntem, şirketin bilançosundaki öz sermayenin pay oranına bölünmesidir. Bu yöntem, Yargıtay tarafından tekrar tekrar yetersiz bulunmuştur. Eski 8. Hukuk Dairesi, evlilik içinde kurulan bir limited şirkete ilişkin raporda yalnız öz sermaye değerinin ve boşanma dava tarihinden sonraki öz varlıkların dikkate alınmasını, raporun hükme esas alınmaya yeterli olmaması sebebi saymıştır.⁸ Aile şirketindeki paylara ilişkin kararında ise “şirketin öz kaynakları toplamından hareketle katılma alacağı hesabı yapılması yerinde değildir” demiş, bozmadan sonra yine öz varlıklar üzerinden hesap yapan raporu ikinci kez bozmuştur.⁹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi de şirketin değerinin öz kaynak değerine göre belirlenmesini ve yalnız öz sermayedeki artışın esas alınmasını bozma sebebi saymıştır.¹⁰
- 189 Öz sermaye, şirketin varlıklarının muhasebe kayıtlarındaki değerinden borçlarının çıkarılmasıyla bulunan defter değeridir. Bu değer üç bakımdan şirketin gerçek değerinden ayrılabilir. Birincisi, taşınmazlar ve diğer duran varlıklar bilançoda çoğu zaman tarihî maliyetleriyle ve amortisman düşülmüş olarak yer alır; piyasa değerleri çok daha yüksek olabilir. İkincisi, marka, müşteri portföyü, know-how ve işletmenin organizasyonu gibi şirketin kendi yarattığı değerler bilançoda hiç görünmez. Üçüncüsü, şirketin kazanç gücü, yani gelecekte elde etmesi beklenen nakit akışları, defter değerine yansımaz. Öğretide de uygulamada pay değerinin bilanço aktif ve pasifiyle belirlendiği, ancak bilançonun gerçek değeri yansıtmadığı eleştirisinin yapıldığı aktarılmaktadır.¹¹

B. Yalnız Ödenmiş Sermayeye Dayanan Hesap

- 190 Daha da yetersiz bir yöntem, eşin şirkete ödediği sermayenin ya da ödenmiş sermayenin eşe düşen kısmının esas alınmasıdır. Eski 8. Hukuk Dairesi, evlilik içinde yapılan bir sermaye artırımından ödenmiş sermayenin pay sahibi eşe düşen kısmını esas alan bilirkişi raporuna dayanılmasını, Daire'nin değerlendirme ilke ve uygulamalarına uygun olmadığı gerekçesiyle bozmuştur (Bkz. Dördüncü Bölüm).¹² Ödenmiş sermaye, şirketin değeriyle değil, yalnız ortakların şirkete ilk koyduğu tutarla ilgilidir.

⁸ Yargıtay 8. HD, 21.11.2016, E. 2015/6299, K. 2016/15819.

⁹ Yargıtay 8. HD, 13.03.2018, E. 2016/14327, K. 2018/9252; Yargıtay 8. HD, 02.03.2021, E. 2020/3430, K. 2021/1818.

¹⁰ Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740; Yargıtay 2. HD, 20.10.2021, E. 2021/5618, K. 2021/7414.

¹¹ Çelebi, s. 425 dn. 5; Şıpka/Özdoğan'dan aktaran.

¹² Yargıtay 8. HD, 12.12.2018, E. 2016/12000, K. 2018/20049.

C. Şirket Mallarının Tek Tek Değeri

Şirket adına kayıtlı taşınmazların ve araçların değerlerinin toplanıp pay oranına bölünmesi de, şirketin borçlarını ve işletme değerini hesap dışı bıraktığı için kabul edilmemektedir (Bkz. İkinci Bölüm).¹³ 191

D. Zarar Gerekçesiyle Ret

Şirketin bir ya da birkaç yıl zarar etmiş olması, payın değersiz olduğu anlamına gelmez. Yukarıda incelenen 2022 tarihli kararda Daire, şirketlerin zarar ettiği gerekçesiyle verilen ret kararını bu nedenle bozmuştur.¹⁴ Zarar, değerlemede gelecekteki nakit akışı beklentilerini etkileyen bir veridir; tek başına bir sonuç değildir. 192

IV. Öz Sermaye Esaslı Hesapların Kabul Edildiği Durumlar

Yargıtay'ın öz sermaye esaslı hesaplara karşı tutumu mutlak değildir. Bazı dosyalarda bu tür hesaplar onanmıştır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin onadığı bir kararda bölge adliye mahkemesi, bir limited şirketin boşanma dava tarihindeki öz sermayesini aktif net değer kabul etmiş ve bu değeri, şirketin sona erme tarihindeki niteliği, seviyesi ve ekonomik durumu göz önünde bulundurularak tüketici fiyat endeksiyle güncellemiştir.¹⁵ Bir başka dosyada, bölge adliye mahkemesinin tespiti göre boşanma dava tarihinde henüz üç aylık olan bir şirketin ilk yıl sonu bilançosuna göre belirlenen öz sermayesi, davacı bu hesap yöntemine itiraz etmediği için esas alınmış ve tüketici fiyat endeksiyle güncellenmiştir; Daire bu yöndeki temyiz itirazlarını yerinde görmemiştir.¹⁶ Eski 8. Hukuk Dairesi de, şirket defter ve belgeleri üzerinden öz varlık ve dağıtılmamış kâr payı esas alınarak yapılan hesapları bazı dosyalarda yerinde bulmuştur.¹⁷ 193

Bu kararlar birlikte değerlendirildiğinde, öz sermayenin iki işlev gördüğü anlaşılmaktadır. Birincisi, şirketin değerinin defter değerine yakın olduğu durumlarda, yani yeni kurulmuş, varlıkları ağırlıklı nakit ve alacaklardan oluşan, kayda değer bir işletme değeri taşımayan küçük şirketlerde, öz sermaye makul bir değer göstergesidir. İkincisi, kişisel paylı bir şirketin evlilik içindeki gelirlerinin ölçülmesinde, öz sermayedeki artış ve dağıtılmayan kârlar, edinilmiş mal niteliğindeki gelirin tespiti için kullanılabilir (Bkz. Beşinci Bölüm). Buna karşılık işleyen, kârlı ve belirli bir piyasa konumuna sahip bir şirketin payının değeri, öz sermayeyle yetinilerek belirlenemez. 194

¹³ Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963; Yargıtay 8. HD, 02.10.2018, E. 2016/16836, K. 2018/16626.

¹⁴ Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740.

¹⁵ Yargıtay 2. HD, 03.05.2023, E. 2022/5499, K. 2023/2112.

¹⁶ Yargıtay 2. HD, 13.09.2023, E. 2023/5357, K. 2023/3909.

¹⁷ Yargıtay 8. HD, 23.06.2015, E. 2015/3085, K. 2015/13817; Yargıtay 8. HD, 10.03.2015, E. 2014/12642, K. 2015/5668.

DİKKAT

Öz sermaye esaslı bir hesaba itiraz etmeyen taraf, bu hesabın sonuçlarına katlanabilir. Yukarıda anılan dosyada bölge adliye mahkemesi, davacının şirket öz sermayesine uygun olarak yapılan hesaplama şekline itiraz etmediğini ve şirketin belirli bir tarihteki değerini talep konusu yaptığını özellikle belirtmiştir. Değerleme yöntemine ilişkin itirazlar, bilirkişi raporuna karşı süresinde ve gerekçeli olarak ileri sürülmelidir (HMK m. 281).

V. Değeri Olmayan ve Negatif Görünen Paylar

- 195 Anonim ve limited şirketlerde ortağın sorumluluğu taahhüt ettiği sermayeyle sınırlıdır (TTK m. 329/2, 573/2). Bu nedenle şirketin borçları varlıklarını aşsa bile payın değeri sıfırın altına inmez; borca batık bir şirketteki pay değersizdir, fakat ortak eşe ayrıca bir borç yüklemesin. Ortak eşin ödenmemiş sermaye borcu, şahsi kefaletleri ya da şirket borçlarından kanunen sorumlu tutulduğu kamu alacakları varsa, bunlar payın değeri değil, eşin kendi borçları olarak ayrıca değerlendirilir (Bkz. Sekizinci Bölüm).
- 196 Ancak bir payın değersiz olduğu sonucuna, usulüne uygun bir değerlendirme yapılmadan varılamaz. Yargıtay'ın incelediği bir dosyada ilk derece mahkemesi, evlilik içinde kurulan bir şirketteki yüzde 39,06 pay bakımından, şirketin kâr dağıtmadığını, sermaye artırımını yapmadığını ve hesap bilirkişilerinin incelemesine göre hisselerin değerinin negatif olduğunu belirterek katılma alacağı bulunmadığına karar vermişti. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bu kararı bozmuş; şirketin değerinin, mal rejiminin sona erdiği andaki durumuna göre Daire'nin ölçütleri uygulanarak belirlenmesini, bu değer tüketicilerle fiyat endeksiyle bozmadan sonra verilecek karara en yakın tarihe taşınmasını ve davalının edinilmiş mal niteliğindeki pay oranına göre artık değer yarıya üzerinden katılma alacağının hesaplanmasını istemiştir.¹⁸ Bozmadan sonra alınan raporla pay için katılma alacağı belirlenmiş; Daire bu kararı ise asıl ve birleşen davalar hakkında ayrı ayrı hüküm kurulmadığı için usulden bozmuştur.¹⁹ Eski 8. Hukuk Dairesinin bir kararındaki karşı oy yazısında da pasifleri aktifinden fazla bir şirketteki payın "çöp hisse" niteliğinde olabileceği ve bundan katılma alacağı çıkmayacağı belirtilmiş, bu nedenle değerlemede şirketin borçlarının da mutlaka incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır.²⁰
- 197 Mal rejiminin sona ermesinden önce faaliyetine son verilmiş ya da tasfiye edilmiş şirketler bakımından da aynı mantık geçerlidir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin temyiz itirazlarını reddettiği bir kararda, mal rejiminin sona ermesinden altı yıl

¹⁸ Yargıtay 2. HD, 16.03.2022, E. 2021/5380, K. 2022/2492.

¹⁹ Yargıtay 2. HD, 04.06.2024, E. 2023/7568, K. 2024/4200.

²⁰ Yargıtay 8. HD, 30.09.2015, E. 2014/7341, K. 2015/17019 kararının karşı oy yazısı.

önce tasfiye edilen ve tasfiye öncesinde öz varlığı tükenmiş olan bir şirketin hesaba alınmaması yerinde bulunmuştur.²¹ Ancak bir şirketin “pasif” ya da “faaliyetsiz” görünmesi, payın değersiz olduğunu kendiliğinden göstermez; şirketin taşınmazları, alacakları ya da başka varlıkları bulunabilir. Eski 8. Hukuk Dairesinin onadığı bir dosyada, şirketin pasif durumda olduğu ve payın değerinin bulunmadığı savunmasına rağmen pay için katılma alacağına hükmedilmiştir.²²

VI. Değerleme Yöntemleri: Öğreti ve Karşılaştırmalı Hukuk

A. Değer Kavramları

Öğretide şirket değerlemesinde kullanılan başlıca değer kavramları şöyle sıralanmaktadır: Şirketin bütün varlıkları satılıp borçları ödendiğinde ortaklara kalacak tutar olan tasfiye değeri, bu nedenle bir alt sınırdır. Defter değeri, öz kaynakların muhasebe değeridir ve piyasa değeriyle uyumsuz olabilir. Net aktif değer, defter değerinin varlıkların gerçek değerlerine göre uyarlanmış biçimdir; teşebbüs değerini içermez ve faaliyeti olmayan ya da tasfiye hâlindeki şirketler için uygundur. İşleyen teşebbüs değeri ise şirketin faaliyetine devam eden bir işletme olarak değeridir ve kazanç gücünü yansıtır.²³

B. İsviçre Federal Mahkemesinin Yöntemi

Türk Medeni Kanunu’nun mal rejimine ilişkin hükümlerinin kaynağı olan İsviçre hukukunda, şirket paylarının değerlemesi Federal Mahkemenin ayrıntılı kararlarına konu olmuştur. Öğretide Türkçeye çevrilerek incelenen bir kararda, kocanın mimarlık bürosunu tek pay sahibi olduğu bir anonim şirkete dönüştürdüğü bir dosyada şirketin değeri ele alınmıştır.²⁴ Kararın değerlendirme bakımından önemli tespitleri şunlardır:

- Türk Medeni Kanunu m. 232’nin karşılığı olan İsviçre Medeni Kanunu m. 211’deki sürüm değeri, malvarlığının hukuki ve ekonomik bütünlüğü içinde belirlenir. Önce işletmenin sürdürülebilir olup olmadığı sorulur; sürdürülebilir değilse tasfiye değeri, sürdürülebilirse işleyen işletme değeri esas alınır.²⁵
- Kısa vadeli satış değeri, ancak malik işletmeyi satmak istiyorsa ya da satış kaçınılmazsa esas alınabilir; işletme sürdürülecekse gelir değeri ve net aktif değer esas alınır.²⁶
- Değerleme işletme ekonomisi ilkelerine göre yapılır; aktif, gelir ve piyasa esaslı yaklaşımlar kullanılabilir. Mal rejiminde tasfiye değeri alt sınırdır.²⁷

²¹ Yargıtay 2. HD, 03.10.2024, E. 2024/4939, K. 2024/6801.

²² Yargıtay 8. HD, 09.02.2021, E. 2020/3734, K. 2021/1049.

²³ Geylan, Tez, s. 45–48.

²⁴ Kırkbeşoğlu/Karamercan, s. 134–135.

²⁵ Kırkbeşoğlu/Karamercan, s. 141.

²⁶ Kırkbeşoğlu/Karamercan, s. 142.

- Esas faaliyeti gayrimenkul yatırımı olan bir şirkette net aktif değer esas alınır; gayrimenkullerin kiraya verilmesi bu niteliği değiştirmez.²⁸

200 Somut olayda net aktif değer şöyle hesaplanmıştır: Bilançodaki öz sermayeye (sermaye ve yedek akçeler), varlıkların sürüm değeri ile defter değeri arasındaki fark olan gizli yedekler eklenmiş; gizli yedekler gerçekleşseydi ödenecek vergi karşılığı olarak bunların yüzde yirmisi düşülmüştür. İsviçre uygulamasında mutata olan “pratisyen formül”, yani net aktif değer ile gelir değerinin iki katının toplamının üçe bölünmesi, iki değer arasında açık bir dengesizlik bulunduğu için uygulanmamış; net aktif değere sekiz, gelir değerine bir ağırlık verilmiştir. Federal Mahkeme, bilirkişilerin belirlediği değer aralığında kalan bu ağırlıklandırmayı yerinde bulmuş, gelir değerine daha fazla ağırlık verilmesinin tasfiye değeri alt sınırını ihlal edeceğini belirtmiştir.²⁹ Çeviriyi yapan yazarlar, üst mahkemenin uyguladığı yöntemin karma bir yöntem olduğunu ve ağırlıklandırmada eşin ödeme için süre talebinin de etkili olmuş olabileceğini belirtmektedir.³⁰

ÖRNEK

Bir ticaret şirketinin mal rejiminin sona erdiği tarihteki verileri şöyledir: Bilançodaki öz sermaye 3.000.000 TL’dir. Şirketin taşınmazının defter değeri 1.000.000 TL, piyasa değeri 5.000.000 TL’dir; diğer varlıklar defter değerlerine yakındır. Şirketin son yıllardaki ortalama vergi sonrası kârı 1.200.000 TL’dir ve bilirkişi bu kâr düzeyinin sürdürülebilir olduğu, uygun iskonto oranının yüzde 20 olduğu görüşündedir.

Net aktif değer. Gizli yedek, $5.000.000 - 1.000.000 = 4.000.000$ TL’dir. Bunun gerçekleşmesi hâlinde ödenecek vergi yüzde 20 varsayılırsa (800.000 TL), net aktif değer $3.000.000 + 4.000.000 - 800.000 = 6.200.000$ TL olur.

Gelir değeri. Sürdürülebilir kâr, iskonto oranına bölünerek basitleştirilmiş bir gelir değeri bulunur: $1.200.000 / 0,20 = 6.000.000$ TL.

Pratisyen formül. $(6.200.000 + 2 \times 6.000.000) / 3 = 6.066.667$ TL.

Defter değeri. Yalnız öz sermaye esas alınsaydı değer 3.000.000 TL olurdu; yani gerçek değer yarısından az.

Örnek, yöntemler arasındaki farkı göstermek için basitleştirilmiştir. Yargıtay’ın ölçütlerine uygun bir rapor, beş ila on yıllık nakit akışı tahminlerini, şirketin sektördeki konumunu ve diğer ölçütleri ayrıca değerlendirmelidir. Bulunan değer, sona erme tarihindeki değerdir ve tüketici fiyat endeksiyle karar tarihine taşınır.

²⁷ Kırkbeşoğlu/Karamercan, s. 144–145.

²⁸ Kırkbeşoğlu/Karamercan, s. 145–146.

²⁹ Kırkbeşoğlu/Karamercan, s. 139–140, 147.

³⁰ Kırkbeşoğlu/Karamercan, s. 163–164.

C. Karşı Oy: Net Aktif Değer Yöntemi

Yargıtay'da net aktif değer yöntemi, eski 8. Hukuk Dairesinin bir kararındaki karşı oy yazısında açıkça önerilmiştir. Karşı oya göre şirketin duran ve dönen varlıklarından borçları çıkarılarak defter değeri bulunmalı, sonra başlangıçtaki durumuna göre değişen maddi ve mali duran varlıkların defter değerleri çıkarılıp yerine tasfiye tarihindeki piyasa değerleri eklenmelidir; başka bir deyişle şirket, tasfiye tarihi itibarıyla sanki tasfiye ediliyormuş gibi varsayımsal bir tasfiyeye tabi tutulmalı ve eşin payının değeri buna göre belirlenmelidir.³¹ Bu yöntem, Yargıtay'ın çoğunluk kararlarında benimsenen işleyen işletme değerlemesinden farklıdır; ancak faaliyeti zayıf, varlık yoğun ya da gayrimenkul şirketi niteliğindeki şirketler bakımından İsviçre Federal Mahkemesinin yaklaşımıyla örtüşmektedir.

VII. Borsada İşlem Gören Paylar

Payları borsada işlem gören şirketlerde payın piyasa değeri her gün gözlemlenebilir. Eski 8. Hukuk Dairesi bu tür paylar bakımından da genel yöntemi uygulamış; hisse senetlerinin boşanma dava tarihindeki mevcut adetlerinin değerinin, karar tarihine en yakın tarih dikkate alınarak tüketici fiyat endeksiyle güncellenmesi gerektiğini belirtmiştir.³²

Bu yaklaşım, yöntemin gerekçesiyle tutarlıdır: Borsa fiyatı da şirketin sona ermeden sonraki faaliyetlerinden ve kararlarından etkilenir. Bununla birlikte, payların sona erme tarihinden karar tarihine kadar elden çıkarılmadığı ve şirketin büyük ölçüde piyasa koşullarına bağlı olarak değer değiştirdiği durumlarda, karar tarihindeki borsa fiyatının da bir veri olarak sunulması yararlı olur. Bilirkişiden, sona erme tarihindeki borsa değerinin endeksle güncellenmiş tutarı ile karar tarihindeki borsa değerinin birlikte gösterilmesi istenebilir.

VIII. Pay Oranı ve Payın Değeri

Yargıtay kararlarında payın değeri, şirketin değerinin eşin pay oranıyla çarpılmasıyla bulunur. Eski 8. Hukuk Dairesi bunu, tasfiye tarihi itibarıyla şirketin sürüm değeri içinde davalının yüzde 50 payına karşılık gelen miktarın yarısının katılma alacağı olacağı biçiminde ifade etmiştir.³³ Bu nedenle pay oranının ticaret sicili ve pay defteri kayıtlarıyla duraksamasız olarak belirlenmesi gerekir (Bkz. İkinci Bölüm).

³¹ Yargıtay 8. HD, 30.09.2015, E. 2014/7341, K. 2015/17019 kararının karşı oy yazısı. Çoğunluk ilk derece kararını onamıştır.

³² Yargıtay 8. HD, 27.09.2018, E. 2016/10557, K. 2018/16441.

³³ Yargıtay 8. HD, 02.10.2018, E. 2016/16836, K. 2018/16626.

- 205 Ticaret hukukunda payın “gerçek değeri” kavramı da benzer bir hesaba dayanır. Miras ve mal rejimi gibi yollarla payları iktisap eden kişiye şirketin onay vermeyip payları gerçek değeriyle devralmayı önermesi hâlinde, devralan gerçek değer belirlenmesini şirket merkezindeki asliye ticaret mahkemesinden isteyebilir; mahkeme şirketin karar tarihine en yakın tarihteki değerini esas alır (TTK m. 493/4–5). Mal rejimi davasındaki değerlendirme ile ticaret mahkemesindeki gerçek değer tespiti farklı amaçlara hizmet eder; ancak her ikisi de payın, şirket değerinin oransal bir parçası olarak ölçülmesine dayanır.

IX. Bilirkişi Kurulu ve Rapor

A. Kurulun Oluşumu

- 206 Yargıtay, şirket paylarının değerlemesini hukuk bilgisi kadar mali ve ekonomik uzmanlık gerektiren bir iş olarak görmektedir. Eski 8. Hukuk Dairesi, şirket adına kayıtlı araçlara ilişkin dosyalarda bir hukukçu ile iki mali müşavirden oluşan bir kurul;³⁴ kişisel paylardaki değer artışının incelenmesinde bir bankacı, bir mali müşavir ve bir hukukçudan oluşan üç kişilik bir heyet;³⁵ eczaneye ilişkin bir dosyada ise uzman hukukçu, mali müşavir ve eczacı bilirkişi önermiştir.³⁶ Kâr paylarının araştırılmasında mali müşavir, bankacı ve hesap bilirkişilerinden yardım alınması istenmiştir.³⁷ Aile şirketine ilişkin dosyada Daire, ikinci bozma kararında şirket değerlemesi hususunda uzman ve önceki raporlarda yer almayan üç kişilik bir bilirkişi heyetinden rapor alınmasını istemiştir.³⁸
- 207 Bu kararlardan çıkan ilke, bilirkişi kurulunun şirketin niteliğine göre oluşturulmasıdır. Mali müşavir, şirketin muhasebe kayıtlarını ve bilançolarını inceler; değerlendirme uzmanı ya da bankacı, şirketin piyasa değerini belirler; hukukçu, mal rejimine ilişkin nitelendirmeleri yapar. Şirketin faaliyet alanı özel bir teknik bilgi gerektiriyorsa, örneğin bir eczane, bir inşaat şirketi ya da bir sağlık kuruluşu söz konusuysa, o alanın uzmanı da kurula katılmalıdır. Önceki raporu bozma sebebi sayılan bilirkişilerin yeniden görevlendirilmemesi de Yargıtay’ın gözettiği bir husustur.³⁹

³⁴ Yargıtay 8. HD, 16.02.2010, E. 2009/6923, K. 2010/794; Yargıtay 8. HD, 30.11.2010, E. 2010/4412, K. 2010/5736; Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963.

³⁵ Yargıtay 8. HD, 05.11.2015, E. 2015/16149, K. 2015/19750.

³⁶ Yargıtay 8. HD, 06.04.2010, E. 2010/58, K. 2010/1634.

³⁷ Yargıtay 8. HD, 10.10.2016, E. 2016/15695, K. 2016/13500; Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889.

³⁸ Yargıtay 8. HD, 02.03.2021, E. 2020/3430, K. 2021/1818.

³⁹ Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963; Yargıtay 8. HD, 02.03.2021, E. 2020/3430, K. 2021/1818.

B. Raporda Aranacaklar

Yargıtay kararlarında aranan rapor, “denetime açık”, “ tarafların ve Yargıtay’ın denetimine elverişli” ve “gerekçeli” bir rapordur.⁴⁰ Bu niteliklerin somut karşılığı aşağıda gösterilmiştir.

UYGULAMA NOTU

Şirket payına ilişkin bir bilirkişi raporunda en az şu hususlar bulunmalıdır:

- Değerlemenin konusu: hangi şirket, eşin hangi tarihten itibaren ve ne oranda pay sahibi olduğu, payların hangi kısmının kişisel, hangi kısmının edinilmiş olduğu ve bunun dayanağı.
- Değerleme tarihi: mal rejiminin sona erdiği tarih ve bu tarihteki şirketin durumu; kullanılan bilanço ve kayıtların tarihi.
- Kullanılan veriler: en az son beş yılın bilançoları, gelir tabloları, kurumlar vergisi beyannameleri; varsa bağımsız denetim raporları; şirketin taşınmazlarının ve diğer önemli varlıklarının piyasa değerleri.
- Yöntem: hangi değerlendirme yönteminin ya da yöntemlerinin neden seçildiği; Yargıtay’ın ölçüt listesindeki her bir ölçütün nasıl değerlendirildiği; gelir yaklaşımı kullanılmışsa nakit akışı tahminleri ve iskonto oranının dayanağı.
- Sonuç: şirketin sona erme tarihindeki değeri, eşin payına düşen değer, bu değerlerin tüketici fiyat endeksiyle karar tarihine güncellenmesine ilişkin hesap tablosu.
- Mükerrer hesap denetimi: kâr payları, şirkette bırakılan kârlar, sermaye artırımları ve eşin şirketten alacakları ayrıca hesaba katılmışsa, bunların payın değeriyle çakışmadığının açıklanması.
- Alternatif hesaplar: tarafların itiraz ettiği ya da mahkemenin takdirine bırakılan noktalarda (örneğin sermaye artırımının oranlanması, endüstriyel değer artışı) her bir alternatife göre ayrı hesap.

X. Değerin Güncellenmesi

Sona erme tarihindeki değer karar tarihine taşınmasında tüketici fiyat endeksi kullanılır. Hesap, sona erme tarihindeki değer, karar tarihine en yakın ayın endeksinin sona erme ayının endeksine oranıyla çarpılmasıdır. Bozmadan sonra yeni bir karar verilecekse, önceki güncelleme değeri güncelliğini yitirir ve hesap yeni karar tarihine en yakın tarihe göre yenilenir.⁴¹

⁴⁰ Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963; Yargıtay 8. HD, 12.12.2018, E. 2016/12000, K. 2018/20049.

⁴¹ Yargıtay 2. HD, 03.10.2024, E. 2024/4939, K. 2024/6801; Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/4245, K. 2024/4029.

ÖRNEK

Mal rejimi Mart 2018'de sona ermiştir. Bilirkişi, payın bu tarihteki değerini 4.000.000 TL olarak belirlemiştir. Karar tarihine en yakın ayın tüketici fiyat endeksinin Mart 2018 endeksine oranı 6,5 ise, payın karar tarihine taşınmış değeri $4.000.000 \times 6,5 = 26.000.000$ TL olur. Pay tamamen edinilmiş mal ise ve başka bir kalem yoksa, katılma alacağı 13.000.000 TL'dir. Endeks oranı varsayımsaldır; gerçek dosyada Türkiye İstatistik Kurumunun yayımladığı endeks değerleri kullanılır.

- 210 Değerin hangi tarihe göre belirlendiği, faizin başlangıcını da belirler. Katılma alacağına ve değer artış payına tasfiyenin sona ermesinden, yani karar tarihinden başlayarak faiz yürütülür (m. 239/3). Bir kalemin değeri usuli kazanılmış hak nedeniyle önceki bir karar tarihine göre belirlenmişse, faiz de o tarihten başlar; eski 8. Hukuk Dairesi bu nedenle, şirket payının değeri bozmadan önceki karara en yakın tarihe göre belirlenmiş bir dosyada, bu kalem için faizin bozmadan önceki karar tarihinden yürütülmesine hükmetmiştir.⁴² Faize ilişkin diğer sorunlar Sekizinci ve On İkinci Bölümlerde incelenmiştir.
- 211 Değerleme ile bulunan tutar, katılma alacağının hesabında ancak bir başlangıçtır. Bu tutardan değer artış payları ve denkleştirmeler düşülür, edinilmiş mallara ilişkin borçlar hesaba katılır, eklenecek değerler eklenir ve diğer edinilmiş mallarla birlikte artık değer bulunur. Bir sonraki bölüm, katılma alacağı ve değer artış payının hesabını bütün aşamalarıyla göstermektedir.

⁴² Yargıtay 8. HD, 09.02.2021, E. 2020/3734, K. 2021/1049.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Katılma Alacağı ve Değer Artış Payının Hesabı

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Hesabın Yapısı	102
II.	Borçlar	103
III.	Değer Eksilmesi	105
IV.	Katılma Alacağı ve Takas	105
V.	Zina veya Hayata Kast Hâlinde Azaltma	106
VI.	Kapsamlı Hesap Örneği	106
VII.	Mal Mal Hesap ve Kalemlerin Gösterilmesi	108
VIII.	Faiz	108

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Katılma alacağı, her eşin artık değeri üzerinden hesaplanır. Artık değer, eklenecek değerlerden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere, eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır (m. 231/1); değer eksilmesi göz önüne alınmaz (m. 231/2). Her eş diğerinin artık değerinin yarısı üzerinde hak sahibidir ve alacaklar takas edilir (m. 236/1). Şirket paylarında hesap, önceki bölümlerde incelenen kalemlerin bir araya getirilmesiyle yapılır: payın edinilmiş kısmının karar tarihine taşınmış değeri, kişisel payların evlilik içindeki gelirleri, eşin şirketten alacakları ve payın yerine geçen değerler. Bunlardan önce değer artış payları ve mal grupları arasındaki denkleştirmeler düşülür. Borç olarak ancak edinilmiş mallara ilişkin borçlar düşülebilir; Yargıtay, eşin şahsi ticari faaliyettinden doğan vergi ve prim borçlarını, belirli bir taşınmazın borcu olmadıkları için o taşınmazın değerinden düşmemiştir. Şirket borçları payın değerinde zaten hesaba katıldığından ayrıca düşülmez. Zina veya hayata kast nedeniyle boşanmada hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranını azaltabilir; azaltma artık

değerdeki pay oranından yapılır. Katılma alacağına ve değer artış payına karar tarihinden itibaren faiz yürütülür.

I. Hesabın Yapısı

A. Kanuni Aşamalar

- 212 Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi, kanunda belirli bir sırayla düzenlenmiştir (Bkz. Birinci Bölüm). Şirket payları bakımından bu sıra şöyle uygulanır:
1. *Malların ayrılması.* Her eşin malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre kişisel ve edinilmiş mallar olarak ayrılır (m. 228/1). Şirket payları için bu, payların edinme anına, yoluna ve kaynağına göre gruplanmasıdır (Bkz. Üçüncü ve Dördüncü Bölümler).
 2. *Değer belirlenmesi.* Edinilmiş malların tasfiye anındaki sürüm değeri bulunur (m. 232, 235/1). Şirket payları için sona erme tarihindeki şirket değerinin pay oranına düşen kısmı tüketici fiyat endeksiyle karar tarihine taşınır (Bkz. Yedinci Bölüm).
 3. *Değer artış payları.* Diğer eşin bir mala yaptığı katkılar için değer artış payı hesaplanır (m. 227) ve o malın değerinden düşülür (Bkz. Altıncı Bölüm).
 4. *Eklenecek değerler ve denkleştirme.* Eklenecek değerler edinilmiş mallara eklenir (m. 229); mal grupları arasında denkleştirme yapılır (m. 230).
 5. *Borçlar.* Edinilmiş mallara ilişkin borçlar çıkarılır ve artık değer bulunur (m. 231/1).
 6. *Katılma alacağı ve takas.* Her eş, diğerinin artık değerinin yarısı üzerinde hak sahibi olur; alacaklar takas edilir (m. 236/1). Gerekirse m. 236/2'ye göre azaltma yapılır.
 7. *Ödeme ve faiz.* Alacağın ödenme biçimi ve faizi belirlenir (m. 239).
- 213 Yargıtay uygulamasında hesap çoğu zaman mal mal yapılır: Her taşınmaz, her araç, her şirket payı için ayrı ayrı katılma alacağı belirlenir ve bunlar toplanır. Bu yöntem, malların her biri için farklı kişisel mal oranları, değer artış payları ve borçlar bulunduğu hesap denetlenebilir kılar. Ancak artık değer kanunen eşin bütün edinilmiş mallarının toplamı üzerinden bulunur; mal mal yapılan hesapta da sonunda bütün kalemlerin birlikte değerlendirilmesi, özellikle değer eksilmesi kuralının (m. 231/2) doğru uygulanması gerekir.

B. Şirket Paylarıyla İlgili Kalemler

- 214 Bir eşin şirket paylarıyla ilgili olarak edinilmiş mallarına girebilecek kalemler, önceki bölümlerde ayrı ayrı incelenmiştir. Hesapta bunların her biri ayrı bir satır olarak gösterilmeli ve birbiriyle çakışıp çakışmadığı denetlenmelidir:

Kalem	Dayanak	Eserde	Mükerrerlik riski
Edinilmiş payın değeri	m. 219, 232, 235/1	3., 7. Bölüm	Şirkette bırakılan kârlarla
Edinilmiş sermaye artırımlarının değeri	m. 219/2-4, 2-5	4. Bölüm	Dağıtılmayan kârlarla
Kişisel payın kâr payları ve şirkette bırakılan kâr	m. 219/2-4	5. Bölüm	Sermaye artırımıyla, endüstriyel artışla
Endüstriyel değer artışı	m. 219/2-1	6. Bölüm	Şirkette bırakılan kârla
Eşin şirketten alacağı (cari hesap)	m. 219, 222/3	2. Bölüm	Payın değeriyle (şirket borcu olarak)
Payın satış bedeli ya da yerine geçen değer	m. 219/2-5	3. Bölüm	Banka hesaplarıyla
Eklenecek değer (devredilen pay)	m. 229	9. Bölüm	Devir bedeli eşte mevcutsa

II. Borçlar

A. Edinilmiş Mallara İlişkin Borçlar

Artık değer hesaplanırken edinilmiş malların toplam değerinden yalnız “bu mallara ilişkin borçlar” çıkarılır (m. 231/1). Her borç ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar; hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç edinilmiş mallara ilişkin sayılır (m. 230/2). Bu kural, borcun sona erme anında mevcut olmasını ve bir mal kesimine bağlanabilmesini gerektirir.

Yargıtay uygulamasında borcun ilgili olduğu malın da belirlenmesi aranmaktadır. Bir taşınmazın edinilmesi için kullanılan kredinin mal rejiminin sona erdiği tarihten sonraya kalan taksitleri, m. 230/2 gereğince o taşınmazın borcu olarak taşınmazın değerinden düşülür.¹ Aynı kural, bir şirket payının satın alınması ya da bir sermaye artırımına katılınması için kullanılan kredi bakımından da uygulanır: Sona erme anında ödenmemiş kalan kredi borcu, payın borcu olarak payın değerinden düşülür.

Buna karşılık eşin şahsi ticari faaliyetinden doğan borçlar, belirli bir taşınmazın borcu sayılmamıştır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin incelediği bir dosyada ilk derece mahkemesi, davalının şahsi ticari faaliyetinden doğan vergi ve sosyal güvenlik prim borçlarıyla bazı banka borçlarının, edinilmiş mal olan taşınmazların borcu olmadığını ve taşınmazların değerinden düşülemeyeceğini kabul etmiş; bölge adliye mahkemesi de ödenmemiş bir borcun tasfiye hesabında dikkate alınabilmesi için tasfiyeye tabi tutulacak malın borcu olması gerektiğini vurgulamıştır. Daire, davalının bu yöndeki temyiz itirazlarını yerinde görmemiştir.² Aynı dosyada bölge

¹ Yargıtay 8. HD, 10.10.2016, E. 2016/15695, K. 2016/13500.

² Yargıtay 2. HD, 13.09.2023, E. 2023/5357, K. 2023/3909.

adliye mahkemesi, davalının ortağı olduğu şirketin öz sermayesi belirlenirken davalının bildirdiği borçların da düşüldüğünü belirtmiştir. Böylece işletmeyle ilgili borçlar, işletmenin değeri içinde hesaba katılmış; taşınmazların değerinden ayrıca düşülmemiştir.

- 218 Bir borç belirli bir mala bağlanamıyorsa, kanunun karinesi devreye girer: Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç edinilmiş mallara ilişkin sayılır (m. 230/2). Kanaatimizce bu durumda borç, tek bir malın değerinden değil, eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden düşülmelidir. Yukarıdaki karar bu sonuçla çelişmez; orada borçlar, ilişkin oldukları işletmenin değerinde zaten dikkate alınmıştır. Borcun hangi malla ilişkili olduğunun gösterilmesi ve aynı borcun iki kez düşülmemesi, bilirkişi raporunda ayrıca denetlenmelidir.

B. Şirket Borçları

- 219 Şirketin borçları ortak eşin borcu değildir (Bkz. İkinci Bölüm). Bu borçlar payın değeri belirlenirken şirketin pasifinde yer alır ve payın değerini azaltır; edinilmiş mallara ilişkin borç olarak ortak eşin artık değerinden ayrıca düşülemez. Aksi hâlde aynı borç iki kez hesaba katılmış olur. Eski 8. Hukuk Dairesi, şirkete ait araçların alımında şirket adına kredi ya da borç alınıp alınmadığının araştırılmasını isterken de, bu borçları şirketin hesapları içinde, yani şirketin aktif ve pasifiyle birlikte değerlendirmiştir.³

C. Ortak Eşin Şahsi Yükümlülükleri

- 220 Ortak eşin şirket borçları için kişisel olarak üstlendiği yükümlülükler ise ayrı bir sorundur. Uygulamada şirket kredileri için banka, ortaklardan ve çoğu zaman onların eşlerinden şahsi kefalet ister. Ortak eş ayrıca ödenmemiş sermaye borcu, şirket sözleşmesinden doğan ek ödeme yükümlülüğü ya da şirketin bazı kamu borçlarından kanunen sorumlu tutulma gibi şahsi yükümlülükler altında olabilir.
- 221 Kanaatimizce bu yükümlülükler şu ilkelere göre değerlendirilmelidir. Birincisi, bir yükümlülüğün artık değerden düşülebilmesi için mal rejiminin sona erdiği anda mevcut bir borç olması gerekir; asıl borçlunun ödeme gücüne sahip olduğu ve alacaklının kefile başvurmadağı bir kefalet, henüz gerçekleşmemiş bir risktir. İkincisi, kefalet gerçekleşmiş ve ortak eş şirketin borcunu ödemek zorunda kalmışsa, ödediği tutar için şirkete rücu hakkı doğar; bu rücu alacağı da onun malvarlığında yer alır. Üçüncüsü, ödenmemiş sermaye borcu ve ek ödeme yükümlülüğü, payın kendisine ilişkin borçlardır; payın değeri bu borçlar dikkate alınarak bulunmalıdır. Son olarak, bu yükümlülüklerin hangi mal kesimine ait olduğu anlaşılamıyorsa, m. 230/2 gereğince edinilmiş mallara ilişkin sayılırlar. Yargıtay'ın kefalet borçlarının artık değer hesabındaki yerine ilişkin açık bir kararına rastlanmamıştır; bu

³ Yargıtay 8. HD, 30.11.2010, E. 2010/4412, K. 2010/5736; Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963.

nedenle bu tür yükümlülükler, varlıkları ve sona erme anındaki durumları belgelenerek bilirkişi incelemesine konu edilmelidir.

D. Vergi Yükümlülükleri

Bir değer tasfiye sırasında gerçekte ne kadar ettiği, onu paraya çevirmenin ya da dağıtmanın vergisel sonuçlarından bağımsız değildir. Yargıtay'ın onadığı bir hesapta şirkette bırakılan kâr, kâr dağıtılsaydı yapılacak yasal kesintiler düşülerek tasfiyeye alınmıştır (Bkz. Beşinci Bölüm).⁴ İsviçre Federal Mahkemesinin incelediği bir dosyada da net aktif değer hesaplanırken, şirket varlıklarının gizli yedekleri gerçekleşseydi ödenecek vergi karşılığı düşülmüştür.⁵ Şirket paylarının değerlendirilmesinde de payın ya da şirket varlıklarının elden çıkarılması hâlinde doğacak vergi yükünün, değerlendirme yöntemiyle tutarlı biçimde dikkate alınıp alınmayacağı bilirkişi raporunda açıklanmalıdır.

III. Değer Eksilmesi

Artık değer hesabında değer eksilmesi göz önüne alınmaz (m. 231/2). Bir eşin edinilmiş mallarına ilişkin borçları bu malların değerini aşıyorsa, artık değeri sıfır kabul edilir; eksi bir artık değer diğer eşe yansıtılmaz ve onun alacağını azaltmaz. Bu kural, yalnız eşin bütün edinilmiş malları birlikte değerlendirildiğinde anlam taşır: Bir malın borcu değerini aşıyorsa, aradaki fark aynı eşin diğer edinilmiş mallarının değerinden düşülür; ancak toplamda eksi bir sonuç çıkarsa artık değer sıfırdır.

Şirket payları bakımından bu kuralın iki sonucu vardır. Birincisi, borca batık bir şirketteki pay, sınırlı sorumluluk nedeniyle zaten sıfır değerlidir (Bkz. Yedinci Bölüm); bu pay eşin diğer edinilmiş mallarının değerini azaltmaz. İkincisi, ortak eşin şirketle ilgili şahsi borçları gerçekleşmiş ve edinilmiş mallara ilişkinse, bunlar diğer edinilmiş mallarının değerinden düşülebilir; fakat artık değer sıfırın altına inmez.

IV. Katılma Alacağı ve Takas

Her eş veya mirasçıları, diğer eşe ait artık değer yarısı üzerinde hak sahibi olurlar; alacaklar takas edilir (m. 236/1). Katılma alacağı kanundan doğar; bu hakkı isteyen eşin gelirinin bulunması ya da malların edinilmesine katkıda bulunması gerekmez.⁶ Şirket ortağı olmayan eş de, kendi çalışmasıyla edindiği değerler bakımından diğer eşe karşı katılma alacağıyla yükümlüdür. Bu nedenle hesap her

⁴ Yargıtay 2. HD, 03.10.2024, E. 2024/4939, K. 2024/6801.

⁵ Kırkbeşoğlu/Karamercan, s. 139.

⁶ Yargıtay 8. HD, 13.06.2016, E. 2015/2558, K. 2016/10320; Yargıtay 8. HD, 30.11.2010, E. 2010/4412, K. 2010/5736.

zaman iki yönlüdür: Her iki eşin artık değeri ayrı ayrı bulunur, karşılıklı katılma alacakları hesaplanır ve takas edilir.

V. Zina veya Hayata Kast Hâlinde Azaltma

- 226 Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir (m. 236/2). Bu hüküm, şirket sahibi eşin diğer eşin artık değerine katılımını sınırlayabileceği gibi, şirket sahibi olmayan eşin şirket payı üzerinden doğan katılma alacağını da azaltabilir; hangi sonucun doğacağı, kusurlu eşin hangisi olduğuna bağlıdır.
- 227 Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin onadığı bir kararda, zina nedeniyle boşanan eşlerden kusurlu erkeğin, kadının artık değeri üzerindeki katılma alacağı yüzde 20 oranında azaltılmıştı. Daire, azaltmanın yapılış biçimini şöyle değerlendirmiştir:

*... karşı davada 4721 sayılı Kanun'un 236 ncı maddesinin ikinci fıkrası uyarınca artık değerdeki pay oranından azaltmanın yapılması gerekirken hesaplanan artık değere katılma alacağı miktarından azaltmanın yapılması hatalı ise de, sonuç itibarıyla hükmedilen artık değere katılma alacağının dosya kapsamına uygun olduğunun anlaşılmasına göre...*⁷

- 228 Daire'nin işaret ettiği ayırım, kanun metnine dayanır: Azaltılan, katılma alacağının kendisi değil, kusurlu eşin "artık değerdeki pay oranı"dır. Azaltma oransal bir indirim olarak uygulandığında iki hesap aynı sonucu verir; yarı oranında olan payın yüzde 20 azaltılması da, yarı oranında hesaplanan alacağın yüzde 20 azaltılması da artık değerın yüzde 40'ı sonucuna ulaşır. Bu nedenle Daire sonucu doğru bulmuştur. Fakat hâkim azaltmayı pay oranında belirli bir puan olarak yapmışsa, örneğin payı yüzde 50'den yüzde 30'a indirmişse, hesabın pay oranı üzerinden kurulması gerekir. Azaltmanın neden ve hangi ölçüde yapıldığı gerekçede gösterilmelidir.

VI. Kapsamlı Hesap Örneği

- 229 Aşağıdaki örnek, önceki bölümlerde ayrı ayrı açıklanan kuralların bir dosyada nasıl bir araya geldiğini göstermektedir. Rakamlar karar tarihine taşınmış değerlerdir; vergi ve benzeri kesintiler basitleştirilmiştir.

ÖRNEK

Eşler 2010 yılında evlenmiş, boşanma davası 2020 yılında açılmıştır. Eşler arasında mal rejimi sözleşmesi yoktur.

Eşlerden A'nın malvarlığı.

7 Yargıtay 2. HD, 03.05.2023, E. 2022/5499, K. 2023/2112.

- A, evlenmeden önce kurduğu (1) numaralı limited şirketin tek ortağıdır; pay kişisel maldır. Evlilik içinde şirket kâr dağıtmamış, kârlarını şirkette bırakmıştır. Bilirkişi, evlilik döneminde şirkette bırakılan kârın, yasal kesintiler düşüldükten sonra karar tarihine taşınmış değerini 4.000.000 TL olarak belirlemiştir.
- A, evlilik içinde (2) numaralı anonim şirketi kurmuş ve payların yüzde 60'ına sahip olmuştur. Sermayenin bir kısmı diğer eş B'nin ziynet eşyalarıyla ödenmiş; bilirkişi B'nin katkı oranını yüzde 10 olarak belirlemiştir. Şirketin karar tarihine taşınmış değeri 20.000.000 TL'dir.
- A'nın (2) numaralı şirketten 1.000.000 TL cari hesap alacağı vardır; bu alacak evlilik içinde maaşından şirkete aktardığı paralardan doğmuştur.
- A'nın evlilik içinde aldığı bir aracın değeri 1.500.000 TL'dir; aracın kredisinden sona erme tarihinde 300.000 TL borç kalmıştır.
- A'nın, evlilik içinde yürüttüğü ve ayrıca tasfiyeye girecek bir malvarlığı bulunmayan danışmanlık faaliyetinden doğan, sona erme tarihinde ödenmemiş 500.000 TL vergi borcu vardır; borç belirli bir mala bağlanamamaktadır.

Eşlerden B'nin malvarlığı.

- B, evlilik içinde maaşıyla biriktirdiği 800.000 TL mevduata ve evlilik içinde aldığı 1.200.000 TL değerinde bir araca sahiptir.

A'nın artık değeri.

Kalem	Hesap	Tutar (TL)
(2) numaralı şirket payının değeri	$20.000.000 \times \%60$	12.000.000
B'nin değer artış payı	$12.000.000 \times \%10$	(1.200.000)
Payın edinilmiş değeri		10.800.000
(1) numaralı şirkette bırakılan kâr	Kişisel payın geliri	4.000.000
Şirketten cari hesap alacağı		1.000.000
Araç	$1.500.000 - 300.000$ kredi	1.200.000
Edinilmiş malların toplamı		17.000.000
Belirli bir mala bağlanamayan borç	m. 230/2	(500.000)
A'nın artık değeri		16.500.000

B'nin artık değeri. $800.000 + 1.200.000 = 2.000.000$ TL.

Katılma alacakları ve takas. B'nin A'dan katılma alacağı $16.500.000 / 2 = 8.250.000$ TL; A'nın B'den katılma alacağı $2.000.000 / 2 = 1.000.000$ TL'dir. Takas sonucunda B'nin A'dan net katılma alacağı 7.250.000 TL olur. Buna B'nin ayrıca değer artış payı alacağı olan 1.200.000 TL eklenir. B'nin A'dan toplam alacağı 8.450.000 TL'dir.

Azaltma ihtimali. Boşanma A'nın zinası nedeniyle gerçekleşmiş ve hâkim A'nın B'nin artık değerindeki pay oranını yüzde 50'den yüzde 30'a indirmişse, A'nın katılma alacağı $2.000.000 \times \%30 = 600.000$ TL olur ve B'nin net katılma alacağı 7.650.000 TL'ye yükselir.

Mükerrerlik denetimi. (1) numaralı şirketin payı kişisel olduğundan değeri hesaba katılmamış, yalnız evlilik döneminde şirkette bırakılan kâr alınmıştır. (2) numaralı şirketin değeri, A'ya olan 1.000.000 TL'lik cari hesap borcu düşülerek bulunmuştur; bu nedenle A'nın bu alacağının ayrıca hesaba katılması mükerrer değildir. Vergi borcu bir şirketin değil A'nın kendi borcudur.

Örnekte kâr dağıtımlarının akıbeti, eklenecek değerler ve endüstriyel değer artışı gibi kalemler bulunmadığı varsayılmıştır.

VII. Mal Mal Hesap ve Kalemlerin Gösterilmesi

- 230 Yargıtay, hükmün sonuç kısmında her bir talep hakkında ayrı ayrı hüküm kurulmasını ve taraflara yüklenen borçların ve tanınan hakların açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak biçimde gösterilmesini istemektedir (HMK m. 297/2). Bir şirket payına ilişkin katılma alacağı, değer artış payı ve kâr payından doğan alacaklar, aynı davada istenmiş olsalar bile ayrı kalemler olarak gösterilmelidir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, asıl ve birleşen davalar hakkında ayrı ayrı hüküm kurulmamasını;⁸ eski 8. Hukuk Dairesi ise birleşen dava dilekçesinde ileri sürülen katkı payı talebi hakkında olumlu ya da olumsuz bir hüküm kurulmamasını bozma sebebi saymıştır.⁹ Usule ilişkin bu konular On Birinci Bölüm'de ayrıca incelenmiştir.

VIII. Faiz

- 231 Aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür (m. 239/3). Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına göre tasfiye tarihi karar tarihi olduğundan, faiz karar tarihinden başlar; eczaneye ilişkin bir kararda eski 8. Hukuk Dairesi, faizin dava tarihinden başlatılmasını bu nedenle hatalı bulmuştur.¹⁰ Bölge adliye mahkemesi tasfiyeyi yapmışsa faiz bölge adliye mahkemesinin karar tarihinden başlar; bir kalemin değeri usuli kazanılmış hak nedeniyle önceki bir karar tarihine göre belirlenmişse, faiz de o tarihten yürütülür.¹¹
- 232 1 Ocak 2002'den önceki döneme ilişkin katkı payı alacağının faizi ise dava ya da ıslah tarihinden başlatılmaktadır (Bkz. On Üçüncü Bölüm). Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin bu yöndeki temyiz itirazlarını yerinde görmediği bir kararda bölge adliye mahkemesi, katkı payı alacağının bir kısmına dava tarihinden, ıslahla artırılan kısmına ıslah tarihinden, katılma alacağına ise ilk derece mahkemesinin

⁸ Yargıtay 2. HD, 04.06.2024, E. 2023/7568, K. 2024/4200.

⁹ Yargıtay 8. HD, 09.02.2021, E. 2020/3734, K. 2021/1049.

¹⁰ Yargıtay 8. HD, 06.04.2010, E. 2010/58, K. 2010/1634.

¹¹ Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2023/2610, K. 2024/3008; Yargıtay 8. HD, 09.02.2021, E. 2020/3734, K. 2021/1049.

karar tarihinden faiz yürütmüştür.¹² Aynı dosyada hem katkı payı alacağına hem de katılma alacağına hükmediliyorsa, faiz başlangıç tarihleri her alacak için ayrı ayrı gösterilmelidir.

YARGITAY'IN İLKESİ

Katılma alacağı, eşin edinilmiş mallarının karar tarihine taşınmış değerlerinden önce değer artış payları ve denkleştirmeler, sonra bu mallara ilişkin borçlar düşülerek bulunan artık değer yarısıdır. Şirket borçları payın değerinde hesaba katılır; ayrıca düşülmez. Alacaklar takas edilir ve karar tarihinden itibaren faiz yürütülür.¹³

Hesabın doğru kurulması, yalnız değerlerin doğru belirlenmesine değil, tasfiyeye girecek bütün malların sona erme anında tespit edilmiş olmasına da bağlıdır. Şirket payları, boşanma sürecinde en kolay el değiştirebilen malvarlığı değerleri arasındadır. Kitabın Dördüncü Kısım, bu nedenle, şirket paylarının korunmasına ve yargılama usulüne ayrılmıştır. 233

¹² Yargıtay 2. HD, 17.10.2023, E. 2022/6143, K. 2023/4787.

¹³ Yargıtay 8. HD, 04.02.2020, E. 2018/10590, K. 2020/901; Yargıtay 8. HD, 30.11.2010, E. 2010/4412, K. 2010/5736; Yargıtay 2. HD, 05.03.2026, E. 2025/10024, K. 2026/2577.

DÖRDÜNCÜ KISIM

KORUMA VE YARGILAMA

9. Hisse Devirleri ve Mal Kaçırma: TMK m. 229 ve 241	113
10. İhtiyati Tedbir ve Tasarruf Yetkisinin Sınırlandırılması	125
11. Yargılama Usulü ve İspat	133
12. Ödeme, Erteleme ve İşletmenin Korunması	145

“...şirket adına kayıtlı mal varlığına ihtiyati tedbir kararı verilemeyeceğine...”

Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923

DOKUZUNCU BÖLÜM

Hisse Devirleri ve Mal Kaçırma: TMK m. 229 ve 241

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Sorunun Çerçevesi	114
II.	Dava Tarihinden Sonra Yapılan Devirler	114
III.	Eklenecek Değerler	115
IV.	Eklenecek Değerin Hukuki Niteliği ve Üçüncü Kişiler	119
V.	Üçüncü Kişiyi Karşı Dava	120
VI.	Muvazaa	121
VII.	Şirket Düzeyindeki Aktarmalar ve Kâr Dağıtımı	122
VIII.	Uygulama: Pay Devri Şüphesinde Yapılacaklar	123

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Şirket payları, boşanma sürecinde en kolay el değiştiren malvarlığı değerleri arasındadır. Kanun, diğer eşin katılma alacağını bu tür devirlere karşı birkaç yolla korur. Boşanma dava tarihinden sonra yapılan devirler tasfiyeyi etkilemez; sona erme anında eşin malvarlığında bulunan pay hesaba katılır. Sona ermeden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan yapılan karşılıksız kazandırmalar ile rejimin devamı süresince katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılan devirler, eklenecek değer olarak mevcutmuş gibi hesaba katılır (m. 229). Eklenecek değer hesabi bir işlemdir; devir geçerliliğini korur ve devralan üçüncü kişi bu aşamada katılma alacağından sorumlu tutulamaz. Borçlu eşin malvarlığı alacağı karşılamazsa, karşılıksız kazandırmadan yararlanan üçüncü kişiye eksik kalan miktarla sınırlı olarak m. 241'e göre dava açılabilir. Kast ispat edilmelidir; Yargıtay bunu çoğu zaman hayatın olağan akışından çıkarmaktadır. Devrin gerçekte hiç yapılmak istenmediği iddiası ise muvazaa davasıyla, aile mahkemesinde değil genel mahkemelerde ileri sürülür. Eşler arasındaki devirlere m. 229 uygulanmaz.

I. Sorunun Çerçevesi

- 234 Bir taşınmazın devri tapuda, bir aracın devri trafik sicilinde iz bırakır; şirket paylarının devri ise çoğu zaman yalnız ticaret siciline ve pay defterine yansır ve diğer eş bundan geç haberdar olur. Limited şirket payı noter onaylı bir sözleşme ve ortaklar genel kurulunun onayıyla, anonim şirket payı ise çoğu zaman ciro ve teslimle devredilir (Bkz. Üçüncü Bölüm). Uygulamada şu görünümlele sık karşılaşılır:
- Pay, boşanma davasından kısa süre önce kardeşe, anne ya da babaya, yeğene veya güvenilen bir ortağa devredilir; devir bedeli ya hiç ödenmez ya da gerçek değerin çok altındadır.
 - Pay, önce görünüşte bağımsız bir üçüncü kişiye, kısa süre sonra da aileden birine geçer.
 - Pay diğer eşe devredilir; sonra diğer eş bu payı başka birine devreder.
 - Pay devredilmez; fakat şirketin varlıkları başka bir şirkete aktarılır ya da şirket başka bir şirketle birleştirilir.
 - Dava açılmadan kısa süre önce yüklü bir kâr dağıtılır ve dağıtılan para kaybolur.
- 235 Bu davranışlara karşı kanunun öngördüğü araçlar birbirinden farklıdır ve her biri ayrı şartlara bağlıdır: sona erme anındaki mevcudiyet kuralı, eklenecek değerler (m. 229), üçüncü kişilere karşı dava (m. 241), muvazaa davası ve ihtiyati tedbir. İhtiyati tedbir Onuncu Bölüm’de ayrıca incelenmiştir.

II. Dava Tarihinden Sonra Yapılan Devirler

- 236 Boşanmada mal rejimi dava tarihinde sona erer (m. 225/2) ve eşlerin malları bu andaki durumlarına göre ayrılır (m. 228/1). Bu nedenle dava tarihinden sonra yapılan bir pay devri, tasfiyeyi etkilemez: Pay, sona erme anında eşin malvarlığında bulunduğu için tasfiyeye girer ve değeri, sona erme anındaki şirket değerinin karar tarihine taşınmasıyla bulunur. Eski 8. Hukuk Dairesi, boşanma davası açıldıktan sonra yeğene devredilmiş bir limited şirket payının değerlendirilmesini, Daire’nin değerlendirme ilkelerine göre yapılmasını istemiş; devrin yapılmış olmasını bir engel saymamıştır.¹ Hukuk Genel Kurulu’nun da incelediği dosyada pay, dava tarihinden yaklaşık iki ay sonra devredilmiş; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi buna rağmen paya ilişkin sermaye artırımlarının ve kâr dağıtımının tasfiyede değerlendirilmesini istemiştir.²
- 237 Dava tarihinden sonra yapılan devrin bedeli ise ayrı bir sorundur. Bu bedel, mal rejimi sona erdikten sonra elde edildiği için edinilmiş mal değildir; ancak payın yerine geçtiğinden, payın değeri yanında bir kez daha hesaba katılmamalıdır. Payın değeri yerine devir bedelinin esas alınması da doğru değildir: Bedel, payın

¹ Yargıtay 8. HD, 12.12.2018, E. 2016/12000, K. 2018/20049.

² Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445.

gerçek değerini yansıtmayabilir. Aşağıda incelenen bir dosyada bölge adliye mahkemesi, devir bedeline göre hesap yapan ilk derece kararını bu nedenle kaldırmış ve payın değerine göre hesap yapmıştır.

DİKKAT

Dava tarihinden sonra yapılan bir devir tasfiyede hesaba katılmasa bile, payın devralan tarafından daha sonra başka kişilere devredilmesi ya da rehnedilmesi, diğer eşin alacağının tahsilini güçleştirebilir. Bu nedenle dava açılırken ya da hemen sonra paylar üzerine ihtiyati tedbir konulması istenmelidir (Bkz. Onuncu Bölüm).

III. Eklenecek Değerler

A. Kanuni Düzenleme

Kanuna göre şunlar edinilmiş mallara değer olarak eklenir: Eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar; bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler (m. 229/1). Bu tür kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir (m. 229/2). Eklenecek değerlerin değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır (m. 235/2).

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, eklenecek değer iddiasında izlenecek yolu şöyle özetlemektedir: Öncelikle davalı eş tarafından m. 229'da sayılan amaç ve doğrultuda kazandırma veya devrin yapılp yapılmadığı araştırılıp belirlenmelidir; kazandırma veya devrin yapıldığı anlaşılırsa, söz konusu mal mevcut kabul edilerek yapılan hesaplamada davacının katılma alacağı belirlenir ve davalı eşten tahsiline hükmedilir.³ Daire, eklenecek değer iddiası ileri sürüldüğü hâlde bu yön değerlendirilmeden karar verilmesini bozma sebebi saymaktadır.⁴

B. Karşılıksız Kazandırmalar

Birinci bent, sona ermeden önceki bir yıl içinde yapılan karşılıksız kazandırmaları kapsar. Kazandırmanın diğer eşin rızası olmadan yapılmış olması ve olağan bir hediye niteliğinde olmaması gerekir. Öğretide bu bent için katılma alacağını azaltma kastının aranmadığı, iyi niyetli bir bağışın da kapsama girdiği belirtilmektedir.⁵

³ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923; ayrıca Yargıtay 8. HD, 09.05.2017, E. 2015/16956, K. 2017/6714.

⁴ Yargıtay 2. HD, 07.11.2024, E. 2024/283, K. 2024/8526; Yargıtay 2. HD, 16.05.2024, E. 2024/1810, K. 2024/3556.

⁵ Yenice Ceylan, s. 228; Kılıçoğlu'ndan aktaran.

Bir şirket payının bedelsiz olarak ya da sembolik bir bedelle bir yakına devri, bu bendin tipik uygulama alanıdır.

- 241 Eski 8. Hukuk Dairesinin oyçokluğuyla onadığı bir kararda, evlilik içinde kurulan bir limited şirketteki payın boşanma davasından yaklaşık bir hafta önce kardeşe devri, eklenecek değer olarak katılma alacağı hesabının aktifine alınmıştı; karşı oy yazısı da bu yönü doğru bulmuş ve devrin m. 229 anlamında karşılıksız kazandırma niteliğinde olduğunu belirtmiştir.⁶

C. Katılma Alacağını Azaltma Kastıyla Yapılan Devirler

- 242 İkinci bent için bir süre sınırı yoktur; devrin mal rejiminin devamı süresince yapılmış olması yeterlidir. Öğretide, sona ermeden beş yıl önce yapılan bir devrin bile bu kapsamda eklenebileceği ve bendin kanuna karşı hilenin bir görünümü olduğu belirtilmektedir.⁷ Her türlü devir, karşılıklı olsun ya da olmasın, bu kapsama girebilir; gerçek değerinin altında yapılan bir satış da buna dahildir.⁸
- 243 Bu bendin uygulanmasının asıl güçlüğü kastın ispatıdır. Kast ispat edilmelidir ve ispat yükü eklenecek değer iddiasında bulunan eştedir (TMK m. 6). Eski 8. Hukuk Dairesi, boşanma dava tarihinde mevcut olmayan bir taşınmaz bakımından, devrin katılma alacağını azaltmak kastıyla yapıldığını davacının ispatlaması gerektiğini; devir parasının mevcut olduğu iddia ve ispat edilmediği gibi kastın da ispatlanmadığını belirterek katılma alacağına hükmeden kararı bozmuştur.⁹ Öğretide kastın açık olması gerekmediği, ancak devir anında bulunması gerektiği ve üçüncü kişinin kastının aranmadığı belirtilmektedir.¹⁰
- 244 Uygulamada kast, çoğu zaman olayların bütününden ve hayatın olağan akışından çıkarılmaktadır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, eşler arasında geçimsizlik bulunduğu ve ayrı yaşandığı bir dönemde edinilmiş bir taşınmaz payının önce bir üçüncü kişiye, altı ay gibi kısa bir süre sonra da davalının babasına devredildiği bir dosyada, bu devrin hayatın olağan akışına aykırı olduğunu ve davacının alacağını azaltma kastıyla yapıldığını kabul ederek payın eklenecek değer sayılmasını istemiştir.¹¹ Şirket payları bakımından da aynı tür olgular, yani devrin zamanı, devralanın yakınlığı, bedelin ödenip ödenmediği ve devirden sonra payın yeniden aileye dönüp dönmediği, kastın ispatında belirleyicidir.

⁶ Yargıtay 8. HD, 30.09.2015, E. 2014/7341, K. 2015/17019; karşı oy yazısı, karşı oyun değerlendirme yöntemine ilişkin görüşleri için Yedinci Bölüm'e bakınız.

⁷ Yenice Ceylan, s. 225; Kılıçoğlu, Gümüş ve Acar'dan aktaran.

⁸ Yenice Ceylan, s. 226; Zeytin'den aktaran.

⁹ Yargıtay 8. HD, 09.05.2017, E. 2015/16956, K. 2017/6714.

¹⁰ Yenice Ceylan, s. 227-228.

¹¹ Yargıtay 2. HD, 22.01.2026, E. 2025/435, K. 2026/795.

1

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

13.09.2023 · E. 2023/5357 · K. 2023/3909

Şirket borçlarını kişisel mallarla ödemek için yapılan satışlar

Davalı eş, ortağı olduğu şirketlerin borçlarını ödediğini ileri sürerek, edinilmiş mal niteliğindeki dört taşınmazını boşanma davasından kısa süre önce peyderpey satmıştı. İlk derece mahkemesi, bu taşınmazların dava tarihinde mevcut olmadığını ve eklenecek değer de olmadığını kabul etmişti. Daire kararı bu yönden bozmuştur.

“

... davalının tasfiye konusu işbu dört adet taşınmazı peyderpey boşanma davasından kısa süre önce sattığı, davalının taşınmazlardan elde edilen gelirle ödediğini iddia ettiği borçların taşınmazlardan kaynaklı değil, davalının şirketleri nedeniyle oluşan borçlar olduğu, dosya kapsamında alınan 22.12.2009 tarihli muhasebe raporuna göre, her ne kadar davalının hisse sahibi olduğu şirketlerin bir kısmının borçları olup zarar belirtmişlerse de, boşanma dava tarihinde şirketlerin öz sermayelerinin mevcut olduğu, borçlarının pasif kaydında gösterildiği, ... satılan taşınmaz bedelleri ile borçların ödendiğine dair dosya kapsamında somut bilgi olmadığı gibi, ödendiği kabul edilse bile şirketin kendi kaynaklarıyla borçların ödenmesi yerine davalının kendi tercihi ile mal varlığının satışı yoluyla borçlarını ödeme yoluna gittiği anlaşılmakla; tasfiye konusu işbu dört adet taşınmazın katılma alacağını azaltma kastıyla devredildiğinin kabulü gerekir.

DEĞERLENDİRME Karar, şirket ortağı eşlerin sık başvurduğu bir savunmayı değerlendirmektedir: “Şirketi kurtarmak için mallarımı sattım.” Daire bu savunmayı iki yönden zayıf bulmuştur. Birincisi, satış bedellerinin gerçekten şirket borçlarının ödenmesinde kullanıldığı somut olarak gösterilmemiştir. İkincisi, şirketlerin öz sermayeleri mevcut olduğu hâlde borçların şirketin kendi kaynaklarıyla değil, eşin kişisel tercihiyle onun edinilmiş mallarının satışıyla ödenmesi, ayrı tüzel kişilik ilkesi karşısında katılma alacağını azaltma kastının bir göstergesi sayılmıştır. Eş, şirketin borcunu kendi malıyla ödemişse, en azından şirkete karşı bir rücu alacağı kazanır; bu alacak da onun malvarlığında yer alır (Bkz. İkinci Bölüm).

2

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

26.03.2026 · E. 2025/2328 · K. 2026/3198

Eşler arası ve aile içi devir zinciri: dava tarihinde pay yoksa ve kast ispatlanamamışsa

Eşler 2004 yılında, kadının yüzde 5, erkeğin yüzde 95 payına sahip olduğu bir limited şirket kurmuştu. Erkek 2010’da payının yüzde 94’ünü kadına, 2011’de kalan yüzde 1’ini bir üçüncü kişiye devretmişti. Kadın da 2012’de yüzde 99’luk payını kayınavlidesine devretmişti. Boşanma davası 2013’te açılmış; davadan sonra kayınavlide bütün payları erkeğe devretmişti. İlk derece mahkemesi payı erkek yönünden eklenecek değer kabul ederek katılma alacağına hükmetmişti. Daire kararı bu yönden bozmuştur.

“

... boşanma dava tarihinde (31.01.2013) davalı-davacı erkek adına şirket hissesi mevcut olmadığı, davalı-davacı erkek tarafından TMK’nin 229. maddesinde sa-

yılan amaç ve doğrultuda kazandırma veya devrin yapıldığı da mevcut delillerle de ispatlanamadığı anlaşılmaktadır.

DEĞERLENDİRME Dosyanın dikkat çekici yönü, payın dava tarihinden sonra yeniden erkeğe dönmüş olmasıdır; ancak sona erme anında pay erkekte değildir. Erkeğin payının büyük kısmını eşine devretmesi, eşler arasında bir devirdir ve aşağıda açıklandığı gibi m. 229 bu tür devirlere uygulanmaz. Payı kayınavalıdeye devreden ise kadındır. Bu tür zincirlerde, her devrin kimin malvarlığından çıktığı ve hangi eşin katılma alacağını etkilediği ayrı ayrı incelenmelidir. Dava sonrası geri devir, kast iddiası için güçlü bir olgu olabilir; ancak Daire'ye göre somut dosyada kast mevcut delillerle ispatlanamamıştır.

D. Eşler Arasındaki Devirler

- 245 Eklenerek değerlere ilişkin hüküm, eşlerden birinin üçüncü kişilere yaptığı kazandırmaları ve devirleri hedef alır. Eski 8. Hukuk Dairesi bunu açıkça ifade etmiştir:

TMK.nun 229/1. fıkranın 1 ve 2. bentlerini uygulanabilmesi için eşler dışında başka kimselere kazandırma veya devrin yapılması gerekmektedir. Eşler arasında yapılan bu tür devirlerde sözü edilen bentlerin uygulanma olanağı bulunmamaktadır.¹²

- 246 Eşler arasında yapılan bir pay devri, devredilen payı diğer eşin malvarlığına geçirir; bu pay artık devralan eşin tasfiyesinde değerlendirilir. Devrin karşılıksız mı karşılıklı mı olduğu, devralan eşin payının kişisel mi edinilmiş mi sayılacağını belirler. Eşler arasındaki kazandırmaların mal rejimindeki yeri On Beşinci Bölüm'de ayrıca incelenmiştir.

E. Değerin Belirlenmesi

- 247 Eklenerek değerlerin değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır (m. 235/2). Eski 8. Hukuk Dairesi bir kararında bu hükmü, devredilen taşınmazın devir tarihindeki sürüm değeri üzerinden katılma alacağı hesaplanması gerektiği biçiminde uygulamıştır.¹³ Daire'nin sonraki bir kararında ise devredilen malın devir tarihindeki niteliği göz önünde bulundurularak tasfiye (karar) tarihindeki sürüm değerinin esas alınacağı belirtilmiştir.¹⁴ Öğretide devir tarihindeki değer esas alınmasının, değerlerin hızla arttığı dönemlerde kötü niyetli eşe prim verdiği yönünde eleştiriler bulunduğu aktarılmaktadır.¹⁵
- 248 Şirket payları bakımından bu soru özel bir önem taşır. Eklenerek değer olan bir payın değeri, şirketin devir tarihindeki durumuna göre belirlenmelidir; çünkü devirden sonra şirketin gelişimi artık devralanın tasarrufları ve şirket yönetimiyle ilgilidir. Kanaatimizce, Yargıtay'ın şirket paylarında genel olarak uyguladığı

¹² Yargıtay 8. HD, 20.05.2013, E. 2012/11057, K. 2013/7419.

¹³ Yargıtay 8. HD, 11.11.2015, E. 2015/18313, K. 2015/20162.

¹⁴ Yargıtay 8. HD, 09.05.2017, E. 2015/16956, K. 2017/6714.

¹⁵ Yenice Ceylan, s. 231; Özügür'dan aktaran.

yöntem burada da izlenmeli; payın devir tarihindeki değeri şirketin o tarihteki durumuna göre belirlenip tüketici fiyat endeksiyle karar tarihine taşınmalıdır. Bu yöntem hem m. 235/2'nin lafzına, hem de değer enflasyon karşısında korunması ihtiyacına cevap verir.

F. Devir Bedeli ve Payın Değeri

Pay bir bedel karşılığında devredilmişse ve bedel sona erme anında eşin malvarlığında mevcutsa, bedel payın yerine geçen değer olarak tasfiyeye girer (m. 219/2-5); bu durumda ayrıca m. 229 uygulanmasına gerek yoktur. Eski 8. Hukuk Dairesi, şirket payının devri karşılığında elde edilen para ile aynı paranın bulunduğu banka hesabı için iki ayrı alacak hesaplanmasını mükerrer tahsil sayarak bozmuştur.¹⁶

Bedel ödenmemişse ya da gerçek değer altındaysa, eklenecek değer payın kendisidir; bedel değil. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin incelediği bir dosyada davalı, boşanma dava tarihinden yaklaşık on beş gün önce şirketteki 39.200 payını kardeşine 980.000 TL bedelle devretmişti. İlk derece mahkemesi, 1 Ocak 2002'den önceki payların kişisel, sonraki sermaye artırımlarıyla edinilen ve yüzde 75'e ulaşan payların edinilmiş olduğunu, devrin katılma alacağını azaltma kastıyla yapıldığını kabul etmiş; ancak davacının talebini devir bedeliyle sınırladığını düşünerek 367.500 TL katılma alacağına hükmetmişti. Bölge adliye mahkemesi, davacının hisselerin değerine göre hesap istediğini belirterek, payların değerine dayanan bilirkişi hesabıyla 516.744,57 TL'ye hükmetmiştir. Daire kararı, istinaf incelemesinin hatalı sınırlandırılması nedeniyle usulden bozmuştur.¹⁷ Dosya, aynı devir bakımından devir bedeline ve payın değerine dayanan iki hesabın ne kadar farklı sonuçlar verebileceğini göstermektedir.

IV. Eklenecek Değerin Hukuki Niteliği ve Üçüncü Kişiler

Eklenecek değer, hesabi bir işlemdir: Devredilen pay, mal rejiminin sona erdiği anda mevcutmuş gibi artık değer hesabına katılır; fakat devir geçerliliğini korur ve pay devralandan geri alınmaz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, bölge adliye mahkemele-ri arasındaki uyumsuzluğu giderdiği kararında bu sonucu açıkça ortaya koymuştur:

*Karşılıksız kazandırma veya devrin yapıldığının tespit edilmesi halinde, işlemin (tasarrufun) iptaline karar verilemez ve üçüncü kişi davalı olarak gösterilse dahi bu aşamada davacı lehine hüküm altına alınan katılma alacağından sorumlu tutulmaz.*¹⁸

Eski 8. Hukuk Dairesi de, eklenecek değer kabul edilen bir taşınmaz bakımından katılma alacağının devralan üçüncü kişiyle birlikte müştereken ve müteselsilen

¹⁶ Yargıtay 8. HD, 25.04.2017, E. 2015/16775, K. 2017/6143.

¹⁷ Yargıtay 2. HD, 15.06.2023, E. 2022/4376, K. 2023/3219.

¹⁸ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

tahsiline hükmedilmesini bozmuş; m. 229'un m. 241'den bağımsız olarak uygulanamayacağını, eklemenin yalnız hesabi bir işlem olduğunu ve üçüncü kişinin ancak m. 241'deki şartlarla sorumlu tutulabileceğini belirtmiştir.¹⁹ Öğretide bu kararın, m. 229'un tek başına uygulanamayacağına ilişkin ifadesi kısmen eleştirilmiş; borçlu eşin malvarlığı alacağı karşılamaya yetiyorsa m. 229'un m. 241'e gerek olmaksızın tek başına uygulanabileceği belirtilmiştir.²⁰ Bu eleştiri, kararın sonucunu değil gerekçesindeki ifadeyi hedef almaktadır: Ekleme her durumda borçlu eşe karşı yapılır; üçüncü kişiye ise ancak m. 241 ile başvurulabilir.

- 253 M. 229'un son fıkrası bu bakımdan önemli bir usul imkânı tanıır: Eklenenecek değere ilişkin uyuşmazlıkta verilen mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişiye karşı da ileri sürülebilir. Bu nedenle pay devrinin eklenenecek değer olduğu iddia ediliyorsa, mal rejimi davası payı devralan kişiye ihbar edilmelidir. Böylece ileride m. 241'e göre açılacak davada devrin niteliği yeniden tartışma konusu olmaz.²¹

V. Üçüncü Kişiye Karşı Dava

- 254 Tasfiye sırasında borçlu eşin malvarlığı veya terekesi katılma alacağını karşılamadığı takdirde, alacaklı eş veya mirasçıları, edinilmiş mallarda hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan miktarla sınırlı olarak isteyebilir (m. 241/1). Dava hakkı, alacaklı eşin haklarının zedelendiğini öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde mal rejiminin sona ermesinin üzerinden beş yıl geçmekle düşer (m. 241/2); bu hükümler ve yetki kuralları dışında mirastaki tenkis davasına ilişkin hükümler kıyasen uygulanır (m. 241/3).
- 255 Öğretide bu davanın iki şarta bağlı olduğu belirtilmektedir: hesaba katılması gereken bir karşılıksız kazandırmanın bulunması ve borçlu eşin malvarlığının katılma alacağını karşılamaya yetmemesi. Aynı görüşe göre dava yalnız katılma alacağını korur, değer artış payı ve diğer alacaklar için açılmaz; m. 241'in uygulama alanı ise m. 229'dan geniştir.²² Kanun metni yalnız "karşılıksız kazandırmalar"dan söz ettiğinden, kanaatimizce gerçek bir bedel karşılığında yapılmış devirler bakımından devralan üçüncü kişiye bu yolla başvurulamaz; bu durumda ancak bedelin gerçek değer altında kalan kısmı karşılıksız kazandırma niteliği taşıyabilir.
- 256 Şirket payları bakımından bu düzenlemenin sonucu şudur: Pay bir yakına bedelsiz devredilmiş ve borçlu eşin kalan malvarlığı katılma alacağını karşılamıyorsa, diğer eş payı devralan yakına karşı, eksik kalan miktarla sınırlı bir para alacağı davası açabilir. Bu dava payın geri verilmesini sağlamaz; devralanın, devraldığı payın de-

¹⁹ Yargıtay 8. HD, 20.05.2013, E. 2012/11057, K. 2013/7419.

²⁰ Okur, s. 169–170.

²¹ Ayrıca bkz. Yargıtay 8. HD, 11.11.2015, E. 2015/18313, K. 2015/20162.

²² Okur, s. 192–193.

ğeriyle sınırlı olarak ödeme yapmasını sağlar. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi de şirket adına kayıtlı mallara tedbir konulamayacağına ilişkin kararında, üçüncü kişinin ancak bu şartlarla sorumlu olacağını, borçlu eşin malvarlığı alacağı karşılıyorsa lehine kazandırma yapılan üçüncü kişinin hiçbir zaman sorumlu tutulamayacağını vurgulamıştır.²³

DİKKAT

M. 241'deki bir yıllık ve beş yıllık süreler hak düşürücü sürelerdir. Mal rejimi davası uzun sürdüğünde, beş yıllık süre davanın sonucu beklenirken dolabilir. Payların bedelsiz olarak üçüncü kişilere devredildiği dosyalarda, borçlu eşin malvarlığının alacağı karşılıyıp karşılamayacağı erken bir aşamada değerlendirilmeli ve gerekirse m. 241 davası süresi içinde açılmalıdır.

VI. Muvazaa

Eklenecek değer, gerçekten yapılmış ve geçerli bir devrin hesaba yansıtılmasıdır. 257 Devir gerçekte hiç yapılmak istenmemiş, yalnız görünüşte yapılmışsa durum farklıdır: Bu durumda pay hukuken devredende kalmıştır ve sona erme anında onun malvarlığında mevcuttur. Muvazaa, irade ile beyan arasında kasten yaratılan aykırılık olarak tanımlanır. Diğer eş, muvazaalı bir pay devrinin iptalini ve payın eşin adına iadesini isteyebilir.

3

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

22.03.2012 · E. 2011/6339 · K. 2012/2047

Muvazaalı pay devrinin iptali için dava açılabilir; görevli mahkeme genel mahkemedir

Davacı eş, diğer eşin bir limited şirketteki paylarını ve araçlarını, boşanma davasından önce taraflar arasındaki bir şikâyetten sonra kardeşine muvazaalı olarak devrettiğini ileri sürerek devirlerin iptalini ve eşin adına iadesini istemişti. Davalılar, eşin ekonomik darlık nedeniyle aile şirketindeki paylarını kardeşine satmak zorunda kaldığını, bedelin banka kanalıyla ödendiğini savunmuştu. Davaya bakan aile mahkemesi, bu devirlerin tasfiye sırasında eklenecek değer olarak dikkate alınabileceği gerekçesiyle davayı reddetmişti. Daire kararı bozmuştur.

“

Davacı, şahsi hakkına dayanarak ileride açabileceği mal rejiminin tasfiyesi ile hak edebileceği alacağının tahsilini sağlamak amacıyla eldeki davayı açmış, danışıklı olduğunu ileri sürdüğü devirlerin iptali ile davalı eş adına tesciline karar verilmesini istemiştir. Davacının böyle bir davayı açmasında hukuki yararının bulunduğu kabulü gerekir.

23 Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

DEĞERLENDİRME Daire, muvazaalı işlemin davacı yönünden haksız eylem niteliğinde olduğunu ve davanın dayanağının borçlar hukuku olduğunu belirterek, uyuşmazlığın aile mahkemesinde değil genel mahkemelerde görülmesi gerektiğine, bu nedenle görevsizlik kararı verilmesi gerektiğine karar vermiştir. Karar, eklenecek değer ile muvazaanın birbirinin alternatifi değil, farklı sonuçlar doğuran iki ayrı yol olduğunu göstermektedir.

- 258 İki yol arasındaki farklar uygulamada önemlidir. Eklenecek değer, mal rejimi davası içinde, aile mahkemesinde ileri sürülür; devir geçerli kalır ve devralan kural olarak sorumlu tutulmaz. Muvazaa ise ayrı bir davayla ileri sürülür; muvazaa ispatlanırsa devir hükümsüz sayılır ve pay devreden malvarlığına döner. Muvazaa iddiasında bulunan eşin işlemin tarafı olmadığı da unutulmamalıdır; muvazaa, olayların bütünü, devralanın mali gücü, bedelin gerçekten ödenip ödenmediği ve devirden sonra payın fiilen kim tarafından yönetildiği gibi olgularla ispat edilir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin onadığı kararda ise, devralanın “gizli ortak” olduğunun ayrı bir tespit davasıyla saptanmasında hukuki yarar görülmemiş; bu tür iddiaların derdest mal rejimi davasında ya da bir eda davasında incelenebileceği belirtilmiştir (Bkz. İkinci Bölüm).²⁴
- 259 Diğer eşin hangi yolu seçtiği, dava dilekçesinde açıkça belirtilmelidir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin incelediği yukarıdaki dosyada davacı vekili, talep açıklama dilekçesinde devredilen paylara yönelik muvazaa iddiasına dayanmadığını, hisse devri nedeniyle elde edilen paranın edinilmiş mal olarak istendiğini belirtmişti; bölge adliye mahkemesi talebi bu çerçevede değerlendirmiştir.²⁵

VII. Şirket Düzeyindeki Aktarmalar ve Kâr Dağıtımı

- 260 Ortak eş payını devretmeden de diğer eşin alacağını azaltmaya çalışabilir: Şirketin varlıklarını değerinin altında yakınlarına ait başka şirketlere aktarabilir, şirketi başka bir şirketle birleştirebilir ya da dava açılmadan önce yüklü bir kâr dağıtım dağıtılan parayı ortadan kaldırabilir.
- 261 Kâr dağıtımı bakımından durum açıktır: Dağıtılan kâr eşin edinilmiş malıdır; sona erme anında mevcut değilse makul aile harcaması dışındaki kısmı hesaba katılır (Bkz. Beşinci Bölüm). Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, boşanma davası yılında yapılan yüklü bir kâr dağıtımının dava tarihinden önce mi sonra mı yapıldığının belirlenmesini ve eklenecek değer olup olmadığının tartışılmasını istemiştir.²⁶
- 262 Şirket düzeyindeki varlık aktarmaları ise daha güç bir sorundur. Bu işlemler şirketin tasarruflarıdır; ortak eşin kendi malvarlığından yaptığı devirler değildir. Bu nedenle m. 229’un doğrudan konusu olmazlar. Ancak ortak eş şirketi fiilen

²⁴ Yargıtay 11. HD, 14.01.2025, E. 2024/6839, K. 2025/93.

²⁵ Yargıtay 2. HD, 15.06.2023, E. 2022/4376, K. 2023/3219.

²⁶ Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445.

tek başına yönetiyorsa ve aktarma payın değerini düşürmek amacıyla yapılmışsa, payın sona erme anındaki değeri belirlenirken bu işlemin etkisinin dikkate alınması gerekir. Kanaatimizce bilirkişi, sona ermeden önceki dönemde şirketin ilişkili kişilerle yaptığı olağandışı işlemleri ayrıca incelemeli ve payın değerini bu işlemler yapılmamış olsaydı ulaşılabilecek değerle karşılaştırmalıdır. Şirketin başka bir şirketle birleşmesinde ise ortak eşin devralan şirkette edindiği pay, eski payın yerine geçer ve tasfiyede onun yerine değerlendirilir (Bkz. Üçüncü Bölüm).

VIII. Uygulama: Pay Devri Şüphesinde Yapılacaklar

UYGULAMA NOTU

Bir pay devrinin diğer eşin alacağını azaltmak için yapıldığından şüpheleniliyorsa:

- Ticaret sicilinden şirketin bütün geçmişi, özellikle son beş yıldaki pay devirleri, ortaklar genel kurulu kararları ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ilanları getirilmelidir.
- Devir sözleşmesi, bedelin ödendiğini gösteren banka kayıtları ve devralanın bu bedeli ödeyecek mali güce sahip olup olmadığı araştırılmalıdır.
- Devir tarihindeki şirket bilançosu ve diğer mali kayıtlar getirtilmeli; payın devir tarihindeki değeri bilirkişiye belirlettirilmelidir.
- Devralan, mal rejimi davasından haberdar edilmelidir (m. 229/2); gerekirse dava kendisine ihbar edilmelidir.
- Paylar dava sırasında yeniden el değiştirebileceğinden, paylar üzerine ihtiyati tedbir istenmelidir (Bkz. Onuncu Bölüm).
- Devrin gerçekte hiç yapılmak istenmediği düşünülüyorsa, muvazaa nedeniyle iptal davasının genel mahkemede ayrıca açılması değerlendirilmelidir.
- Borçlu eşin kalan malvarlığının alacağı karşılamayacağı anlaşılıyorsa, m. 241'deki hak düşürücü süreler gözetilerek payı karşılıksız devralana karşı dava açılmalıdır.

Pay devirlerine karşı en etkili koruma, devrin yapılmasını önlemektir. Bunun aracı 263 ihtiyati tedbirdir. Bir sonraki bölüm, şirket payları üzerine konulabilecek tedbirleri ve şirket mallarına tedbir konulamayacağına ilişkin içtihadı incelemektedir.

ONUNCU BÖLÜM

İhtiyati Tedbir ve Tasarruf Yetkisinin Sınırlandırılması

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Hukuki Dayanaklar	126
II.	Şirket Mallarına Tedbir Konulamaz	127
III.	Pay Üzerine Tedbir	129
IV.	Tedbirin Kaldırılması, Değiştirilmesi ve Kanun Yolları	130
V.	Kayım ve Şirket Yönetimine İlişkin Talepler	131
VI.	Uygulama: Tedbir Stratejisi	132

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Şirket paylarının boşanma sürecinde el değiştirmesini önlemenin en etkili yolu ihtiyati tedbirdir. Mal rejimi davasında tedbir ancak uyuşmazlık konusu hakkında verilebilir (HMK m. 389/1). Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, bölge adliye mahkemeleri arasındaki görüş ayrılığını giderdiği 2025 tarihli kararında, tasfiye konusunun davalı eşin şirket hissesi ve hisseye bağlı malvarlığı hakları olduğunu, şirketin ayrı tüzel kişiliği bulunan bir üçüncü kişi olduğunu ve bu nedenle şirket adına kayıtlı mallara ihtiyati tedbir konulamayacağını kesin olarak karara bağlamıştır. Buna karşılık davalı eşin payları üzerine, devir, temlik ve rehin işlemlerini önleyen bir tedbir konulabilir; tedbir şirkete ve ticaret sicili müdürlüğüne bildirilmeli ve pay defterine işlenmelidir. Tedbirin kapsamı muhtemel alacakla orantılı olmalı ve pay sahibi eşin ticari hayatını gereksiz yere zorlaştırmamalıdır. Evlilik devam ederken ailenin ekonomik varlığının korunması için hâkim, belirli malvarlığı değerleri üzerindeki tasarrufları diğer eşin rızasına bağlayabilir (TMK m. 199); boşanma davası açıldığında ise eşlerin mallarının yönetimine ilişkin geçici önlemleri alır (TMK m. 169). Tedbir kararlarına itiraz edilebilir; bunlar hakkındaki kanun yolu kararları kesindir ve temyiz edilemez.

I. Hukuki Dayanaklar

A. İhtiyati Tedbir

- 264 Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir (HMK m. 389/1). Tedbir, dava açılmadan önce esas hakkında görevli ve yetkili mahkemeden, dava açıldıktan sonra ise asıl davanın görüldüğü mahkemeden istenir; tedbir isteyen, dayandığı tedbir sebebini ve türünü açıkça belirtmek ve davanın esası yönünden haklılığını yaklaşık olarak ispat etmek zorundadır (HMK m. 390/1, 3). Mahkeme, tedbire konu mal veya hakkın muhafaza altına alınması, bir yedimeine tevdi ya da bir şeyin yapılması veya yapılmaması gibi sakıncayı ortadan kaldıracak veya zararı engelleyecek her türlü tedbire karar verebilir; kararda tereddüde yer vermeyecek şekilde neyin üzerinde ve ne tür bir tedbire karar verildiği yazılır (HMK m. 391/1-2).
- 265 Tedbir isteyen, haksız çıktığı takdirde karşı tarafın ve üçüncü kişilerin uğrayacakları muhtemel zararlara karşılık teminat göstermek zorundadır; talep resmî belgeye ya da kesin bir delile dayanıyor veya durum ve koşullar gerektiriyorsa, mahkeme gerekçesini açıkça belirterek teminat alınmamasına karar verebilir; adli yardımdan yararlanan kimsenin teminat göstermesi gerekmez (HMK m. 392/1).

B. Boşanma Davasında Geçici Önlemler

- 266 Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri resen alır (TMK m. 169). Mal rejiminin tasfiyesi davası çoğu zaman boşanma davasından sonra ya da onunla birlikte açıldığından, şirket paylarına ilişkin önlemler uygulamada her iki davada da istenebilmektedir. Boşanma davasında alınan önlem, eşlerin mallarının yönetimine ilişkin bir geçici önlemdir; mal rejimi davasındaki tedbir ise katılma alacağının elde edilmesini güvence altına almayı amaçlar.

C. Tasarruf Yetkisinin Sınırlanması

- 267 Evlilik birliği devam ederken de bir eşin malvarlığı üzerindeki tasarrufları sınırlandırılabilir. Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir ve bu durumda gerekli önlemleri alır (TMK m. 199/1-2). Kanun, taşınmazlar için bu durumun tapu kütüğüne şerh edilmesini öngörmüştür (TMK m. 199/3). Şirket payları için benzer bir kayıt hükmü

yoktur; ancak hâkimin alacağı “gerekli önlemler” arasında kararın şirkete ve ticaret sicili müdürlüğüne bildirilmesi ve pay defterine işlenmesi de bulunur. Bu hüküm, özellikle boşanma davası henüz açılmamışken bir eşin aile şirketindeki paylarını elden çıkarmaya hazırlandığı durumlarda önem taşır.

II. Şirket Mallarına Tedbir Konulamaz

A. Bölge Adliye Mahkemeleri Arasındaki Uyuşmazlık

Mal rejimi davalarında uzun yıllar, davalı eşin pay sahibi olduğu şirket adına 268 kayıtlı taşınmazlara, araçlara ve hatta banka hesaplarına tedbir konulup konulmayacağı tartışılmıştır. İhtiyati tedbir kararları hakkındaki kanun yolu başvuruları bölge adliye mahkemelerinde kesin olarak karara bağlandığından (HMK m. 391/3, 394/5), bu konuda farklı bölge adliye mahkemelerinin farklı uygulamaları oluşmuştur.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 2025 tarihli kararında aktarıldığı üzere, bölge adliye 269 mahkemelerinin büyük çoğunluğu şirket mallarına tedbir konulamayacağını kabul ediyordu. Bu kararların gerekçeleri birbirini tamamlıyordu: Şirket ayrı bir tüzel kişiliğe sahiptir ve davanın tarafı değildir; dava ve mal rejimi dışındaki üçüncü kişiye ait mallar üzerine tedbir konulamaz; ticari faaliyeti bulunan bir şirketin taşınmazlarına, araçlarına ve banka hesaplarına konulacak tedbirler şirketin faaliyetlerini sürdürmesini imkânsız hâle getirebilir ve telafisi imkânsız zararlara yol açabilir; davalının kendi malvarlığı yanında şirketlerin tüm malvarlığına tedbir konulması ölçülülük ilkesine aykırıdır. Bir bölge adliye mahkemesi kararında bu ölçülülük düşüncesi şöyle ifade edilmişti:

... kural olarak ihtiyati tedbir kararının davacının yaklaşık olarak alabileceği katkı, katılma alacağı, değer artış payı alacağı ve faiz gibi fer'ilerinin toplam miktarını karşılayacak biçimde değerlendirilerek verilebileceği, karşı tarafı riskle karşı karşıya bırakacak veya onun ticari hayatını ya da yaşantısını zora sokacak nitelikte verilecek tedbir kararının amacına uygun düşmeyeceği...¹

Buna karşılık bir başka bölge adliye mahkemesi hukuk dairesi, davalının yüzde 270 3 payına sahip olduğu bir şirketin onlarca taşınmazı ve aracı üzerine aile mahkemesince konulan tedbirin, bazı araçlar bakımından kaldırılması dışında devamını yerinde bulmuştu. Aile mahkemesi bu kararında m. 229 uyarınca eklenecek değerlerde üçüncü kişilerin de sorumlu olabileceği düşüncesine dayanmıştı.² Bu kararın uygulandığı şirket, uyuşmazlığın giderilmesi için başvuruda bulunmuş; bölge

¹ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923 kararında aktarılan Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi, 03.06.2024, E. 2024/940, K. 2024/1119 kararı.

² Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923 kararında aktarılan Adana Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi, 18.07.2024, E. 2024/1424, K. 2024/1863 kararı.

adliye mahkemesi başkanlar kurulunun istemi üzerine uyuşmazlık Yargıtay'a gelmiştir.

B. Yargıtay'ın Kararı

1

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

04.02.2025 · E. 2025/49 · K. 2025/923

Şirket adına kayıtlı mal varlığına ihtiyati tedbir kararı verilemez

Daire, 5235 sayılı Kanun'un 35 inci maddesi uyarınca bölge adliye mahkemeleri hukuk daireleri arasındaki uyuşmazlığı gidermek üzere verdiği kararda, ihtiyati tedbirin ancak uyuşmazlık konusu hakkında verilebileceğini (HMK m. 389/1), ticaret şirketlerinin tüzel kişiliği haiz olduğunu (TTK m. 125), ortakların kişisel alacaklılarının sermaye şirketlerinde ancak kâr ve tasfiye payına ve paylara başvurabileceğini (TTK m. 133), mal rejiminin tasfiyesinden doğan hakkın şahsi bir alacak hakkı olduğunu ve eklenecek değerlerde bile üçüncü kişinin ancak m. 241'deki şartlarla sorumlu tutulabileceğini hatırlatmış ve uyuşmazlığı şöyle gidermiştir:

“

Mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak davalarında tasfiye konusu malın davalı eşin şirket hissesi ve ortak olan davalının hisseye bağlı mal varlıksal nitelikteki hakları olduğu ve mal rejiminin tasfiyesi isteğinde bulunan eşe ya da mirasçılara tanınan şahsi alacaktan öncelikle davalı eşin sorumlu olduğu, davalı eşin hisse sahibi olduğu şirketin ayrı tüzel kişiliği olup üçüncü kişi konumunda olduğu anlaşılmakla, ayrıca şirket adına kayıtlı mal varlığına ihtiyati tedbir kararı verilemeyeceğine...

DEĞERLENDİRME Karar oy birliğiyle ve kesin olarak verilmiş; bölge adliye mahkemelerinin hukuk dairelerine bildirilmek üzere Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliğine gönderilmiştir. Bu nedenle bölge adliye mahkemeleri ve onların denetimindeki aile mahkemeleri bakımından yön verici niteliktedir. Kararın gerekçesi, İkinci Bölüm'de açıklanan tüzel kişilik ilkesinin tedbir hukukuna uygulanmasıdır: Şirket mallarının tasfiyenin konusu olmaması, onların tedbirin de konusu olamaması sonucunu doğurur.

- 271 Kararın önemli bir yönü, m. 229'a ilişkin tartışmayı da kapatmasıdır. Tedbiri yerinde bulan aile mahkemesi, eklenecek değerlerde üçüncü kişilerin sorumluluğuna dayanmıştı. Daire ise eklenecek değer kabul edilse bile işlemin iptal edilemeyeceğini, üçüncü kişinin ancak borçlu eşin malvarlığının yetmemesi hâlinde ve eksik kalan miktarla sınırlı olarak m. 241'e göre sorumlu olacağını vurgulamıştır (Bkz. Dokuzuncu Bölüm). Bu durumda şirket mallarının, ileride ihtimal dahilindeki bir m. 241 sorumluluğu gerekçesiyle şimdiden tedbir altına alınması da mümkün değildir.

C. Kararın Sınırları

Karar, şirket adına kayıtlı mallara ilişkindir. Davalı eşin kendi adına kayıtlı mallarına, şirketteki payına ve paya bağlı malvarlığı haklarına tedbir konulmasını engellemez; tersine, tasfiyenin konusunun bunlar olduğunu açıkça belirtir. Kararın bir başka sınırı da muvazaa iddiasıdır: Bir malın gerçekte eşe ait olduğu, şirket adına kaydının muvazaalı olduğu ileri sürülüyorsa, bu iddia ayrı bir muvazaa davasının konusudur ve tedbir de o davada istenmelidir (Bkz. Dokuzuncu Bölüm).

III. Pay Üzerine Tedbir

A. Tedbirin Konusu ve İçeriği

Davalı eşin şirketteki payı, mal rejiminin tasfiyesinin konusu olduğundan, ihtiyati tedbirin de konusu olabilir. Payın sona erme anındaki değeri tasfiyede zaten hesaba katılacağından, tedbirin amacı payın değerinin korunmasından çok, alacağın tahsilini güvence altına almak ve dava sürerken payın üçüncü kişilere geçmesini önlemektir. Tedbir genellikle şu içerikte istenir: davalı eşin belirli bir şirketteki payları üzerinde devir, temlik, rehin ve sair tasarruf işlemlerinin yapılmasının önlenmesi; kararın şirkete ve ticaret sicili müdürlüğüne bildirilmesi; pay defterine işlenmesi.

Tedbirin pay defterine ve ticaret siciline yansıtılmasının önemi, payların haczine ilişkin kanun hükmünden de anlaşılmaktadır. Yargıtay'ın tedbire ilişkin kararında da hatırlatılan bu hükme göre, anonim şirketlerde paylar için pay senedi veya ilmühaber çıkarılmamışsa borçlunun şirketteki payı şirkete tebliğ olunarak haczedilir; haczin pay defterine işlenmesi zorunludur ve haciz tescil edilmek üzere ticaret siciline bildirilir; bu durumda haczedilen payların devri, alacaklının haklarını ihlal ettiği oranda batıldır (İİK m. 94/1).³ Sermaye şirketlerinde ortağın kişisel alacaklılarının payların haczini isteyebileceği ve haczin istek üzerine pay defterine işleneceği Türk Ticaret Kanunu'nda da düzenlenmiştir (TTK m. 133/2). İhtiyati tedbir bir haciz değildir; ancak pay üzerine konulan bir devir yasağının etkili olabilmesi için aynı yolla şirkete bildirilmesi ve sicile yansıtılması gerekir.

UYGULAMA NOTU

Pay üzerine tedbir istenirken ve tedbir uygulanırken şunlara dikkat edilmelidir:

- Tedbir dilekçesinde şirketin unvanı, ticaret sicili numarası ve davalı eşin pay oranı ya da pay sayısı ayrı ayrı gösterilmeli; davalının birden çok şirketteki payları için ayrı ayrı tedbir istenmelidir.

³ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

- Limited şirketlerde tedbir kararı şirkete ve ticaret sicili müdürlüğüne bildirilmelidir; pay devri ortaklar genel kurulunun onayına ve tescile bağlı olduğundan, sicile yapılan bildirim devrin önlenmesinde etkilidir.
- Anonim şirketlerde karar şirkete bildirilmeli ve pay defterine işlenmesi istenmelidir. Pay senedi basılmışsa, senetlerin bir yedimeine tevdi de istenebilir (HMK m. 391/1).
- Payları borsada işlem gören şirketlerde, tedbirin aracı kurum ve Merkezi Kayıt Kuruluşu nezdindeki hesaplar üzerinden uygulanması istenmelidir.
- Davalı eşin şirketten kâr payı alacağı ya da cari hesap alacağı varsa, bunlar üzerinde de tedbir istenebilir; bu alacaklar paya bağlı malvarlığı haklarıdır.
- Tedbir kararının uygulandığına ilişkin şirket ve sicil yazıları dosyaya getirtilmelidir.

B. Ölçülülük ve Teminat

- 275 Tedbir, muhtemel alacakla orantılı olmalıdır. Davalı eşin birçok şirketteki bütün paylarının ve kişisel malvarlığının tamamının tedbir altına alınması, davacının muhtemel alacağını aşırıyorsa, ölçüsüz bir tedbir olabilir. Yukarıda aktarılan bölge adliye mahkemesi kararlarında da tedbirin, davacının yaklaşık olarak alabileceği katkı payı, katılma alacağı, değer artış payı ve fer'ilerinin toplamını karşılayacak biçimde değerlendirilmesi gerektiği, karşı tarafın ticari hayatını zora sokacak tedbirlerin amaca uygun olmadığı vurgulanmıştır. Mal rejimi davalarında alacağın miktarı dava açılırken çoğu zaman bilinmediğinden, tedbir talebinde muhtemel alacağın yaklaşık bir hesabının ve bunun dayanağı olan belgelerin, örneğin şirketin son bilançosunun ve davalının pay oranının, gösterilmesi yararlıdır.
- 276 Teminat da aynı ölçülülük düşüncesinin bir parçasıdır. Mahkeme, talebin dayandığı belgelerin niteliğine göre teminatsız tedbire karar verebilir; ancak bunun gerekçesini açıkça göstermelidir (HMK m. 392/1). Ticaret sicili kayıtları, payın davalı adına kayıtlı olduğunu ve edinme tarihini gösteren resmî belgeler olduğundan, pay üzerine tedbir talebinde bu imkân üzerinde özellikle durulmalıdır.

IV. Tedbirin Kaldırılması, Değiştirilmesi ve Kanun Yolları

- 277 Karşı taraf dinlenmeden verilen tedbir kararına, tedbirin uygulanmasından ya da uygulama tutanağının tebliğinden itibaren bir hafta içinde itiraz edilebilir; tedbirin uygulanması sebebiyle menfaati açıkça ihlal edilen üçüncü kişiler de tedbiri öğrenmelerinden itibaren bir hafta içinde itiraz edebilir (HMK m. 394/1-3). Şirket adına kayıtlı mallara konulan tedbirlere karşı şirketlerin bu yola başvurduğu görülmektedir; Yargıtay'ın 2025 tarihli kararına konu dosyada da şirket, davaya müdahale talepli bir dilekçeyle tedbirin kaldırılmasını istemişti.⁴ İtiraz hakkında

verilen karara karşı kanun yoluna başvurulabilir; bu başvuru kesin olarak karara bağlanır (HMK m. 394/5).

Aleyhine tedbir kararı verilen kişi, mahkemece kabul edilecek teminatı gösterirse mahkeme tedbirin değiştirilmesine veya kaldırılmasına karar verebilir (HMK m. 395/1). Bu imkân, pay sahibi eşin şirketin faaliyetlerini sürdürmesi bakımından önemlidir; fakat teminatın yetersiz belirlenmesi alacaklı eş için ciddi bir risk doğurur. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin incelediği bir dosyada, bir taşınmaz üzerindeki tedbir teminat karşılığında kaldırılmış; karşı taraf teminatın alacağı karşılamaya yetmeyeceğini ve tedbir kalkar kalmaz taşınmazın devredildiğini ileri sürmüştü. Daire, geçici hukuki korumalar hakkında verilen kararların temyiz edilemeyeceğini (HMK m. 362/1-f) belirterek bu yöndeki temyiz dilekçesini reddetmiştir.⁵ Bu karar, tedbirin kaldırılmasına ve teminatın miktarına ilişkin itirazların ilk derece ve istinaf aşamasında zamanında ileri sürülmesi gerektiğini göstermektedir.

DİKKAT

İhtiyati tedbire ilişkin kararlar temyiz edilemez ve bölge adliye mahkemesinin bu konudaki kararı kesindir. Tedbir talebinin reddine, tedbire itiraza ya da teminat karşılığı kaldırmaya ilişkin kararlara karşı kanun yolu süreleri kaçırılmamalıdır. Esas hakkındaki karar Yargıtay'a gidecek olsa bile, tedbire ilişkin itirazlar orada incelenmez.

V. Kayyım ve Şirket Yönetimine İlişkin Talepler

Uygulamada mal rejimi ya da boşanma davalarında, davalı eşin yönettiği şirkete tedbiren denetleyici kayyım atanması da istenmektedir.⁶ Kanaatimizce Yargıtay'ın 2025 tarihli kararının gerekçesi bu tür talepler bakımından da belirleyicidir: Şirket, mal rejimi ilişkisinin tarafı olmayan bir üçüncü kişidir ve mal rejimi davası, şirketin yönetimine müdahale edilmesi için uygun bir zemin değildir. Şirket yönetimine ilişkin tedbirler, ancak şirketler hukukundan doğan bir hakka dayanan ve şirketin de taraf olduğu davalarda, örneğin diğer eşin de pay sahibi olduğu şirketlerde ortaklık haklarına dayanan davalarda istenebilir. Diğer eşin şirkette ortak olması hâlinde, ortaklık sıfatından doğan bilgi alma, inceleme ve özel denetim gibi haklar da şirketin mali durumunun tespiti için önemli araçlardır.

⁴ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

⁵ Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2022/9788, K. 2024/2450.

⁶ Böyle bir talep içeren dava dilekçesi için bkz. Yargıtay 2. HD, 23.05.2024, E. 2023/5251, K. 2024/3791.

VI. Uygulama: Tedbir Stratejisi

UYGULAMA NOTU

Şirket paylarına ilişkin bir mal rejimi davasında tedbir stratejisi şu sırayla kurulabilir:

1. Dava açılmadan önce ticaret sicili kayıtlarından davalı eşin bütün şirketlerdeki payları ve son devirler tespit edilir.
2. Pay devri riski yüksekse, evlilik devam ederken m. 199'a göre tasarruf yetkisinin sınırlanması, boşanma davası açıldığında m. 169'a göre geçici önlem, mal rejimi davasında ise HMK m. 389'a göre ihtiyati tedbir istenir.
3. Tedbir, şirket mallarına değil, davalı eşin paylarına ve paya bağlı malvarlığı haklarına yöneltilir; muhtemel alacakla orantılı tutulur.
4. Tedbir kararının şirkete, ticaret sicili müdürlüğüne ve gerektiğinde Merkezi Kayıt Kuruluşuna bildirildiği ve pay defterine işlendiği takip edilir.
5. Tedbirden önce yapılmış devirler için m. 229 kapsamında eklenecek değer iddiası ileri sürülür ve dava devralana ihbar edilir; devrin muvazaalı olduğu düşünülüyorsa genel mahkemede muvazaa davası açılır ve tedbir orada da istenir.
6. Pay sahibi eş teminat karşılığında tedbirin kaldırılmasını isterse, teminatın muhtemel alacağı karşılayıp karşılamadığı itiraz yoluyla denetlenir.

- 280 Tedbir, alacağın tahsilini güvence altına alır; fakat alacağın doğru belirlenmesi, yargılamanın doğru yürütülmesine bağlıdır. Bir sonraki bölüm, şirket paylarına ilişkin mal rejimi davalarında görev, talep, ispat, bilirkişi ve kanun yollarına ilişkin usul sorunlarını incelemektedir.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Yargılama Usulü ve İspat

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Görev ve Yetki	134
II.	Dava Türü ve Talep	134
III.	Harç	138
IV.	Islah ve Talep Artırımı	138
V.	Savunmanın Genişletilmesi Yasağı	139
VI.	Zamanaşımı	140
VII.	Bekletici Mesele ve Sona Erme Tarihi	140
VIII.	Delillerin Toplanması ve Hâkimin Aydınlatma Ödevi	141
IX.	Bilirkişi	141
X.	Hüküm	142
XI.	Kanun Yolları	142
XII.	Taraflardan Birinin Ölümü	143
XIII.	Uygulama: Dava Açılırken ve Yargılama Sırasında	143

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Şirket paylarına ilişkin mal rejimi davaları aile mahkemesinde görülür; muvazaa nedeniyle pay devrinin iptali ise genel mahkemelerin görevindedir. Davacı eş çoğu zaman diğer eşin şirketlerini, paylarını ve şirketlerin değerini bilmez. Yargıtay bu nedenle mal rejimi davalarını tespit ve belirsiz alacak davası niteliğinde görmüş; mahkemenin ilgili kurumlara yazı yazarak malvarlığını tespit etmesini ve davacıya talebini sonradan açıklatmasını istemiştir. Belirsiz alacak davası 7589 sayılı Kanun'la 31.07.2026'da yürürlükten kaldırılmıştır; bu tarihten önce açılan davalara eski hüküm uygulanmaya devam eder. Bu tarihten sonra açılan davalarda alacağın bir kısmı dava edilip talep, bir defaya mahsus olmak üzere tahkikatın sonuna kadar artırılabilir ve zamanaşımı artırılan kısım için de dava

tarihinde kesilmiş sayılır. Dava dilekçesinde talep konusu yapılmayan bir şirket payı ya da işletme sonradan davaya eklenemez; kişisel mal savunması cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir. Katılma alacağı on yıllık zamanaşımına tabidir. Yargıtay, hükmün her bir talep hakkında ayrı ayrı ve açıkça kurulmasını, bozmaya uyulmakla ya da bozma kapsamı dışında kalmakla oluşan usuli kazanılmış hakların gözetilmesini titizlikle aramaktadır.

I. Görev ve Yetki

- 281 Mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalar, Türk Medeni Kanunu'nun aile hukukuna ilişkin hükümlerinden doğan davalar olarak aile mahkemesinde görülür. Mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda, mal rejimi ölümle sona ermişse ölenin son yerleşim yeri mahkemesi; boşanma, evliliğin iptali ya da mal ayrılığına karar verilmesi hâlinde bu davalarda yetkili olan mahkeme; diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (TMK m. 214).
- 282 Şirket paylarıyla ilgili bazı talepler ise aile mahkemesinin görevi dışında kalır. Bir pay devrinin muvazaalı olduğu ileri sürülerek devrin iptali ve payın eşin adına iadesi isteniyorsa, Yargıtay'a göre bu dava borçlar hukukuna dayanır ve genel mahkemelerde görülür (Bkz. Dokuzuncu Bölüm).¹ Davalı eşin şirketlerin "gizli ortağı" olduğunun saptanması için asliye ticaret mahkemesinde açılan bir tespit davasında ise, iddiaların derdest mal rejimi davasında incelenebileceği gerekçesiyle hukuki yarar görülmemiştir (Bkz. İkinci Bölüm).² Anlaşmalı boşanma protokolünde öngörülen bir pay devrinin ticaret siciline tescili için açılan davanın ticari dava olduğu ve asliye ticaret mahkemesinde görüleceği de öğretide aktarılan bir kararla kabul edilmiştir (Bkz. On Beşinci Bölüm).³

II. Dava Türü ve Talep

A. Sorunun Kaynağı: Bilinmeyen Malvarlığı

- 283 Şirket paylarına ilişkin davaların usul bakımından en belirgin özelliği, davacının dava açarken davanın konusunu tam olarak bilmemesidir. Davacı eş, diğer eşin hangi şirketlerde pay sahibi olduğunu, bu şirketlerin değerini, kârlarını ve sermaye artırımlarını çoğu zaman bilmez; bunlar ancak yargılama sırasında ticaret sicilinden, vergi dairesinden ve şirket kayıtlarından öğrenilebilir. Alacağın miktarı ise karar tarihindeki değerlere göre belirlendiğinden, dava açılırken zaten kesin olarak bilinemez.

1 Yargıtay 8. HD, 22.03.2012, E. 2011/6339, K. 2012/2047.

2 Yargıtay 11. HD, 14.01.2025, E. 2024/6839, K. 2025/93.

3 Yargıtay 11. HD, 16.01.2017, E. 2016/14559, K. 2017/282 (aktaran Geylan, Tez, s. 107–108).

B. 31.07.2026'dan Önce Açılan Davalar: Belirsiz Alacak

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 107. maddesi, davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklının hukuki ilişkisi ve asgari bir miktarı belirterek belirsiz alacak davası açabilmesine imkân tanıyordu. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, mal rejimi davalarında bu imkânı geniş biçimde uygulamıştır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, malvarlığının tespitini ve tespit edilen malların tasfiyesini isteyen bir davayı kısmi dava olarak kabul eden bölge adliye mahkemesi kararını, davanın belirsiz alacak davası niteliğinde olduğunu belirterek bozmuştur.⁴ Aynı Daire, davacının diğer eşin şirket dışındaki malvarlığını bilmediği bir dosyada, talebini kesin süre içinde somutlaştırmadığı gerekçesiyle davanın açılmamış sayılmasını da bozmuştur:

*Mahkemece, davacının malvarlığının tespiti ile birlikte alacağın tahsilini talep ettiği bu tür davalarda talep edilen tüm malvarlığının kesin süre içinde davacı tarafça belirtilmesinin istemesinin, gerek hak arama özgürlüğünü kısıtlayacağı gerekse yukarıda açıklanan tespit davası ve belirsiz alacak davasının özüne aykırı olacağının gözetilmemesi usul ve yasaaya aykırıdır.*⁵

Daire aynı kararda, mahkemenin tapu, ticaret sicili, banka ve belediye gibi kurumlara yazı yazarak gelen cevaplara göre davacıya talebini açıklamaması gerektiğini ve davalının ortağı olduğu şirketin alacağına karşılık taşınmaz verilir verilmemesinin de araştırılması gerektiğini belirtmiştir.

Bu içtihat, 31.07.2026'dan önce açılmış davalar bakımından geçerliliğini korumaktadır. 7589 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin onuncu fıkrasına göre, yürürlükten kaldırılan 107. madde, yürürlükten kaldırılma tarihinden önce açılan davalar bakımından uygulanmaya devam olunur.

C. 31.07.2026'dan Sonra Açılan Davalar: Kısmi Dava ve Talep Artırımı

7589 sayılı Yargının Etkin ve Verimli İşlemesine Yönelik Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 31.07.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun belirsiz alacak davasını düzenleyen 107. maddesini yürürlükten kaldırmıştır (7589 s. K. m. 19). Aynı Kanun, kısmi davaya ilişkin 109. maddeye şu fıkrayı eklemiştir: "Alacağın sadece bir kısmının dava edildiği durumlarda talep konusu, aynı davada bir defaya mahsus olmak üzere iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın tahkikatın sona ermesine kadar artırılabilir. Bu durumda zamanaşımı, artırılan kısım bakımından da dava tarihinden itibaren kesilmiş sayılır." (HMK m. 109/4; 7589 s. K. m. 20)

Bu değişiklik, 31.07.2026'dan sonra açılan mal rejimi davalarının kurgusunu değiştirmektedir. Davacı artık "belirsiz alacak" adıyla değil, alacağının bir kısmını dava

⁴ Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740.

⁵ Yargıtay 2. HD, 21.06.2023, E. 2022/4697, K. 2023/3420.

ederek ve fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak dava açacak; değerlendirme ve bilirkişi incelemesi tamamlandıktan sonra talebini, tahkikat sona erinceye kadar bir defaya mahsus olmak üzere artıracaktır. Bu artırımı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi değildir ve zamanaşımını artırılan kısım bakımından da dava tarihinden itibaren keser. Kanaatimizce şirket paylarına ilişkin davalar bakımından şu hususlar özellikle önemlidir:

- Artırımı hakkı bir kez kullanılabilir. Bu nedenle talep, değerlendirme raporu ve itirazlar üzerine alınan ek raporlar tamamlandıktan sonra, bütün kalemleri kapsayacak biçimde artırılmalıdır.
- Artırımı, alacağın “talep konusu”nun miktarına ilişkindir; dava dilekçesinde talep konusu yapılmamış bir şirket payını ya da işletmeyi davaya eklemenin aracı değildir. Aşağıda incelenen içtihat bu bakımdan da geçerlidir.
- Malvarlığının tespiti ihtiyacı ortadan kalkmamıştır. Davacı, dava dilekçesinde bildiği şirketleri ve payları açıkça göstermeli; bilmediği malvarlığının tespiti için mahkemenin ilgili kurumlardan bilgi istemesini talep etmelidir. Hâkimin davayı aydınlatma ödevi (HMK m. 31) ve delillerin toplanmasına ilişkin kurallar bu ihtiyacı karşılamaya devam eder. Tespit davasının şartları ise ayrıca hukuki yarar bulunmasına bağlıdır (HMK m. 106/2).
- Değişikliğin mal rejimi davalarındaki uygulaması, özellikle malvarlığının tespitine yönelik taleplerin nasıl değerlendirileceği bakımından, Yargıtay içtihadıyla şekillenecektir.

DİKKAT

Dava dilekçesi hazırlanırken davanın 31.07.2026’dan önce mi sonra mı açıldığı belirleyicidir. Bu tarihten önce açılmış davalarda belirsiz alacak davasına ilişkin 107. madde ve talep artırımına ilişkin içtihat uygulanmaya devam eder; bu tarihten sonra açılan davalarda ise talep, kısmi dava olarak kurulmalı ve 109. maddenin dördüncü fıkrasındaki tek seferlik artırımı hakkı zamanında kullanılmalıdır. Ek 1’deki dilekçe örnekleri bu ayrıma göre hazırlanmıştır.

D. Talep Sonucunun Açıklığı ve Somutlaştırma

- 289 Dava dilekçesinde talep sonucu açık bir şekilde gösterilmelidir (HMK m. 119/1-ğ). Şirket paylarına ilişkin davalarda bu, hangi şirketteki pay için, hangi alacak türünün (katılma alacağı, değer artış payı, katkı payı) istendiğinin belirtilmesi demektir. Eski 8. Hukuk Dairesi, davacının katılma alacağı istediği malvarlığını şirket adı, gemi adı ve taşınmazların ada ve parsel numaralarıyla göstermesini, değer artış payı alacağı için de katkı yapılan hisse senetlerinin satış bedellerini bildirmesini somutlaştırma yükü bakımından yeterli bulmuştur.⁶

6 Yargıtay 8. HD, 18.04.2013, E. 2012/11951, K. 2013/5880.

Talep konusu yapılmayan bir malın sonradan davaya eklenmesi ise kabul edilme- 290
mektedir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin temyiz itirazlarını reddederek düzelterek
onadığı bir kararda bölge adliye mahkemesi, dava dilekçesinde tasfiyesi istenme-
yen bir aracın, bir kooperatif payının ve davalıya ait bir işletmenin işletme değeri
ile işletmedeki menkul malların sonradan verilen bir dilekçeyle dava konusu
yapılamayacağını; dava dilekçesinde talep edilmeyen bir alacak kaleminin ıslah
dilekçesiyle dahi davaya eklenemeyeceğini ve bunun için harç yatırılmış olması-
nın da bu talepleri geçerli bir dava hâline getirmeyeceğini belirterek, bu mallar
bakımından “karar verilmesine yer olmadığına” hükmetmiştir.⁷

Bu iki içtihat birlikte değerlendirildiğinde, dava dilekçesinde iki şeyin birlikte 291
yer alması gerektiği anlaşılr: bilinen bütün şirketlerin, payların ve işletmelerin
adlarıyla ayrı ayrı gösterilmesi ve bunların dışında kalan, davacının bilmediği mal-
varlığının tespitinin açıkça istenmesi. İkinci talep, sonradan ortaya çıkan payların
tasfiyeye dahil edilmesine imkân tanır; birinci talep ise bilinen payların sonradan
“talep edilmemiş kalem” sayılması riskini ortadan kaldırır.

E. Taleple Bağlılık ve Hukuki Nitelendirme

Hâkim tarafların talep sonucuyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye 292
karar veremez (HMK m. 26). Şirket paylarında bu kural iki yönde sonuç doğurur.
Birincisi, talep edilmeyen bir kalem hakkında hüküm kurulamaz: Yargıtay 2.
Hukuk Dairesi, talep ve bozma konusu yapılmadığı hâlde ortak eşin şirkete verdiği
borcun eklenecek değer kabul edilerek tasfiye edilmesini bozmuştur (Bkz. İkinci
Bölüm).⁸ İkincisi, talep yanlış mala yöneltilmişse hüküm de kurulamaz: Daire,
eşlerin ortak olduğu şirketin sözleşmeden doğan hakkı olan bir bağımsız bölüm
için istenen alacağın, talep şirket hissesi ve gelirleri yönünden olmadığı için kabul
edilemeyeceğini belirtmiştir.⁹

Buna karşılık maddi olayları ileri sürmek taraflara, hukuki nitelendirme yapmak 293
ve uygulanacak kanun maddelerini belirlemek hâkime aittir (HMK m. 33).¹⁰
Davacının bir talebi “katkı payı” olarak adlandırması, mahkemenin bunu katılma
alacağı ya da değer artış payı olarak nitelendirmesine engel değildir. Öğretide
aktarılan bir kararda eski 8. Hukuk Dairesi, ziynet eşyalarıyla şirket sermayesine
yapılan katkıyı katkı payı, şirket gelirlerine dayanan talebi ise katılma alacağı
olarak nitelendirmiştir.¹¹

Faiz de talebe bağlıdır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin temyiz itirazlarını yerinde 294
görmediği bir kararda bölge adliye mahkemesi, dava dilekçesinde ve ıslah dilekçe-

⁷ Yargıtay 2. HD, 24.01.2024, E. 2022/9125, K. 2024/452.

⁸ Yargıtay 2. HD, 19.09.2024, E. 2023/6327, K. 2024/6106.

⁹ Yargıtay 2. HD, 25.12.2025, E. 2024/10251, K. 2025/12020.

¹⁰ Yargıtay 8. HD, 13.06.2016, E. 2015/2558, K. 2016/10320; Yargıtay HGK, 12.06.2013, E. 2013/8-1013, K. 2013/816.

¹¹ Çelebi, s. 442–443 dn. 79’da aktarılan Yargıtay 8. HD, 14.01.2015, E. 2013/23659, K. 2015/587 kararı.

sinde faiz talebi bulunmayan alacak için faize hükmedilmesini talebi aşan bir karar saymış ve bu kısmı düzeltmiştir.¹² Dava dilekçesinde ve talep artırım dilekçesinde faizin türü ve başlangıcı açıkça istenmelidir.

III. Harç

- 295 Dava açılırken ödenmesi gereken harç dava değeri üzerinden hesaplanarak yatırılmalıdır; harç ödenmedikçe yargılamaya devam edilemez ve eksik harç tamamlanmadan karar verilemez (492 sayılı Harçlar Kanunu m. 30-32). Eski 8. Hukuk Dairesi, davacının yargılama sırasında talebini bilirkişi raporundaki değerlere göre artırdığı, fakat bu talep için harç yatırmadığı bir dosyada, eksik harç Harçlar Kanunu'ndaki usule göre tamamlatılmadan esas hakkında karar verilmesini bozma sebebi saymıştır.¹³ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi de ıslah dilekçesindeki talep miktarı üzerinden eksik harç tamamlatılmadan karar verilmesini bozmuştur.¹⁴ Şirket paylarına ilişkin davalarda talep artırım çoğu zaman çok büyük tutarlara ulaştığından, artırım dilekçesiyle birlikte harcın da tamamlanması unutulmamalıdır.

IV. Islah ve Talep Artırımı

- 296 Taraflardan her biri, yapmış olduğu usul işlemlerini kısmen veya tamamen ıslah edebilir; aynı davada ancak bir kez ıslah yoluna başvurulabilir ve ıslah tahkikatın sona ermesine kadar yapılabilir (HMK m. 176, 177/1). Yargıtay'ın bozma kararından veya bölge adliye mahkemesinin kaldırma kararından sonra dosya ilk derece mahkemesine gönderildiğinde, ilk derece mahkemesi tahkikata ilişkin bir işlem yaparsa tahkikat sona erinceye kadar da ıslah yapılabilir; ancak bozma kararına uymakla ortaya çıkan hukuki durum ortadan kaldırılamaz (HMK m. 177/2).

1

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

05.03.2026 · E. 2025/10024 · K. 2026/2577

Kaldırma kararından sonra yapılan talep artırım ilk ıslah sayılır

Bölge adliye mahkemesi, eksik araştırma ve inceleme gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını kaldırıp dosyayı geri göndermişti. İlk derece mahkemesi tahkikat işlemleri yapmış; davacı vekili, bilirkişi raporu doğrultusunda taşınmazlar ve çok sayıda anonim şirket payı yönünden talebini artırmıştı. Bölge adliye mahkemesi ise talep miktarını önceki ıslaha göre belirlemişti. Daire kararı bu yönden de bozmuştur.

¹² Yargıtay 2. HD, 17.10.2023, E. 2022/6143, K. 2023/4787.

¹³ Yargıtay 8. HD, 01.12.2016, E. 2016/20876, K. 2016/16342.

¹⁴ Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2022/9788, K. 2024/2450.

“... Bölge Adliye Mahkemesinin eksik araştırma ve inceleme gerekçesine dayalı “kaldırma ve gönderme” kararı nedeniyle daha önce yapılan ıslah işlemi de dahil olmak üzere önceki usuli işlemlerin ortadan kalktığı...”

DEĞERLENDİRME Daire, kaldırmadan sonra yapılan talep artırımının “ilk ıslah dilekçesi niteliğinde” olduğunu ve bölge adliye mahkemesinin bu dilekçedeki talep miktarını gözeterek karar vermesi gerektiğini belirtmiştir. Karar, şirket paylarının değerinin uzun yargılamalar sırasında enflasyon nedeniyle büyük ölçüde değiştiği dosyalarda, değerlemenin yeniden yapılmasından sonra talebin güncellenebilmesini sağlamaktadır. Ancak bu imkân, aşağıda açıklanan usuli kazanılmış hak sınırına tabidir.

Usuli kazanılmış hak, talep artırımının sınırını oluşturur. İkinci Bölüm’de incele- 297
nen dosyada, şirket adına kayıtlı bir konut nedeniyle ilk kararda hükmedilen alacağa karşı davacı yalnız vekâlet ücreti yönünden temyize başvurduğu için, bozmadan sonra bulunan ve kat kat yüksek olan tutar yerine ilk kararda hükmedilen tutarla yetinilmiş; Daire bu sonucu onamıştır (Bkz. İkinci Bölüm).¹⁵ Davacı, ilk derece kararının tutarını yetersiz buluyorsa, karar lehine görünse bile esasa ilişkin kanun yoluna başvurmayı ya da karşı tarafın başvurusu üzerine katılma yoluyla başvuruyu değerlendirmelidir.

V. Savunmanın Genişletilmesi Yasağı

Taraflar cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleriyle iddia veya savunmalarını ser- 298
bestçe genişletebilir ya da değiştirebilir; dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia veya savunma, ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati dışında genişletilemez yahut değiştirilemez (HMK m. 141). Bu kural, pay sahibi eşin savunması bakımından özellikle önemlidir: Payın evlilikten önce edinildiği, miras ya da bağış yoluyla kazanıldığı veya kişisel bir değerın yerine geçtiği savunması, dilekçeler aşamasında ileri sürülmelidir. Yukarıda anılan dosyada bölge adliye mahkemesi, davalının cevap dilekçesinde ileri sürmediği kişisel mal savunmasının sonraki aşamalarda ileri sürülemeyeceğini ve dikkate alınamayacağını belirtmiştir.¹⁶ Üçüncü Bölüm’de incelenen dosyada ise payın babası tarafından karşılıksız verildiği savunması ancak temyiz aşamasında ileri sürülmüş ve sonuca etkili olmamıştır (Bkz. Üçüncü Bölüm).¹⁷

¹⁵ Yargıtay 2. HD, 12.09.2024, E. 2023/5579, K. 2024/5737.

¹⁶ Yargıtay 2. HD, 24.01.2024, E. 2022/9125, K. 2024/452.

¹⁷ Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2023/2610, K. 2024/3008.

VI. Zamanaşımı

2

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

12.06.2013 · E. 2013/8-1013 · K. 2013/816

Katılma alacağında zamanaşımı on yıldır

İlk derece mahkemesi, davalının ortağı olduğu bir limited şirketin sermaye artırımından doğan katılma alacağı da dahil olmak üzere alacağa hükmetmiş; davalının zamanaşımı definisi davanın belirsiz alacak davası olduğu ve belirsiz alacak davalarında zamanaşımı işlemediği gerekçesiyle reddetmişti. Hukuk Genel Kurulu, bu gerekçeyi yerinde bulmamakla birlikte, uygulanması gereken zamanaşımı süresinin bir yıl değil on yıl olduğunu belirterek direnme kararını değişik gerekçeyle onamıştır.

“

... katılma alacağında zamanaşımı süresi TBK m. 146 (mülga 818 sayılı BK m. 125) uyarınca on(10) yıl olarak uygulanmalıdır...

DEĞERLENDİRME Hukuk Genel Kurulu, boşanmadan doğan dava haklarına ilişkin bir yıllık zamanaşımının (TMK m. 178) katılma alacağına uygulanamayacağını; katılma alacağının kanundan doğan bir para alacağı olduğunu ve TMK m. 5 yollamasıyla Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine tabi bulunduğunu belirtmiştir. Kararda aktarılan Özel Daire bozma kararında da, mal ayrılığı döneminde katkı payı alacağına yönelik davaların on yıllık zamanaşımına tabi olduğu ve evlilik devam ettikçe eşlerin birbirindeki alacakları için zamanaşımının işlemediği (818 s. BK m. 132/1-3) hatırlatılmıştır. Karar, mal rejimi davasının geç açılması ya da talebin geç artırılması hâlinde ileri sürülen zamanaşımı defilerinin değerlendirilmesinde temel dayanaktır.

- 299 Üçüncü kişilere karşı açılacak dava bakımından ise kanun ayrı ve hak düşürücü süreler öngörmüştür (TMK m. 241/2; Bkz. Dokuzuncu Bölüm). 31.07.2026'dan sonra açılan kısmi davalarda, talebin m. 109/4'e göre artırılması hâlinde zamanaşımının artırılan kısım bakımından da dava tarihinden itibaren kesilmiş sayılacağı ayrıca hatırlanmalıdır.

VII. Bekletici Mesele ve Sona Erme Tarihi

- 300 Mal rejimi davası boşanma davasından önce ya da onunla birlikte açılabilir; ancak tasfiye, mal rejiminin sona ermesini gerektirir. Eski 8. Hukuk Dairesi, mal rejimi davası derdestken açılan ya da devam eden bir boşanma davası bulunduğu boşanma davasının sonucunun bekletici mesele yapılmasının Daire'nin öteden beri uyguladığı bir ilke olduğunu ve Hukuk Genel Kurulunun da bu yönde karar verdiğini belirterek, mal rejimi davasının görülebilirlik ön koşulunun gerçekleşmediği gerekçesiyle reddedilmesini bozmuştur.¹⁸

¹⁸ Yargıtay 8. HD, 23.05.2013, E. 2012/11893, K. 2013/7825; Hukuk Genel Kurulunun 27.06.2012 tarihli, E. 2012/8-268, K. 2012/420 sayılı kararını aktarmaktadır.

Mal rejiminin sona erdiği tarih, şirket paylarının hangi tarihteki durumuna göre değerlendirileceğini belirlediğinden, doğru tespit edilmelidir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, yurt dışında boşanan eşler bakımından mal rejiminin yurt dışında açılan boşanma davasının tarihinde sona erdiğini; yabancı mahkeme kararından bu tarih anlaşılamiyorsa araştırılması gerektiğini ve kesinleşme tarihine göre yapılan tasfiyenin hatalı olduğunu belirtmiştir.¹⁹ Eşlerin birden fazla boşanma davası açtığı dosyalarda da mal rejiminin hangi davanın açılmasıyla sona erdiği ayrıca tartışılmalıdır (Bkz. Birinci Bölüm).

VIII. Delillerin Toplanması ve Hâkimin Aydınlatma Ödevi

Hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında taraflara açıklama yaptırabilir, soru sorabilir ve delil gösterilmesini isteyebilir (HMK m. 31). Eski 8. Hukuk Dairesi, davalının bir taşınmazın alımında kişisel bir arsasının satış bedelini kullandığı savunmasına karşı, hâkimin davayı aydınlatma yükümlülüğü uyarınca davalıya satılan arsanın bilgilerini bildirmesi için süre verilmesini, tapu kayıtlarının getirtilmesini ve satış ile alım tarihleri ve değerlerinin karşılaştırılmasını istemiştir.²⁰ Şirket paylarında da aynı ödev, payın edinme kaynağına ilişkin iddiaların somutlaştırılmasında ve şirket kayıtlarının getirtilmesinde önem taşır.

Taraflar, kendilerinin veya karşı tarafın delil olarak dayandıkları ve ellerinde bulunan tüm belgeleri mahkemeye ibraz etmek zorundadır; ticari defterler gibi devamlı kullanılan belgelerin yalnız ilgili kısımlarının onaylı örnekleri ibraz edilebilir (HMK m. 219). İbrarı istenen bir belge kesin süre içinde ibraz edilmezse mahkeme, duruma göre belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir (HMK m. 220/3). Pay sahibi eş şirketin yöneticisiyse, şirketin bilançolarını, genel kurul tutanaklarını ve cari hesap dökümlerini ibraz etme imkânına sahiptir; bu belgelerin ibrazından kaçınılması, ispat bakımından aleyhine değerlendirilebilir. Şirketin kendisi ise davanın tarafı olmadığından, şirket kayıtları mahkeme aracılığıyla şirketten, ticaret sicilinden ve vergi dairesinden istenmelidir.

IX. Bilirkişi

Şirket paylarının değerlemesi, hukuk dışında özel ve teknik bilgi gerektirdiğinden bilirkişi incelemesi hemen her dosyada zorunludur. Bilirkişi kurulunun oluşumu ve raporda aranacak hususlar Yedinci Bölüm'de ayrıntılı olarak incelenmiştir. Taraflar bilirkişi raporunun tebliğinden itibaren iki hafta içinde, eksik gördükleri hususların tamamlattırılmasını, belirsiz hususlarda açıklama yaptırılmasını veya

¹⁹ Yargıtay 2. HD, 07.06.2023, E. 2022/3663, K. 2023/3041.

²⁰ Yargıtay 8. HD, 08.05.2019, E. 2017/14988, K. 2019/4756.

yeni bilirkişi atanmasını isteyebilirler; talebin bu sürede hazırlanmasının özel veya teknik bir çalışmayı gerektirmesi hâlinde, bir defaya mahsus ve iki haftayı geçmemek üzere ek süre verilebilir (HMK m. 281/1). Şirket değerlendirme raporlarına itiraz, çoğu zaman bir uzmanın hazırladığı mütalaayla birlikte yapılmalıdır; ek süre imkânı bu bakımdan önemlidir.

X. Hüküm

- 305 Hükümün sonuç kısmında taleplerden her biri hakkında verilen hükümle taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların sıra numarası altında açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesi gerekir (HMK m. 297/2). Yargıtay bu kuralı mal rejimi davalarında sıkı biçimde uygulamaktadır. Asıl ve birleşen davalar hakkında ayrı ayrı hüküm kurulmaması,²¹ bozmaya uyulduktan sonra bozma kapsamı dışında kalan talepler bakımından da hüküm kurulmaması²² ve birleşen dava dilekçesindeki bir talep hakkında olumlu ya da olumsuz hüküm kurulmaması²³ bozma sebebi sayılmıştır. Şirket paylarına ilişkin hükümlerde, her şirket ve her alacak türü için ayrı bir bent kurulması ve faiz başlangıçlarının ayrı ayrı gösterilmesi yerinde olur.

XI. Kanun Yolları

A. İstinaf

- 306 İstinaf incelemesi, istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapılır; bölge adliye mahkemesi kamu düzenine aykırılıkları resen gözetir (HMK m. 355). Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, davacının bilirkişi raporlarına yönelik istinaf sebeplerini inceleme dışında bırakarak istinaf incelemesini hatalı biçimde sınırlayan bölge adliye mahkemesi kararını, devredilen şirket paylarına ilişkin bir dosyada bu nedenle bozmuştur (Bkz. Dokuzuncu Bölüm).²⁴ Şirket değerlemesine ilişkin itirazlar, istinaf dilekçesinde ayrı ayrı ve gerekçeli olarak gösterilmelidir.

B. Temyiz

- 307 Bölge adliye mahkemesinin kararları kanunda gösterilen parasal sınırı aşan davalarda temyiz edilebilir; geçici hukuki korumalar hakkındaki kararlar temyiz edilemez (HMK m. 362/1). 7589 sayılı Kanun'la eklenen hükme göre, bölge adliye mahkemesinin istinaf başvurusunu kısmen veya tamamen kabul ederek yeniden

²¹ Yargıtay 2. HD, 04.06.2024, E. 2023/7568, K. 2024/4200.

²² Yargıtay 2. HD, 20.11.2024, E. 2024/4635, K. 2024/8913; Yargıtay 2. HD, 13.03.2024, E. 2022/7894, K. 2024/1695.

²³ Yargıtay 8. HD, 09.02.2021, E. 2020/3734, K. 2021/1049.

²⁴ Yargıtay 2. HD, 15.06.2023, E. 2022/4376, K. 2023/3219.

esas hakkında verdiği kararın kabul edilen ya da reddedilen kısmı, miktar veya değeri itibarıyla kanunda düzenlenen parasal sınırın üzerindeyse temyiz edilebilir; bu kararlar ilk derece mahkemesi kararı arasındaki fark parasal sınırı geçmiyorsa ya da karar yalnız yargılama gideri veya vekâlet ücretine ilişkinse temyiz yoluna başvurulamaz (HMK m. 362/3). Şirket paylarına ilişkin davalarda tutarlar çoğu zaman temyiz sınırını aştığından, dosyaların önemli bir kısmı Yargıtay’a ulaşmaktadır.

C. Bozmadan Sonra

Bozma kararına uyan mahkeme bununla bağlıdır; bozmaya uyulmakla ya da bazı konuların bozma kapsamı dışında kalmasıyla taraflardan biri yararına usuli kazanılmış hak doğar.²⁵ Şirket paylarına ilişkin dosyalar sık sık birden fazla kez bozulduğundan, her bozma kararının hangi kalemleri kapsadığı ve hangi kalemlerin kesinleştiği dikkatle izlenmelidir. Bozmadan sonra yeni bir değerlendirme yapılacaksa, değer yeni karar tarihine en yakın tarihe göre güncellenir (Bkz. Yedinci Bölüm).

XII. Taraflardan Birinin Ölümü

Yargılama sırasında taraflardan biri ölürse, mirasçılar mirası kabul veya reddetmemişse kanunda belirlenen süreler geçinceye kadar dava ertelenir (HMK m. 55). Eski 8. Hukuk Dairesi, davacı eşin ölümü üzerine mirasçılara davayı takip edip etmeyeceklerinin sorulması gerektiğini belirterek “karar verilmesine yer olmadığına” ilişkin kararı bozmuştur.²⁶ Mal rejiminin ölümle sona ermesi ve mirasçıların durumu On Beşinci Bölüm’de ayrıca incelenmiştir.

XIII. Uygulama: Dava Açılırken ve Yargılama Sırasında

UYGULAMA NOTU

Şirket paylarına ilişkin bir mal rejimi davasında şu adımlar izlenmelidir:

1. Davanın açılacağı tarih esas alınarak dava türü belirlenir: 31.07.2026’dan önce açılmış davalarda belirsiz alacak, sonra açılan davalarda kısmi dava ve m. 109/4’e göre tek seferlik artırım.
2. Dava dilekçesinde bilinen her şirket, unvanı ve ticaret sicili numarasıyla; davalının pay oranı ve payın edinme tarihiyle ayrı ayrı gösterilir. Her şirket için hangi alacak türünün (katılma alacağı, değer artış payı, 2002 öncesi için katkı payı, kâr payı) istendiği belirtilir.

²⁵ Yargıtay 2. HD, 19.09.2024, E. 2023/6327, K. 2024/6106; Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445.

²⁶ Yargıtay 8. HD, 28.11.2018, E. 2017/15659, K. 2018/19394.

3. Bilinmeyen malvarlığının tespiti için ticaret sicili müdürlüklerine, vergi daire-sine, Merkezi Kayıt Kuruluşuna, bankalara ve tapu müdürlüklerine yazı yazılması istenir.
4. Faiz talebi, türü ve başlangıcıyla birlikte açıkça yazılır.
5. Pay devirleri varsa eklenecek değer iddiası ileri sürülür ve dava devralana ihbar edilir; gerekirse genel mahkemede muvazaa davası açılır.
6. Paylar üzerine ihtiyati tedbir istenir (Bkz. Onuncu Bölüm).
7. Bilirkişi raporuna süresi içinde, gerekirse ek süre istenerek ve uzman mütala-asıyla itiraz edilir.
8. Değerleme tamamlandıktan sonra talep bütün kalemler için bir kez ve zama-nında artırılır; eksik harç tamamlanır.
9. Hüküm her şirket ve her alacak türü için ayrı ayrı kurulmuş mu, faiz başlangıç-ları gösterilmiş mi, denetlenir; kanun yolu dilekçelerinde değerlemeye ilişkin itirazlar ayrı ayrı gösterilir.

- 310 Mal rejimi davasının sonunda bir alacak belirlenir. Bu alacağın nasıl ödeneceği, ödemenin işletmenin varlığını tehlikeye sokup sokmayacağı ve paylarla ödenip ödenemeyeceği ise ayrı sorulardır. Bir sonraki bölüm bu sorulara ayrılmıştır.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Ödeme, Erteleme ve İşletmenin Korunması

BÖLÜMÜN PLANI

I. Ödemenin Biçimi	146
II. Payların Devrinde Ticaret Hukukunun Kuralları	147
III. Paylı Mülkiyet ve Üstün Yarar	149
IV. Ödemenin Ertelenmesi	149
V. Alacağın Tahsili	151
VI. Anlaşma Yoluyla Çözüm	151
VII. Uygulama: Ödeme Aşamasında Yapılacaklar	152

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir; aynî ödemede malların sürüm değeri esas alınır ve bir mesleğin icrasına ayrılmış birimler ile işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir (m. 239/1). Ayın olarak ödeme borçlu eşe tanınmış bir haktır; alacaklı eş, kanundaki istisnalar dışında şirket paylarının devrini isteyemez. Borçlu eş paylarla ödemeyi seçtiğini açıkça ya da davranışlarıyla ortaya koymuşsa, mahkeme bu talebi değerlendirmek zorundadır. Payların bu yolla devrinde şirketin onay ve devralma hakları ticaret hukukuna göre belirlenir; mal rejimi hükümleri gereği yapılan iktisaplar bazı onay sınırlamalarından muaftır. Alacağın derhâl ödenmesi borçlu eş için ciddi güçlükler doğuracaksa, uygun bir süre ertelenmesi istenebilir; bu hâlde durum ve koşullar gerektiriyorsa borçludan güvence istenir (m. 239/2-3). Erteleme isteği hakkında mahkeme olumlu ya da olumsuz bir karar vermelidir. Alacağın tahsili için paylar haczedilebilir. İşletmenin bölünmeden sürdürülmesi ile alacaklı eşin alacağına kavuşması arasındaki denge, ödeme biçimi, erteleme ve güvence kuralları birlikte uygulanarak kurulur.

I. Ödemenin Biçimi

A. Para ile Ödeme Kuraldır

- 311 Mal rejiminin tasfiyesinden doğan haklar ayni değil, şahsi alacak haklarıdır (Bkz. Birinci Bölüm). Bu nedenle tasfiyenin olağan sonucu, borçlu eşin diğer eşe bir para borcu ödemesidir. Şirket payı bakımından bu, diğer eşin paydan bir hisse değil, payın edinilmiş değerinin yarısı kadar para alacağı istemesi demektir. Kanun bununla birlikte ayın olarak ödemeye de imkân tanır: Katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir (m. 239/1).

B. Ayın Olarak Ödeme Borçlunun Hakkıdır

- 312 Ayın olarak ödeme, alacaklının değil borçlunun seçimine bağlıdır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, bölge adliye mahkemeleri arasındaki uyuşmazlığı giderdiği kararında bunu açıkça ifade etmiştir:

... borcun ayın olarak ödenmesi borçlu eşe tanınmış bir haktır. Başka bir anlatımla, tasfiye alacaklısı ayrıık durumlar hariç ayni hak isteğinde bulunamaz, ancak borçlu eş isterse, mal rejiminin tasfiyesine ilişkin dava sonuçlanıncaya kadar borcunu ayın olarak ödemeyi kabul edebilir.¹

- 313 Daire, bu kuralın istisnalarının, alacaklı eşin tasfiyeye konu paylı malda üstün yararını kanıtlaması (m. 226/2) ve aile konutu veya eşyası söz konusu olduğunda sağ kalan eşe tanınan haklar (m. 240) olduğunu belirtmiştir.² Öğretide de m. 239/1'deki ayın olarak ödemenin borçlu eşe tanınmış bir imkân olduğu, alacaklı eşin ayın isteme hakkının bulunmadığı vurgulanmaktadır.³ Şirket payları bakımından bu sonuç önemlidir: Diğer eş, şirketin yönetimine ortak olmak için payların bir kısmının kendisine devredilmesini isteyemez; şirket sahibi eş de, nakit ödemenin işletmeyi zora sokacağı durumlarda paylarla ödeme imkânına sahiptir.

C. Borçlunun Payla Ödeme Talebi Değerlendirilmelidir

1

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

20.01.2015 · E. 2014/9624 · K. 2015/1085

Şirketin iflasa sürükleneceğini ileri süren borçlunun beyanı, payla ödeme seçimidir

Evlilik içinde 2007 yılında kurulan bir şirketin yüzde 97,60 payı davalı eşe, küçük bir kısmı davacı eşe aitti. Mahkeme, davalının payı için 216.734,85 TL katılma alacağına hükmetmişti. Davalı vekili yargılama sırasında, tarafların edinilmiş mallarının şirket üzerinde olduğunu, davacının da şirkette ortak bulunduğunu, davacının hakkı varsa bunun ancak hisse almak olabileceğini, nakit ödeme yapmak zorunda kalırsa şirketin iflasa sürükleneceğini ileri sürmüştü. Daire kararı bu yönden bozmuştur.

1 Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

2 Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

3 Yılmaz/Bozkurt Yaşar, s. 504–505; Geylan, Tez, s. 77–78; Gençcan ve Şipka'dan aktaran.

“ Bu maddeye göre borçlu eş isterse borcunu ayın olarak ödeme hakkına sahiptir. Başka bir anlatımla, borcun ayın olarak ödeme hakkı, borçlu eşe tanınmıştır.

DEĞERLENDİRME Daire, davalı vekilinin bu açıklamalarının, mal rejiminin tasfiyesinden doğan borcun m. 239/1'e göre ayın olarak, yani pay devriyle ödenmesinin seçildiği şeklinde değerlendirilmesi gerektiğini; mahkemenin bu talep hakkında olumlu ya da olumsuz bir değerlendirme yapmadan para alacağına hükmetmesinin usul ve kanuna aykırı olduğunu belirtmiştir. Karar, payla ödeme talebinin belirli bir kalıba bağlı olmadığını, borçlunun açıklamalarının bütününden anlaşılabilirliğini göstermektedir. Mahkeme, talebin kapsamını ve payların değerini belirleyerek ayın olarak ödemenin koşullarını hükümde göstermelidir.

D. Ayın Olarak Ödemenin Koşulları

Aynî ödemede malların sürüm değerleri esas alınır; bir mesleğin icrasına ayrılmış 314
birimler ile işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir (m. 239/1). Bu hükmün şirket payları bakımından iki sonucu vardır. Birincisi, alacağa karşılık devredilecek payların değeri, katılma alacağının hesabında esas alınan değerle aynı yöntemle göre bulunmalıdır; aksi hâlde alacaklı eş, alacağından daha az ya da daha fazla bir değer almış olur. İkincisi, işletmenin ekonomik bütünlüğü gözetilmelidir: Ödemenin, şirketin kontrolünü dengesiz biçimde bölecek ya da işletmenin sürdürülmesini tehlikeye sokacak şekilde yapılması, hükmün amacına aykırıdır.

Ayın olarak ödemede devredilecek payın oranı, alacak tutarının payların toplam 315
değerine bölünmesiyle bulunur. Örneğin bir şirketin bütün paylarının değeri 20.000.000 TL, pay sahibi eşin payı yüzde 100 ve katılma alacağı 6.000.000 TL ise, alacağa karşılık şirketin yüzde 30 payı devredilir. Ancak yüzde 30'luk bir azınlık payının piyasada, şirket değerinin yüzde 30'u kadar bir değer görmeyebileceği de dikkate alınmalıdır (Bkz. Yedinci Bölüm). Kanaatimizce bu nedenle ayın olarak ödemenin alacaklı eşini zarara sokmaması için, devredilecek payın oranı belirlenirken azınlık payının değerine ilişkin bir indirim ya da tarafların anlaşması gözetilmelidir. Alacaklı eşin şirkette azınlık ortağı olarak kalmasının ileride yeni uyumsuzluklar doğurabileceği de unutulmamalıdır.

II. Payların Devrinde Ticaret Hukukunun Kuralları

Ayın olarak ödeme, şirket hukuku bakımından bir pay devridir. Öğretide, 316
m. 239/1'e göre pay devriyle yapılan ödemenin iradi bir devir olduğu, kanuni intikal sayılamayacağı ileri sürülmektedir.⁴ Mal rejimi sözleşmesiyle rejim değişikliği hâlinde de devrin iradi sayılacağı belirtilmektedir.⁵ Bu görüşe göre ayın

⁴ Yılmaz/Bozkurt Yaşar, s. 504–505; Kırca/Kırca'dan aktaran.

⁵ Yılmaz/Bozkurt Yaşar, s. 501.

olarak ödemede, pay devrine ilişkin genel kurallar uygulanır: Limited şirkette noter onaylı devir sözleşmesi ve kural olarak ortaklar genel kurulunun onayı (TTK m. 595), anonim şirkette devir kayıtları ve bağlı paylarda şirketin onayı gerekir.

- 317 Türk Ticaret Kanunu ise “eşler arasındaki mal rejimi hükümleri” gereği yapılan iktisaplar için bazı özel kurallar öngörmüştür:

Durum	Kanun	Sonuç
Bedeli tamamen ödenmemiş nama yazılı paylar	TTK m. 491/1	Kural olarak şirketin onayıyla devredilir; mal rejimi hükümleri gereği devirde bu onay şartı aranmaz
Devri onaya bağlı, borsaya kote olmayan paylar	TTK m. 493/4	Şirket, ancak payları gerçek değeriyle devralmayı önererek onayı reddedebilir
Aynı paylarda hakların geçişi	TTK m. 494/2	Mülkiyet ve malvarlığı hakları derhâl, genel kurul katılma ve oy hakları şirketin onayıyla geçer
Gerçek değer uyumsuzluğu	TTK m. 493/5–6	Devralan, gerçek değer belirlenmesini şirket merkezindeki asliye ticaret mahkemesinden isteyebilir; mahkeme karar tarihine en yakın değeri esas alır
Borsaya kote nama yazılı paylar	TTK m. 495/3	Devralanın pay sahibi sıfatını alması reddedilemez
Limited şirket payları	TTK m. 596	Tüm haklar ve borçlar genel kurul onayı aranmaksızın geçer; şirket üç ay içinde payları gerçek değeriyle devralmayı önererek reddedebilir

- 318 Aynı çalışmada, mal rejimi hükümleri gereği gerçekleşen iktisaplarda TTK m. 491/1’deki kanuni sınırlamanın uygulanmayacağı, borsaya kote olmayan bağlı paylarda şirketin ancak gerçek değerle devralmayı önererek onayı reddedebileceği, borsaya kote paylarda ise pay sahipliğinin reddedilemeyeceği açıklanmaktadır.⁶ Bu açıklamalar ile ayın olarak ödemenin iradi bir devir sayılması birlikte değerlendirildiğinde, özel kuralların m. 239/1’e göre yapılan ödemelere uygulanıp uygulanmayacağı sorusu ortaya çıkar. Kanaatimizce mahkeme hükmüyle belirlenen bir tasfiye borcunun ayın olarak ödenmesi, “eşler arasındaki mal rejimi hükümleri” gereği yapılan bir iktisaptır ve ticaret kanunundaki özel kurallar bu tür ödemeler bakımından da uygulanmalıdır. Bu yorum, alacaklı eşi şirketin keyfî bir onay reddine karşı korur; şirketi ise gerçek değerle devralma imkânı sayesinde istemediği bir ortağı kabule zorlamaz.

DİKKAT

Ayın olarak ödeme seçilmeden önce şirket sözleşmesi ya da esas sözleşme incelenmelidir. Önalm, geri alım, devir yasağı ya da onay şartları, ödemenin uy-

⁶ Yılmaz/Bozkurt Yaşar, s. 507–510.

gulanmasını güçleştirebilir. Şirketin payları gerçek değeriyle devralmayı önermesi hâlinde alacaklı eş, pay yerine paraya kavuşur; bu sonucun tarafların beklentileriyle uyumlu olup olmadığı önceden değerlendirilmelidir.

III. Paylı Mülkiyet ve Üstün Yarar

Tasfiye sırasında paylı mülkiyete konu bir mal varsa, eşlerden biri kanunda öngö- 319
rülen diğer olanaklardan yararlanabileceği gibi, daha üstün bir yararı olduğunu
ispat edip diğerinin payını ödeyerek o malın bölünmeden kendisine verilmesini
isteyebilir (m. 226/2). Yargıtay bu hükmü, ayın talebinin kanunda tanınan istis-
nalarından biri olarak kabul etmektedir.⁷ Eski 8. Hukuk Dairesi, eşlerin paylı
mülkiyetindeki bir bağımsız bölümü muayenehane olarak kullanan dış hekimi eşin
üstün yararını kabul etmiş; payın değerinin hüküm tarihine yakın bir tarihe göre
belirlenmesini ve bedelin, payın devralınmasından sonra diğer eşe ödenmek üzere
depo ettirilmesini istemiştir.⁸

Şirket payları, eşlerin her birinin adına ayrı ayrı kayıtlı olduğundan, kural olarak 320
paylı mülkiyete konu değildir; her eşin payı kendi malvarlığındadır. Öğretide
m. 226/2'nin şirket paylarına kıyasen uygulanabileceği ileri sürülmüş; buna
karşılık şirket esas sözleşmesinin bir mal rejimi sözleşmesi yerine geçmeyeceği
de vurgulanmıştır.⁹ Kanaatimizce eşlerin birlikte kurduğu ve birlikte yönettiği
bir aile şirketinde, şirketin işleyişi bakımından eşlerden birinin üstün yararı
açıksa, m. 226/2'deki düşünce, ayın olarak ödemenin koşulları belirlenirken ve
m. 239/1'deki "işletmenin ekonomik bütünlüğü" ölçütü uygulanırken yol gösterici
olabilir. Eşlerin birlikte ortak olduğu şirketler On Beşinci Bölüm'de ayrıca incelen-
miştir.

IV. Ödemenin Ertelenmesi

A. Kanuni Düzenleme

Katılma alacağının ve değer artış payının derhâl ödenmesi kendisi için ciddi 321
güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerinin uygun bir süre ertelenmesini iste-
yebilir (m. 239/2). Aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak
katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür; durum ve koşullar gerekti-
riyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir (m. 239/3).

⁷ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

⁸ Yargıtay 8. HD, 30.03.2010, E. 2009/6961, K. 2010/1449.

⁹ Geylan, Tez, s. 102–106; Özer'den aktaran.

- 322 Şirket paylarına ilişkin dosyalarda erteleme, işletmenin korunmasının başlıca aracıdır. Katılma alacağı çoğu zaman şirketin değerinin önemli bir kısmına ulaşır; şirket sahibi eşin bu tutarı derhâl ödeyebilmesi için payları satması ya da şirketin varlıklarını elden çıkarması gerekebilir. Ertelemenin amacı, bu tür bir zorunlu satışın önüne geçmek ve borçluya ödemeyi şirketin nakit akışından ya da düzenli bir finansmanla yapma imkânı tanımaktır.

B. Mahkemenin Karar Verme Yükümlülüğü

- 323 Erteleme isteği, mahkemenin olumlu ya da olumsuz bir karar vermesi gereken bir taleptir. Eski 8. Hukuk Dairesi, davalı vekilinin m. 239 uyarınca erteleme isteği hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesini bozma sebepleri arasında saymıştır.¹⁰ Erteleme isteği, alacağın miktarı belirlendikten sonra ve hüküm kurulmadan önce, borçlunun mali durumunu ve ödemenin işletme üzerindeki etkisini gösteren delillerle birlikte ileri sürülmelidir.

C. Ertelemenin Ölçütleri

- 324 Kanun ertelemenin süresini ve koşullarını hâkimin takdirine bırakmıştır. Kanaatimizce bu takdir kullanılırken şu hususlar gözetilmelidir:
- Borçlunun ödeme gücü: Şirketin nakit akışı, dağıtılabılır kârı, borçlunun şirket dışındaki malvarlığı ve kredi imkânları.
 - İşletmenin korunması: Derhâl ödemenin işletmenin satışını ya da tasfiyesini gerektirip gerektirmediği; m. 239/1'deki "işletmelerin ekonomik bütünlüğü" ölçütü bu bakımdan da yol göstericidir.
 - Alacaklının durumu: Alacaklı eşin geçimi, konut ihtiyacı ve çocukların bakımı gibi ödemenin gecikmesinden doğacak güçlükler.
 - Faiz: Ertelenen alacağa karar tarihinden itibaren faiz yürüdüğünden (m. 239/3), erteleme alacaklıyı paranın değer kaybına karşı kısmen korur.
 - Güvence: Erteleme hâlinde durum ve koşullar gerektiriyorsa borçludan güvence istenir. Şirket paylarının rehni, borçlunun taşınmazlarına ipotek ya da banka teminat mektubu bu amaçla kullanılabilir.
- 325 İsviçre Federal Mahkemesinin incelediği dosyada, Türk Medeni Kanunu m. 239/2'nin karşılığı olan İsviçre Medeni Kanunu m. 218 uyarınca ödeme süresi tartışılmış; şirketin tek pay sahibi olan eşin borcunu şirketten borçlanarak ödeyebileceği de değerlendirilmiştir.¹¹ Türk hukukunda bu imkân sınırlıdır: Pay sahipleri, sermaye taahhüdünden doğan vadesi gelmiş borçlarını ifa etmedikçe ve şirketin serbest yedek akçelerle birlikte kârı geçmiş yıl zararlarını karşılayacak düzeyde olmadıkça şirkete borçlanamaz (TTK m. 358); bu hüküm limited şirketlere de uygulanır (TTK m. 644/1-b). Şirketten borçlanarak ödeme yapılması düşün-

¹⁰ Yargıtay 8. HD, 08.10.2012, E. 2012/1880, K. 2012/8788.

¹¹ Kırkbeşoğlu/Karamercan, s. 148–149.

lüyorsa, bu sınırlamalara ve şirketin kâr dağıtım imkânına ayrıca bakılmalıdır. Şirketin dağıtılabilir kârı varsa, bunun kâr payı olarak dağıtılması ve ödemede kullanılması daha uygun bir yol olabilir.

V. Alacağın Tahsili

Hüküm kesinleştikten ya da icra edilebilir hâle geldikten sonra alacak ödenmezse, 326 alacaklı eş genel hükümlere göre icra takibi yapabilir. Borçlu eşin şirket payları bu takipte haczedilebilir. Anonim şirketlerde pay senedi veya ilmühaber çıkarılmamışsa borçlunun şirketteki payı şirkete tebliğ olunarak haczedilir, haciz pay defterine işlenir ve tescil edilmek üzere ticaret siciline bildirilir; haczedilen payların devri alacaklının haklarını ihlal ettiği oranda batıldır (İİK m. 94/1).¹² Sermaye şirketlerinde ortağın kişisel alacaklıları, ortağa düşen kâr veya tasfiye payından alacaklarını almak yanında, payların haczini ve paraya çevrilmesini isteyebilir; ortağın şirketten olan diğer alacakları da haczedilebilir (TTK m. 133/2-3).

Cebri icra yoluyla payların iktisabında da ticaret kanunundaki özel kurallar uygulanır: Bedeli tamamen ödenmemiş nama yazılı paylar için şirketin onayı aranmaz (TTK m. 491/1); devri onaya bağlı paylarda şirket ancak gerçek değerle devralmayı önererek onayı reddedebilir (TTK m. 493/4); borsaya kote paylarda iktisap edenin pay sahipliği reddedilemez (TTK m. 495/3); limited şirkette ise haklar ve borçlar genel kurul onayı aranmaksızın geçer, şirket gerçek değerle devralmayı önererek reddedebilir (TTK m. 596). Haciz ve satış, payın değerini çoğu zaman düşürür; bu nedenle tarafların icra aşamasından önce bir ödeme planı ya da ayın olarak ödeme üzerinde anlaşması, hem alacaklı hem borçlu için daha yararlı olabilir. 327

VI. Anlaşma Yoluyla Çözüm

Eşler, karşılıklı borçları ile ilgili düzenleme yapabilirler (m. 226/3). Şirket paylarına ilişkin tasfiyelerde bu imkân özellikle önemlidir: Değerleme belirsizdir, yargılama uzundur ve işletmenin geleceği her iki eşi de ilgilendirir. Uygulamada sık görülen anlaşma biçimleri şunlardır: alacağın taksitle ödenmesi ve payların ya da taşınmazların güvence olarak rehnedilmesi; payların bir kısmının alacaklı eşe devredilmesi ve diğer kısmının ileride belirli bir değerle geri alınmasına ilişkin bir alım hakkı tanınması; şirketin bir varlığının, örneğin bir taşınmazın, şirketten ortak eşe, oradan alacaklı eşe devredilmesi. 328

Bu anlaşmalar, mal rejiminin tasfiyesine ilişkin sözleşmeler olarak geçerlidir; 329 ancak hileyle ya da gerçek dışı beyanlarla kurulmuşlarsa geçersiz sayılabilirler. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, anlaşmalı boşanmayla bağlantılı olarak yapılan harici bir tasfiye sözleşmesinde, şirket payının sözleşmeden önce devredilmiş olduğunun

¹² Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923 kararında aktarılan hüküm.

gizlenmesini hile sayarak sözleşmeyi geçersiz kabul etmiştir (Bkz. On Beşinci Bölüm).¹³ Anlaşma yapılırken payların güncel durumu ticaret sicilinden doğrulanmalı ve sözleşmeye, payların sözleşme tarihinde borçlu eşte bulunduğuna ilişkin bir beyan ve güvence hükmü eklenmelidir.

VII. Uygulama: Ödeme Aşamasında Yapılacaklar

UYGULAMA NOTU

Borçlu eşin vekili:

- Nakit ödemenin işletmeyi zora sokacağı durumlarda, payla ödeme seçimini açıkça ve hüküm kurulmadan önce bildirmeli; devredilecek payların oranını ve şirket sözleşmesindeki devir kurallarını göstermelidir.
- Erteleme isteğini, şirketin nakit akışı tablosu, kredi imkânları ve önerilen ödeme planıyla birlikte ileri sürmeli; uygun bir güvence önermelidir.
- Şirketten borçlanma yoluyla ödeme düşünülüyorsa TTK m. 358'deki sınırlamaları değerlendirmelidir.

Alacaklı eşin vekili:

- Payla ödeme önerisinde payların değerinin katılma alacağının hesabındaki yöntemle belirlendiğini ve azınlık payı niteliğinin gözetildiğini denetlemelidir.
- Erteleme isteğine karşı, alacaklının durumunu ve erteleme kabul edilirse güvence istemelidir.
- Hükümden sonra ödeme yapılmazsa payların haczini istemeli; haczin pay defterine işlenmesini ve ticaret siciline bildirilmesini takip etmelidir.

- 330 Kitabın Beşinci Kısım, genel kuralların özel durumlara uygulanmasına ayrılmıştır. Bir sonraki bölüm, 1 Ocak 2002'den önceki mal ayrılığı döneminde edinilen şirket payları ve bu paylar bakımından ileri sürülebilecek katkı payı alacağıyla başlanmaktadır.

¹³ Yargıtay 2. HD, 04.05.2023, E. 2023/1061, K. 2023/2206.

BEŞİNCİ KISIM

ÖZEL DURUMLAR

13. 2002 Öncesi Dönem: Mal Ayrılığı ve Katkı Payı Alacağı	155
14. Ticari İşletme, Serbest Meslek, Adi Ortaklık ve Kooperatif	165
15. Anlaşmalı Boşanma, Ölüm ve Diğer Özel Durumlar	181

“...eşlerin evlenmeden önce edinilmiş olan şirket hisseleri kişisel mal olarak kabul edilecektir.”

ON ÜÇ ÜNCÜ BÖLÜM

2002 Öncesi Dönem: Mal Ayrılığı ve Katkı Payı Alacağı

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Geçiş Hükümünün Şirket Payları Bakımından Sonuçları	156
II.	Katkı Payı Alacağının Hukuki Niteliği	156
III.	Şirket Paylarına Yapılan Katkılar	158
IV.	Eşin Diğer Eş Adına Pay Edinmesi	160
V.	Hesap Yöntemi	160
VI.	Elden Çıkarılan Paylar	162
VII.	Faiz ve Zamanaşımı	163

BÖLÜMÜN ÖZETİ

1 Ocak 2002'den önce evlenen eşler arasında bu tarihe kadar mal ayrılığı rejimi geçerlidir. Bu dönemde edinilen şirket payları, edinilmiş mallara katılma rejiminin başladığı tarihte eşin malvarlığında bulunduğu için kişisel maldır; diğer eş bu paylar için katılma alacağı isteyemez. Ancak payın edinilmesine para ya da para ile ölçülebilen bir değerle katkıda bulunmuşsa, Yargıtay'ın borçlar hukukunun genel hükümlerinden hareketle geliştirdiği katkı payı alacağını isteyebilir. Katkı, ziynet veya miras gibi toplu bir değerle ya da çalışma gelirleriyle yapılabilir; düzenli geliri olan eşin, aksi kanıtlanmadıkça tasarruf imkânı oranında katkıda bulunduğu kabul edilir. Katkı oranı, eşlerin edinme tarihine kadarki gelirleri ve tasarruf imkânları karşılaştırılarak bulunur ve payın dava tarihindeki değeriyle çarpılır; faiz dava ya da ıslah tarihinden yürür. Aynı şirket payında, 2002 öncesi kuruluş sermayesi için katkı payı ile 2002 sonrası sermaye artırımları ve gelirler için katılma alacağı birlikte bulunabilir. Ev işleri tek başına katkı sayılmaz. Mal ayrılığı döneminde edinilip sona ermeden önce elden çıkarılan bir pay, kural olarak katkı payına esas tasfiyeye girmez.

I. Geçiş Hükümünün Şirket Payları Bakımından Sonuçları

- 331 Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1 Ocak 2002'den önce evlenen eşler arasında, bu tarihe kadar 743 sayılı Kanun'un yasal rejimi olan mal ayrılığı, bu tarihten mal rejiminin sona ermesine kadar ise edinilmiş mallara katılma rejimi uygulanır (4722 s. K. m. 10; Bkz. Birinci Bölüm). Bu ayrımın şirket payları bakımından sonuçları, önceki bölümlerde ayrı ayrı açıklanmıştır ve burada bir arada gösterilebilir:

Payın ya da değer in kaynağı	Dönem	Alacak türü	Bölüm
Kuruluştaki ya da devirle edinilen pay	2002 öncesi	Pay kişiseldir; edinmeye katkı varsa katkı payı	13
Sermaye artırım	2002 sonrası	Karine gereği edinilmiş; katılma alacağı	4
Kâr payları ve şirkette bırakılan kâr	2002 sonrası	Kişisel malın geliri; katılma alacağı	5
Endüstriyel değer artışı	2002 sonrası	Normal artışı aşan kısım edinilmiş	6
Kâr payları	2002 öncesi	Pay sahibinin kişisel malı; başka bir mala katkıda kullanıldıysa katkı payının konusu olabilir	13

- 332 Bu nedenle 2002'den önce kurulmuş ya da edinilmiş bir şirketteki pay bakımından aynı davada iki ayrı alacak türü birlikte istenebilir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, kuruluşları ve payların ilk edinilmesi 2002'den önceye dayanan beş anonim şirket bakımından, bölge adliye mahkemesinin kadının yalnız katkı payı alacağı bulunduğu yönündeki kabulünü hatalı bulmuştur. Daire'ye göre paylar başlangıçta kişisel mal olsa da 2004 ve 2005 yıllarında yapılan sermaye artırımları karine gereği edinilmiş maldır ve bu kısımlar için değer artış payı ya da katılma alacağı hesaplanmalıdır (Bkz. Birinci ve Dördüncü Bölümler).¹ Aynı dosyada davacı, bölge adliye mahkemesinin kaldırma kararından sonra bilirkişi raporu doğrultusunda verdiği dilekçede şirketlerin her biri için katkı payı ve katılma alacağını ayrı ayrı göstermiş; örneğin bir şirket bakımından 64.005,27 TL katkı payı alacağı ile 2.743.038,65 TL katılma veya değer artış payı alacağı istemiştir. Bu ayrım, hem hesabın denetlenebilmesi hem de faiz başlangıçlarının doğru belirlenmesi için gereklidir.

II. Katkı Payı Alacağının Hukuki Niteliği

- 333 743 sayılı Kanun'da mal ayrılığı rejiminin tasfiyesine ilişkin bir düzenleme bulunmadığından, Yargıtay bu dönemde edinilen mallar bakımından eşler arasındaki

¹ Yargıtay 2. HD, 05.03.2026, E. 2025/10024, K. 2026/2577.

uyuşmazlıkları, aynı Kanun'un 5. maddesinin yollamasıyla Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine dayanarak çözmüş ve "katkı payı alacağı" adı verilen bir alacak türü geliştirmiştir.² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, bu alacağın dayanağını ve şartlarını yakın tarihli bir kararında ayrıntılı olarak açıklamıştır.

1

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

04.07.2024 · E. 2023/4622 · K. 2024/5366

Katkı payı alacağı için para veya para ile ölçülebilen bir katkı gerekir

Eşler 1988'de evlenmiş; boşanma davası devam ederken erkek eş ölmüştü. Tasfiyesi istenen taşınmazlar ilk olarak 1998 ve 2001 yıllarında ölen eş adına tescil edilmiş, sonra görünürde satışlarla el değiştirip yeniden onun adına dönmüştü. İlk derece mahkemesi bu taşınmazlar bakımından katılma alacağına hükmetmiş, bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmişti. Daire, ilk edinme tarihleri esas alındığında talebin katkı payı alacağı niteliğinde olduğunu belirterek taşınmazlar yönünden kararı bozmuş ve bu alacağın şartlarını şöyle açıklamıştır:

“

Kadın veya kocanın, mal rejiminin devamı sırasında diğerinin edindiği mal varlığına katkısı nedeniyle katkı payı alacağı isteğinde bulunabilmesi için mutlaka para ya da para ile ölçülebilen maddi veya hizmet değeriyle katkıda bulunması gerekir. Bu katkı, ziynet, miras veya bağış yoluyla elde edilen başka mal varlıklarının kullanılması ile toplu olarak yapılabileceği gibi, çalışan eşin gelirleriyle de yapılması mümkündür. Çalışarak, düzenli ve sürekli gelire (maaş, gündelik, kar payı vb.) sahip eşin, aksi kanıtlanmadıkça diğer eşin sahip olduğu mal varlığına yapabileceği tasarruf oranında katkıda bulunduğunun kabulü gerekir.

DEĞERLENDİRME Kararın şirket payları bakımından dikkat çeken yönü, düzenli gelir örnekleri arasında kâr payını da saymasıdır. 2002'den önce bir şirketten düzenli kâr payı alan eş, bu gelirle diğer eşin edindiği bir mala katkıda bulunmuş sayılabilir; tersine, şirket payını 2002'den önce edinen eşin diğer eş de, çalışma gelirleriyle bu payın edinilmesine katkıda bulunduğunu ileri sürebilir. Karar ayrıca katkı payı alacağının hesap yöntemini adım adım göstermektedir (aşağıya bakınız). Kararın bir başka önemli yönü, sonraki devirlerin görünürde olduğu anlaşıldığında malın ilk edinme tarihinin esas alınmasıdır. Kanaatimizce aynı ilke, 2002'den önce edinilip sonradan görünürde devirlerle yeniden aynı eşe dönen şirket payları için de geçerlidir.

Katkı payı alacağı, edinilmiş mallara katılma rejimindeki katılma alacağından farklı olarak, kanundan değil katkıdan doğar. Bu nedenle davacı eş, katkısını ispat etmek zorundadır. Öğretide aktarıldığına göre Hukuk Genel Kurulu, eşin evin temizlik ve yemek gibi işlerini yapmasını ve çocuklara bakmasını TMK m. 227 çerçevesinde bir katkı olarak kabul etmemiştir; aynı eserde, değer artış payının mülga Kanun döneminde içtihatla kabul edilen katkı payı alacağıyla aynı anlama geldiği belirtilmektedir.³ Buna karşılık eşin, diğer eşin işyerinde ya da şirketinde

2 Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2023/4622, K. 2024/5366.

ücretsiz çalışması, para ile ölçülebilen bir hizmet katkısı oluşturabilir (Bkz. Altıncı Bölüm).

III. Şirket Paylarına Yapılan Katkılar

A. Toplu Katkılar

335 Şirket paylarının mal ayrılığı döneminde edinilmesine yapılan katkıların en yaygın biçimi, diğer eşin ziynet eşyalarının bozdurulup şirkete sermaye olarak konulması ya da pay bedelinin ödenmesinde kullanılmasıdır. Öğretide aktarılan bir kararda eski 8. Hukuk Dairesi, ziynet eşyalarıyla şirket sermayesine yapılan katkıya dayanan talebi katkı payı alacağı, şirket gelirlerine dayanan talebi ise katılma alacağı olarak nitelendirmiştir.⁴ Mirasla ya da bağışla elde edilen bir değer, örneğin diğer eşe miras kalan bir taşınmazın satış bedelinin pay alımında kullanılması da toplu katkı niteliğindedir.

336 Toplu katkıyı ispat etmek, çoğu zaman yıllar öncesine ait olaylara dayanmayı gerektirir. Hukuk Genel Kurulu, kadının annesinden kalan kooperatif payını satın bedelini kocanın iş merkezindeki bağımsız bölümlerin edinilmesine kullandığı iddiasına ilişkin bir kararında, oy çokluğuyla, satış tarihi ile bağımsız bölümlerin edinilmesi ve taksitlerinin ödenmesi tarihlerinin örtüşmesini ve olağan hayat deneyimlerini esas alarak katkının varlığını kabul etmiştir. Genel Kurul'a göre bu dönemde evin bakımı ve eş ile çocukların geçimi kocaya ait olduğundan, satış bedelinin başka bir şekilde kullanıldığını ileri sürüp ispatlamak kocaya düşer.⁵ Kararda, olayların çoğu zaman dört duvar arasında geçtiği belirtilerek şu tespit yapılmıştır:

Bu halde olağan hayat deneyimleri, ülke gerçeklerinin de sübutun kabulünde gözden ırak tutulmaması gerekir.

337 Bu ispat kolaylığı, kanaatimizce şirket payları için de geçerlidir; ancak katkının belirli bir pay ya da sermaye ödemesiyle bağlantısının tarihlerle gösterilmesi gerekir. Şirket paylarında da diğer eşe ait bir değer elden çıkarılması ile payın edinilmesi ya da sermayenin ödenmesi arasındaki zaman bağlantısı, katkının ispatında güçlü bir olgudur.

B. Gelir ile Katkı

338 Diğer eş, mal ayrılığı döneminde düzenli bir gelire sahipse, aksi kanıtlanmadıkça tasarruf imkânı oranında katkıda bulunduğu kabul edilir.⁶ Bu kural, şirket payları bakımından şu anlama gelir: Pay sahibi eş, payın bedelini ya da sermayesini kendi

3 Yargıtay HGK, 18.06.2008, E. 2008/2-432, K. 2008/444 (aktaran Geylan, Tez, s. 92).

4 Çelebi, s. 442-443 dn. 79'da aktarılan Yargıtay 8. HD, 14.01.2015, E. 2013/23659, K. 2015/587 kararı.

5 Yargıtay HGK, 26.06.2013, E. 2012/8-1137, K. 2013/879.

6 Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2023/4622, K. 2024/5366.

gelirinden ödemiş görünse bile, diğer eşin de çalışıyor ve gelir elde ediyor olması, ailenin toplam tasarrufu içinde onun da bir payı bulunduğunu gösterir. Katkının oranı, aşağıda açıklanan yöntemle hesaplanır.

C. Katkının İspatlanamadığı Durumlar

Yargıtay, katkının somut olarak ispatlanmadığı durumlarda katkı payı taleplerini reddetmektedir. Eski 8. Hukuk Dairesi, davalının babasıyla birlikte yüzde 50 payla kurduğu bir limited şirketin kuruluşuna ve sermayesine davacının kişisel mallarıyla herhangi bir katkıda bulunmadığı anlaşıldığından, katkı payı talebinin reddini yerinde bulmuş; şirketin 2002 sonrasındaki gelirleri bakımından ise katılma alacağının araştırılmasını istemiştir.⁷ Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin, bozma kapsamı dışındaki temyiz itirazlarını reddettiği bir dosyada, davalının mal ayrılığı döneminde kurulan bir limited şirketteki yüzde 70 payı kişisel mal sayılmıştır. İlk derece mahkemesi, kadının ziynet eşyalarıyla katkı iddiasının duyuma dayalı tanık beyanlarıyla ispatlanamadığını, kaldı ki altınların bozdurulmasıyla yapıldığı ileri sürülen katkının şirket payına değil bir araç alımına ilişkin olduğunu ve çalışma geliriyle katkıda bulunulduğunun da ileri sürülmediğini belirtmiştir. Bölge adliye mahkemesi de ziynetle katkı iddiası ispatlanamadığı hâlde şirketin sermaye artışıyla ilgili olarak katkı payı alacağına hükmedilmesini yerinde görmemiş; şirketin 2002 sonrası sermaye artırımları ile dağıtılmamış kârları için ise katılma alacağına hükmetmiştir.⁸ Karar, katkının belirli bir mala yönelik olması gerektiğini göstermektedir: Ziynetle bir araç alınmışsa, bu katkı aynı dönemde kurulan şirketin payına aktarılamaz. Aynı Daire'nin onadığı bir başka kararda, 1984'te tescil edilmiş bir şahıs işletmesi bakımından, kadının işletmeye katkı yaptığı, kullandığı kredilerin işyerinin iyileştirilmesine ya da korunmasına harcandığı ve makine alındığı fatura ve belgelerle ispatlanamadığından katkı payı talebi reddedilmiştir.⁹

UYGULAMA NOTU

2002 öncesi edinilen bir şirket payına katkı iddiasında şu deliller toplanmalıdır: payın edinildiği ya da şirketin kurulduğu tarih ve sermayenin ödendiği tarihler; diğer eşin o tarihlerdeki çalışma kayıtları ve gelirleri (sosyal güvenlik kayıtları, vergi kayıtları, maaş bordroları); ziynet eşyalarının bozdurulduğunu ya da bir malın satıldığını gösteren belgeler ve bu işlemlerin tarihleri; sermayenin ödendiği hesabın hareketleri; tanık beyanları. Banka kayıtlarının uzun süre saklanmadığı dikkate alınarak, kayıtlar mümkün olan en erken aşamada istenmelidir. Dava dilekçesinde toplu katkı ile çalışma geliriyle katkı ayrı ayrı ileri sürülmeli ve her birinin hangi paya ya da sermaye ödemesine yöneldiği gösterilmelidir; yalnız

⁷ Yargıtay 8. HD, 20.01.2015, E. 2013/16341, K. 2015/1094.

⁸ Yargıtay 2. HD, 03.10.2024, E. 2024/4939, K. 2024/6801.

⁹ Yargıtay 2. HD, 18.04.2024, E. 2023/1532, K. 2024/2592.

ziynet katkısına dayanan ve bu iddiayı ispatlayamayan eş, sonradan gelir katkısına dayanmakta güçlük çeker.

IV. Eşin Diğer Eş Adına Pay Edinmesi

- 340 Mal ayrılığı döneminde bir eşin parasıyla diğer eş adına şirket payı edinilmiş olabilir. Bu durumda payın diğer eşe bağışlanıp bağışlanmadığı sorusu ortaya çıkar. Eski 8. Hukuk Dairesinin incelediği bir dosyada davacı eş, diğer eş adına edinilen taşınmazların, araçların ve bir limited şirketteki yüzde 10 payın bedelini kendi ticari gelirleri ve kişisel mallarının satış bedelleriyle ödediğini ileri sürmüştü. Pay, 1993'te şirket ortaklarından biri tarafından diğer eşe devredilmişti; Daire, edinme tarihlerine göre talebin 2002 öncesi edinimler bakımından katkı payı, sonrası bakımından katılma alacağı niteliğinde olduğunu belirtmiştir. İlk derece mahkemesi bu edinimleri gizli elden bağışlama sayarak davayı reddetmişti. Daire ise şu sonuca varmıştır:

... davacının dava konusu mal varlığını davalı adına tescil ettirirken ticari endişelerle ve ortak yaşamı güvence altına alma amacı ile hareket ettiği herhangi bir bağış iradesinin ve kastının bulunmadığı sonucuna varılmaktadır.

- 341 Bu gerekçeyle ret kararı bozulmuş ve katkı payı ile katılma alacağı talepleri hakkında esasa ilişkin bir karar verilmesi istenmiştir.¹⁰
- 342 Karar, eşler arasındaki kazandırmalarda bağış iradesinin kendiliğinden varsayılamayacağını göstermektedir. Üçüncü Bölüm'de incelenen anne ve babadan yapılan devirlere ilişkin bağış karinesi, eşler arasındaki kazandırmalara aynen uygulanmaz. Eşler arasındaki kazandırmalar On Beşinci Bölüm'de ayrıca ele alınmıştır.

V. Hesap Yöntemi

A. Katkı Oranının Belirlenmesi

- 343 Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, katkı payı alacağının hesabını şu aşamalara bağlamaktadır:¹¹
1. Önce, malın edinildiği tarih itibarıyla ziynet, miras veya bağış gibi başka malvarlığı değerlerinden elde edilen toplu para ile yapılan katkının, malın bedelinin tamamı karşısındaki oranı belirlenir. Bunun için toplu katkının satın alma tarihindeki parasal değeri ile malın edinme bedeli ve dava tarihindeki sürüm değeri ayrı ayrı tespit edilir.

¹⁰ Yargıtay 8. HD, 03.04.2012, E. 2012/1111, K. 2012/2445.

¹¹ Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2023/4622, K. 2024/5366.

2. Kalan kısma, her bir eşin çalışmasıyla elde ettiği düzenli gelirleriyle katkıda bulunduğu kabul edilir. Bunun için evlenme tarihinden malın edinildiği tarihe kadar eşlerin çalışma sürelerine ve gelirlerine ilişkin belgeler getirtilir; belgesi bulunmayan dönemler için meslek kuruluşlarından ya da bilirkişilerden yaklaşık gelir sorulur.
3. Her bir eşin alışkanlıkları, ekonomik ve sosyal durumu gözetilerek kişisel harcamaları ile kocanın 743 sayılı Kanun'a göre evi geçindirme yükümlülüğü nedeniyle yapabileceği harcamalar gelirlerinden düşülür; böylece her eşin tasarruf miktarı bulunur.
4. Her bir eşin tasarruf miktarının toplam tasarruf içindeki oranı, düzenli gelirlerle yapılan katkının oranını gösterir.

Eski 8. Hukuk Dairesi de aynı yöntemi, eşlerin her birinin toplam gelirleri içinde yapabilecekleri tasarruf miktarının belirlenmesi, toplam tasarruf içinde davacının katkı oranının hesaplanması ve bu oranın malın dava tarihindeki değeriyle çarpılması biçiminde özetlemiştir.¹² 344

B. Değer Tarihi: Dava Tarihi

Katkı payı alacağı ile katılma alacağı arasındaki önemli bir fark, değer tarihidir. Katılma alacağında malın tasfiye, yani karar tarihindeki sürüm değeri esas alınırken, katkı payı alacağında belirlenen katkı oranı malın dava tarihindeki sürüm değeriyle çarpılır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, katkı payı alacağı istenen taşınmazların dava tarihindeki değeri yerine yaklaşık on yıl sonraki değerlerine göre hesap yapılmasını bu nedenle bozmuştur.¹³ 345

Şirket payları bakımından bu, 2002 öncesi edinilen pay için katkı payı hesaplanırken şirketin dava tarihindeki değerinin bulunması demektir. Bu değer, Yedinci Bölüm'de açıklanan ölçütlerle belirlenir; ancak katılma alacağından farklı olarak karar tarihine göre güncellenmez. Bu alacak için faizin dava tarihinden yürümesi de aynı kuralın sonucudur. 346

ÖRNEK

Eşler 1995'te evlenmiş, boşanma davası 2020'de açılmıştır. Eşlerden A, 1998'de tek ortaklı bir limited şirket kurmuştur. Sermayenin yüzde 20'si diğer eş B'nin ziynet eşyalarının bozdurulmasıyla, kalanı eşlerin birikimleriyle ödenmiştir. 1995–1998 yılları arasında her iki eş de çalışmış ve gelir elde etmiştir. Bilirkişi, her eşin gelirinden kişisel harcamalarını ve evin geçimine ilişkin yükümlülükleri düşerek tasarruf miktarlarını bulmuş ve B'nin toplam tasarruf içindeki payını yüzde 25 olarak belirlemiştir. Şirket 2002'den sonra hiç sermaye artırımını yapmamış ve kâr dağıtmamıştır.

¹² Yargıtay 8. HD, 12.03.2019, E. 2017/11079, K. 2019/2559.

¹³ Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/6421, K. 2024/6442.

Katkı oranı. Ziynetle yapılan toplu katkı yüzde 20'dir. Kalan yüzde 80'in yüzde 25'i, yani yüzde 20 de B'nin gelir katkısıdır. B'nin toplam katkı oranı yüzde 40'tır.

Katkı payı alacağı. Şirket payının dava tarihindeki değeri 10.000.000 TL ise, B'nin katkı payı alacağı $10.000.000 \times \%40 = 4.000.000$ TL'dir; bu alacağı dava tarihinden itibaren faiz yürür.

2002 sonrası dönem. Şirket 2002'den sonra dağıtmadığı kârlarını şirkette biriktirmişse, bu kârın A'nın payına düşen ve evlilik dönemine ait kısmı ayrıca katılma alacağına konu olur (Bkz. Beşinci Bölüm). Bu durumda dava tarihindeki şirket değerinin, 2002 sonrası biriken kârları da içerdiği unutulmamalı ve katkı payı hesabında bu kârların payı ayrılarak mükerrer hesaptan kaçınılmalıdır.

- 347 Örneğin son paragrafında gösterilen sorun, uygulamada sık gözden kaçırılmaktadır. 2002'den önce kurulmuş bir şirketin dava tarihindeki değeri, hem 2002 öncesinde konulan sermayenin hem de 2002 sonrasında biriken kârların ve artırımların sonucudur. Katkı payı, kanaatimizce yalnız 2002 öncesinde oluşan değer üzerinden, yani 2002 sonrası artırımlar ve şirkette bırakılan kârlar ayrıldıktan sonra kalan değer üzerinden hesaplanmalıdır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin kooperatif ödemelerine ilişkin kararlarında da, mal ayrılığı dönemindeki ödemelere ilişkin katkı oranının sonraki rejime kişisel mal olarak geçeceği ve 2002 sonrası ödemeler bakımından katılma alacağının hesabında bu oranın gözetileceği kabul edilmektedir.¹⁴

VI. Elden Çıkarılan Paylar

- 348 Mal ayrılığı döneminde edinilip mal rejimi sona ermeden önce elden çıkarılan bir pay, kural olarak katkı payına esas tasfiyeye girmez. Eski 8. Hukuk Dairesi, 1988'de edinilip 1998'de, yani boşanma davasından yaklaşık on dört yıl önce satılan bir kooperatif payı bakımından, eşlerden birine ait malvarlığının katkı payı alacağına esas tasfiyeye dahil edilebilmesi için kanundaki istisnalar dışında mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olması gerektiğini; satış parasının mevcut olduğu ya da bu parayla yerine bir mal edinildiği ispatlanmadığından talebin reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁵
- 349 Buna karşılık Daire, mal ayrılığı döneminde edinilen bir taşınmaz hissesinin eşlerin ayrı yaşamaya başlamasından sonra üçüncü kişiye devredildiği ve bedelinin evlilik birliğinin ihtiyaçları dışında harcandığı bir dosyada, bu hisse için de katkı payı alacağı hesaplanması gerektiğini kabul etmiştir.¹⁶ Bu kararlar kooperatif payına ve taşınmaz hissesine ilişkin olsa da, kanaatimizce aynı ölçütler şirket payları

¹⁴ Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/2201, K. 2024/4058.

¹⁵ Yargıtay 8. HD, 21.03.2017, E. 2015/13760, K. 2017/3962.

¹⁶ Yargıtay 8. HD, 21.03.2019, E. 2018/9888, K. 2019/3011.

için de geçerlidir: Mal ayrılığı döneminde edinilen bir pay elden çıkarılmışsa, katkı payı alacağı ancak satış bedelinin ya da yerine alınan malın izi sürülebildiğinde veya devir evlilik birliği fiilen sona erdikten sonra yapılp bedel aile ihtiyaçları dışında harcandığında gündeme gelir.

VII. Faiz ve Zamanaşımı

Katkı payı alacağının faizi, dava tarihinden; dava sırasında artırılan kısım bakımından ise artırım ya da ıslah tarihinden başlar. Katılma alacağına ise tasfiye, yani karar tarihinden faiz yürür (TMK m. 239/3; Bkz. On İkinci Bölüm). Eski 8. Hukuk Dairesi, aynı dosyada hem katkı payı hem katılma alacağına hükmedilen bir davada, katkı payı alacağına dava ve ıslah tarihlerinden, katılma alacağına ise tasfiye tarihinden faiz işletilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuştur; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi de bozmaya uyulduğu hâlde katılma alacağı bakımından bu ayırımı uyulmamasını yeniden bozma sebebi saymıştır. Aynı dosyanın asıl davasında, dava dilekçesindeki 5.500 TL'ye dava tarihinden, ıslahla artırılan 109.500 TL'ye ıslah tarihinden faiz yürütülmesi onanmıştır.¹⁷ Bir başka dosyada bölge adliye mahkemesi, katkı payı ve katılma alacağının faiz başlangıçları farklı olduğu hâlde her ikisine dava tarihinden faiz yürütülmesini hatalı bulmuş; katkı payı alacağının dava dilekçesindeki kısmına dava tarihinden, artırılan kısmına ıslah tarihinden, katılma alacağına ise ilk derece mahkemesinin karar tarihinden faiz yürütmüştür. Aynı kararda, ne dava ne de ıslah dilekçesinde faiz istemeyen eş lehine faize hükmedilmesi de taleple bağlılık ilkesine aykırı bulunmuştur.¹⁸

Katkı payı alacağı, 743 sayılı Kanun'un 5. maddesinin yollamasıyla Borçlar Kanunu'nun genel zamanaşımı hükmüne tabidir. Hukuk Genel Kurulu kararında aktarılan Özel Daire bozma kararında, mal ayrılığı döneminde katkı payı alacağına yönelik tüm davaların on yıllık zamanaşımına tabi olduğu belirtilmiştir; Daire o tarihte katılma alacağı için bir yıllık süreyi uyguluyordu. Hukuk Genel Kurulu ise katılma alacağının da on yıllık zamanaşımına tabi olduğunu kabul etmiştir (Bkz. On Birinci Bölüm).¹⁹ Böylece aynı şirket payı için istenen katkı payı ve katılma alacağı bakımından süre on yıldır; boşanma hâlinde bu süre boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren işler.

¹⁷ Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/6421, K. 2024/6442.

¹⁸ Yargıtay 2. HD, 17.10.2023, E. 2022/6143, K. 2023/4787.

¹⁹ Yargıtay HGK, 12.06.2013, E. 2013/8-1013, K. 2013/816.

YARGITAY'IN İLKESİ

1 Ocak 2002'den önce edinilen şirket payı kişisel maldır; diğer eş ancak payın edinilmesine para veya para ile ölçülebilen bir değerle yaptığı katkıyı ispat ederse katkı payı alacağı isteyebilir. Katkı oranı payın dava tarihindeki değeriyle çarpılır. Aynı payın 2002 sonrası sermaye artırımları ve gelirleri ise katılma alacağının konusudur.²⁰

- 352 Bir sonraki bölüm, faaliyetin bir şirket aracılığıyla değil, eşin kendi adına yürüttüğü işletmeleri, serbest meslek faaliyetlerini, adi ortaklıkları ve kooperatif paylarını incelemektedir.

²⁰ Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2023/4622, K. 2024/5366; Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/6421, K. 2024/6442; Yargıtay 2. HD, 05.03.2026, E. 2025/10024, K. 2026/2577.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ticari İşletme, Serbest Meslek, Adi Ortaklık ve Kooperatif

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Şirket ile İşletme Arasındaki Fark	166
II.	Evlilik İçinde Kurulan İşletme	167
III.	Evlilikten Önce Kurulan İşletme	169
IV.	Mesleğe ve İşletmeye Özgülenen Mallar: TMK m. 221	170
V.	Eczane	172
VI.	Serbest Meslek Faaliyetleri	173
VII.	Adi Ortaklık	174
VIII.	Kooperatif Payları	176
IX.	Tarımsal İşletmeler	177
X.	Ödeme, Ölüm ve İşletmenin Sürekliliği	177

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Faaliyet bir şirket aracılığıyla değil, eşin kendi adına yürüttüğü bir işletmeyle sürdürülüyorsa, ortada tasfiye edilecek bir “pay” yoktur; işletmeye ait taşınmaz, makine, stok, alacak ve borçlar doğrudan eşin malvarlığındadır. Evlilik içinde kurulan işletme, aksi ispat edilmedikçe edinilmiş maldır; diğer eşin katılma alacağı için işletmeye katkıda bulunduğunu ispat etmesi gerekmez. Evlilikten önce kurulan işletmede ise başlangıçtaki değer kişisel, evlilik içindeki artış edinilmiştir; Yargıtay bu ayrımı işletmenin öz kaynaklarındaki artışla yapan hesabı onamıştır. Bir mesleğin icrası ya da işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan malvarlığı değerleri, ancak noterde yapılan bir mal rejimi sözleşmesiyle kişisel mal sayılabilir (TMK m. 221); böyle bir sözleşme yoksa eczanedeki ilaçlar, galerideki araçlar ve muayenehanedeki cihazlar edinilmiş maldır. İşletme geliri hesaplanırken vergi, sigorta ve amortisman gibi giderler ile eşin ve ailenin makul harcamaları düşülür.

Eşin üçüncü kişiyle kurduğu adi ortaklıkta tasfiyeye giren, ortaklık mallarının tamamı değil eşin ortaklıktaki payıdır. Kooperatif paylarında hesap, kooperatife yapılan ödemelerin dönemlerine göre yapılır. Ödeme aşamasında işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir; eczane gibi yalnız belirli meslek mensuplarının işletebileceği işletmeler diğer eşe ayın olarak verilemez.

I. Şirket ile İşletme Arasındaki Fark

- 353 İkinci Bölüm’de açıklandığı gibi, şirket paylarında tasfiyeye giren şirketin malları değil eşin payıdır. Eşin kendi adına işlettiği bir ticari işletmede, eczanede ya da serbest meslek bürosunda ise bu ayrım yoktur: İşletmenin ayrı bir tüzel kişiliği bulunmadığından işletmeye ait her malvarlığı değeri doğrudan eşin malvarlığına girer (Bkz. İkinci Bölüm). Bu fark, tasfiyede üç sonuç doğurur.
- 354 Birincisi, işletmeye ait taşınmazlar, araçlar ve cihazlar, eşin diğer malları gibi tek tek nitelendirilir; şirket adına kayıtlı mallar için geçerli olan “üçüncü kişi malı” itirazı burada ileri sürülemez. İkincisi, işletmenin borçları da eşin borçlarıdır ve ilgili oldukları mal kesimine göre artık değer hesabında düşülür (TMK m. 230/2, 231). Öğretide, mal rejimi devam ederken edinilmiş malların edinilmesi, iyileştirilmesi veya korunması ya da vergi ve harç gibi yasal yükümlülükler yanında işletme masraflarından ve mesleğin icrasından doğan borçların da edinilmiş malların borçları olduğu belirtilmektedir.¹ Üçüncüsü, işletme bir bütün olarak da değer taşır: Müşteri çevresi, kira ilişkisi, ruhsat ve itibar, unsurların tek tek toplamının üstünde bir değer yaratabilir. Öğretide, eşlerin ticari işletme faaliyetine dönük çalışmalarının ve sermaye kazançlarının edinilmiş mal olduğu; bir ticari işletmenin itibar ve marka değeri sınai ürün sayıldığından, ekonomik faaliyete dayanan endüstriyel değer artışının da edinilmiş mallardan sayılması gerektiği belirtilmektedir.²
- 355 Yargıtay kararlarında işletmelerin tasfiyesinde üç yöntemin kullanıldığı görülmektedir: işletmenin mal rejiminin sona erdiği tarihteki aktif ve pasifinin belirlenmesi,³ evlilik süresince işletmenin öz kaynaklarında meydana gelen artışın bulunması⁴ ve evlilik süresince elde edilen net işletme gelirinden makul harcamaların düşülmesi.⁵ Bu yöntemler birbirinin alternatifi değildir; hangisinin uygun olduğu, işletmenin ne zaman ve hangi kaynakla kurulduğuna ve diğer eşin neyi istediğine göre belirlenir.

1 Demir, s. 261–262.

2 Yılmaz/Bozkurt Yaşar, s. 456; Öztan’dan aktaran.

3 Yargıtay 8. HD, 19.09.2013, E. 2013/14574, K. 2013/12745.

4 Yargıtay 2. HD, 06.12.2023, E. 2022/7899, K. 2023/5952.

5 Yargıtay 8. HD, 06.04.2010, E. 2010/58, K. 2010/1634.

II. Evlilik İçinde Kurulan İşletme

A. Karine ve İspat Yükü

Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir (TMK m. 222/3). Bu karine işletmeler için de geçerlidir ve diğer eşin katılma alacağı, onun işletmeye bir katkıda bulunmasına bağlı değildir. 356

1

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

15.03.2022 · E. 2021/5373 · K. 2022/2457

Evlilik içinde kurulan işletme için katılma alacağı katkıya bağlı değildir

Davalı eş adına 2005'ten beri vergi kaydı bulunan bir fırın işletmesi tasfiyeye konu edilmişti. İlk derece mahkemesi, işletmenin davalının ağabeyi tarafından açıldığını, davacının TMK m. 227 kapsamında bir talebi bulunmadığını ve işletmenin edinilmesine katkısı olmadığını belirterek bu talebi reddetmişti. Daire, hukuki nitelelendirmenin hâkime ait olduğunu, işletmenin kuruluş tarihi itibarıyla edinilmiş mal olduğunu ve davacının yalnız fırının işletme değeri yönünden artık değere katılma alacağı istediğini kabul ederek kararı bozmuş ve ispat yükü bakımından şunu belirtmiştir:

“

Diğer yandan, TMK 222. maddesi gereğince bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal olup, aksini yani kişisel mal olduğunu ispatlama yükü davalı erkektedir (TMK mad.6, HMK mad. 190).

DEĞERLENDİRME Karar, işletme davalarında sık yapılan iki hatayı birlikte göstermektedir. Birincisi, katılma alacağı ile değer artış payının karıştırılmasıdır: Diğer eşin işletmeye katkısı, yalnız değer artış payı için gereklidir; katılma alacağı kanundan doğar. İkincisi, işletmenin bir yakın tarafından açıldığı ya da ona ait olduğu savunmasının ispat yükünün kimde olduğudur: Vergi kaydı eş adına olan bir işletmenin kişisel mal ya da başkasına ait olduğunu, bunu ileri süren eş ispatlamalıdır. Daire ayrıca davalının süresinde bir kişisel mal savunmasında bulunmadığını vurgulamıştır (Bkz. On Birinci Bölüm).

Aynı ilke, işletmenin kaydının ya da faaliyetinin sonradan başka bir kişiye aktarılması hâlinde de önem taşır. Eski 8. Hukuk Dairesi, 2006'da kurulan, boşanma davasından önce faaliyetine son verilen ve dava sırasında ticaret sicilinden silinen bir ticari işletme ile bu işletme kapanmadan birkaç ay önce eşin kardeşi ve kardeşinin eşi tarafından kurulan ve eşin sigortalı olarak çalışmaya başladığı bir limited şirketin bulunduğu dosyada, önce davacıya isteğin hangi işletme ya da şirkete ilişkin olduğunun açıklatılmasını istemiştir. İstek ticari işletmeye ilişkinse işletmenin tüm kayıtları getirtilerek mal rejiminin sona erdiği tarih itibarıyla aktif ve pasifi belirlenmeli ve katılma alacağı bulunup bulunmadığı uzman bilirkişilerle saptanmalıdır. İstek şirkete ilişkinse, davacı “her türlü yasal delil” demekle yemin deliline de dayanmış sayıldığından, davalının şirkette gizli bir payı (ortaklığı) 357

bulunup bulunmadığı konusunda yemin teklif etmek isteyip istemediği davacıya sorulmalıdır.⁶ Muvazaalı devirler ve TMK m. 229 Dokuzuncu Bölüm’de ayrıca incelenmiştir.

B. İşletmenin Değeri

- 358 Evlilik içinde kurulan bir işletmede, kuruluş sermayesi edinilmiş maldan karşılandığı sürece işletmenin sona erme tarihindeki bütün değeri edinilmiştir. Bu değer nasıl bulunacağına ilişkin en ayrıntılı açıklama, eski 8. Hukuk Dairesinin bir kararındaki karşı oyda yer almaktadır. Çoğunluk, davacının tasfiyeye konu ettiği ve diğer eş tarafından işletilen bir perde işyeri hakkında olumlu ya da olumsuz bir hüküm kurulmamasını bozma sebebi saymıştır (HMK m. 26, 297/2). Karşı oyda ise işletmeler bakımından şu ayırım yapılmıştır:

Adi işletme niteliğindeki bir işletmenin kuruluş sermayesinin edinilmiş maldan karşılanması durumunda; mal rejiminin sona erme tarihindeki durumu esas alınarak, tasfiye ediliyormuş gibi değerlendirilerek, yapılacak bu varsayımsal tasfiye sonucu bir artık değere ulaşıldığı takdirde, diğer eşin buna katılması mümkündür.

- 359 Karşı oya göre kuruluş sermayesi kişisel maldan karşılanan bir işletmede ise ancak edinilmiş maldan yapılan bir katkı varsa bunun eklenmesi (TMK m. 229) veya denkleştirilmesi (TMK m. 230) söz konusu olabilir; işletme kişisel mal olsa bile mal rejiminin sona erdiği tarihte bir kâr elde edilmişse, diğer eşin bu kâra da katılma hakkı olabilir. Karşı oy, bütün bu incelemelerin yapılabilmesi için işletmenin kuruluşunun, faaliyetinin ve durumunun davacı tarafından somutlaştırılması gerektiğini; somutlaştırılmayan bir vakıada mahkemenin araştıracağı bir husus bulunmadığını da vurgulamıştır.⁷ Karşı oydaki “varsayımsal tasfiye” ölçütü, kanaatimizce işletmenin bir alt sınır değerini gösterir; işletme sürdürülecekse, Yedinci Bölüm’de açıklanan gelir esaslı yöntemler de gözetilmelidir (Bkz. Yedinci Bölüm).
- 360 Eski 8. Hukuk Dairesi, bir eşin parasıyla diğer eş adına açıldığı ileri sürülen bir kafe işletmesinin yarısının davacı adına tescili, olmazsa işletme değerinin yarısı istenen dosyada, ilk derece mahkemesinin gerekçede tarafları ve dava konusu malları karıştırarak işletme hakkında hiçbir değerlendirme yapmamasını bozma sebebi saymış; dava konusunun işletmeye yönelik katılma alacağı olduğunu belirterek delillerin bu çerçevede yeniden değerlendirilmesini istemiştir.⁸ İşletmenin yarısının tescili istense de, katılma alacağı kural olarak bir para alacağıdır (Bkz. On İkinci Bölüm).

6 Yargıtay 8. HD, 19.09.2013, E. 2013/14574, K. 2013/12745.

7 Yargıtay 8. HD, 23.03.2016, E. 2014/26092, K. 2016/5315; çoğunluk görüşü ve karşı oy.

8 Yargıtay 8. HD, 09.09.2015, E. 2014/7975, K. 2015/15893.

III. Evlilikten Önce Kurulan İşletme

A. Başlangıç Değeri ve Evlilik İçindeki Artış

Evlilikten önce kurulan işletme, mal rejiminin başlangıcında eşe ait olduğundan 361 kişisel maldır (TMK m. 220/2). Ancak işletmenin evlilik içinde elde ettiği gelirler, hem eşin çalışmasının karşılığı hem de kişisel malın geliri olarak edinilmiş maldır (TMK m. 219/2-1 ve 4). Öğretide aktarılan bir kararda Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, mal ayrılığı döneminde alınan bir ticarethanenin davalının kişisel malı olduğunu, ancak bu işletmenin 1 Ocak 2002'den sonraki gelirinin edinilmiş mal sayılacağını belirterek, bu dönemdeki gelirin bilirkişi incelemesiyle tespitini ve eşler arasında TMK m. 221 uyarınca yapılmış bir sözleşme bulunup bulunmadığının araştırılmasını istemiştir.⁹

Bu ayrımın uygulamada nasıl yapılacağını gösteren yakın tarihli bir örnek, bir 362 eczaneye ilişkindir.

2

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

06.12.2023 · E. 2022/7899 · K. 2023/5952

Evlilikten önce açılan eczanede öz kaynak artışı edinilmiştir

Davalı eş, eczaneyi mezun olduktan kısa süre sonra, babasının maddi desteğiyle ve evlenmeden önce açtığını; eczanenin kazancıyla işletmenin masraflarının ve evin geçiminin karşılandığını, davacının çalışmadığını ve katkısı olmadığını savunmuştu. İlk derece mahkemesi, bozmadan sonra yaptığı yargılamada, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan malvarlığının aksi kararlaştırılmamışsa edinilmiş mal olduğunu kabul etmiştir. Mahkemeye göre eczanenin faaliyete başladığı tarihten evlilik tarihine kadarki öz kaynak tutarı davalının kişisel malı, evlilik tarihi ile boşanma dava tarihi arasında öz kaynaklarda meydana gelen artış ise edinilmiş maldır. Vergi ve ticaret odası kayıtları hesap bilirkişisine incelenmiş ve eczaneden kaynaklanan katılma alacağı bu yöntemle hesaplanmıştır. Davalı, kişisel harcamaların deftere yansımadığını, evin giderlerinin eczane kârından karşılandığını ve kayden görünen kârın gerçekte bulunmadığını ileri sürerek temyiz etmiş; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi kararı onamıştır.

“

DEĞERLENDİRME Karar, evlilikten önce kurulan bir işletmede kişisel ve edinilmiş kısmın, işletmenin evlilik tarihindeki ve mal rejiminin sona erdiği tarihteki öz kaynaklarının karşılaştırılmasıyla ayrılabilirliğini göstermektedir. Yöntem, işletmenin düzenli defter ve beyanname kayıtlarının bulunduğu durumlarda pratik bir çözüm sunar. Ancak şirket paylarının değerlemesinde Yargıtay'ın yalnız öz sermayeye dayanan hesaplara karşı çıktığı da hatırlanmalıdır (Bkz. Yedinci Bölüm). Kanaatimizce öz kaynak artışı yöntemi, işletmenin defter değerinin gerçek değerinden belirgin

9 Yargıtay 2. HD, E. 2007/10436, K. 2008/8191 (aktaran Demir, s. 252 dn. 14).

biçimde ayrıldığı durumlarda, örneğin işletmeye ait bir taşınmazın değeri yükseldiğinde, piyasa değerine göre düzeltilmelidir.

- 363 Öz kaynak artışı yönteminin uygulanmasında, Altıncı Bölüm’de açıklanan endüstriyel ve konjonktürel değer artışı ayrımı da gözetilmelidir. Öğretide, serbest meslek faaliyetine ya da işletmeye özgülenen sermayenin eşin edinilmiş malı olması hâlinde bu sermayedeki artışın, endüstriyel ya da konjonktürel olmasına bakılmaksızın edinilmiş sayılacağı; sermaye kişisel malsa, konjonktürel artışın kişisel, eşin çalışmasından kaynaklanan endüstriyel artışın ise edinilmiş olacağı belirtilmektedir.¹⁰ Buna göre evlilikten önce alınmış bir işyeri taşınmazının yalnız piyasa koşullarından doğan değer artışı kişisel kalırken, işletmenin evlilik içinde biriktirdiği stok, alacak, nakit ve yeni yatırımlar edinilmiştir.

ÖRNEK

Eşlerden A, evlenmeden iki yıl önce bir eczane açmıştır. Bilirkişi, işletmenin öz kaynaklarını piyasa değerleriyle düzeltmiştir: Düzeltilmiş öz kaynaklar evlilik tarihinde 600.000 TL, mal rejiminin sona erdiği tarihte 2.400.000 TL’dir. Bu artışın 300.000 TL’si, evlilikten önce alınmış olan işyeri dükkânının yalnız piyasa koşullarından doğan değer artışıdır. Eşler arasında TMK m. 221 anlamında bir sözleşme yoktur.

Kişisel kısım. Başlangıçtaki 600.000 TL ile dükkânın konjonktürel değer artışı olan 300.000 TL kişiseldir.

Edinilmiş kısım. Kalan artış, $2.400.000 - 600.000 - 300.000 = 1.500.000$ TL edinilmiştir.

Katılma alacağı. A’nın başka edinilmiş malı ve borcu yoksa ve diğer eşin artık değeri bulunmuyorsa, diğer eşin katılma alacağı $1.500.000 / 2 = 750.000$ TL’dir. Bu tutar, Yedinci Bölüm’de açıklanan değerleme ve güncelleme kurallarına göre karar tarihine yakın değerle belirlenir.

IV. Mesleğe ve İşletmeye Özgülenen Mallar: TMK m. 221

A. Kanuni Düzenleme

- 364 Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler; yine mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını kararlaştırabilirler (TMK m. 221). Mal rejimi sözleşmesi evlenmeden önce veya sonra yapılabilir ve noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır (TMK m. 203/1, 205/1).

¹⁰ Kaya, s. 193–194.

Hükmün kapsamı öğretide sınırlı yorumlanmaktadır. Geylan, hükmün mesleğe ya da işletmeye özgülenen mallarla çalışma karşılığı kazanılan gelirlerin de kişisel mal sayılabileceğini söylüyor gibi görüldüğünü, ancak bu yorumun yasal mal rejimini anlamsız hâle getireceğini belirtmektedir. Kaynak İsviçre hukukunda da kişisel mal sayılabilecek olan, mesleğe ya da işletmeye ayrılan malvarlığı değerleridir; meslek ya da işletme çalışmaları çerçevesinde çalışmanın karşılığı olarak edinilen gelir kişisel mala dönüştürülemez. Faaliyet bir şirket aracılığıyla yürütülüyorsa, şirket payları da işletmeye özgülenmiş malvarlığı değeri olarak bu hükmün kapsamına girebilir.¹¹ Zeytin de mesleki veya işletme faaliyetine özgülenen demirbaşların bu yolla kişisel mal kabul edilebileceğini, bu hâlde TMK m. 230'a göre bir denkleştirme alacağının da söz konusu olmayacağını, ancak çalışma karşılığı elde edilen gelirin, ücretin ya da maaşın m. 221'e dayanılarak kişisel mal sayılamayacağını belirtmektedir.¹²

B. Sözleşme Yoksa İşletme Malları Edinilmiştir

Yargıtay kararlarında, işletme mallarının kişisel mal olduğu savunmaları, eşler arasında m. 221 anlamında bir sözleşme bulunmadığı gerekçesiyle kabul edilmemektedir. Eski 8. Hukuk Dairesi, evlilik içinde açılan bir eczaneye ilişkin kararında, eşler arasında işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağına yönelik bir sözleşme bulunmadığını tespit ederek eczanenin bulunduğu taşınmazın, ilaçların, mefruşatın ve işletme gelirinin edinilmiş mal olduğunu kabul etmiştir.¹³ Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin onadığı bir başka kararda bölge adliye mahkemesi, galericilik yapan eşin adına kayıtlı araçların ticari faaliyetinden kaynaklandığı için kişisel mal olduğu savunmasını, m. 221'in lafzından da bu araçların işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mal olduğunun anlaşıldığını ve aksine bir sözleşme ileri sürülmediğini belirterek reddetmiştir.¹⁴ İkinci Bölüm'de incelenen dosyada da iş yerindeki makinelerin "şahsi mesleğe" ilişkin olduğu savunması aynı gerekçeyle kabul edilmemiştir (Bkz. İkinci Bölüm).¹⁵

UYGULAMA NOTU

İşletmesini evlilik boyunca kendi yönetiminde tutmak ve olası bir boşanmada işletmenin bölünmesini önlemek isteyen eşler için m. 221, yasal mal rejimini bütünüyle değiştirmeden kullanılabilecek bir araçtır. Kanaatimizce böyle bir sözleşmede işletmeye özgülenen değerler (işyeri, demirbaşlar, stok, şirket payları gibi) tek tek ya da açıkça belirlenebilir biçimde gösterilmeli; işletmeden eşe aktarılan kazançların ise edinilmiş mal olarak kalacağı açıkça yazılmalıdır. Sözleşmenin noterde düzenlen-

¹¹ Geylan, Tez, s. 73–74.

¹² Zeytin, s. 379.

¹³ Yargıtay 8. HD, 06.04.2010, E. 2010/58, K. 2010/1634.

¹⁴ Yargıtay 2. HD, 09.07.2024, E. 2023/3779, K. 2024/5474.

¹⁵ Yargıtay 2. HD, 03.05.2023, E. 2022/5499, K. 2023/2112.

mesi ya da onaylanması zorunludur; adi yazılı bir belge ya da tanık beyanı m. 221 sonucunu doğurmaz.

V. Eczane

A. Eczanenin Hukuki Durumu

- 367 Serbest eczaneler, eczacılık yapma hakkını haiz bir eczacının sahip ve mesul müdürlüğünde, il sağlık müdürlüğünce düzenlenen ve valilikçe onaylanan bir ruhsatname ile açılır (6197 s. K. m. 5/1). Bir eczaneyi devralan ya da satın alan kişiye, eczane açmak için kanunda yazılı şartları taşıması hâlinde ruhsatname verilir ve bu satışlar noterlikçe yapılır (6197 s. K. m. 11). Muvazaalı olarak eczane açıldığının tespiti hâlinde ruhsatname iptal edilir (6197 s. K. m. 6/2). Bu kurallar, eczanenin ruhsatının ve işletme hakkının eczacı eşe bağlı olduğunu; eczacı olmayan diğer eşin eczaneyi ayın olarak devralamayacağını gösterir. Ancak eczanenin bulunduğu taşınmaz, ilaç stoku, demirbaşlar, alacaklar ve eczanenin gelirinden yapılan birikimler, diğer işletmelerde olduğu gibi tasfiyeye girer.

3

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

06.04.2010 · E. 2010/58 · K. 2010/1634

Eczane gelirinden kişisel ve ailevi harcamalar düşülür

Eşler 2002’de evlenmiş, boşanma davası 2006’da açılmıştı. Eczacı eşin evlilik içinde açtığı eczane bakımından ilk derece mahkemesi, eczanenin bulunduğu taşınmazı, ilaçları, mefruşatı ve işletme gelirini edinilmiş mal kabul etmiş; 2004–2006 yıllarına ait işletme kârını bilirkişi incelemesiyle 110.625,52 TL olarak belirlemişti. Daire, malların edinilmiş mal sayılmasını yerinde bulmuş, ancak kâr hesabını iki yönden eksik görmüştür. Birincisi, 2004 yılına ilişkin belge ödenecek vergi ve fonlar, sigorta kesintileri ve amortisman gibi borçlar bakımından bilgi içermemektedir. İkincisi, eşin kişisel harcamaları belirlenip gelirden düşülmemiştir. Daire, eksik bilgilerin davalıdan istenmesinden sonra dosyanın bir uzman hukukçu, bir mali müşavir ve bir eczacıdan oluşan bilirkişi kuruluna inceletilmesini, tüm borçlar ile kişisel ve çocuk için yapılan harcamalar düşüldükten sonra kalan net işletme gelirinin bulunmasını ve davacının bu artık değer yarısı üzerinde hak sahibi olduğunun gözetilmesini istemiştir. Faizin dava tarihinden başlatılması da TMK m. 239/3’e aykırı bulunmuştur. Kişisel harcamalar konusunda Daire şu tespiti yapmıştır:

“Bundan ayrı, davalının çalışması karşılığında elde ettiği işletme gelirinden, yaptığı iş, sosyal statüsü, mesleki konumu, küçük bir çocuk sahibi olması gibi hususların da dikkate alınmasıyla tespit edilebilecek kişisel harcamalarının belirlenmediği ve işletme geliri olarak belirlenen miktardan düşülmediği anlaşılmaktadır.

DEĞERLENDİRME Karar, Beşinci Bölüm’de kâr payları için açıklanan yöntemin işletme gelirlerine de uygulandığını göstermektedir: Gelirin tamamı değil, makul harcamalar düşüldükten sonra kalan kısım tasfiyeye girer (Bkz. Beşinci Bölüm). Kararın bir diğer önemli yönü, bilirkişi kurulunda eczacı bir bilirkişinin bulunmasını istemesidir; işletmenin faaliyet alanını bilen bir uzman, stokun, alacakların ve olağan giderlerin değerlendirilmesinde gereklidir. Aynı dosyada bozmadan sonra verilen karar da yeniden bozulmuştur: İlk bozma yalnız eczane gelirleri ve faiz başlangıcıyla sınırlı olduğundan, bozma kapsamı dışında kalan eczane taşınmazının değerinin yeniden belirlenerek daha fazla alacağa hükmedilmesi, taraflar lehine oluşan usuli kazanılmış hakkı ihlal etmiştir.¹⁶

Eczane gelirinin hesabında mükerrer hesaptan kaçınılmalıdır. Eczane gelirinden 368 bir taşınmaz alınmış ya da bir borç ödenmişse, bu taşınmaz ayrıca tasfiyeye konu olduğundan, aynı gelir ikinci kez işletme geliri olarak hesaba katılmamalıdır. Kanaatimizce net işletme geliri yöntemi, gelirin mal rejiminin sona erdiği tarihte nakit, stok, alacak ya da başka bir değer olarak mevcut olup olmadığının araştırılmasıyla birlikte uygulanmalıdır; Beşinci Bölüm’de açıklanan ilke burada da geçerlidir. Eski 8. Hukuk Dairesinin onadığı bir kararda da, mevcudiyeti kanıtlanamayan işletme gelirinin tasfiyeye konu edilemeyeceği kabul edilmiştir.¹⁷

DİKKAT

Eczacı olmayan eşe eczane ayın olarak verilemez. Katılma alacağının ayın olarak ödenmesinde bir mesleğin icrasına ayrılmış birimler ile işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir (TMK m. 239/1). Eczacı eş, katılma alacağını para olarak ödemekle yükümlüdür; derhâl ödeme kendisi için ciddi güçlükler doğuracaksa ödemenin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir (TMK m. 239/2; Bkz. On İkinci Bölüm).

VI. Serbest Meslek Faaliyetleri

Avukat, hekim, diş hekimi, mali müşavir, mühendis ya da mimar olarak serbest 369 çalışan eşin mesleki kazancı, çalışmasının karşılığı olduğundan edinilmiş maldır (TMK m. 219/2-1). Öğretide, gelirin bağımlı ya da bağımsız bir faaliyetten elde edilmesinin önem taşımadığı; serbest meslek faaliyetinden elde edilen hizmet, vekâlet ya da eser sözleşmesi kaynaklı gelirin ve ticari faaliyetten elde edilen kârın çalışma karşılığı olarak edinilmiş mal olduğu belirtilmektedir.¹⁸

Mesleğin icrasında kullanılan cihazlar, aletler ve büro donanımı da evlilik içinde 370 edinilmişse edinilmiş maldır. Eski 8. Hukuk Dairesi, diş hekimi eşin muayenehanesinde kullanmak üzere aldığı bir diş beyazlatma cihazı, finansal kiralama yoluyla

¹⁶ Yargıtay 8. HD, 31.10.2017, E. 2015/18502, K. 2017/14158.

¹⁷ Yargıtay 8. HD, 27.05.2013, E. 2012/13855, K. 2013/7902.

¹⁸ Kaya, s. 193.

edindiği bir diş ünitesi ve ortağı olduğu bir sağlık merkezi şirketi için katılma alacağına hükmeden kararı onamıştır.¹⁹ Kanaatimizce finansal kiralama yoluyla edinilen cihazlarda, mal rejiminin sona erdiği tarihte ödenmemiş kira borçları, Sekizinci Bölüm'de açıklanan edinilmiş mallara ilişkin borçlar gibi değerlendirilmelidir (Bkz. Sekizinci Bölüm).

- 371 Muayenehane ya da büro olarak kullanılan taşınmaz eşlerin paylı mülkiyetindeyse, mesleğini orada sürdüren eş, daha üstün bir yararı bulunduğunu ispat ederek ve diğer eşin payını ödeyerek taşınmazın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir (TMK m. 226/2). Eski 8. Hukuk Dairesi, eşlerin paylı mülkiyetindeki konutu muayenehane olarak kullanan diş hekimi eş bakımından şu sonuca varmıştır:

Davacı diş hekimi olduğuna ve bunu muayenehane olarak kullandığı anlaşıldığına göre üstün hakkının varlığının kabulü gerekir.

- 372 Daire, ödenecek pay değerinin ise karar tarihine yakın bir tarihe göre belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir (Bkz. On İkinci Bölüm).²⁰
- 373 Serbest meslek işletmelerinin müşteri çevresi ve itibarı ayrıca değer taşır. Kanaatimizce bu değer, ancak devredilebilir ya da işletmeye bağlı bir değer olduğu ölçüde, örneğin bir büronun ya da muayenehanenin devrinde fiilen bir bedel ödenmesi olağan ise, tasfiyede hesaba katılmalıdır. Eşin kişisel yeteneğine, diplomasına ve ileride elde edeceği kazançla bağlı değerler ise mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut bir malvarlığı değeri olmadığından tasfiyeye girmez. Bu tür bir değer ileri sürülüyorsa, Yedinci Bölüm'de açıklanan gelir esaslı yöntemlerle ve meslek alanını bilen bir bilirkişi aracılığıyla belirlenmelidir.

VII. Adi Ortaklık

A. Eşin Üçüncü Kişiyle Kurduğu Adi Ortaklık

- 374 Adi ortaklığın tüzel kişiliği bulunmadığından, ortaklık malları elbirliği hâlinde ortaklara aittir; eşin malvarlığında bulunan değer, ortaklık mallarının tamamı değil eşin ortaklıktaki payıdır (TBK m. 620, 638; Bkz. İkinci Bölüm). Eski 8. Hukuk Dairesi, 2002'den sonra kurulan ve davalı eşin yarı payına sahip olduğu bir adi ortaklık ticarethanesi bakımından, ilk derece mahkemesinin ortaklığa ait üç araç dışında tasfiyeye tabi bir gelir ya da gelir yerine geçen malvarlığı belirlemediğini, mevcudiyeti kanıtlanamayan gelirin tasfiyeye konu edilemeyeceğini kabul ederek araçların değerinin davalının payına düşen yarısı üzerinden katılma alacağına hükmetmesini onamıştır.²¹ Bu dosyada davacı eş, hekim olduğu için ticari faaliyet yürütmediğinden payın diğer eş adına gösterildiğini ve sermayeyi

¹⁹ Yargıtay 8. HD, 31.10.2017, E. 2015/18502, K. 2017/14158.

²⁰ Yargıtay 8. HD, 30.03.2010, E. 2009/6961, K. 2010/1449.

²¹ Yargıtay 8. HD, 27.05.2013, E. 2012/13855, K. 2013/7902.

kendisinin ödediğini ileri sürmüştü; mahkeme hesabı davalının ortaklıktaki payı üzerinden yapmış, Daire de bu hesabı onamıştır.

B. Nitelendirme ve Görev

Eşin işletmesine ilişkin uyuşmazlık, her zaman bir adi ortaklık uyuşmazlığı değildir. Eski 8. Hukuk Dairesi, diğer eş adına kayıtlı bir ev yemekleri işletmesinin kuruluşuna ve işletilmesine katkıda bulunduğunu ileri süren eşin davasını, adi ortaklığın tasfiyesi niteliğinde görerek görevsizlik kararı veren aile mahkemesinin kararını bozmuştur. Daire'ye göre davacı, evlilik içinde davalı eş adına kurulan ve işletilen işyerine ilişkin değer artış payı ve katılma alacağı istemektedir; mahkeme bu istemin esasını incelemelidir.²²

Buna karşılık eşlerin bir işletmeyi gerçekten ortaklar olarak birlikte yürüttüğü durumlarda, uyuşmazlık adi ortaklığın tasfiyesi olarak da görülebilir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin onadığı bir kararda, eşlerin evlilik boyunca birlikte işlettiği bir pansiyonla ilgili olarak açılan ve diğer eşin boşanma davası açıldıktan sonraki işletme gelirinden pay istenen ikinci dava, derdestlik nedeniyle usulden reddedilmiştir. Bölge adliye mahkemesine göre taraflar arasında görülmekte olan ve davacının ortaklığa yaptığı katkı nedeniyle işletmenin değerinin yarısını istediği dava, adi ortaklığın tasfiyesi niteliğindedir ve sonraki dönemin gelirleri de bu tasfiyenin konusudur.²³

Bu iki karar birlikte değerlendirildiğinde, nitelendirmenin işletmenin kime ait olduğuna ve eşlerin işletmede hangi sıfatla bulunduğuna göre yapıldığı anlaşılmaktadır (HMK m. 33). İşletme bir eşin adına kayıtlıysa ve diğer eş katkısına ya da evlilik içindeki edinime dayanıyorsa, uyuşmazlık mal rejiminin tasfiyesidir. Kanaatimizce eşler işletmeyi ortaklar olarak birlikte kurmuş ve yürütmüşse, ortaklık payları üzerinde ayrıca adi ortaklık hükümleri uygulanır. Boşanma davasının açılmasıyla mal rejimi sona erdiğinden (TMK m. 225/2), bu tarihten sonraki işletme gelirleri mal rejiminin tasfiyesine girmez; yukarıdaki dosyada bölge adliye mahkemesi bu gelirleri adi ortaklığın tasfiyesinin konusu saymıştır.

C. Eşlerin Kendi Aralarındaki Ortaklık

Eşler bir işletmeyi eşit paylı bir ortaklık olarak kurmuşsa, Yargıtay'ın paylı mülkiyete ilişkin yaklaşımı burada da etkilidir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin bozma kapsamı dışında bıraktığı bir kararda ilk derece mahkemesi, eşler adına yarı yarıya payla kurulan bir pansiyon işletmesi bakımından, evlilik birliği devam ederken eşlerin serbest iradeleriyle gerçekleştirdikleri bu tür paylaşımlarda her bir payın o eşin kişisel mal grubuna terk edildiğinin kabul edildiğini ve davacının işletmeye masraf yaptığına ilişkin somut bir ispat bulunmadığını belirterek talebi

²² Yargıtay 8. HD, 23.02.2012, E. 2011/2973, K. 2012/1087.

²³ Yargıtay 2. HD, 25.04.2024, E. 2023/7564, K. 2024/2817.

reddetmiştir.²⁴ Eşlerin birlikte ortak olduğu şirketler On Beşinci Bölüm’de ayrıca incelenmiştir.

VIII. Kooperatif Payları

A. Konut Yapı Kooperatifleri

- 379 Kooperatif, tüzel kişiliği haiz, değişir ortaklı ve değişir sermayeli bir ortaklıktır (1163 s. K. m. 1); eşin kooperatif üyeliği de bir ortaklık payıdır. Ancak konut yapı kooperatiflerinde Yargıtay, üyeliği soyut bir pay olarak değil, sonunda edinecek konutun edinilme süreci olarak değerlendirmektedir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesine göre tasfiyeye konu taşınmazın kooperatif üyeliği yoluyla edinilmesi hâlinde, kooperatife yapılan ödemelerden ve bu ödemelerin isabet ettiği dönemlerden hareketle eşlerin alacak miktarları belirlenir. Ödemeler 1 Ocak 2002’den önce tamamlanmışsa katkı payı alacağı, sonra tamamlanmışsa değer artış payı ve katılma alacağı söz konusu olur; ödemeler iki döneme yayılmışsa, mal ayrılığı dönemindeki ödemelere ilişkin katkı oranı sonraki rejime kişisel mal olarak geçer ve katılma alacağının hesabında gözetilir (Bkz. On Üçüncü Bölüm).²⁵
- 380 Ödemelerin oranlanması paranın değer kaybı da hesaba katılmalıdır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, kooperatife yapılan ödemelerin son ödeme tarihine göre güncellenmeden 2002 öncesi ve sonrası dönemler arasında oranlama yapılmasını ve 2002 sonrası ödemeler bakımından hiç oranlama yapılmadan katılma alacağı hesaplanmasını bozma sebebi saymıştır. Daire’ye göre ödemeler son ödeme tarihine göre güncellenerek toplam ödeme belirlenmeli, 2002’den önce ve sonra yapılan ödemelerin oranı, yani kişisel mal ve edinilmiş mal oranı bulunmalıdır.²⁶ Bir kooperatif payının satış bedeliyle başka bir mala katkıda bulunulduğu ileri sürüldüğünde, payın satış tarihindeki değeri, o tarihteki inşaat seviyesi de gözetilerek bilirkişi kurulunca belirlenmelidir; Hukuk Genel Kurulu bu yöndeki Özel Daire bozma kararını benimsemiştir (Bkz. On Üçüncü Bölüm).²⁷
- 381 Eşler arasında kooperatif üyeliğinin devredildiği durumlarda devrin bağış olduğu, bunu ileri süren eş tarafından süresinde savunulmalıdır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, üyeliğin eşler arasında birkaç kez el değiştirdiği bir dosyada, süresinde ve usulüne uygun bir bağış savunması bulunmadığı hâlde eşler arasındaki devrin bağış kabul edilmesini hatalı bulmuştur.²⁸

²⁴ Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2023/3945, K. 2024/3009.

²⁵ Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/2201, K. 2024/4058.

²⁶ Yargıtay 2. HD, 17.10.2023, E. 2022/6143, K. 2023/4787.

²⁷ Yargıtay HGK, 26.06.2013, E. 2012/8-1137, K. 2013/879.

²⁸ Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/2201, K. 2024/4058.

B. Taşıma Kooperatifleri, Hat ve Plakalar

Ticari taksi, dolmuş ya da minibüs hattı gibi işletme hakları, çoğu zaman bir taşıma kooperatifindeki üyelikle ya da belediyenin verdiği bir izinle bağlantılıdır ve araçtan ayrı bir piyasa değeri taşır. Öğretide, eşin evlenmeden önce edindiği ticari taksiden evlilik içinde elde ettiği gelirin edinilmiş mal olduğu belirtilmektedir.²⁹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, kişisel mal olan bir dolmuş hattının üzerine bir miktar ödenerek evlilik içinde başka bir hat edinildiği dosyada, kişisel malla yapılan katkının oranının denetime elverişli biçimde belirlenmediğini belirterek kararı bozmuştur. Daire'ye göre her iki hattın edinme tarihindeki değerleri ilgili taşıma kooperatiflerinden, ticaret ve sanayi odalarından, belediyelerden, vergi dairesinden ve noterlerden sorulmalı, gerekirse hat satışına yönelik internet sitelerinden araştırma yapılmalıdır.³⁰ Karar, piyasası sınırlı işletme haklarının değerlendirilmesinde başvurulabilecek kaynakları göstermesi bakımından da yol göstericidir.

IX. Tarımsal İşletmeler

Tarımsal işletmeler için kanun özel bir değerlendirme kuralı öngörmüştür. Bir eşin malik olarak bizzat işletmeye devam ettiği ya da sağ kalan eş veya altsoyundan birinin kendisine bir bütün olarak özgülenmesini istemeye haklı olduğu bir tarımsal işletme için değer artış payı ve katılma alacağı, işletmenin gelir değeri göz önünde tutularak hesaplanır (TMK m. 233/1). Tarımsal işletmenin maliki veya mirasçıları, diğer eşe karşı ileri sürebilecekleri değer artış payının veya katılma alacağının işletmenin yalnız sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteyebilir (TMK m. 233/2). Özel hâller gerektirdiği takdirde hesaplanan değer uygun bir miktarda artırılabilir; sağ kalan eşin geçim koşulları, tarımsal işletmenin alım değeri ve işletme sahibi eşin yaptığı yatırımlar ya da mali durumu özel hâllerdendir (TMK m. 234). İncelediğimiz kararlar arasında bu hükümlerin uygulandığı bir örneğe rastlanmamıştır. Hüküm, eşin işletmeyi "malik olarak" bizzat işletmesini aradığından, kanaatimizce tarımsal faaliyet bir şirket aracılığıyla yürütülüyorsa bu özel kural şirket payına değil, ancak eşin doğrudan malik olduğu işletmeye uygulanabilir.

X. Ödeme, Ölüm ve İşletmenin Sürekliliği

İşletmelerin tasfiyesinde temel amaç, katılma alacağının ödenmesini sağlarken işletmenin ekonomik bütünlüğünü korumaktır. Kanun bu amacı ödeme aşamasında gözetir: Ayın olarak ödemede malların sürüm değeri esas alınır; bir mesleğin icrasına ayrılmış birimler ile işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir (TMK

²⁹ Demir, s. 252.

³⁰ Yargıtay 2. HD, 24.11.2021, E. 2021/5355, K. 2021/8698.

m. 239/1). Bu nedenle bir işletmeye ait makine ya da stok, işletmenin faaliyetini sürdüremeyeceği biçimde parçalanarak diğer eşe verilmemelidir.

- 385 Mal rejimi ölümle sona ermişse, sağ kalan eşin aile konutu üzerindeki haklarına ilişkin kural, işletmenin sürekliliği lehine sınırlanmıştır: Sağ kalan eş, mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz (TMK m. 240/4). Eczaneler bakımından ayrıca, ölen eczane sahibinin eşi veya çocukları varsa, eczanenin onlar hesabına bir mesul müdürün idaresi altında işletilmesine ruhsat verilir (6197 s. K. m. 8). Bu hüküm, eczanenin ölümle hemen kapanmasını önler; ancak mal rejiminin tasfiyesinde eczanenin değerinin nasıl paylaşılacağı sorusunu ortadan kaldırmaz. Ölüm hâlinde tasfiye On Beşinci Bölüm'de ayrıca incelenmiştir.

UYGULAMA NOTU

Bir şahıs işletmesi, eczane ya da serbest meslek bürosu tasfiyeye konu edilecekse:

1. İşletme dava dilekçesinde ayrıca ve somut olarak gösterilmelidir; adı, vergi kaydı, kuruluş tarihi ve hangi yönden alacak istendiği (işletme değeri, gelir, belirli mallar) belirtilmelidir (Bkz. On Birinci Bölüm).
2. Vergi dairesinden işe başlama ve terk kayıtları, yoklama fişleri ve beyannameler; ticaret sicili ve meslek odası kayıtları; işletme defterleri ya da bilançolar; banka ve POS kayıtları; stok ve demirbaş listeleri; işyeri kira sözleşmesi ve ruhsatlar istenmelidir.
3. İşletmenin evlilik tarihindeki ve mal rejiminin sona erdiği tarihteki öz kaynakları ayrı ayrı belirlenmeli; evlilikten önce kurulan işletmede başlangıç değeri kişisel kısım olarak ayrılmalıdır.
4. Gelir esas alınacaksa vergi, sigorta, amortisman ve diğer işletme giderleri ile eşin ve ailenin makul harcamaları düşülmeli; gelirden edinilen ve ayrıca tasfiyeye konu edilen mallar mükerrer hesaplanmamalıdır.
5. Bilirkişi kurulunda bir hukukçu, bir mali müşavir ve işletmenin faaliyet alanını bilen bir uzman bulunmalıdır.
6. İşletme mallarının kişisel mal olduğu savunması, ancak noterde yapılmış bir m. 221 sözleşmesiyle ya da bu malların evlilikten önce edinildiğinin veya kişisel malla karşılandığının ispatıyla sonuç doğurur.
7. Ödeme aşamasında işletmenin ekonomik bütünlüğü ve gerekirse ödemenin ertelenmesi talebi değerlendirilmelidir.

YARGITAY'IN İLKESİ

Eşin kendi adına yürüttüğü işletmede tasfiyeye giren bir pay değil, işletmeye ait malların ve gelirlerin kendisidir. Evlilik içinde kurulan işletme, aksi ispat edilmedikçe edinilmiştir; evlilikten önce kurulan işletmede evlilik içindeki artış edinilmiştir. Mesleğe ve işletmeye özgülenen mallar ancak noterde yapılan bir mal rejimi sözleşmesiyle kişisel mal sayılabilir; çalışmanın karşılığı olan kazanç ise hiçbir sözleşmeyle kişisel mala dönüştürülemez.³¹

Bir sonraki bölüm, eserde ayrı ayrı ele alınan konuların özel görünümelerini ince- 386
lemektedir: anlaşmalı boşanma protokolleri, mal rejiminin ölümle sona ermesi, eşlerin birlikte ortak olduğu şirketler, eşler arasındaki pay devirleri ve yabancılık unsuru taşıyan uyumsuzluklar.

³¹ Yargıtay 2. HD, 15.03.2022, E. 2021/5373, K. 2022/2457; Yargıtay 2. HD, 06.12.2023, E. 2022/7899, K. 2023/5952; Yargıtay 8. HD, 06.04.2010, E. 2010/58, K. 2010/1634; Yargıtay 2. HD, 09.07.2024, E. 2023/3779, K. 2024/5474.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Anlaşmalı Boşanma, Ölüm ve Diğer Özel Durumlar

BÖLÜMÜN PLANI

I.	Anlaşmalı Boşanma Protokolleri	182
II.	Mal Rejiminin Ölümle Sona Ermesi	185
III.	Eşlerin Birlikte Ortak Olduğu Şirketler	188
IV.	Eşler Arasındaki Pay Devirleri ve Kazandırmalar	189
V.	Yabancılık Unsuru Taşıyan Uyuşmazlıklar	191
I.	Temel Çerçeve	195
II.	Şirket Payının Nitelendirilmesi	196
III.	Değerleme ve Hesap	197
IV.	Koruma ve Yargılama	198
V.	Özel Durumlar	199
I.	Örnek 1 · Katılma Alacağı ve Değer Artış Payı Davası	203
II.	Örnek 2 · Talep Artırım Dilekçesi (HMK m. 109/4)	206
III.	Örnek 3 · Dava Açıldıktan Sonra İhtiyati Tedbir Talebi	206
IV.	Örnek 4 · Cevap Dilekçesi: Kişisel Mal Savunması ve Ödemeye İlişkin Talepler	207
V.	Örnek 5 · Bilirkişi Raporuna İtiraz	208
VI.	Örnek 6 · Anlaşmalı Boşanma Protokolüne Eklenecek Şirket Payları Maddesi	209
I.	Payın Varlığı ve Nitelendirilmesi	211
II.	Kâr Payları ve Sermaye Artırımları	211
III.	Değerleme	212
IV.	Devirler ve Mal Kaçırma	212
V.	İşletmeler ve Özel Durumlar	213
I.	Türk Medeni Kanunu (4721 sayılı)	215

II.	Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun (4722 sayılı)	221
III.	Türk Ticaret Kanunu (6102 sayılı)	222
IV.	Hukuk Muhakemeleri Kanunu (6100 sayılı)	224
V.	Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (5718 sayılı)	225

BÖLÜMÜN ÖZETİ

Mal rejiminin tasfiyesi, boşanmanın mali sonuçlarından değildir; anlaşmalı boşanma protokolü mal rejimini ancak bunu duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta düzenlemişse kapsar. “Başkaca talep yoktur” gibi genel ifadeler şirket paylarına ilişkin hakları sona erdirmez; buna karşılık edinilmiş mallar ya da şirket payları için açıkça yapılan ve mahkemece onaylanan bir feragat, sonradan açılan davaya engel olur. Paylar sözleşmeden önce gizlice devredilmişse, protokolle bağlantılı harici anlaşma hile nedeniyle geçersizdir. Mal rejimi ölümle sona erdiğinde katılma alacağı mirasçılara geçer ya da terekenin borcu olur; anonim şirkette mirasla geçen paylar için şirket, gerçek değeri ödemeyi önererek mirasçyı pay sahibi olarak onaylamayı reddedebilir. Eşlerin birlikte ortak olduğu şirketlerde her eşin payı kendi malvarlığındadır; şirket malları üzerinde ayrıca alacak istenemez. Eşler arasındaki pay devirleri, bağış iradesi açıkça ortaya konmadıkça bağış sayılmaz. Yabancılik unsuru taşıyan uyuşmazlıklarda uygulanacak hukuk MÖHUK m. 15’e göre belirlenir; yabancı mahkemede onaylanan protokolün mal rejimini kapsayıp kapsamadığı ayrıca yorumlanır; zamanaşımı, Hukuk Genel Kurulunun son kararına göre yabancı mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren işler.

I. Anlaşmalı Boşanma Protokolleri

A. Mal Rejimi Boşanmanın Mali Sonuçlarından Değildir

- 387 Anlaşmalı boşanmada hâkimin, boşanmanın mali sonuçları ile çocukların durumu hakkında taraflarca kabul edilen düzenlemeyi uygun bulması gerekir (TMK m. 166/3); boşanmanın fer’i sonuçlarına ilişkin anlaşmalar, hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz (TMK m. 184/5). Uygulamada sık karşılaşılan soru, protokolde yer alan genel bir ifadenin şirket payları da dahil olmak üzere mal rejiminin tasfiyesini kapsayıp kapsamadığıdır.

1

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

07.06.2022 · E. 2019/335 · K. 2022/850

Genel ifadeler mal rejiminin tasfiye edildiği anlamına gelmez

Eşler anlaşmalı olarak boşanmıştı. Protokolde tarafların birbirlerinden başkaca maddi ve manevi talep, yargılama gideri ve avukatlık ücreti istemeyecekleri ve davalının davacıya ait evde oturacağı yazılıydı. Davacı eş, daha sonra açtığı davada evlilik içinde edinilen taşınmazlar, araçlar ve davalının ortağı olduğu bir şirketteki kâr payı alacağı için katılma alacağı istemişti. İlk derece mahkemesi protokol nedeniyle davayı reddetmiş, bozmaya direnmişti. Hukuk Genel Kurulu, anlaşmalı boşanmadaki “boşanmanın mali sonuçları” kavramının maddi ve manevi tazminatı, yoksulluk nafakasını ve iştirak nafakasını kapsadığını, mal rejiminin tasfiyesini kapsamadığını; eşlerin anlaşmalı boşanmada mal rejimini de tasfiye edebileceklerini, ancak bunun açıkça yapılması gerektiğini belirterek direnme kararını bozmuştur:

“Şayet eşler, boşanma davasında mal rejiminin tasfiyesi hususunda da anlaşma yapmak istiyorlarsa, bu hususun hiçbir duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta olması çok önemlidir. Soyut, muğlak, her anlama gelebilen, farklı şekilde yorumlanmaya açık, müphem kelime ve cümleler kullanılan anlaşma metinleri sonradan açılan davanın görülmesine engel teşkil etmez.

DEĞERLENDİRME Karar, şirket paylarına ilişkin uyumsuzluklar bakımından iki yönden önemlidir. Birincisi, şirketteki kâr payı alacağı da protokoldeki genel ifadelerle sona ermemiştir. İkincisi, Genel Kurul anlaşmalı boşanmada mal rejiminin tasfiyesine ilişkin bir anlaşma için ayrı bir geçerlilik şartı aranmadığını; usulüne uygun bir anlaşmayla boşanma kararı kesinleşmişse tarafların yeniden tasfiye isteyemeyeceğini de belirtmiştir. Protokolü hazırlayan avukatın görevi, bu iki ihtimalden hangisinin amaçlandığını metne açıkça yansıtmaktır.

B. Açık Feragat ve Mahkeme İçi İkrar

Protokolde edinilmiş mallar için açıkça talepte bulunulmayacağı yazılmışsa sonuç farklıdır. Hukuk Genel Kurulu, protokolde tarafların birbirlerinden hak ve alacaklarının kalmadığı, evlilik birliği içinde edinilmiş herhangi bir mallarının bulunmadığı ve bu yönde bir taleplerinin olmadığı yazılı olan, protokolün dava dilekçesine eklendiği ve duruşmada bu anlaşmaya göre karar verilmesinin istendiği bir dosyada, sonradan açılan katılma alacağı davasının reddini onamıştır. Genel Kurul’a göre boşanma davasındaki dilekçe, protokol ve beyanlar mahkeme içi ikrar niteliğindedir ve sonraki davada kesin delildir; davalı eşin bu anlaşmaya güvenerek boşanmayı kabul ettiği bir durumda, protokolün aksine dava açılması dürüst davranma kuralına aykırıdır (TMK m. 2). Kararın genel ilkesi şöyledir:

... kural olarak, anlaşmalı boşanma davasında taraflar arasında akdedilmiş olan boşanma protokolünde yer alan mal rejimi hukukundan kaynaklanan anlaşma maddelerinin mahkeme kararında yer alması veya protokolün mahkemece onaylanması gerekir. Mal rejiminden kaynaklanan talepler boşanmanın ferilerinden olmadığından ayrıca dava konusu edilebilirler.

- 389 Karar oy çokluğuyla verilmiş; karşı oyda, protokolün duruşmada okunmadığı ve hâkimin onayının TMK m. 184/5 uyarınca geçerlilik şartı olduğu vurgulanmıştır.¹
- 390 Şirket paylarına ilişkin açık bir feragat hükmüne Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin onadığı bir kararda rastlanmaktadır. Anlaşmalı boşanma kararında, eşlerin birbirlerinden evlilik birliği içinde edinilen tüm taşınır ve taşınmaz mallarla ilgili katkı payı, katılma alacağı ve değer artış payı ile “ortak oldukları şirketlerin hisse, hisse bedeli, devre ilişkin gelir, temettü, şirketlerin edindiği menkul ve gayrimenkullar, kar payı” ve her ne ad altında olursa olsun alacak ve tazminat talep etmedikleri tespit edilmiştir. Aynı dosyada ilk derece mahkemesinin hükmünde protokoldeki bir cezai şart bendi farklı bir ifadeyle yer almış; bölge adliye mahkemesi tavzih yoluyla bu bendin de diğer bentlerle birlikte aynen onanmasına karar vermiş, Daire de bu kararı onamıştır.² Dosya, mahkemenin protokolü taraflarca kabul edildiği şekliyle onaylaması gerektiğini; şirket paylarına ilişkin hakların ise payları, bunlardan doğan gelirleri ve şirketin mallarını ayrı ayrı sayan bir hükümle açıkça düzenlenebileceğini göstermektedir.

C. Hile ile Kurulan Harici Anlaşmalar

- 391 Eşler bazen mahkemeye sunulan protokole yalnız “edinilmiş mallar konusunda kendi aramızda düzenleme yapacağız” türünden bir hüküm koyar, asıl paylaşımı ise harici bir sözleşmeyle yapar. Bu yöntemin riski, aşağıdaki kararda açıkça görülmektedir.

2

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

04.05.2023 · E. 2023/1061 · K. 2023/2206

Şirket payının devredildiğini gizleyerek yapılan tasfiye sözleşmesi geçersizdir

Eşler anlaşmalı olarak boşanmıştı. Mahkemeye sunulan protokolde, edinilmiş mallar konusunda gerekli düzenlemeyi kendi aralarında yapacakları için birbirlerinden katkı payı taleplerinin bulunmadığı ve bu haklarından karşılıklı olarak feragat ettikleri yazılıydı; boşanma hükmünde de eşlerin mal rejimi konusunda anlaştığı belirtilerek bu konuda karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmişti. Protokolden bir gün sonra mahkemeye sunulmayan harici bir sözleşme yapılmıştı. Bu sözleşmenin düzenlediği şirket payı ise sözleşmeden yaklaşık on bir ay önce devredilmişti. İlk derece mahkemesi ve bölge adliye mahkemesi, ticaret sicilinin aleniyeti nedeniyle hilenin ispatlanamadığını kabul etmişti. Daire, tanık beyanlarını, ticaret sicili kayıtlarını ve boşanma dosyasını birlikte değerlendirerek davalı eşin gerçek dışı beyanlarla davacıyı sözleşme yapmaya sevk ettiğini, sözleşme tarihinden önce payın devredildiğini bilseydi davacının bu sözleşmeyi ya hiç yapmayacağını ya da başka şartlarla yapacağını kabul etmiş ve harici sözleşmenin aldatma nedeniyle geçersiz

¹ Yargıtay HGK, 24.02.2010, E. 2010/2-96, K. 2010/106.

² Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/8696, K. 2024/7482.

olduğuna karar vermiştir (TBK m. 36/1). Daire ayrıca protokoldeki feragatin de sonuç doğurmadığını şöyle açıklamıştır:

“Diğer yandan, 6100 sayılı Kanun’un 309 uncu maddesinin dördüncü fıkrasına göre, feragat beyanının açık, kayıtsız ve şartsız olması zorunlu olup, dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerden davacı kadının mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklı haklarından usulüne uygun feragati olduğundan da söz edilmez.

DEĞERLENDİRME Kararda iki ayrı ilke bulunmaktadır. Birincisi, hileyi ispat yükü aldatılan taraftadır; ancak hile iddiası tanık dahil her türlü delille ispatlanabilir (HMK m. 203/1-ç). Kararın sonucu, ticaret sicilinin aleniyetinin diğer eşin payın devredildiğini bildiğinin kabulü için tek başına yeterli görülmediğini de göstermektedir. İkincisi, Daire’nin feragatin açık, kayıtsız ve şartsız olması gerektiğini vurgulaması, “kendi aramızda düzenleyeceğiz” gerekçesine bağlanan bir feragatin, bu düzenleme hile nedeniyle geçersiz olduğunda sonuç doğurmayacağını göstermektedir. Uygulamada protokole, payların sözleşme tarihinde kimde ve hangi oranda bulunduğuyla ilişkin bir beyan ve bu beyanın gerçeğe aykırı çıkması hâlinde uygulanacak bir hüküm eklenmelidir (Bkz. On İkinci Bölüm).

UYGULAMA NOTU

Şirket paylarını kapsayan bir anlaşmalı boşanma protokolünde şu hususlar açıkça düzenlenmelidir:

1. Protokolün mal rejiminin tasfiyesini de kapsadığı ve kapsamın hangi malları içerdiği; şirketlerin unvanı ve sicil numarası, payların oranı ve itibari değeri.
2. Payların devredilip devredilmeyeceği, devredilecekse devrin tarihi, bedeli, ticaret kanunundaki onay şartları ve onay alınamazsa ne olacağı (Bkz. On İkinci Bölüm).
3. Dağıtılmış ve dağıtılmamış kâr payları, ortaklar cari hesabı, yöneticilik ücretleri ve şirket adına kayıtlı mallar hakkında taleplerin akıbeti.
4. Payların protokol tarihindeki durumuna ilişkin karşılıklı beyanlar ve bunların gerçeğe aykırı çıkması hâlinde uygulanacak hüküm.
5. Protokolün duruşmada okunarak taraflarca doğrulanması ve hükümde aynen onanmasının istenmesi.

II. Mal Rejiminin Ölümle Sona Ermesi

A. Sona Erme Anı ve Alacağın Mirasçılara Geçmesi

Mal rejimi, eşlerden birinin ölümüyle sona erer (TMK m. 225/1). Her eş veya mirasçılar, diğer eşe ait artık değerın yarısı üzerinde hak sahibi olurlar ve alacaklar takas edilir (TMK m. 236/1). Bu nedenle ölen eşin katılma alacağı mirasçılara geçer; ölen eşin borçlu olduğu katılma alacağı ise terekenin borcudur.

- 393 Boşanma davası sürerken eşlerden biri ölmüşse, mal rejimi ölüm tarihinde sona ermiş sayılır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, boşanma davası devam ederken erkek eşin öldüğü bir dosyada mal rejiminin ölüm tarihi itibarıyla sona erdiğini belirtmiştir.³ Ölen eşin mirasçılarının birinin davaya devam etmesi ve diğer eşin kusurunun ispatlanması hâlinde sağ kalan eş yasal mirasçılık hakkını kaybeder (TMK m. 181/2); kanaatimizce bu sonuç, onun mal rejiminden doğan alacak hakkını ortadan kaldırmaz. Nitekim anılan dosyada davacı eş, artık mirasçı olamayacak olsa da mal rejiminin tasfiyesinden doğan hakkının bulunduğunu ileri sürmüş ve talep esastan incelenmiştir. Aynı dosyada bölge adliye mahkemesi, sağ kalan eşin yaptığı mirastan feragat sözleşmesinin yalnız mirastan doğan haklara ilişkin olduğunu, mal rejiminden kaynaklanan haklar yönünden hukuki sonuç doğurmayacağını kabul etmiş; Daire, bu yöndeki temyiz itirazlarını yerinde görmemiştir.⁴ Mirastan feragat ile mal rejiminden doğan haklardan feragat ayrı işlemlerdir; birinin diğerini kapsamı için bu açıkça kararlaştırılmalıdır.
- 394 Ölen eşin alacağı için dava açan mirasçılar, alacağı miras payları oranında isteyebilir. Eski 8. Hukuk Dairesi, ölen eşin çocuğunun sağ kalan eşe karşı açtığı davada, ölen eşin değer artış payı ve katılma alacağını hesaplamış, davacının miras payına düşen kısmı belirlemiş ve sağ kalan eşin ileri sürdüğü katılma alacağını mahsup ederek hükmü düzeltmiştir.⁵ Yargılama sırasında taraflardan birinin ölmesi hâlinde izlenecek usul On Birinci Bölüm'de açıklanmıştır (HMK m. 55; Bkz. On Birinci Bölüm).

B. Şirket Payının Mirasçılara Geçmesi

- 395 Ölen eşin şirket payları terekeye girer ve mirasçılara geçer. Ticaret kanunu bu geçişte şirkete belirli haklar tanımıştır. Anonim şirkette devri onaya bağlı nama yazılı paylar miras yoluyla iktisap edilmişse, payların mülkiyeti ve bunlardan kaynaklanan malvarlığına ilişkin haklar derhâl, genel kurula katılma hakları ile oy hakları ise ancak şirketin onayı ile mirasçıya geçer (TTK m. 494/2); şirket, payları edinen kişiye paylarını gerçek değeri ile devralmayı önerdiği takdirde onay vermeyi reddedebilir (TTK m. 493/4). Limited şirkette ise esas sermaye payının miras yoluyla geçmesi hâlinde tüm haklar ve borçlar genel kurulun onayına gerek olmaksızın mirasçıya geçer; şirket, üç ay içinde payları gerçek değeri üzerinden devralmayı önererek bu kişiyi onaylamayı reddedebilir (TTK m. 596/1-2).
- 396 Bu kurallar, sağ kalan eşin hem mirasçı hem de katılma alacaklısı olduğu durumlarda özel bir önem kazanır.

³ Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2023/4622, K. 2024/5366.

⁴ Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2023/4622, K. 2024/5366.

⁵ Yargıtay 8. HD, 04.02.2020, E. 2018/10590, K. 2020/901.

Mirasla geçen paylar için şirketin gerçek değerle reddi tedbirle engellenmez

Bir aile şirketinin ortağı olan eş ölmüş; sağ kalan eş mirasın yarısına, ölen eşin şirkette zaten ortak olan iki kardeşi ise dörtte birer paya hak kazanmıştı. Sağ kalan eş, ölen eşin evlilik içinde edindiği nama yazılı paylar için aile mahkemesinde mal rejiminin tasfiyesi davası açmış ve paylar üzerine devir ve temlik önleyici bir ihtiyati tedbir kararı aldırılmıştı. Şirketin olağanüstü genel kurulu, mirasla geçen payların kardeşler adına pay defterine kaydına, sağ kalan eşe geçen payların ise şirketin bilançosuna göre belirlenen gerçek değeri ödenerek şirket tarafından alınmasına karar vermişti. İlk derece mahkemesi genel kurul kararının iptali istemini reddetmiş; bölge adliye mahkemesi ise kararın tereke adına usulüne uygun bir iradeye dayanmadığı için bölünmezlik kuralına aykırı olduğunu ve eşit durumdaki mirasçılar arasında neden farklı karar verildiğinin gerekçelendirilmediğini belirterek genel kurul kararını iptal etmişti. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, oy çokluğuyla bölge adliye mahkemesi kararını bozmuştur. Daire'ye göre paylar mirasla geçtiğinden sağ kalan eşin genel kurula katılma ve oy hakkı ancak şirketin onayıyla doğar; şirket, irade dışı kazanımlarda kanunun tanıdığı gerçek değerden satın alma hakkını kullanmıştır; önerilen bedelin gerçek değere uygun olup olmadığı ayrı bir davanın konusudur ve karar, diğer mirasçılar baştan beri şirket ortağı olduğundan iyi niyet kurallarına da aykırı değildir. Daire, ilk derece mahkemesinin ret kararının isabetli olduğunu belirtmiştir. İlk derece mahkemesi ayrıca, aile mahkemesinin tedbir kararının payların üçüncü kişilere devrini önlemeye yönelik olduğunu, mirasçıların üçüncü kişi sayılamayacağını ve genel kurula katılma ile oy haklarına ilişkin kararın tedbirin kapsamı dışında kaldığını kabul etmişti. Daire'nin dayandığı kanun hükmü şöyledir:

“Paylar; miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebrî icra gereği iktisap edilmişlerse, şirket, payları edinen kişiye, sadece paylarını gerçek değeri ile devralmayı önerdiği takdirde onay vermeyi reddedebilir.

DEĞERLENDİRME Karar, mal rejiminin ölümle sona erdiği durumlarda sağ kalan eşin şirket paylarına ilişkin beklentisinin sınırlarını göstermektedir. Sağ kalan eş mirasçı sıfatıyla paylara hak kazansa bile, devri onaya bağlı paylarda şirket gerçek değeri ödeyerek onu ortaklık dışında tutabilir; bu durumda eşin elinde payların yerine gerçek değer bedeli kalır. Gerçek değer belirlenmesi, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden istenebilir (TTK m. 493/5). Mal rejiminin tasfiyesinde ise sağ kalan eşin katılma alacağı terekeye karşı bir para alacağıdır. Kararda benimsenen yaklaşıma göre, payların üçüncü kişilere devrini önlemeye yönelik bir tedbir, şirketin mirasçıyı onaylamayı reddetme hakkını kullanmasına engel değildir (Bkz. Onuncu Bölüm).

Kanaatimizce ölüm hâlinde sıralama şöyle olmalıdır: Önce mal rejimi tasfiye edilerek sağ kalan eşin katılma alacağı ya da terekenin sağ kalan eşten alacağı belirlenir; bu alacak terekenin borcu ya da alacağı olarak hesaba katıldıktan sonra 397

kalan tereke mirasçılar arasında paylaştırılır. Şirket payları terekede kaldığı sürece, payların değeri hem katılma alacağının hesabında hem de miras payının belirlenmesinde aynı ölçütlerle belirlenmelidir (Bkz. Yedinci Bölüm).

III. Eşlerin Birlikte Ortak Olduğu Şirketler

A. Her Eşin Payı Kendi Malvarlığındadır

- 398 Eşler aynı şirkette ortaksa, her birinin payı kendi malvarlığındadır ve kendi mal grubuna göre nitelendirilir. Evlilik içinde edinilmiş mallardan karşılana paylar, hangi eşin adına kayıtlı olursa olsun o eşin edinilmiş malıdır; her eşin artık değeri ayrı ayrı hesaplanır ve karşılıklı alacaklar takas edilir (TMK m. 236/1). Şirketin kendisi ve malları ise her iki eş bakımından üçüncü kişidir. Eski 8. Hukuk Dairesi, eşlerin hissedarı olduğu bir limited şirket için alınan makineler üzerinde katılma alacağı istenmesi üzerine verilen ret kararını, isteğin limited şirketle ilgili bir katılma alacağı talebi olmadığı gerekçesiyle onamıştır.⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi de eşlerin ortak olduğu bir şirketin kat karşılığı sözleşmeden doğan hakkına konu ve üçüncü kişi adına kayıtlı bağımsız bölümün erkeğin edinilmiş malı olmadığını kabul etmiştir (Bkz. İkinci Bölüm).⁷ Bu nedenle eşlerin ortak olduğu şirketlerde de talep, şirketin malları üzerinden değil eşin şirket payı ve paya bağlı haklar üzerinden kurulmalıdır.

B. Eşit Paylı Ortaklık ve Paylı Mülkiyet Yaklaşımı

- 399 Yargıtay, eşlerin evlilik içinde edindikleri bir taşınmazı paylı olarak adlarına tescil ettirmelerini bir paylaşım olarak değerlendirmektedir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin onadığı bir kararda ilk derece mahkemesi, eşler adına yarı yarıya paylı olarak edinilen bir bağımsız bölüm bakımından, evlilik birliği devam ederken serbest iradeleriyle gerçekleştirdikleri bu paylaşım ile her bir payın o eşin kişisel mal durumuna terk edildiğinin kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁸ Aynı yaklaşım, On Dördüncü Bölüm'de incelenen ve eşlerin yarı yarıya ortak olduğu bir pansiyon işletmesi bakımından da uygulanmıştır.⁹
- 400 Bu yaklaşımın eşlerin birlikte ortak olduğu şirketlere nasıl uygulanacağı, incelediğimiz kararlarda açıkça tartışılmamıştır. Kanaatimizce eşit ya da eşitliğe yakın paylarla kurulan ve eşlerin birlikte yönettiği bir şirkette, payların bu şekilde dağıtılması eşlerin bilinçli bir paylaşım iradesini yansıtabilir. Buna karşılık, örneğin şirketin kuruluşu için birden fazla ortak gerektiğinden eşe sembolik bir pay verilmişse, bu dağılım mal rejimi bakımından bir paylaşım iradesi olarak değeri-

6 Yargıtay 8. HD, 21.01.2014, E. 2013/19041, K. 2014/772.

7 Yargıtay 2. HD, 25.12.2025, E. 2024/10251, K. 2025/12020.

8 Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/9450, K. 2024/4059.

9 Yargıtay 2. HD, 30.04.2024, E. 2023/3945, K. 2024/3009.

dirilemez; her eşin payı kendi edinilmiş malı olarak artık değer hesabına girmeli ve karşılıklı alacaklar takas edilmelidir. Hangi durumun söz konusu olduğu, şirketin kuruluş belgeleri, sermayenin hangi eşin kaynaklarıyla ödendiği ve eşlerin şirketin yönetimindeki fiili rolleri dikkate alınarak belirlenmelidir.

C. Ortaklığın Devamı ve Mal Ayrılığına Geçiş

Eşlerin birlikte ortak olduğu bir şirkette boşanma sürecinin şirketin işleyişini 401 tehlikeye düşürmesi sık görülen bir durumdur. Haklı bir sebep varsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir (TMK m. 206/1). Eski 8. Hukuk Dairesi, birlikte bir diş kliniğinin ortağı olan eşlerden birinin bu yönde açtığı davayı, taraflar arasında derdest bir boşanma davası bulunduğu gerekçesiyle usulden reddeden kararı bozmuş; böyle bir talebin yalnız boşanma davasının görüldüğü mahkemeden istenebileceğine ilişkin bir yasal düzenleme bulunmadığını belirtmiştir.¹⁰ Şirketin yönetimine ve ortaklık ilişkisine ilişkin uyuşmazlıklar ise mal rejiminin değil ticaret hukukunun konusudur ve genel hükümlere göre çözülür. Ödeme aşamasında işletmenin ekonomik bütünlüğü ve üstün yarar düşüncesi On İkinci Bölüm'de açıklanmıştır (Bkz. On İkinci Bölüm).

IV. Eşler Arasındaki Pay Devirleri ve Kazandırmalar

Eşlerden biri evlilik içinde payını diğer eşe devretmişse, eklenecek değerlere ilişkin 402 TMK m. 229 bu devre uygulanmaz; çünkü devredilen pay, devralan eşin malvarlığında tasfiyeye girmeye devam eder (Bkz. Dokuzuncu Bölüm). Burada asıl soru, devrin bağış olup olmadığıdır. Devir bağışsa, pay devralan eşin karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği bir malvarlığı değeri olarak kişisel malı olur (TMK m. 220/2); bağış değilse, devralan eşin edinilmiş malıdır ve katılma alacağının hesabına girer.

4

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

07.11.2024 · E. 2024/283 · K. 2024/8526

Eşler arasındaki kazandırma, bağış iradesi açık değilse bağış sayılmaz

Evlilik içinde kooperatif üyeliği yoluyla edinilen bir konut hakkı, önce erkek eş adına edinilmiş, birkaç hafta sonra kadına, iki yıl sonra da kadının babasına devredilmişti. İlk derece mahkemesi, erkekten kadına yapılan devri bağış sayarak hakkı kadının kişisel malı kabul etmişti. Daire, kararı bozmuş ve eşler arasındaki kazandırmalar bakımından şu ilkeleri açıklamıştır:

“

Evlilik birliğinin ömür boyu süreceği inancının hakim olduğu düşünceyle, ortak yaşamı ve geleceği güvence altına almak amacıyla, beraberlikten doğan dayanış-

¹⁰ Yargıtay 8. HD, 28.03.2017, E. 2015/13424, K. 2017/4445.

mayla ve karşılıklı güvene dayanarak, örf ve adete uygun olarak eşlerin birlikte yatırım yapımları bağış olarak değerlendirilemez.

DEĞERLENDİRME Daire, devredene ağır yükümlülük getiren bir kazandırmanın bağış sayılabilmesi için bağış amacını taşıyan davranış ve iradenin duraksamaya yer vermeyecek biçimde ortaya konması gerektiğini; salt bir eş adına kayıtlı malın daha sonra diğer eşe devredilerek onun adına tescil edilmesinin tek başına bağış kabulü için yeterli olmadığını belirtmiştir. Daire ayrıca, malın mal rejiminin sona ermesinden yaklaşık beş yıl önce kadının babasına devredildiğini, bu devrin TMK m. 229 anlamında eklenecek değer olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiğini ve kadının kişisel kaynaklarının edinme bedelinin tamamını karşılayıp karşılamadığının araştırılmasını istemiştir. Karar taşınmaz edinimine ilişkin olsa da, eşler arasındaki şirket payı devirlerine de aynen uygulanabilecek ilkeler içermektedir.

- 403 Aynı yaklaşım, eski 8. Hukuk Dairesinin bir eşin diğer eş adına edindiği limited şirket payına ilişkin kararında da görülmektedir: Daire, payların diğer eş adına tescil ettirilmesinde ticari endişelerle ve ortak yaşamı güvence altına alma amacıyla hareket edildiğini, bir bağış iradesinin bulunmadığını kabul etmiştir (Bkz. On Üçüncü Bölüm).¹¹ Bağış savunması, süresinde ve usulüne uygun biçimde ileri sürülmelidir; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, böyle bir savunma bulunmadığı hâlde eşler arasındaki devrin bağış kabul edilmesini hatalı bulmuştur (Bkz. On Dördüncü Bölüm).¹²
- 404 Eşler arasındaki devirler, payların aile içinde dolaştırılması biçiminde de ortaya çıkabilir. Dokuzuncu Bölüm’de incelenen dosyada erkek eş payının neredeyse tamamını kadına, kadın da bu payları kayınvalidesine devretmiş; paylar boşanma davasından sonra yeniden erkeğe dönmüştü. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, dava tarihinde erkek adına bir pay bulunmadığını ve m. 229’daki amacın ispatlanmadığını belirterek bu pay yönünden katılma alacağına hükmedilmesini bozmuştur (Bkz. Dokuzuncu Bölüm).¹³ Kanaatimizce bu tür dosyalarda her bir devir ayrı ayrı nitelendirilmeli; eşler arasındaki devir bağış değilse pay devralan eşin edinilmiş malı sayılmalı, devralan eşin payı üçüncü kişiye devretmesi ise onun bakımından m. 229 çerçevesinde incelenmelidir.

¹¹ Yargıtay 8. HD, 03.04.2012, E. 2012/1111, K. 2012/2445.

¹² Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/2201, K. 2024/4058.

¹³ Yargıtay 2. HD, 26.03.2026, E. 2025/2328, K. 2026/3198.

V. Yabancılık Unsuru Taşıyan Uyuşmazlıklar

A. Uygulanacak Hukuk

Evlilik malları hakkında eşler, evlenme anındaki mutad mesken veya milli hukuklarından birini açık olarak seçebilirler; böyle bir seçim yapılmamışsa eşlerin evlenme anındaki müşterek milli hukuku, bulunmaması hâlinde evlenme anındaki müşterek mutad mesken hukuku, bunun da bulunmaması hâlinde Türk hukuku uygulanır (MÖHUK m. 15/1). Malların tasfiyesinde taşınmazlar için bulundukları ülke hukuku uygulanır (MÖHUK m. 15/2). Şirket payları taşınmaz olmadığından, bu paylar bakımından m. 15/1'e göre belirlenen hukuk uygulanır. Eski 8. Hukuk Dairesi, yurt dışında çalışan ve yurt dışında boşanan ancak Türk vatandaşlıkları devam eden eşler bakımından MÖHUK m. 15 uyarınca Türk hukukunun uygulanacağına kuşku bulunmadığını belirtmiştir.¹⁴

B. Mal Rejiminin Sona Erme Tarihi

Eşler yurt dışında boşanmışsa, mal rejimi yurt dışında açılan boşanma davasının tarihinde sona erer. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, yabancı mahkeme kararından bu tarih anlaşılamıyorsa araştırılması gerektiğini ve boşanma kararının kesinleşme tarihine göre yapılan tasfiyenin hatalı olduğunu belirtmiştir (Bkz. On Birinci Bölüm).¹⁵ Şirket paylarının değerlendirilmesinde esas alınacak durum, bu tarihteki durumdur (Bkz. Yedinci Bölüm).

C. Yabancı Mahkemede Onaylanan Protokoller

Yabancı mahkeme ilamının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi, tenfiz şartlarını taşıdığından Türk mahkemesince tespitine bağlıdır (MÖHUK m. 58/1). Tanınan bir boşanma kararının eki olan protokolün mal rejimini kapsayıp kapsamadığı ise ayrıca yorumlanmalıdır. Bu konuda iki karar karşılaştırıldığında yorum ölçütü açıkça görülür.

Eski 8. Hukuk Dairesi, İsviçre'de boşanan ve kararı Türkiye'de tanınan eşler arasındaki protokolde yer alan, protokolün ifası ile birlikte tarafların "mal ve evlilik hukuku itibarıyla tamamı ile ayrılmış" olacaklarına ilişkin hükmün, davalının pay sahibi olduğu bir şirket de dahil olmak üzere Türkiye'deki malları kapsamadığını kabul etmiştir. Daire'ye göre bu ifadeyle neyin kastedildiği açık değildir; protokolün bu hükmünden önceki düzenlemeler nafaka ve emeklilik sigortası alacaklarına ilişkindir ve protokol, boşanmanın eki niteliğindeki istek ve alacaklarla sınırlıdır:

Bir protokolün mal rejimini kapsadığını söylemek için, protokolde, taşınır ve taşınmazların ismen, adet ve sayı, ada ve parsel numaralı ile tek tek açık bir biçimde sıra numarası ve nitelikleriyle yer alması gerekir.

¹⁴ Yargıtay 8. HD, 19.10.2012, E. 2012/3568, K. 2012/9488.

¹⁵ Yargıtay 2. HD, 07.06.2023, E. 2022/3663, K. 2023/3041.

409 Daire, bu nedenle protokole dayanılarak verilen ret kararını bozmuştur.¹⁶ Buna karşılık Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, yabancı mahkemece onaylanan ve tenfizine karar verilen bir sözleşmenin “Mal Mülk Hakkı Açıklaması” başlıklı maddesinde, tarafların her birinin kendi adına olan malvarlığının tüm borçları ve giderleriyle kendi üzerinde kalmasını kabul ettiklerinin yazılı olduğu bir dosyada, maddenin başlığı ve içeriği birlikte değerlendirildiğinde tarafların Türkiye’deki malvarlığını da kapsayacak biçimde mal rejiminin tasfiyesi konusunda anlaştıklarını kabul etmiş ve davanın reddi gerektiğini belirtmiştir.¹⁷ İki kararın farkı, protokolün mal rejimine ilişkin bir iradeyi açıkça yansıtmadığıdır; Hukuk Genel Kurulunun anlaşmalı boşanma protokolleri için koyduğu açıklık ölçütü burada da yol göstericidir.

D. Zamanaşımının Başlangıcı

410 Yabancı mahkemede boşanan eşler bakımından zamanaşımının hangi tarihten başlayacağı Hukuk Genel Kurulunun iki kararında farklı cevaplanmıştır. Hukuk Genel Kurulu 2021’de, eşlerin tanıma veya tenfiz kararı verilmedikçe Türk kanunlarına göre boşanmış sayılmadığını, evlilik devam ettiği sürece eşlerin birbirinden olan alacakları için zamanaşımının işlemeyeceğini (TBK m. 153/3) belirterek zamanaşımının tenfiz kararının kesinleşmesinden itibaren başlayacağını kabul etmiştir.¹⁸ Hukuk Genel Kurulu 2023’te ise oy çokluğuyla ve kesin olarak verdiği kararında, yabancı ilamın kesin hüküm veya kesin delil etkisinin yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade edeceğini düzenleyen MÖHUK m. 59’u esas alarak, mal rejiminden kaynaklanan alacak davasında zamanaşımının başlangıcında yabancı mahkeme ilamının kesinleşme tarihinin esas alınması gerektiğine karar vermiştir; aksi görüşün boşanan eşleri kanunda öngörülenden çok daha uzun sürelerle dava tehdidi altında bırakacağını belirtmiştir.¹⁹

DİKKAT

Hukuk Genel Kurulunun 2023 tarihli kararı karşısında, yurt dışında boşanan eşlerin on yıllık zamanaşımı süresini yabancı mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren hesaplaması gerekir. Tanıma veya tenfiz davasının sonucunu beklemek, mal rejimi davasının zamanaşımına uğraması sonucunu doğurabilir; tanıma davası ile mal rejimi davası mümkün olan en kısa sürede açılmalıdır.

¹⁶ Yargıtay 8. HD, 19.10.2012, E. 2012/3568, K. 2012/9488.

¹⁷ Yargıtay 2. HD, 03.05.2023, E. 2022/7029, K. 2023/2114.

¹⁸ Yargıtay HGK, 07.12.2021, E. 2018/471, K. 2021/1586.

¹⁹ Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188.

E. Yabancı Şirketlerdeki Paylar

Kanaatimizce eşin yabancı bir ülkede kurulu bir şirkette payı varsa, payın nite- 411
lendirilmesi ve katılma alacağının hesabı uygulanacak mal rejimi hukukuna göre
yapılır; payın devri, şirketin onay hakları ve şirket hukukuna ilişkin sorular ise
şirketin tabi olduğu hukuka göre cevaplanır. Bu tür dosyalarda yabancı ticaret
sicili kayıtları, şirketin finansal tabloları ve pay devirlerine ilişkin belgeler, onaylı
tercümeleriyle birlikte erken aşamada dosyaya getirtilmeli; değerlendirme, Yedinci
Bölüm'de açıklanan ölçütlere ek olarak şirketin bulunduğu ülkenin piyasa koşu-
llarını bilen bir uzman tarafından yapılmalıdır.

YARGITAY'IN İLKESİ

*Mal rejiminin tasfiyesi boşanmanın mali sonuçlarından değildir; anlaşmalı boşan-
ma protokolü şirket paylarını ancak açıkça düzenlemişse kapsar. Mal rejimi ölümle
sona erdiğinde alacak mirasçılara geçer, şirket payları ise ticaret kanunundaki
onay kuralları çerçevesinde mirasçılara intikal eder. Eşlerin birlikte ortak olduğu
şirketlerde her eşin payı kendi malvarlığındadır; eşler arasındaki pay devirleri bağış
iradesi açıkça ortaya konmadıkça bağış sayılmaz.²⁰*

Eserin son bölümü, önceki bölümlerde incelenen kararlardan çıkan ilkeleri bir 412
arada sunmaktadır.

²⁰ Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2019/335, K. 2022/850; Yargıtay 11. HD, 11.12.2025, E. 2025/2459, K. 2025/7486; Yargıtay 2. HD, 07.11.2024, E. 2024/283, K. 2024/8526.

Bu eserde incelenen Yargıtay kararları, kanunda neredeyse hiç adı geçmeyen şirket paylarının mal rejiminin tasfiyesinde nasıl ele alınacağına ilişkin tutarlı bir ilkeler bütünü ortaya koymaktadır. Bu bütünün temel düşüncesi tektir: Paylaşılan şirket değil, paydır. Şirket ayrı bir tüzel kişidir; eşin malvarlığında bulunan, şirketteki payı ve o paya bağlı malvarlığı haklarıdır. Payın hangi kısmının evlilik içinde edinildiği, hangi tarihteki değerle ve hangi yöntemle hesaplanacağı ise her dosyada ayrıca incelenmesi gereken sorulardır. Aşağıda, önceki bölümlerde ayrıntısıyla incelenen ilkeler kısa cümlelerle bir araya getirilmiştir. Her ilkenin yanında ayrıntılı açıklamanın bulunduğu bölüm, dipnotta ise ilkenin dayandığı başlıca kararlar gösterilmiştir.

I. Temel Çerçeve

1. Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşe tanınan hak, diğer eşin edinilmiş malları üzerinde bir ayni hak değil, artık değerın yarısına ilişkin bir alacak hakkıdır. Şirket payları da bu çerçevede, edinilmiş ve kişisel mal ayırımına göre değerlendirilir (Bkz. Birinci Bölüm).¹
2. Boşanmada mal rejimi dava tarihinde sona erer; şirket payları bu tarihteki durumlarına göre ayrılır, fakat tasfiye, yani karar tarihindeki sürüm değerleriyle hesaba katılır (TMK m. 225/2, 228/1, 235/1; Bkz. Birinci ve Yedinci Bölümler).²
3. Şirket adına kayıtlı taşınmazlar, araçlar ve diğer mallar ortak eşin değil şirketin malıdır ve tasfiyede ayrı ayrı paylaşırılamaz. Tasfiyenin konusu, eşin şirketteki payı ve bu paya bağlı malvarlığı haklarıdır (Bkz. İkinci Bölüm).³
4. Ortak eşin şirketten alacakları ve şirkete borçları paydan ayrı malvarlığı unsurlarıdır; tasfiyeye girmeleri için ayrıca talep edilmeleri gerekir (Bkz. İkinci Bölüm).⁴
5. Şirketin gizli ortaklık ya da tüzel kişiliğın kötüye kullanılması yoluyla mal kaçırmak için kullanıldığı iddiaları, ayrı bir tespit davasıyla değil, derdest mal rejimi davasının içinde ileri sürülür (Bkz. İkinci Bölüm).⁵

¹ Yargıtay HGK, 26.09.2012, E. 2012/8-192, K. 2012/629.

² Yargıtay 2. HD, 03.10.2024, E. 2024/4939, K. 2024/6801; Yargıtay 2. HD, 05.03.2026, E. 2025/10024, K. 2026/2577.

³ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923; Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963; Yargıtay 2. HD, 12.09.2024, E. 2023/5579, K. 2024/5737.

⁴ Yargıtay 2. HD, 19.09.2024, E. 2023/6327, K. 2024/6106.

II. Şirket Payının Nitelendirilmesi

1. Mal rejiminin devamı süresince bir eş adına kurulan, satın alınan ya da devralınan pay, kişisel mal olduğu ispat edilinceye kadar edinilmiş maldır; ispat yükü payın kişisel olduğunu ileri süren eştedir (TMK m. 222/3; Bkz. Üçüncü Bölüm).⁶
2. Mal rejiminin başlangıcında eşin malvarlığında bulunan pay, ister evlilikten önce ister 1 Ocak 2002'den önceki mal ayrılığı döneminde edinilmiş olsun, kişisel maldır (TMK m. 220/2; Bkz. Üçüncü Bölüm).⁷
3. Anne ve babadan yapılan pay devirleri, resmî kayıta bedelli görünseler bile, eski 8. Hukuk Dairesine göre hayatın olağan akışı gereği bağış sayılmış ve kişisel mal kabul edilmiştir (Bkz. Üçüncü Bölüm).⁸
4. Kişisel bir değerın yerine geçen pay, ikame ilkesi gereğince kişisel kalır; ikamenin izi somut olarak sürülmelidir (TMK m. 220/4; Bkz. Üçüncü Bölüm).⁹
5. Aynı şirkette farklı tarihlerde ve farklı kaynaklarla edinilen paylar ayrı ayrı nitelendirilir; şirketin değeri bulunduktan sonra yalnız edinilmiş paylar oranındaki kısım katılma alacağının hesabına girer (Bkz. Üçüncü Bölüm).¹⁰
6. Mal rejiminin devamı süresince ve 1 Ocak 2002'den sonra yapılan sermaye artırımı karine gereği edinilmiştir; artırımın tarihi ticaret sicilinden, kaynağı şirket kayıtlarından tespit edilmelidir (Bkz. Dördüncü Bölüm).¹¹
7. Geçmiş yıl kârlarından yapılan sermaye artırımı edinilmiş, değer artış fonundan yapılan artırım kişiseldir; kişisel ve edinilmiş kısmın oranı Yargıtay'a göre sermaye tutarları esas alınarak bulunur (Bkz. Dördüncü Bölüm).¹²
8. Kişisel bir payın mal rejiminin devamı süresince getirdiği kâr payları edinilmiştir. Kâr payının ödenip ödenmediği, ödenmişse mevcut olup olmadığı ya da yatırıma dönüşüp dönüşmediği, ödenmemişse şirkette yatırım olarak kullanılıp kullanılmadığı araştırılmalıdır (TMK m. 219/2-4; Bkz. Beşinci Bölüm).¹³
9. Ödenmiş fakat mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olmayan kâr paylarından, ailenin ekonomik ve sosyal durumuna göre aile harcamalarında

⁵ Yargıtay 11. HD, 14.01.2025, E. 2024/6839, K. 2025/93.

⁶ Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740; Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/8043, K. 2024/7485.

⁷ Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889; Yargıtay 2. HD, 05.03.2026, E. 2025/10024, K. 2026/2577.

⁸ Yargıtay 8. HD, 13.06.2016, E. 2015/2558, K. 2016/10320.

⁹ Yargıtay 8. HD, 20.11.2018, E. 2016/21647, K. 2018/18931.

¹⁰ Yargıtay 8. HD, 13.03.2018, E. 2016/14327, K. 2018/9252; Yargıtay 8. HD, 02.03.2021, E. 2020/3430, K. 2021/1818.

¹¹ Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/8043, K. 2024/7485; Yargıtay 2. HD, 05.03.2026, E. 2025/10024, K. 2026/2577.

¹² Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445; Yargıtay 2. HD, 23.06.2025, E. 2024/9304, K. 2025/6230.

¹³ Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889; Yargıtay 8. HD, 10.10.2016, E. 2016/15695, K. 2016/13500; Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740.

kullanıldığı kabul edilen makul miktar düşülür; kalan kısım hesaba katılır (Bkz. Beşinci Bölüm).¹⁴

10. Şirkette bırakılan kâr, kişisel payın gelirinin şirkette yatırıma dönüşmesi sayılır ve evlilik içindeki kısmı katılma alacağının hesabına girer (Bkz. Beşinci Bölüm).¹⁵
11. Kişisel bir payın yalnız piyasa koşullarından doğan değer artışı kişisel kalır; pay sahibi eşin olağanı aşan çabasıyla oluşan ve normal değer artışını aşan kısım ise uzman bir bilirkişi heyetince belirlenerek katılma alacağının hesabına alınabilir (Bkz. Altıncı Bölüm).¹⁶
12. Diğer eşin paya katkısından doğan değer artış payı ile mal grupları arasındaki denkleştirme, katılma alacağından önce hesaplanır ve payın değerinden düşülür (TMK m. 227, 230; Bkz. Altıncı Bölüm).¹⁷

III. Değerleme ve Hesap

1. Şirketin değeri, mal rejiminin sona erdiği tarihteki durumuna göre ekonomik, sektörel, varlık, işletme ve gelecek beklentisi ölçütlerinin tamamı gözetilerek belirlenir; bulunan piyasa sürüm değeri tüketici fiyat endeksiyle karar tarihine taşınır (Bkz. Yedinci Bölüm).¹⁸
2. Yalnız öz sermayeye, yalnız ödenmiş sermayeye ya da şirket mallarının tek tek değerine dayanan hesaplar kural olarak yetersizdir; değerlendirme, şirket değerlemesinde uzman bir bilirkişi kurulunca, denetime elverişli bir raporla yapılmalıdır (Bkz. Yedinci Bölüm).¹⁹
3. Anonim ve limited şirketlerde payın değeri sıfırın altına inmez; borca batık bir şirketteki pay değersizdir, fakat ortak eşe ayrıca bir borç yüklemes (TTK m. 329/2, 573/2; Bkz. Yedinci Bölüm).
4. Artık değer, edinilmiş malların toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarılarak bulunur; her eş değerinin artık değerinin yarısı üzerinde hak sahibidir ve alacaklar takas edilir. Eşin belirli bir mala ilişkin olmayan şahsi borçları o malın değerinden düşülmez (TMK m. 231, 236/1; Bkz. Sekizinci Bölüm).²⁰
5. Şirket borçları payın değeri belirlenirken şirketin pasifinde hesaba katıldığından, ortak eşin artık değerinden ayrıca düşülmez (Bkz. Sekizinci Bölüm).²¹

¹⁴ Yargıtay 8. HD, 10.10.2016, E. 2016/15695, K. 2016/13500.

¹⁵ Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445.

¹⁶ Yargıtay 8. HD, 05.11.2015, E. 2015/16149, K. 2015/19750.

¹⁷ Yargıtay 8. HD, 04.02.2020, E. 2018/10590, K. 2020/901; Yargıtay 8. HD, 26.01.2016, E. 2015/9379, K. 2016/1291.

¹⁸ Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740; Yargıtay 8. HD, 23.06.2015, E. 2015/3085, K. 2015/13817.

¹⁹ Yargıtay 8. HD, 21.11.2016, E. 2015/6299, K. 2016/15819; Yargıtay 8. HD, 05.07.2011, E. 2011/2285, K. 2011/3963.

²⁰ Yargıtay 2. HD, 13.09.2023, E. 2023/5357, K. 2023/3909.

²¹ Yargıtay 8. HD, 30.11.2010, E. 2010/4412, K. 2010/5736.

6. Zina veya hayata kast nedeniyle boşanmada yapılacak azaltma, artık değerdeki pay oranından yapılır (TMK m. 236/2; Bkz. Sekizinci Bölüm).²²
7. Katılma alacağına ve değer artış payına, aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden, yani karar tarihinden itibaren faiz yürütülür (TMK m. 239/3; Bkz. Sekizinci Bölüm).²³

IV. Koruma ve Yargılama

1. Boşanma dava tarihinden sonra yapılan pay devirleri tasfiyeyi etkilemez; pay, sona erme anında eşin malvarlığında bulunduğu için tasfiyeye girer (Bkz. Dokuzuncu Bölüm).²⁴
2. Sona ermeden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan yapılan karşılıksız kazandırmalar ile katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılan devirler eklenecek değer olarak hesaba katılır; kastın ispatında hayatın olağan akışı gözetilir. Dava tarihinde eşin adına pay bulunmuyorsa ve bu amaç ispatlanamamışsa, pay yönünden katılma alacağına hükmedilemez (TMK m. 229; Bkz. Dokuzuncu Bölüm).²⁵
3. Eşler arasındaki devirlere TMK m. 229 uygulanmaz (Bkz. Dokuzuncu Bölüm).²⁶
4. Pay devrinin muvazaalı olduğu iddiası, aile mahkemesinde değil genel mahkemelerde açılacak bir davayla ileri sürülür (Bkz. Dokuzuncu ve On Birinci Bölümler).²⁷
5. Şirket adına kayıtlı mallara mal rejimi davasında ihtiyati tedbir konulamaz; tedbir, davalı eşin payları ve paya bağlı malvarlığı hakları üzerine konulabilir (Bkz. Onuncu Bölüm).²⁸
6. İhtiyati tedbire ilişkin kanun yolu kararları kesindir ve temyiz edilemez (Bkz. Onuncu Bölüm).²⁹
7. Davacının diğer eşin şirketlerini ve paylarının değerini bilmediği durumlarda mahkeme ilgili kurumlara yazı yazarak malvarlığını tespit etmeli ve talebi sonradan açıklatmalıdır. 31.07.2026'dan önce açılan davalarda belirsiz alacak davasına ilişkin eski hüküm uygulanmaya devam eder; bu tarihten sonra açılan kısmi davalarda talep bir defaya mahsus olmak üzere tahkikatın sonuna kadar artırılabilir (HMK m. 109/4; Bkz. On Birinci Bölüm).³⁰

²² Yargıtay 2. HD, 03.05.2023, E. 2022/5499, K. 2023/2112.

²³ Yargıtay 2. HD, 05.03.2026, E. 2025/10024, K. 2026/2577; Yargıtay 8. HD, 06.04.2010, E. 2010/58, K. 2010/1634.

²⁴ Yargıtay 8. HD, 12.12.2018, E. 2016/12000, K. 2018/20049.

²⁵ Yargıtay 2. HD, 13.09.2023, E. 2023/5357, K. 2023/3909; Yargıtay 2. HD, 26.03.2026, E. 2025/2328, K. 2026/3198.

²⁶ Yargıtay 8. HD, 20.05.2013, E. 2012/11057, K. 2013/7419.

²⁷ Yargıtay 8. HD, 22.03.2012, E. 2011/6339, K. 2012/2047.

²⁸ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923.

²⁹ Yargıtay 2. HD, 16.04.2024, E. 2022/9788, K. 2024/2450.

8. Dava dilekçesinde talep konusu yapılmayan bir şirket payı ya da işletme sonradan dilekçe veya ıslahla davaya eklenemez; kişisel mal savunması cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir (Bkz. On Birinci Bölüm).³¹
9. Katılma alacağı on yıllık zamanaşımına tabidir (Bkz. On Birinci Bölüm).³²
10. Hüküm her bir talep hakkında ayrı ayrı ve açıkça kurulmalı; bozmaya uyulmakla ya da bozma kapsamı dışında kalmakla oluşan usuli kazanılmış haklar gözetilmelidir (Bkz. On Birinci Bölüm).³³
11. Katılma alacağının ayın olarak ödenmesi borçlu eşe tanınmış bir haktır; alacaklı eş, kanundaki istisnalar dışında şirket paylarının kendisine devrini isteyemez. Borçlu eşin paylarla ödeme talebi mahkemece değerlendirilmelidir (TMK m. 239/1; Bkz. On İkinci Bölüm).³⁴
12. Ödemenin ertelenmesi istenmişse mahkeme bu istem hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar vermelidir (TMK m. 239/2; Bkz. On İkinci Bölüm).³⁵

V. Özel Durumlar

1. 1 Ocak 2002'den önce edinilen pay kişiseldir; diğer eş ancak payın edinilmesi-ne para veya para ile ölçülebilen bir değerle katkıda bulunduğunu ispat ederse katkı payı alacağı isteyebilir. Katkı oranı payın dava tarihindeki değeriyle çarpılır ve faiz dava ya da ıslah tarihinden yürür (Bkz. On Üçüncü Bölüm).³⁶
2. Aynı şirket payında, 2002 öncesi kuruluş sermayesi için katkı payı ile 2002 sonrası sermaye artırımları için katılma alacağı birlikte bulunabilir (Bkz. On Üçüncü Bölüm).³⁷
3. Evlilik içinde kurulan bir işletme aksi ispat edilmedikçe edinilmiştir; diğer eşin katılma alacağı, işletmeye katkıda bulunmuş olmasına bağlı değildir (Bkz. On Dördüncü Bölüm).³⁸
4. Evlilikten önce kurulan işletmede başlangıç değeri kişisel, evlilik içindeki artış edinilmiştir; bu ayrım işletmenin öz kaynaklarındaki artışla yapılabilir (Bkz. On Dördüncü Bölüm).³⁹

³⁰ Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740; Yargıtay 2. HD, 21.06.2023, E. 2022/4697, K. 2023/3420.

³¹ Yargıtay 2. HD, 24.01.2024, E. 2022/9125, K. 2024/452.

³² Yargıtay HGK, 12.06.2013, E. 2013/8-1013, K. 2013/816.

³³ Yargıtay 2. HD, 20.11.2024, E. 2024/4635, K. 2024/8913; Yargıtay 2. HD, 19.09.2024, E. 2023/6327, K. 2024/6106.

³⁴ Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923; Yargıtay 8. HD, 20.01.2015, E. 2014/9624, K. 2015/1085.

³⁵ Yargıtay 8. HD, 08.10.2012, E. 2012/1880, K. 2012/8788.

³⁶ Yargıtay 2. HD, 04.07.2024, E. 2023/4622, K. 2024/5366; Yargıtay 2. HD, 26.09.2024, E. 2024/6421, K. 2024/6442.

³⁷ Yargıtay 2. HD, 05.03.2026, E. 2025/10024, K. 2026/2577.

³⁸ Yargıtay 2. HD, 15.03.2022, E. 2021/5373, K. 2022/2457.

³⁹ Yargıtay 2. HD, 06.12.2023, E. 2022/7899, K. 2023/5952.

5. Bir mesleğin icrası ya da işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan malvarlığı değerleri, noterde yapılan bir mal rejimi sözleşmesiyle aksi kararlaştırılmadıkça edinilmiştir; işletme gelirinden vergi, sigorta ve amortisman gibi giderler ile eşin ve ailenin makul harcamaları düşülür (TMK m. 221; Bkz. On Dördüncü Bölüm).⁴⁰
6. Eşin üçüncü kişiyle kurduğu adi ortaklıkta tasfiyeye giren, eşin ortaklıktaki payıdır; eş adına kayıtlı bir işletmeye ilişkin istem ise adi ortaklığın tasfiyesi değil mal rejiminin tasfiyesi olarak aile mahkemesinde görülür (Bkz. On Dördüncü Bölüm).⁴¹
7. Kooperatif paylarında hesap, kooperatife yapılan ödemelerin isabet ettiği dönemlere göre yapılır; ödemeler son ödeme tarihine göre güncellenerek kişisel ve edinilmiş oran bulunur (Bkz. On Dördüncü Bölüm).⁴²
8. Mal rejiminin tasfiyesi boşanmanın mali sonuçlarından değildir. Anlaşmalı boşanma protokolü şirket paylarını ancak duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta düzenlemişse kapsar; açıkça yapılan ve mahkemece onaylanan bir feragat ise sonradan açılan davaya engeldir (Bkz. On Beşinci Bölüm).⁴³
9. Payın daha önce devredildiğini gizleyerek yapılan bir tasfiye sözleşmesi hile nedeniyle geçersizdir; feragat açık, kayıtsız ve şartsız olmalıdır (Bkz. On Beşinci Bölüm).⁴⁴
10. Mal rejimi ölümle sona erdiğinde katılma alacağı mirasçılara geçer ya da terekenin borcu olur. Devri onaya bağlı anonim şirket paylarında şirket, gerçek değeri ödemeyi önererek mirasçıyı pay sahibi olarak onaylamayı reddedebilir (TTK m. 493/4; Bkz. On Beşinci Bölüm).⁴⁵
11. Eşler arasındaki pay devirleri ve kazandırmalar, bağış iradesi duraksamaya yer vermeyecek biçimde ortaya konmadıkça bağış sayılmaz (Bkz. On Beşinci Bölüm).⁴⁶
12. Yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklarda uygulanacak hukuk MÖHUK m. 15'e göre belirlenir; yabancı mahkemede onaylanan protokolün mal rejimini kapsayıp kapsamadığı ayrıca yorumlanır. Hukuk Genel Kurulunun son kararına göre zamanaşımı, yabancı mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren işler (Bkz. On Beşinci Bölüm).⁴⁷

⁴⁰ Yargıtay 8. HD, 06.04.2010, E. 2010/58, K. 2010/1634; Yargıtay 2. HD, 09.07.2024, E. 2023/3779, K. 2024/5474.

⁴¹ Yargıtay 8. HD, 27.05.2013, E. 2012/13855, K. 2013/7902; Yargıtay 8. HD, 23.02.2012, E. 2011/2973, K. 2012/1087.

⁴² Yargıtay 2. HD, 30.05.2024, E. 2023/2201, K. 2024/4058; Yargıtay 2. HD, 17.10.2023, E. 2022/6143, K. 2023/4787.

⁴³ Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2019/335, K. 2022/850; Yargıtay HGK, 24.02.2010, E. 2010/2-96, K. 2010/106.

⁴⁴ Yargıtay 2. HD, 04.05.2023, E. 2023/1061, K. 2023/2206.

⁴⁵ Yargıtay 11. HD, 11.12.2025, E. 2025/2459, K. 2025/7486; Yargıtay 8. HD, 04.02.2020, E. 2018/10590, K. 2020/901.

⁴⁶ Yargıtay 2. HD, 07.11.2024, E. 2024/283, K. 2024/8526; Yargıtay 8. HD, 03.04.2012, E. 2012/1111, K. 2012/2445.

Bu ilkelerin çoğu, eski 8. Hukuk Dairesinin uzun yıllar içinde oluşturduğu ve 414 bugünkü 2. Hukuk Dairesinin sürdürdüğü içtihadı dayanmaktadır. Uygulamada sonucu çoğu zaman ilkenin kendisinden çok, ilkenin gerektirdiği araştırmanın eksiksiz yapılıp yapılmadığı belirler: Payın edinme tarihi ve kaynağı, sermaye artırımlarının tarihleri ve kaynakları, kâr dağıtımları ve şirketin değerine ilişkin kayıtlar dosyaya getirilmedikçe, en doğru ilke de doğru bir sonuca ulaştırmaz. Ekler, bu araştırmanın yapılmasına yardımcı olmak amacıyla dilekçe örneklerini, bir belge ve delil kontrol listesini ve ilgili kanun metinlerini içermektedir.

47 Yargıtay 8. HD, 19.10.2012, E. 2012/3568, K. 2012/9488; Yargıtay 2. HD, 03.05.2023, E. 2022/7029, K. 2023/2114; Yargıtay HGK, 29.11.2023, E. 2022/1205, K. 2023/1188.

Aşağıdaki örnekler, eserde açıklanan ilkelerin dilekçeye nasıl yansıtılabileceğini göstermek amacıyla hazırlanmıştır. Köşeli parantez içindeki yerler somut dosyaya göre doldurulmalı; ilgisiz paragraflar çıkarılmalı ve her dilekçe dosyanın kendi koşullarına göre yeniden değerlendirilmelidir. Örnekler, 31.07.2026'dan sonra açılacak davalar esas alınarak düzenlenmiştir; bu tarihten önce açılmış davalara ilişkin farklılıklar ayrıca belirtilmiştir (Bkz. On Birinci Bölüm).

I. Örnek 1 · Katılma Alacağı ve Değer Artış Payı Davası

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine

Davacı: [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: [...], [adres]

Vekili: Av. [...]

Davalı: [Ad Soyad], T.C. Kimlik No: [...], [adres]

Dava: Mal rejiminin tasfiyesi; katılma alacağı ve değer artış payı alacağı (kısmi dava) ile ihtiyati tedbir talebi

Dava değeri: Şimdilik [...] TL (HMK m. 109/4 uyarınca artırma hakkı saklı kalmak kaydıyla)

Açıklamalar

1. Müvekkil ile davalı [tarih] tarihinde evlenmiştir. Taraflar arasında mal rejimi sözleşmesi bulunmamaktadır. Davalı aleyhine [...] Aile Mahkemesinin [...] Esas sayılı dosyasıyla [tarih] tarihinde boşanma davası açılmıştır. Mal rejimi, boşanma davasının açıldığı bu tarihte sona ermiştir (TMK m. 225/2). [Boşanma davası henüz kesinleşmemişse:] Boşanma davasının sonucunun bekletici mesele yapılması talep edilmektedir.
2. Davalı, [ticaret sicil müdürlüğü ve sicil numarası belirtilerek] [şirket unvanı] şirketinde yüzde [...] oranında, toplam [...] TL itibari değerli paya sahiptir. Bu paylar evlilik birliği içinde, [tarih] tarihinde [kuruluş / devir / sermaye artırımı] yoluyla edinilmiştir. Bir eşin bütün malları aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edildiğinden, payların kişisel mal olduğunu ispat yükü davalıdadır (TMK m. 222/3; Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740).
3. [Evlilikten önce edinilmiş paylar varsa:] Davalının evlilikten önce edindiği [...] TL itibari değerli pay kişisel mal olsa bile, şirkette [tarihler] tarihlerinde yapılan sermaye artırımlarıyla edinilen kısımlar karine gereği edinilmiş maldır (Yargıtay 2. HD, 16.10.2024, E. 2023/8043, K. 2024/7485). Kişisel payın mal rejimi

minin devamı süresince getirdiği kâr payları ile şirkette bırakılarak yatırıma dönüşen kârlar da edinilmiş maldır (TMK m. 219/2-4; Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889). Bu nedenle şirketin ilgili dönemde kâr edip etmediğinin, kâr payı ödenip ödenmediğinin, ödenmişse mevcut olup olmadığının ya da yatırıma dönüşüp dönüşmediğinin, ödenmemişse şirkette yatırım olarak kullanılıp kullanılmadığının araştırılması gerekir (Yargıtay 8. HD, 10.10.2016, E. 2016/15695, K. 2016/13500).

4. Şirket ayrı bir tüzel kişi olduğundan müvekkilin talebi, şirket adına kayıtlı mallar üzerinde değil, davalının şirketteki payı ve bu paya bağlı malvarlığı hakları üzerindedir (Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923). Şirket adına kayıtlı taşınmazlar, araçlar ve diğer varlıklar ile şirketin borçları, payın değerinin belirlenmesinde hesaba katılmalıdır.
5. [Müvekkilin katkısı varsa:] Müvekkil, [ziynet eşyalarının bozdurulmasıyla elde edilen ... TL / kişisel birikimi] ile [tarih] tarihinde payların edinilmesine / sermaye borcunun ödenmesine katkıda bulunmuştur. Bu katkı nedeniyle ayrıca değer artış payı istenmektedir (TMK m. 227). Değer artış payının katılma alacağından önce hesaplanması gerekir.
6. [Pay devri varsa:] Davalı, [tarih] tarihinde paylarının [...] kısmını [yakınlık derecesi belirtilerek] dava dışı kişiye devretmiştir. Devir, mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde müvekkilin rızası olmadan karşılıksız olarak / müvekkilin katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılmıştır. Devredilen paylar eklenecek değer olarak hesaba katılmalıdır (TMK m. 229).
7. Müvekkil, davalının şirketteki paylarının değerini ve şirketin mali durumunu bilmemektedir. Bu nedenle alacağın bir kısmı şimdilik dava edilmekte; şirketin değeri bilirkişi incelemesiyle belirlendikten sonra talebin HMK m. 109/4 uyarınca artırılması hakkı saklı tutulmaktadır. Davalının dilekçede gösterilenler dışındaki payları ve malvarlığı değerleri için tapu, ticaret sicili, banka ve diğer kurumlara yazı yazılması talep edilmektedir (Yargıtay 2. HD, 21.06.2023, E. 2022/4697, K. 2023/3420).
8. Payların değeri, şirketin mal rejiminin sona erdiği tarihteki durumuna göre; ekonominin ve sektörün genel durumu, şirketin sektördeki yeri ve pazar payı, varlık ve sermaye yapısı, teknoloji, müşteri portföyü, kâr dağıtım politikası ve gelecek yıllara ilişkin nakit akışı tahminleri gibi ölçütlerin tamamı gözetilerek belirlenmeli; bulunan sürüm değeri tüketici fiyat endeksiyle karar tarihine taşınmalıdır (Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740; Yargıtay 8. HD, 23.06.2015, E. 2015/3085, K. 2015/13817). Yalnız öz sermayeye ya da ödenmiş sermayeye dayanan bir hesap yeterli değildir (Yargıtay 8. HD, 21.11.2016, E. 2015/6299, K. 2016/15819).

İhtiyati tedbir talebi

Davalının dava sürecinde paylarını devretmesi hâlinde müvekkilin alacağına kavuşması önemli ölçüde zorlaşacaktır. Bu nedenle davalının [şirket unvanı] şirketindeki paylarının devrinin, temlikinin ve rehninin önlenmesi amacıyla ihtiyati tedbir kararı verilmesini; kararın şirkete ve ilgili ticaret sicili müdürlüğüne bildirilmesini ve pay defterine işlenmesini talep ederiz (HMK m. 389, 390). Talebimiz şirket adına kayıtlı mallara değil, davalının paylarına ilişkindir. Teminat konusunda takdir mahkemenizindir.

Hukuki sebepler

TMK m. 202 vd., 218–241; 4722 sayılı Kanun m. 10; HMK m. 109, 389 vd.; TTK ve ilgili mevzuat.

Deliller

1. Nüfus kayıtları ve boşanma dava dosyası.
2. [...] Ticaret Sicili Müdürlüğünden şirketin kuruluşundan bugüne kadarki sicil dosyası: esas sözleşme ve değişiklikleri, sermaye artırım ve pay devri kararları, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ilanları.
3. Şirketten: pay defteri, genel kurul ve yönetim organı karar defterleri, kâr dağıtım kararları, son [...] yıla ait bilanço ve gelir tabloları, büyük defter ve yevmiye kayıtları, ortaklar cari hesap dökümleri.
4. Vergi dairesinden: şirketin kurumlar vergisi beyannameleri ve ekleri; davalının gelir vergisi beyannameleri.
5. Bankalardan: davalının hesaplarına yapılan kâr payı ve diğer ödemelere ilişkin hesap hareketleri.
6. Tapu ve trafik kayıtları (şirket adına kayıtlı mallar dahil, değerlendirme için).
7. Sosyal güvenlik kayıtları.
8. Şirket değerlemesi konusunda uzman bir mali müşavir veya değerlendirme uzmanı ile bir hukukçudan oluşan bilirkişi kurulu incelemesi.
9. Tanık, yemin ve her türlü yasal delil.

Sonuç ve istem

Yukarıda açıklanan nedenlerle; davalının paylarının devrini, temlikini ve rehnini önleyecek şekilde ihtiyati tedbir kararı verilmesine; taraflar arasındaki mal rejiminin tasfiyesi ile fazlaya ilişkin haklarımız ve HMK m. 109/4 uyarınca artırma hakkımız saklı kalmak kaydıyla, şimdilik [...] TL katılma alacağı ile [...] TL değer artış payı alacağının karar tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsiline; yargılama giderleri ile vekâlet ücretinin davalıya yükletilmesine karar verilmesini saygıyla arz ve talep ederiz.

[Tarih] — Davacı vekili Av. [...]

31.07.2026'dan önce belirsiz alacak davası olarak açılmış davalarda, yürürlükten kaldırılan HMK m. 107 uygulanmaya devam eder (7589 s. K. geçici m. 1/10). Bu davalarda talebin artırılması bu hükme göre yapılır. 31.07.2026'dan sonra açılan davalarda ise belirsiz alacak davası açılmaz; alacağın bir kısmı dava edilir ve talep, aynı davada bir defaya mahsus olmak üzere tahkikatın sona ermesine kadar artırılabilir (HMK m. 109/4).

II. Örnek 2 · Talep Artırım Dilekçesi (HMK m. 109/4)

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine

Dosya No: [...] Esas

Konu: Bilirkişi raporu doğrultusunda talebin artırılması

Mahkemenizde görülmekte olan davada alınan [tarih] tarihli bilirkişi raporuyla, davalının [şirket unvanı] şirketindeki paylarının mal rejiminin sona erdiği tarihteki durumuna göre belirlenen ve karar tarihine taşınan değeri [...] TL, buna göre müvekkilin katılma alacağı [...] TL ve değer artış payı alacağı [...] TL olarak hesaplanmıştır. [Rapora itirazlarımız saklıdır.]

Dava dilekçesinde şimdilik [...] TL olarak istenen talebimizi, HMK m. 109/4 uyarınca, katılma alacağı yönünden [...] TL'ye ve değer artış payı yönünden [...] TL'ye artırıyoruz. Artırılan kısım için harç yatırılmıştır. Artırılan kısım bakımından da zamanaşımı dava tarihinden itibaren kesilmiş sayılır.

Talebimizin her bir şirket ve her bir alacak türü için ayrı ayrı gösterildiğini belirtir; artırılan miktarların karar tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini saygıyla arz ve talep ederiz.

[Tarih] — Davacı vekili Av. [...]

UYGULAMA NOTU

Talep artırımını her şirket, her alacak türü ve gerekiyorsa her dönem için ayrı ayrı gösterilmelidir. Aynı şirket payında 2002 öncesi kuruluş sermayesi için katkı payı alacağı, 2002 sonrası sermaye artırımları için katılma alacağı isteniyorsa, iki alacak ayrı ayrı yazılmalıdır; faiz başlangıçları farklıdır (Bkz. On Üçüncü Bölüm).

III. Örnek 3 · Dava Açıldıktan Sonra İhtiyati Tedbir Talebi

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine

Dosya No: [...] Esas

Konu: Davalının şirket payları üzerine ihtiyati tedbir konulması talebi

Davalının [şirket unvanı] şirketindeki payları, mal rejiminin tasfiyesinin konusudur. [Davalının paylarını devretmek üzere görüşmeler yaptığı / şirkette olağanüstü genel kurul toplantısına çağrı yapıldığı / bir yakınına devir için noterde işlem başlattığı] öğrenilmiştir. Payların devri hâlinde müvekkilin alacağına kavuşması önemli ölçüde zorlaşacak, ayrıca TMK m. 229 ve 241 kapsamında ek davalar gerekecektir.

Bu nedenle, HMK m. 389 ve 390 uyarınca, davalının [şirket unvanı] şirketindeki [...] TL itibari değerli paylarının devrinin, temlikinin ve rehninin önlenmesine ilişkin ihtiyati tedbir kararı verilmesini; kararın şirkete ve [...] Ticaret Sicili Müdürlüğüne bildirilmesini ve pay defterine işlenmesini talep ederiz. Tedbirin kapsamı, müvekkilin muhtemel alacağıyla orantılı olarak belirlenebilir. Şirket adına kayıtlı mallar üzerinde bir tedbir talebimiz bulunmamaktadır (Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923).

[Tarih] — Davacı vekili Av. [...]

IV. Örnek 4 · Cevap Dilekçesi: Kişisel Mal Savunması ve Ödemeye İlişkin Talepler

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine

Dosya No: [...] Esas

Cevap veren davalı: [Ad Soyad]

Vekili: Av. [...]

Savunmalar

1. Müvekkilin [şirket unvanı] şirketindeki [...] TL itibari değerli payları [tarih] tarihinde, yani evlilikten önce / mal ayrılığının geçerli olduğu 1 Ocak 2002'den önce edinilmiştir. Bu paylar mal rejiminin başlangıcında müvekkilin malvarlığında bulunduğundan kişisel maldır (TMK m. 220/2; Yargıtay HGK, 01.07.2021, E. 2020/458, K. 2021/889). Bu husus ticaret sicili kayıtları ve pay defteriyle sabittir.
2. [Miras veya bağış:] Müvekkilin [...] TL itibari değerli payları [tarih] tarihinde [annesinden / babasından] miras yoluyla / bağış yoluyla edinilmiştir ve kişisel maldır (TMK m. 220/2).
3. [Sermaye artırım:] Şirkette [tarih] tarihinde yapılan sermaye artırımı, [genel kurul kararı ve bilançoya göre] değer artış fonundan karşılanmıştır. Bu kaynaktan yapılan artırım kişiseldir; kişisel mal oranı 1 Ocak 2002'den önceki sermaye ile bu kaynaktan yapılan artırımlar toplamının, mal rejiminin sona erdiği tarihteki toplam sermayeye oranlanmasıyla bulunmalıdır (Yargıtay 2. HD, 23.06.2025, E. 2024/9304, K. 2025/6230). [Artırımın kişisel bir paranın yatırılmasıyla yapıldığı ileri sürülüyorsa, bu paranın kaynağı ve izi belgelerle gösterilmelidir.]

4. Şirket ayrı bir tüzel kişidir; şirket adına kayıtlı mallar müvekkilin edinilmiş malı değildir ve ayrı ayrı tasfiyeye konu edilemez (Yargıtay 2. HD, 04.02.2025, E. 2025/49, K. 2025/923).
5. [Kâr payları:] Şirketten dağıtılan kâr payları ailenin geçiminde ve ortak giderlerde kullanılmıştır. Mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olmayan kâr paylarından, ailenin ekonomik ve sosyal durumuna göre makul aile harcamaları düşülmelidir (Yargıtay 8. HD, 10.10.2016, E. 2016/15695, K. 2016/13500).
6. [Ödeme:] Katılma alacağına hükmedilmesi hâlinde, alacağın derhâl ödenmesi müvekkil için ciddi güçlükler doğuracaktır; zira müvekkilin [...]. Bu nedenle ödemenin uygun bir süre ertelenmesini talep ederiz (TMK m. 239/2; Yargıtay 8. HD, 08.10.2012, E. 2012/1880, K. 2012/8788). [Ayın olarak ödeme isteniyorsa:] Müvekkil, alacağın [...] kısmını şirketteki paylarının [...] kısmıyla ödemeyi talep etmektedir (TMK m. 239/1; Yargıtay 8. HD, 20.01.2015, E. 2014/9624, K. 2015/1085).

Deliller

Ticaret sicili kayıtları, pay defteri, genel kurul kararları, bilançolar, mirasçılık belgesi ve tereke kayıtları, banka kayıtları, tanık ve her türlü yasal delil.

[Tarih] – Davalı vekili Av. [...]

DİKKAT

Kişisel mal savunması cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir; dilekçeler aşamasından sonra ileri sürülen savunmalar, karşı tarafın açık muvafakati olmadıkça dikkate alınmaz (HMK m. 141; Bkz. On Birinci Bölüm).

V. Örnek 5 · Bilirkişi Raporuna İtiraz

Mahkeme: [...] Aile Mahkemesi Hâkimliğine

Dosya No: [...] Esas

Konu: [Tarih] tarihli bilirkişi raporuna itirazlarımız

1. Rapor, davalının şirketteki paylarının değerini yalnız şirketin [boşanma dava tarihindeki öz sermayesine / ödenmiş sermayesine] dayanarak belirlemiştir. Yargıtay’a göre bu yöntem yeterli değildir; şirketin değeri ekonominin ve sektörün durumu, pazar payı, varlık ve sermaye yapısı, müşteri portföyü, kâr dağıtım politikası ve nakit akışı tahminleri gibi ölçütlerin tamamı gözetilerek belirlenmelidir (Yargıtay 2. HD, 05.07.2022, E. 2022/3317, K. 2022/6740; Yargıtay 8. HD, 21.11.2016, E. 2015/6299, K. 2016/15819).
2. Rapor, şirketin değerini [karar tarihindeki durumuna göre] belirlemiştir. Oysa değer, şirketin mal rejiminin sona erdiği tarihteki durumuna göre belirlenmeli

ve bulunan değer tüketici fiyat endeksiyle karar tarihine taşınmalıdır (Yargıtay 8. HD, 23.06.2015, E. 2015/3085, K. 2015/13817).

3. Rapor, [tarih] tarihli sermaye artırımının kaynağını incelememiştir. Artırımın [geçmiş yıl kârlarından] karşılandığı genel kurul kararından anlaşılmaktadır; bu kısım edinilmiştir (Yargıtay 2. HD, 13.02.2025, E. 2024/7030, K. 2025/1445).
4. Rapor, mal rejiminin devamı süresince dağıtılan kâr paylarının mevcut olup olmadığını ve yatırıma dönüşüp dönüşmediğini araştırmamıştır (Yargıtay 8. HD, 10.10.2016, E. 2016/15695, K. 2016/13500).
5. Rapor, [davalının şahsi vergi borçlarını / şirketin borçlarını] artık değerden ayrıca düşmüştür. Şirket borçları payın değerinde zaten hesaba katılmıştır; belirli bir mala ilişkin olmayan şahsi borçlar ise o malın değerinden düşülemez (Yargıtay 2. HD, 13.09.2023, E. 2023/5357, K. 2023/3909).
6. Bilirkişi kurulunda şirket değerlemesi konusunda uzman bir bilirkişi bulunmamaktadır. Yukarıdaki eksikliklerin giderilmesi için, şirket değerlemesinde uzman bilirkişilerden oluşan yeni bir kurulun görevlendirilmesini talep ederiz (HMK m. 281).

[Tarih] — Vekil Av. [...]

VI. Örnek 6 · Anlaşmalı Boşanma Protokolüne Eklenecek Şirket Payları Maddesi

ÖRNEK

Madde [...] – Şirket payları ve mal rejiminin tasfiyesi

(1) Taraflar, aralarındaki mal rejiminin bu protokolle tasfiye edildiğini kabul ederler. Tasfiye, aşağıda sayılan şirket paylarını ve bunlara bağlı bütün hakları kapsar: [şirket unvanı, ticaret sicil müdürlüğü ve numarası; payın sahibi olan eş; payın oranı ve itibarı değeri].

(2) [Eş A], [şirket unvanı] şirketindeki paylarının [...] kısmını [tarih] tarihine kadar [Eş B]'ye devredecektir / [Eş A], [Eş B]'ye [...] TL ödeyecektir. Ödeme [taksitler, vadeler ve güvence] şeklinde yapılacaktır. Devir için şirketin onayı gerekiyorsa, onayın alınamaması hâlinde [Eş A], payların gerçek değerini [...] gün içinde [Eş B]'ye nakden ödeyecektir.

(3) Taraflar, bu protokol tarihinde yukarıda sayılan payların kendi adlarına kayıtlı olduğunu, protokol tarihinden önceki [...] yıl içinde başka bir pay devri, sermaye artırımı veya kâr dağıtımı yapılmadığını / yapılan işlemlerin ekli listede gösterildiğini beyan ederler. Bu beyanların gerçeğe aykırı çıkması hâlinde [...].

(4) Taraflar, bu madde ve protokolün diğer hükümleri dışında, birbirlerinden evlilik birliği içinde edinilen mallar, şirket payları, bu paylardan doğan dağıtılmış ve dağıtılmamış kâr payları, ortaklar cari hesabından doğan alacaklar ve şirketlerin

edindiği mallar nedeniyle katılma alacağı, değer artış payı ve katkı payı alacağı dahil herhangi bir talepte bulunmayacaklarını kabul ederler.

Böyle bir maddenin, protokolün duruşmada okunarak taraflarca doğrulanmasından ve hükümde aynen onanmasından sonra sonuç doğuracağı unutulmamalıdır. Genel ve soyut ifadeler mal rejimini kapsamaz; maddede payların ve hakların açıkça sayılması gerekir (Yargıtay HGK, 07.06.2022, E. 2019/335, K. 2022/850; Bkz. On Beşinci Bölüm).

EK 2 · BELGE VE DELİL KONTROL LİSTESİ

Aşağıdaki liste, şirket paylarına ilişkin bir mal rejimi davasında toplanması gereken başlıca belgeleri ve bunların hangi soruyu cevaplamak için gerekli olduğunu göstermektedir. Belgelerin çoğu davacının elinde bulunmaz; dava dilekçesinde ve ön inceleme duruşmasında, mahkemeden bu belgelerin ilgili yerlerden getirtilmesi açıkça istenmelidir (Bkz. On Birinci Bölüm).

I. Payın Varlığı ve Nitelendirilmesi

Belge	Nereden	Hangi soru için
Kuruluştan bugüne sicil dosyası, esas sözleşme ve değişiklikleri	Ticaret sicili müdürlüğü	Payın edinme tarihi ve yolu; pay oranları
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ilanları	Ticaret sicili müdürlüğü	Sermaye artırımlarının ve devirlerin tarihleri
Pay defteri	Şirket	Pay sahipliği ve devirlerin şirket kayıtlarındaki yeri
Pay devir sözleşmeleri ve noter onayları	Şirket, noter, ticaret sicili	Devrin tarihi, bedeli ve karşılıklı olup olmadığı
Genel kurul ve yönetim organı karar defterleri	Şirket	Sermaye artırımlarının kaynağı, kâr dağıtım kararları
Bedelin ödendiği hesap hareketleri	Bankalar	Payın kişisel mi edinilmiş mi kaynakla alındığı; ikame
Mirasçılık belgesi, tereke ve bağış belgeleri	Sulh hukuk mahkemesi, noter	Payın miras veya bağış yoluyla edinildiği savunması
Borsada işlem gören paylarda hesap ve kayıt dökümleri	Aracı kurum, Merkezi Kayıt Kuruluşu	Payların edinme tarihleri ve hareketleri

II. Kâr Payları ve Sermaye Artırımları

Belge	Nereden	Hangi soru için
Kâr dağıtımına ilişkin genel kurul kararları	Şirket, ticaret sicili	Kârın dağıtılıp dağıtılmadığı ve tarihi
Kâr payı ödemelerinin hesap hareketleri	Bankalar	Ödenen kâr payının akıbeti, mevcudiyeti

Belge	Nereden	Hangi soru için
Ortaklar cari hesap dökümleri	Şirket	Örtülü kâr dağıtımı; eşin şirketten alacak ve borçları
Sermaye artırımını kararları ve artırımın kaynağını gösteren bilançolar	Şirket, ticaret sicili	Artırımın geçmiş yıl kârından, değer artış fonundan ya da nakdi sermaye-den karşılanması
Yöneticilik ücreti, huzur hakkı ve prim kayıtları	Şirket, sosyal güvenlik kurumu	Ortak eşin şirketten aldığı çalışma karşılıkları

III. Değerleme

Belge	Nereden	Hangi soru için
Son beş ila on yıla ait bilanço ve gelir tabloları	Şirket, vergi dairesi	Şirketin mali yapısı ve kârlılık eğilimi
Kurumlar vergisi ve katma değer vergisi beyannameleri	Vergi dairesi	Kayıtların tutarlılığı
Büyük defter, yevmiye defteri ve envanter	Şirket	Varlık ve borçların ayrıntısı
Şirket adına kayıtlı taşınmaz ve araç kayıtları	Tapu, trafik tescil	Varlıkların piyasa değeri
Kredi sözleşmeleri, teminat ve kefalet belgeleri	Bankalar	Şirket borçları ve ortağın şahsi sorumluluğu
Sözleşmeler, ihale ve hakediş belgeleri, sipariş kayıtları	Şirket, ilgili kurumlar	Gelecek nakit akışı tahminleri
Sektör raporları, emsal işlemler	Meslek kuruluşları, kamu kurumları	Piyasa ve sektör ölçütleri
Mal rejiminin sona erdiği tarihe ait ara bilanço	Şirket	Değerlemenin esas alınacağı tarihteki durum

IV. Devirler ve Mal Kaçırma

Belge	Nereden	Hangi soru için
Dava tarihinden önceki ve sonraki pay devirleri	Ticaret sicili, şirket, noter	Eklenecek değer (TMK m. 229) ve dava sonrası devir
Devir bedelinin ödendiğini gösteren kayıtlar	Bankalar	Devrin karşılıklı olup olmadığı; muvazaa
Devralanın eşle yakınlığı ve ekonomik durumu	Nüfus kayıtları, tanık	Katılma alacağını azaltma kastı
Şirket varlıklarının ortağa veya yakınlarına devri	Tapu, trafik, şirket	Şirket düzeyinde değer aktarımı

V. İşletmeler ve Özel Durumlar

Belge	Nereden	Hangi soru için
Vergi levhası, işe başlama ve terk kayıtları, yoklama fişleri	Vergi dairesi	Şahıs işletmesinin kuruluş tarihi ve sürekliliği
İşletme defteri veya bilançolar	İşletme, vergi dairesi	Öz kaynak artışı ve işletme geliri
Ruhsatlar, meslek odası kayıtları	İlgili kurum, meslek odası	Eczane ve serbest meslek işletmeleri
Mal rejimi sözleşmesi	Noter	TMK m. 221 kapsamında kişisel mal kabulü
Kooperatif üyelik ve ödeme kayıtları	Kooperatif	Ödemelerin dönemleri ve kişisel ya da edinilmiş oran
2002 öncesine ait çalışma ve gelir kayıtları	Sosyal güvenlik kurumu, vergi dairesi	Katkı payı alacağında tasarruf imkânı
Anlaşmalı boşanma protokolü ve duruşma tutanağı	Boşanma dava dosyası	Mal rejiminin tasfiye edilip edilmediği
Mirasçılık belgesi, tereke tespiti	Sulh hukuk mahkemesi, noter	Ölüm hâlinde alacağın mirasçılara geçişi
Yabancı mahkeme kararı, tanıma ve tenfiz kararı	Yabancı mahkeme, Türk mahkemesi	Mal rejiminin sona erme tarihi, zamanaşımı

UYGULAMA NOTU

Belgeler getirildikten sonra, bilirkişi incelemesine geçilmeden önce şu sorulara cevap verilebilmelidir: Payların her biri hangi tarihte ve hangi kaynakla edinildi? Mal rejiminin devamı süresince hangi sermaye artırımları, hangi kaynaktan yapıldı? Hangi yıllarda kâr dağıtıldı ve dağıtılan kâr nereye gitti? Mal rejiminin sona erdiği tarihte şirketin durumu neydi? Dava tarihinden önce ve sonra hangi devirler yapıldı? Bu sorulardan biri cevapsız kalıyorsa, bilirkişi raporu da eksik kalacaktır.

Bu ekte, eserde en sık anılan kanun hükümleri bir arada verilmiştir. Metinler, 26.10.2026 tarihi itibarıyla Mevzuat Bilgi Sistemi'ndeki güncel hâlleridir; madde başlıkları kanunlardaki kenar başlıklarıdır.

I. Türk Medeni Kanunu (4721 sayılı)

A. Birinci Ayırım: Genel Hükümler

Madde 202 – Yasal mal rejimi. Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır.

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kanunda belirlenen diğer rejimlerden birini kabul edebilirler.

Madde 203 – Sözleşmenin içeriği. Mal rejimi sözleşmesi, evlenmeden önce veya sonra yapılabilir. Taraflar, istedikleri mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilirler.

Madde 204 – Sözleşme ehliyeti. Mal rejimi sözleşmesi, ancak ayırt etme gücüne sahip olanlar tarafından yapılabilir.

Küçükler ile kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızasını almak zorundadırlar.

Madde 205 – Sözleşmenin şekli. Mal rejimi sözleşmesi, noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır. Ancak, taraflar evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak da bildirebilirler.

Mal rejimi sözleşmesinin taraflarca ve gerektiğinde yasal temsilcilerince imzalanması zorunludur.

Madde 206 – Karar. Haklı bir sebep varsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine, mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir.

Özellikle aşağıdaki hâllerde haklı bir sebebin varlığı kabul edilir:

1. Diğer eşe ait malvarlığının borca batık veya ortaklıktaki payının haczedilmiş olması,
2. Diğer eşin, istemde bulunanın veya ortaklığın menfaatlerini tehlikeye düşürmüş olması,
3. Diğer eşin, ortaklığın malları üzerinde bir tasarruf işleminin yapılması için gereken rızasını haklı bir sebep olmadan esirgemesi,

4. Diğer eşin, istemde bulunan eşe malvarlığı, geliri, borçları veya ortaklık malları hakkında bilgi vermekten kaçınması,
5. Diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması.

Eşlerden biri ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun ise, onun yasal temsilcisi de bu sebebe dayanarak mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir.

Madde 207 – Yetki. Yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir.

Madde 208 – Mal ayrılığına geçişten dönme. Eşler, her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesiyle önceki veya başka bir mal rejimini kabul edebilirler.

Mal ayrılığına geçişi gerektiren sebebin ortadan kalkması hâlinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine eski mal rejimine dönülmesine karar verebilir.

Madde 209 – İflâsta. Mal ortaklığını kabul etmiş olan eşlerden birinin iflâsına karar verildiği takdirde, ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür.

Madde 210 – Hacizde. Mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birine karşı icra takibinde bulunan alacaklı, haczin uygulanmasında zarara uğrarsa, hâkimden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir.

Alacaklının istemi her iki eşe yöneltir.

Yetkili mahkeme, borçlunun yerleşim yeri mahkemesidir.

Madde 211 – Eski rejime dönme. Alacaklı tatmin edildiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, mal ortaklığının yeniden kurulmasına karar verebilir.

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş mallara katılma rejimini kabul edebilirler.

Madde 212 – Önceki rejimin tasfiyesi. Mal ayrılığına geçildiği takdirde, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, eşler arasında önceki mal rejiminin tasfiyesi, bu rejime ilişkin hükümlere göre yapılır.

Madde 213 – Alacaklıların korunması. Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, eşlerden birinin veya ortaklığın alacaklılarının, üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz.

Kendisine böyle mallar geçmiş olan eş, borçlardan kişisel olarak sorumludur; ancak, söz konusu malların borcu ödemeye yetmediğini ispat ettiği takdirde, bu ölçüde kendisini sorumluluktan kurtarabilir.

Madde 214 – Mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki. Eşler veya mirasçılar arasında bir mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda, aşağıdaki mahkemeler yetkilidir:

1. Mal rejiminin ölümle sona ermesi durumunda ölenin son yerleşim yeri mahkemesi,
2. Boşanmaya, evliliğin iptaline veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda, bu davalarda yetkili olan mahkeme,
3. Diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi.

Madde 215 – Bir eşin mallarının diğeri tarafından yönetimi. Eşlerden birinin açık veya örtülü olarak mallarının yönetimini diğere bırakması hâlinde, aksi kararlaştırılmış olmadıkça vekâlet hükümleri uygulanır.

Madde 216 – Envanter. Eşlerden her biri, diğereinden her zaman mallarının envanterinin resmî senetle yapılmasını isteyebilir.

Bu envanter, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmışsa, aksi ispatlanmış olmadıkça bu envanterin doğru olduğu kabul edilir.

Madde 217 – Eşler arasındaki borçlar. Mal rejimi, eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez. Bununla beraber bir borcun yerine getirilmesi, borçlu eşi evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklerle sokacaksa, bu eş ödeme için süre isteyebilir. Durum ve koşullar gerektiriyorsa, hâkim istemde bulunan eşi güvence göstermekle yükümlü tutar.

B. İkinci Ayırım: Edinilmiş Mallara Katılma

Madde 218 – Kapsamı. Edinilmiş mallara katılma rejimi, edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsar.

Madde 219 – Edinilmiş mallar. Edinilmiş mal, her eşin bu mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir.

Bir eşin edinilmiş malları özellikle şunlardır:

1. Çalışmasının karşılığı olan edinimler,
2. Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,
3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar,
4. Kişisel mallarının gelirleri,
5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler.

Madde 220 – Kanuna göre. Aşağıda sayılanlar, kanun gereğince kişisel maldır:

1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,
2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri,
3. Manevî tazminat alacakları,
4. Kişisel mallar yerine geçen değerler.

Madde 221 – Sözleşmeye göre. Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler.

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler.

Madde 222 – İspat. Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.

Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır.

Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir.

Madde 223 – Yönetim, yararlanma ve tasarruf. Her eş, yasal sınırlar içerisinde kişisel malları ile edinilmiş mallarını yönetme, bunlardan yararlanma ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir.

Aksine anlaşma olmadıkça, eşlerden biri diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz.

Madde 224 – Üçüncü kişilere karşı sorumluluk. Eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur.

Madde 225 – Sona erme anı. Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer.

Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

Madde 226 – Genel olarak. Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır.

Tasfiye sırasında, paylı mülkiyete konu bir mal varsa, eşlerden biri kanunda öngörülen diğer olanaklardan yararlanabileceği gibi, daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir.

Eşler karşılıklı borçları ile ilgili düzenleme yapabilirler.

Madde 227 – Değer artış payı. Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır.

Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması hâlinde hâkim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler.

Eşler, yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilecekleri gibi, pay oranını da değiştirebilirler.

Madde 228 – Kişisel malların ve edinilmiş malların ayrılması. Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre ayrılır.

Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona

erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiye, tasfiyede o miktarda kişisel mal olarak hesaba katılır.

Madde 229 – Eklenecek değerler. Aşağıda sayılanlar, edinilmiş mallara değer olarak eklenir:

1. Eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar,
2. Bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler.

Bu tür kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.

Madde 230 – Kişisel mallar ile edinilmiş mallar arasında denkleştirme.

Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise, tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir.

Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mallara ilişkin sayılır.

Bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artması veya azalması durumunda denkleştirme, katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine veya mal daha önce elden çıkarılmışsa hakkaniyete göre yapılır.

Madde 231 – Artık değer. Artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır.

Değer eksilmesi göz önüne alınmaz.

Madde 232 – Sürüm değeri. Mal rejiminin tasfiyesinde malların sürüm değerleri esas alınır.

Madde 233 – Genel olarak. Bir eşin malik olarak bizzat işletmeye devam ettiği veya sağ kalan eş ya da altsoyundan birinin kendisine bir bütün olarak özgülenmesini istemeye haklı olduğu bir tarımsal işletme için değer artışından alacağı pay ve katılma alacağı, bunların gelir değeri göz önünde tutularak hesaplanır.

Tarımsal işletmenin maliki veya mirasçıları, diğer eşe karşı ileri sürebilecekleri değer artışı payının veya katılma alacağının, işletmenin sadece sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteyebilir.

Değerlendirmeye ve işletmenin kazancından mirasçılara pay ödenmesine ilişkin miras hukuku hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.

Madde 234 – Özel hâller. Özel hâller gerektirdiği takdirde hesaplanan değer, uygun bir miktarda artırılabilir.

Özellikle sağ kalan eşin geçim koşulları, tarımsal işletmenin alım değeri, ayrıca tarımsal işletme kendisine ait olan eşin yaptığı yatırımlar veya malî durumu özel hâllerden sayılır.

Madde 235 – Değerlendirme anı. Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılırlar.

Edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır.

Madde 236 – Kanuna göre. Her eş veya mirasçısı, diğer eşe ait artık değerın yarısı üzerinde hak sahibi olurlar. Alacaklar takas edilir.

Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.

Madde 237 – Genel olarak. Artık değere katılmada mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esas kabul edilebilir.

Bu tür anlaşmalar, eşlerin ortak olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı paylarını zedeleyemez.

Madde 238 – İptal, boşanma veya mahkeme kararıyla mal ayrılığında. Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, kanundaki artık değere katılmaya ilişkin düzenlemeden farklı anlaşmalar, ancak mal rejimi sözleşmesinde bunun açıkça öngörülmüş olması hâlinde geçerlidir.

Madde 239 – Ödeme ve ertelenmesi. Katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir. Aynî ödemede malların sürüm değeri esas alınır; bir mesleğin icrasına ayrılmış birimler ile işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir. Katılma alacağının ve değer artış payının derhâl ödenmesi kendisi için ciddi güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerinin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir.

Aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür; durum ve koşullar gerektiriyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir.

Madde 240 – Aile konutu ve ev eşyası. Sağ kalan eş, eski yaşantısını devam ettirebilmesi için, ölen eşine ait olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisine katılma alacağına mahsup edilmek, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilir; mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilen başka düzenlemeler saklıdır.

Sağ kalan eş, aynı koşullar altında ev eşyası üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eşin veya ölen eşin yasal mirasçılarının istemiyle intifa veya oturma hakkı yerine, konut üzerinde mülkiyet hakkı tanınabilir.

Sağ kalan eş, mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri saklıdır.

Madde 241 – Üçüncü kişilere karşı dava. Tasfiye sırasında, borçlu eşin mal varlığı veya terekesi, katılma alacağını karşılamadığı takdirde, alacaklı eş veya mirasçıları, edinilmiş mallarda hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan miktarla sınırlı olarak isteyebilir.

Dava hakkı, alacaklı eş veya mirasçılarının haklarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde mal rejiminin sona ermesinin üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

Yukarıdaki fıkra hükümleri ve yetki kuralları dışında mirastaki tenkis davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

II. Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun (4722 sayılı)

Madde 10 – Mal rejimleri. Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş olan eşler arasında bu tarihe kadar tâbi oldukları mal rejimi devam eder. Eşler Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, bu tarihten geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılırlar.

Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girmesinden önce açılmış olan boşanma veya iptal davaları sonuçlanıncaya kadar eşler arasında tâbi oldukları mal rejimi devam eder. Dava boşanma veya iptal kararıyla sonuçlanırsa, bu mal rejiminin sona ermesine ilişkin hükümler uygulanır. Davanın redle sonuçlanması hâlinde eşler, kararın kesinleşmesini izleyen bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, Kanunun yürürlük tarihinden geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılırlar.

Şu kadar ki eşler, yukarıdaki fıkralarda öngörülen bir yıllık süre içinde mal rejimi sözleşmesiyle yasal mal rejiminin evlenme tarihinden geçerli olacağını kabul edebilirler.

Yukarıdaki hükümler uyarınca mal birliği veya mal ortaklığı rejiminin yasal mal rejimine dönüşmesi hâlinde, Türk Kanunu Medenîsinin ilgili mal rejiminin sona ermesine ilişkin hükümleri uygulanır.

III. Türk Ticaret Kanunu (6102 sayılı)

Madde 133 – Ortakların kişisel alacaklıları. (1) Bir şahıs şirketi devam ettiği sürece ortaklardan birinin kişisel alacaklısı, hakkını şirketin bilançosu gereğince o ortağa düşen kâr payından ve şirket fesholunmuşsa tasfiye payından alabilir. Henüz bilanço düzenlenmemişse alacaklı bilançonun düzenlenmesi sonucunda borçluya düşecek kâr ve tasfiye payı üzerine haciz koydurabilir.

(2) Sermaye şirketlerinde alacaklılar, alacaklarını, o ortağa düşen kâr veya tasfiye payından almak yanında, borçlularına ait olan, senede bağlanmış veya bağlanmamış payların, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun taşınırlara ilişkin hükümleri uyarınca haczedilmesini ve paraya çevrilmesini isteyebilirler. Haciz, istek üzerine, pay defterine işlenir.

(3) Bunun dışında, alacaklılar, tüm ticaret şirketlerinde alacaklarını, ortağın şirketten olan diğer alacaklarından da alabilme ve bunun için haciz yaptırabilme yetkisini de haizdir.

(4) Yukarıdaki hükümler borçlu ortakların şirket dışındaki mallarına alacaklıların başvurmalarına engel olmaz.

Madde 491 – Kanuni sınırlama. (1) Bedeli tamamen ödenmemiş nama yazılı paylar, ancak şirketin onayı ile devrolunabilir; meğerki, devir, miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra yoluyla gerçekleşsin.

(2) Şirket, sadece, devralanın ödeme yeterliliği şüpheli ise ve şirketçe istenen teminat verilmemişse onay vermeyi reddedebilir.

Madde 493. (1) Şirket, esas sözleşmede öngörülmüş önemli bir sebebi ileri sürerek veya devredene, paylarını, başvurma anındaki gerçek değeriyle, kendi veya diğer pay sahipleri ya da üçüncü kişiler hesabına almayı önererek, onay istemini reddedebilir.

(2) Pay sahipleri çevresinin bileşimine ilişkin esas sözleşme hükümleri, şirketin işletme konusu veya işletmenin ekonomik bağımsızlığı yönünden onayın reddini haklı gösteriyorsa, önemli sebep oluşturur.

(3) Bundan başka, devralan, payları kendi adına ve hesabına aldığını açıkça beyan etmezse şirket, devrin pay defterine kaydını reddedebilir.

(4) Paylar; miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra gereği iktisap edilmişlerse, şirket, payları edinen kişiye, sadece paylarını gerçek değeri ile devralmayı önerdiği takdirde onay vermeyi reddedebilir.

(5) Devralan, paylarının gerçek değerinin belirlenmesini, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden isteyebilir; bu hâlde mahkeme şirketin karar tarihine en yakın tarihteki değerini esas alır. Değerleme giderlerini şirket karşılar.

(6) Devralan, gerçek değeri öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde bu fiyatı reddetmezse, şirketin devralma önerisini kabul etmiş sayılır.

(7) Esas sözleşme devredilebilirlik şartlarını ağırlaştıramaz.

Madde 494. (1) Devir için gerekli olan onay verilmediği sürece, payların mülkiyeti ve paylara bağlı tüm haklar devredende kalır.

(2) Payların miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra gereği iktisap edilmeleri hâlinde, bunların mülkiyeti ve bunlardan kaynaklanan malvarlığına ilişkin haklar derhâl; genel kurula katılma haklarıyla oy hakları ise ancak şirketin onayı ile birlikte devralana geçer.

(3) Şirket, onaylamaya ilişkin istemi, aldığı tarihten itibaren en geç üç ay içinde reddetmemişse veya ret haksızsa, onay verilmiş sayılır.

Madde 495. (1) Şirket, borsada kote edilmiş nama yazılı payları iktisap eden bir kimseyi, pay sahibi olarak tanımayı, ancak esas sözleşme, iktisap edilebilecek nama yazılı paylar ile ilgili olarak iktisap edenin pay sahibi olarak tanınacağı, sermayeyi esas alan ve yüzde ile ifade edilen bir iktisap üst sınırı öngörmüş ve bu üst sınır aşılmışsa reddedebilir.

(2) Ayrıca istemde bulunmasına rağmen devralan, payları kendi ad ve hesabına aldığını açıkça beyan etmezse, şirket, payların pay defterine kaydını reddedebilir.

(3) Borsaya kote nama yazılı payların miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra yoluyla iktisap edilmeleri hâllerinde, devralanın pay sahibi sıfatını alması reddedilemez.

Madde 595 – Devir. (1) Esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran işlemler yazılı şekilde yapılır ve tarafların imzaları noterce onanır. Ayrıca devir sözleşmesinde, ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri; rekabet yasağı ağırlaştırılmış veya tüm ortakları kapsayacak biçimde genişletilmiş ise, bu husus, önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım hakları ile sözleşme cezasına ilişkin koşullara da belirtilir.

(2) Şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse, esas sermaye payının devri için, ortaklar genel kurulunun onayı şarttır. Devir bu onayla geçerli olur.

(3) Şirket sözleşmesinde başka türlü düzenlenmemişse, ortaklar genel kurulu sebep göstermeksizin onayı reddedebilir.

(4) Şirket sözleşmesiyle sermaye payının devri yasaklanabilir.

(5) Şirket sözleşmesi devri yasaklamış veya genel kurul onay vermeyi reddetmişse, ortağın haklı sebeple şirketten çıkma hakkı saklı kalır.

(6) Şirket sözleşmesinde ek ödeme veya yan edim yükümlülükleri öngörüldüğü takdirde, devralanın ödeme gücü şüpheli görüldüğü için ondan istenen teminat verilmemişse, genel kurul şirket sözleşmesinde hüküm bulunmasa bile, onayı reddedebilir.

(7) Başvurudan itibaren üç ay içinde genel kurul reddetmediği takdirde onayı vermiş sayılır.

Madde 596 – Miras, eşler arasındaki mal rejimi ve icra. (1) Esas sermaye payının, miras, eşler arasındaki mal rejimine ilişkin hükümler veya icra yoluyla geçmesi hâllerinde, tüm haklar ve borçlar, genel kurulun onayına gerek olmaksızın, esas sermaye payını iktisap eden kişiye geçer.

(2) Şirket, iktisabın öğrenilmesinden itibaren üç ay içinde esas sermaye payının geçtiği kişiyi onaylamayı reddedebilir. Bunun için, şirketin, payları kendi veya ortağı ya da kendisi tarafından gösterilen üçüncü bir kişi hesabına, gerçek değeri üzerinden devralmayı, payın geçtiği kişiye önermesi şarttır.

(3) Red kararı, devrin gerçekleştiği günden itibaren geçerli olmak üzere geriye etkilidir. Red, bu konudaki kararın verilmesine kadar geçen süre içinde alınan genel kurul kararlarının geçerliliğini etkilemez.

(4) Şirket, üç ay içinde esas sermaye payının geçişini açıkça ve yazılı olarak reddetmemişse onayını vermiş sayılır.

IV. Hukuk Muhakemeleri Kanunu (6100 sayılı)

Madde 109 – Kısmi dava. (1) Talep konusunun niteliği itibarıyla bölünebilir olduğu durumlarda, sadece bir kısmı da dava yoluyla ileri sürülebilir.

(2) (Mülga: 1/4/2015-6644/4 md.)

(3) Dava açılırken, talep konusunun kalan kısmından açıkça feragat edilmiş olması hâli dışında, kısmi dava açılması, talep konusunun geri kalan kısmından feragat edildiği anlamına gelmez.

(4) (Ek:16/7/2026-7589/20 md.) Alacağın sadece bir kısmının dava edildiği durumlarda talep konusu, aynı davada bir defaya mahsus olmak üzere iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın tahkikatın sona ermesine kadar artırılabilir. Bu durumda zamanaşımı, artırılan kısım bakımından da dava tarihinden itibaren kesilmiş sayılır.

Belirsiz alacak davasına ilişkin 107. madde, 7589 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır (RG 31.07.2026, sayı 33326). Aynı Kanun'un geçici 1. maddesinin onuncu fıkrası şöyledir: "Bu maddeyi ihdas eden Kanunla 6100 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılan 107 nci maddesi, yürürlükten kaldırılma tarihinden önce açılan davalar bakımından uygulanmaya devam olunur."

Madde 389 – İhtiyati tedbirin şartları. (1) Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir.

(2) Birinci fıkra hükmü niteliğine uygun düştüğü ölçüde çekişmesiz yargı işlerinde de uygulanır.

Madde 390 – İhtiyati tedbir talebi. (1) İhtiyati tedbir, dava açılmadan önce, esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilir.

(2) Talep edenin haklarının derhâl korunmasında zorunluluk bulunan hâllerde, hâkim karşı tarafı dinlemeden de tedbire karar verebilir.

(3) Tedbir talep eden taraf, dilekçesinde dayandığı ihtiyati tedbir sebebini ve türünü açıkça belirtmek ve davanın esası yönünden kendisinin haklılığını yaklaşık olarak ispat etmek zorundadır.

V. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (5718 sayılı)

Madde 15 – Evlilik malları. (1) Evlilik malları hakkında eşler evlenme anındaki mutad mesken veya millî hukuklarından birini açık olarak seçebilirler; böyle bir seçimin yapılmamış olması hâlinde evlilik malları hakkında eşlerin evlenme anındaki müşterek millî hukuku, bulunmaması hâlinde evlenme anındaki müşterek mutad mesken hukuku, bunun da bulunmaması hâlinde Türk hukuku uygulanır.

(2) Malların tasfiyesinde, taşınmazlar için bulundukları ülke hukuku uygulanır.

(3) Evlenmeden sonra yeni bir müşterek hukuka sahip olan eşler, üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak üzere, bu yeni hukuka tâbi olabilirler.

Madde 58 – Tanıma. (1) Yabancı mahkeme ilâmının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilâmın tenfiz şartlarını taşıdığının mahkemece tespitine bağlıdır. Tanımadaki 54 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uygulanmaz.

(2) İhtilâfsız kaza kararlarının tanınması da aynı hükme tâbidir.

(3) Yabancı mahkeme ilâmına dayanılarak Türkiye’de idarî bir işlemin yapılmasında da aynı usul uygulanır.

Madde 59 – Kesin hüküm ve kesin delil etkisi. (1) Yabancı ilâmın kesin hüküm veya kesin delil etkisi yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder.

KAYNAKÇA

Kitaplar ve tezler

GEYLAN, İLDEM, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Şirket Hisselerinin Mal Tasfiyesindeki Durumu*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul 2025. (Atıf: Geylan, Tez)

Makaleler

BELGE, AYŞE MERVE, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artışına Katılma”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1, 2021, s. 33–47. (Atıf: Belge)

DEMİR, ŞAMİL, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Artık Değerin Hesaplanması ve Paylaşılması”, Ankara Barosu Dergisi, 2014, S. 1, s. 247–269. (Atıf: Demir)

KAYA, ESRA BAHAR, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminden Doğan Mal Gruplarında Konjonktürel ve Endüstriyel Değer Artışı”, Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1, 2023, s. 187–208. (Atıf: Kaya)

KIRKBEŞOĞLU, NAGEHAN / KARAMERCAN, FATİH, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Şirket Değerlemesi ile İlgili İsviçre Federal Mahkemesi’nin 5A_387/2010, 5A_405/2010 No’lu Kararının Çevirisi ve Genel Bir Değerlendirme”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 2, 2019, s. 131–166. (Atıf: Kirkbeşoğlu/Karamercan)

OKUR, SİNAN, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağını Borçlu Eşten veya Borçlu Eşin Mirasçılarında Tahsil Edemeyen Katılma Alacaklısı Eşin TMK m. 241’e Göre Üçüncü Kişilere Karşı Dava Hakkı”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XI, S. 1, 2016. (Atıf: Okur)

YENİCE CEYLAN, ÖZGE, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eklenecek Değerler”, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Yıl 3, S. 2018/2, s. 213–243. (Atıf: Yenice Ceylan)

YILMAZ, ÇİĞDEM MİNE / BOZKURT YAŞAR, SEVGİ, “Eşler Arasındaki Mal Rejimi Hükümleri Çerçevesinde Anonim Şirketlerde Bağlı Nama Yazılı Payların İktisabı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2017, S. 133, s. 449–516. (Atıf: Yılmaz/Bozkurt Yaşar)

ZEYTİN, ZAFER, “Kişisel Mal Niteliğindeki – Kapalı – Anonim Şirket Payı ile Bedelsiz – Gratis – Payın Yasal Mal Rejiminde Mal Gruplarına Özgülenmesi”, REGESTA, C. 6, S. 3, 2021, s. 367–436. (Atıf: Zeytin, Regesta)

ÇELEBİ, ALİ ERGİN, “Şirketlerde Ortaklık Payı Kazanılmasının Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerin Malvarlığına Etkisi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2017, S. 133, s. 423–448. (Atıf: Çelebi)

Yabancı kaynaklar ve kararlar

İsviçre Federal Mahkemesi (Bundesgericht), 5A_387/2010 ve 5A_405/2010 sayılı kararlar, Türkçe çevirisi: Kirkbeşoğlu/Karamercan, s. 134–150.

Resmî kaynaklar ve veri tabanları

Adalet Bakanlığı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Sistemi (mevzuat.adalet.gov.tr), Yargıtay kararlarının resmî tam metinleri.

Mevzuat Bilgi Sistemi (mevzuat.gov.tr), 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve diğer kanun metinleri.

KARARLAR DİZİNİ

Kararlar mahkeme ve tarih sırasıyla listelenmiştir. Sayfa numaraları kararın anıldığı sayfaları gösterir; koyu yazılan numara, kararın ayrıntılı olarak incelendiği (içtihat kartı) sayfadır.

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

24.02.2010 · E. 2010/2-96 · K. 2010/106	184, 200
26.09.2012 · E. 2012/8-192 · K. 2012/629	195
12.06.2013 · E. 2013/8-1013 · K. 2013/816	137, 140, 163, 199
26.06.2013 · E. 2012/8-1137 · K. 2013/879	158, 176
01.07.2021 · E. 2020/458 · K. 2021/889	8, 11, 40, 41, 64, 65, 66, 67, 98, 196
07.12.2021 · E. 2018/471 · K. 2021/1586	192
07.06.2022 · E. 2019/335 · K. 2022/850	183, 193, 200
29.11.2023 · E. 2022/1205 · K. 2023/1188	192, 201

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ

20.10.2021 · E. 2021/5618 · K. 2021/7414	66, 92
24.11.2021 · E. 2021/5355 · K. 2021/8698	177
15.03.2022 · E. 2021/5373 · K. 2022/2457	167, 179, 199
16.03.2022 · E. 2021/5380 · K. 2022/2492	94
05.07.2022 · E. 2022/3317 · K. 2022/6740	12, 13, 44, 66, 67, 88, 90, 91, 92, 93, 135, 196, 197, 199
03.05.2023 · E. 2022/5499 · K. 2023/2112	31, 93, 106, 171, 198
03.05.2023 · E. 2022/7029 · K. 2023/2114	192, 201
04.05.2023 · E. 2023/1061 · K. 2023/2206	152, 184, 200
07.06.2023 · E. 2022/3663 · K. 2023/3041	141, 191
15.06.2023 · E. 2022/4376 · K. 2023/3219	119, 122, 142
21.06.2023 · E. 2022/4697 · K. 2023/3420	33, 135, 199
13.09.2023 · E. 2023/5357 · K. 2023/3909	93, 103, 117, 197, 198
17.10.2023 · E. 2022/6143 · K. 2023/4787	109, 138, 163, 176, 200
06.12.2023 · E. 2022/7899 · K. 2023/5952	166, 169, 179, 199
24.01.2024 · E. 2022/9125 · K. 2024/452	137, 139, 199

13.03.2024 · E. 2022/7894 · K. 2024/1695	142
16.04.2024 · E. 2022/9788 · K. 2024/2450	131, 138, 198
18.04.2024 · E. 2023/1532 · K. 2024/2592	159
25.04.2024 · E. 2023/7564 · K. 2024/2817	175
30.04.2024 · E. 2023/2610 · K. 2024/3008	43, 44, 108, 139
30.04.2024 · E. 2023/3945 · K. 2024/3009	176, 188
16.05.2024 · E. 2024/1810 · K. 2024/3556	8, 9, 115
23.05.2024 · E. 2023/5251 · K. 2024/3791	131
30.05.2024 · E. 2023/4245 · K. 2024/4029	14, 99
30.05.2024 · E. 2023/9450 · K. 2024/4059	40, 48, 56, 188
30.05.2024 · E. 2023/2201 · K. 2024/4058	162, 176, 190, 200
04.06.2024 · E. 2023/7568 · K. 2024/4200	94, 108, 142
04.07.2024 · E. 2023/4622 · K. 2024/5366	157, 158, 160, 164, 186, 199
09.07.2024 · E. 2023/3779 · K. 2024/5474	171, 179, 200
12.09.2024 · E. 2023/5579 · K. 2024/5737	23, 24, 139, 195
19.09.2024 · E. 2023/6327 · K. 2024/6106	28, 137, 143, 195, 199
26.09.2024 · E. 2024/6421 · K. 2024/6442	161, 163, 164, 199
03.10.2024 · E. 2024/4939 · K. 2024/6801	14, 57, 70, 88, 95, 99, 105, 159, 195
16.10.2024 · E. 2023/8043 · K. 2024/7485	13, 40, 51, 52, 196
16.10.2024 · E. 2023/8696 · K. 2024/7482	184
07.11.2024 · E. 2024/283 · K. 2024/8526	115, 189, 193, 200
20.11.2024 · E. 2024/4635 · K. 2024/8913	142, 199
04.02.2025 · E. 2025/49 · K. 2025/923	15, 21, 23, 30, 115, 119, 121, 127, 128, 129, 131, 146, 149, 151, 195, 198, 199
13.02.2025 · E. 2024/7030 · K. 2025/1445	9, 13, 51, 55, 57, 58, 61, 68, 114, 122, 143, 196, 197

23.06.2025 · E. 2024/9304 · K. 2025/6230 56,
58, 61, 196
25.12.2025 · E. 2024/10251 · K. 2025/12020 ... 26,
137, 188
22.01.2026 · E. 2025/435 · K. 2026/795 116
05.03.2026 · E. 2025/10024 · K. 2026/2577 10,
13, 40, 51, 52, 109, 138, 156, 164, 195, 196, 198,
199
26.03.2026 · E. 2025/2328 · K. 2026/3198 48,
117, 190, 198

YARGITAY 8. HUKUK DAİRESİ

16.02.2010 · E. 2009/6923 · K. 2010/794 ... 24, 32,
98
30.03.2010 · E. 2009/6961 · K. 2010/1449 149,
174
06.04.2010 · E. 2010/58 · K. 2010/1634 31, 98,
108, 166, 171, 172, 179, 198, 200
30.11.2010 · E. 2010/4412 · K. 2010/5736 21,
25, 46, 98, 104, 105, 109, 197
05.07.2011 · E. 2011/2285 · K. 2011/3963 21,
23, 69, 93, 98, 99, 104, 195, 197
23.02.2012 · E. 2011/2973 · K. 2012/1087 175,
200
22.03.2012 · E. 2011/6339 · K. 2012/2047 121,
134, 198
03.04.2012 · E. 2012/1111 · K. 2012/2445 160,
190, 200
08.10.2012 · E. 2012/1880 · K. 2012/8788 150,
199
19.10.2012 · E. 2012/3568 · K. 2012/9488 191,
192, 201
18.04.2013 · E. 2012/11951 · K. 2013/5880 81,
136
20.05.2013 · E. 2012/11057 · K. 2013/7419 118,
120, 198
23.05.2013 · E. 2012/11893 · K. 2013/7825 29,
140
27.05.2013 · E. 2012/13855 · K. 2013/7902 173,
174, 200
19.09.2013 · E. 2013/14574 · K. 2013/12745 166,
168
21.01.2014 · E. 2013/19041 · K. 2014/772 188
20.01.2015 · E. 2013/16341 · K. 2015/1094 56,
159
20.01.2015 · E. 2014/9624 · K. 2015/1085 146,
199
10.03.2015 · E. 2014/12642 · K. 2015/5668 26,
93
23.06.2015 · E. 2015/3085 · K. 2015/13817 69,
89, 91, 93, 197
09.09.2015 · E. 2014/7975 · K. 2015/15893 168
30.09.2015 · E. 2014/7341 · K. 2015/17019 78,
94, 97, 116
05.11.2015 · E. 2015/16149 · K. 2015/19750 ... 77,
98, 197
11.11.2015 · E. 2015/18313 · K. 2015/20162 118,
120

26.01.2016 · E. 2015/9379 · K. 2016/1291 82, 84,
197
23.03.2016 · E. 2014/26092 · K. 2016/5315 168
09.06.2016 · E. 2014/23304 · K. 2016/10129 81
13.06.2016 · E. 2015/2558 · K. 2016/10320 42,
105, 137, 196
10.10.2016 · E. 2016/15695 · K. 2016/13500 ... 65,
67, 98, 103, 196, 197
21.11.2016 · E. 2015/6299 · K. 2016/15819 90,
92, 197
01.12.2016 · E. 2016/20876 · K. 2016/16342 138
21.03.2017 · E. 2015/13760 · K. 2017/3962 162
28.03.2017 · E. 2015/13424 · K. 2017/4445 189
25.04.2017 · E. 2015/16775 · K. 2017/6143 66,
67, 119
09.05.2017 · E. 2015/16956 · K. 2017/6714 115,
116, 118
31.10.2017 · E. 2015/18502 · K. 2017/14158 173,
174
13.03.2018 · E. 2016/14327 · K. 2018/9252 41,
46, 92, 196
27.09.2018 · E. 2016/10557 · K. 2018/16441 44,
97
02.10.2018 · E. 2016/16836 · K. 2018/16626 24,
93, 97
11.10.2018 · E. 2016/10980 · K. 2018/17131 88,
90
20.11.2018 · E. 2016/21647 · K. 2018/18931 ... 45,
82, 196
22.11.2018 · E. 2016/15937 · K. 2018/19045 65
28.11.2018 · E. 2017/15659 · K. 2018/19394 143
12.12.2018 · E. 2016/12000 · K. 2018/20049 ... 52,
90, 92, 99, 114, 198
06.02.2019 · E. 2016/20438 · K. 2019/1069 66
12.03.2019 · E. 2017/11079 · K. 2019/2559 161
21.03.2019 · E. 2018/9888 · K. 2019/3011 162
08.05.2019 · E. 2017/14988 · K. 2019/4756 141
04.02.2020 · E. 2018/10590 · K. 2020/901 83, 84,
109, 186, 197, 200
09.02.2021 · E. 2020/3734 · K. 2021/1049 43, 95,
100, 108, 142
02.03.2021 · E. 2020/3430 · K. 2021/1818 47, 92,
98, 196

YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ

14.01.2025 · E. 2024/6839 · K. 2025/93 29, 72,
122, 134, 196
11.12.2025 · E. 2025/2459 · K. 2025/7486 187,
193, 200

KAVRAM DİZİNİ

Sayfa numaraları kavramın açıklandığı ya da uygulamasının tartışıldığı sayfaları gösterir.

A

adi ortaklık	32
artık değer	103
ayın olarak ödeme	146
ayrı malvarlığı ilkesi	20

B

bağış karanesi	42
bedelsiz pay	50
belirsiz alacak davası	135

D

değer artış fonu	56
değer artış payı	80
değer eksilmesi	105
denkleştirme	82

E

edinilmiş mal	10
edinilmiş mallara katılma rejimi	8
edinilmiş mal karanesi	12
eklenecek değer	115
endüstriyel değer artışı	76
erteleme	149

H

hakkaniyet indirimi	106
---------------------------	-----

I

ıslah	138
-------------	-----

İ

ihtiyati tedbir	126
ikame	44

K

katılma alacağı	105
katkı payı alacağı	157
kâr payı	64
kısmi dava	135
kişisel mal	11
kişisel malın geliri	64
konjonktürel değer artışı	76

M

makul aile harcaması	67
mal rejiminin tasfiyesi	7
mesleğe özgülenen mallar	170
muavazaa	121

N

nitelendirme	38
--------------------	----

O

ortaklar cari hesabı	27
----------------------------	----

Ö

örtülü kâr dağıtımı	72
öz sermaye	92

P

paya bağlı malvarlığı hakları	22
pay devrinde onay	148

R

rüçhan hakkı	53
--------------------	----

S

sermaye artırımı	50
sona erme anı	13
sürüm değeri	13, 88

Ş

şahıs işletmesi	31
şirket hissesi	8

T

tasarruf yetkisinin sınırlanması	126
tüzel kişilik	20
tüzel kişilik perdesinin aralanması	29

Ü

üçüncü kişiye karşı dava	120
üstün yarar	149

Y

yedek akçe	57
------------------	----

MAL PAYLAŞIMINDA ŞİRKET HİSSELERİ

Boşanmada mal paylaşımının en çetin sorusu, eşlerden birinin ortağı olduğu şirkettir. Paylaşılan şirketin kendisi mi, yoksa eşin payı mı? Evlilikten önce kurulan bir şirketin evlilik içinde artırılan sermayesi, dağıtılmayan kârı, ödenen temettüsü nasıl değerlendirilir? Şirket hangi tarihteki değeriyle ve hangi yöntemle hesaba katılır? Dava sürerken devredilen hisseler, şirket adına kayıtlı mallar, ihtiyati tedbir ve ödeme güçlüğü hangi kurallara bağlıdır?

Bu eser bu soruları Yargıtay'ın güncel kararları ışığında, karar metinlerinden yapılan alıntılar, öğretideki görüşler ve adım adım hesap örnekleriyle cevaplamaktadır.

E S E R D E

- ◆ Künyeli ve resmî bağlantılı Yargıtay kararları
- ◆ Öğretideki görüşler ve karşılaştırmalı hukuk
- ◆ Adım adım katılma alacağı hesapları
- ◆ Karar metinlerinden aynen alıntılar
- ◆ Şirket değerlendirme yöntemleri ve bilirkişi denetimi
- ◆ Dilekçe örnekleri ve belge kontrol listesi

Av. Aydın AYDAR · Av. Murat AYDAR · Av. Eren AYDAR